DEN KANONISKE LOVBOK

DEN KANONISKE LOVBOK

PROMULGERT
MED PAVE JOHANNES PAUL IIs
AUTORITET

Oversettelse fra latin til norsk av
Codex Iuris Canonici
(med endringer t.o.m. 8. august 2023)
ved mgr. dr.iur.can. Torbjørn Olsen

STABEKK 2026

Pave Johannes Paul IIs apostoliske konstitusjon *Sacrae disciplinae leges*

TIL DE ÆRVERDIGE BRØDRE
KARDINALENE, ERKEBISKOPENE, BISKOPENE,
PRESTENE, DIAKONENE
OG ØVRIGE MEDLEMMER AV GUDS FOLK

JOHANNES PAUL BISKOP

GUDS TJENERES TJENER
TIL EVIG ERINDRING

Den katolske kirke har for vane i tidens løp å reformere og fornye den sakrale disiplins lover slik at de samsvarer godt med den frelsessendelse som er betrodd samme Kirke. Dette gjør Kirken alltid under overholdelse av troskapen mot sin guddommelige grunnlegger. Ikke anført av noe annet forsett, men idet Vi til sist oppfyller hele den katolske verdens forventning, befaler Vi denne dag, den 25. dag i måneden januar i året 1983, at den reviderte kanoniske lovbok skal gis ut. Når Vi gjør det, bringer det Vår tanke til den samme dag i året 1959. Da kunngjorde Vår forgjenger – i lykkelig erindring – Johannes XXIII for første gang offentlig sin plan om å reformere det dagjeldende korpus av kanoniske lover, det som var blitt promulgert under pinsehøytiden i året 1917.

Ja, denne plan om å fornye lovboken ble fattet sammen med to andre initiativ som nevnte pave omtalte samme dag. De gikk ut på at han ville avholde en synode for bispedømmet Roma og sammenkalle et økumenisk konsil. Selv om den første av disse begivenheter ikke så meget angikk reformen av lovboken, så er dog den andre, dvs. konsilet, av aller største betydning med sikte på vårt anliggende og er fast forbundet med dets vesen.

Dersom spørsmålet blir stilt, hvorfor opplevde Johannes XXIII det som

nødvendig å reformere den dagjeldende lovbok, finnes kanskje svaret i selve lovboken, promulgert i året 1917. Og dog er det også et annet svar, og det er hovedsvaret: En reform av Den kanoniske lovbok syntes nemlig rett ut å være blitt krevd og forlangt av selve konsilet, det som i aller høyeste grad rettet sin oppmerksomhet mot Kirken.

Som det på alle måter ble tydelig da den første kunngjøring om å revidere lovboken var gitt, var konsilet en begivenhet som helt vedkom fremtiden. Dertil kom at dets læreembetsmessige akter og særlig dets lære om Kirken måtte gjøres ferdig i årene 1962-65. Og dog kan ingen la være å innse at Johannes XXIII i sanneste forstand var en mann av dyp innsikt. Hans plan må med rette sies å ha være fortjenestefull og ha bidratt til det beste for Kirken på lang sikt.

Derfor fordret den nye lovbok som i dag når offentligheten, nødvendigvis konsilets forutgående innsats. Selv om den ble kunngjort sammen med konsilet, fulgte den dog i tid etter konsilet. For arbeidene som måtte utføres for å forberede den, skulle skje med støtte i konsilet. Følgelig kunne de jo ikke begynne før avslutningen av samme.

Men i dag retter Vi tanken tilbake til utgangspunktet for denne ferd, dvs. til den nevnte dag, den 25. januar 1959, og til selveste Johannes XXIII, initiativtageren til lovboksrevisjonen. Da skal Vi innrømme at denne lovbok er flytt ut av det ene og samme forsett, nemlig å fornye alt hva kristendom angår. Ja, særlig fikk hele konsilets virke sine normer og føring ut fra dette forsett.

Nå vil Vi ta under betraktning naturen i de arbeider som gikk forut for promulgasjonen av lovboken. Likeledes vil vi betrakte måten som de er utført på, særlig under Paul VIs og Johannes Paul Is pontifikat. Etter det vil vi betrakte arbeidene like til inneværende dag. Når vi gjør det, må det nødvendigvis komme helt klart frem i lyset at arbeidene er gjennomført på den måte like til deres utgang at de har skjedd i en utpreget *kollegial* ånd. Det siktes da ikke alene til verkets ytre komposisjon, men dypest sett gjelder det også selve substansen i de utferdigede lover.

Denne bemerkning om kollegialitet som så eminent preger tilblivelsesprosessen for denne lovbok, samsvarer helt med Det annet vatikankonsil i dets funksjon som læreembete og med dets karakter. Derfor ånder lovboken av dette konsil. Det gjelder ikke bare ut fra det den inneholder, men også alt i dens tilblivelse. For i konsilets dokumenter fremstilles Kirken, frelsessakramentet, som Guds folk, og dens hierarkiske oppbygning vises i bispekollegiet støttet på enheten med dets hode.

Derfor ble biskopene og episkopatet invitert til å yte sitt til den samlede innsats under forberedelsen av den nye lovbok. Slik kunne de juridiske formuleringer som deretter skulle tjene til bruk i Kirken som helhet, i løpet av en lang vei litt etter litt modnes. Denne vei hadde i den utstrekning det lot seg gjøre, sin grunn i det kollegiale. Hele tiden for dette anliggende har også *sakkyndige* tatt del i arbeidene, nemlig menn med særlig vitenskapelig innsikt i teologi, i historie og fremfor alt i kanonisk rett, og disse ble hentet fra alle verdensdeler.

Til hver enkelt av samtlige vil Vi i dag bringe en hjertelig og dypt følt takk.

I første omgang dukker opp for Våre øyne de kardinaler som er avgått ved døden og som stod i spissen for forberedelseskommisjonen: kardinal Pietro Ciriaci som påbegynte verket, og kardinal Pericle Felici som gjennom flere år med arbeid ledet ferden, så vidt frem til avslutningen. Deretter tenker vi på sekretærene i nevnte kommisjon: mgr. Giacomo Violardo, senere kardinal, og pater Ramón Bidagor, medlem av Jesu Selskap. I oppfyllelsen av dette oppdrag lot begge sin lærdoms og visdoms gaver velle frem. Samtidig med disse tenker Vi på kardinalene, erkebiskopene og biskopene som så mange var medlemmer av denne kommisjon, foruten på konsultorene for de enkelte studiegrupper som man i disse år brukte til det så krevende arbeid, men som Gud i mellomtiden har kalt til den evige lønn. For alle disse stiger Vår bønn om hjelp opp til Gud.

Men Vi vil gjerne også trekke frem de levende og i første omgang proformannen i dagens kommisjon, nemlig den ærverdige broder Rosalio Castillo Lara som for et så langvarig oppdrag har ytt sitt beste på ypperlig vis. Etter ham vil Vi også trekke frem den kjære sønn Willy Onclin, presten som ved sin uavlatelige og omhyggelige omsorg har bidratt godt til en lykkelig utgang på arbeidet. Enn videre vil Vi trekke frem de øvrige som i samme kommisjon enten som kardinalmedlemmer eller som embetsmenn, konsultorer og medarbeidere i studiegruppene eller i andre embeter har kommet med sine meget verdifulle bidrag for å utarbeide og fullføre et så kolossalt og så innviklet verk.

Derfor når Vi i dag promulgerer lovboken, er Vi oss klart bevisst at denne handling visselig utgår fra Vår pavelige myndighet og derfor antar «primatsnatur». Og dog er Vi oss like meget bevisst at denne lovbok, hva angår materien, i seg selv gjenspeiler den *kollegiale møye* for Kirken fra alle Våre brødre i episkopatet. Ja, nesten som en slags likhet med selve konsilet må denne lovbok regnes som frukten av det «kollegiale samarbeid» som er oppstått ved at kreftene fra menneskelige eksperter og institusjoner i Kirken som helhet er vokst sammen til ett.

Et annet spørsmål reiser seg: Hva er Den kanoniske lovbok? For å kunne svare

riktig på en slik spørsmålsstilling må man besinne seg på den fjerne rettsarv som Det gamle og Det nye testamentets bøker inneholder. Der har Kirkens hele juridiske og lovgivningsmessige tradisjon sitt opphav, nærmest sin første kilde.

For Herren Kristus opphevet slett ikke lovens og profetenes rikholdige arv som litt etter litt var vokst frem ut fra Guds folks historie og erfaring i Det gamle testamentet. Nei, han oppfylte den (*Matt* 5,17) slik at den selv på en ny og dypere måte skulle tilhøre arven fra Det nye testamentet. Når den hellige Paulus fremstiller påskemysteriet, lærer han derfor at rettferdiggjørelsen gis, ikke av lovens gjerninger, men av troen (*Rom* 3,28; *Gal* 2,16). Men derved utelukker han dog ikke dekalogens forpliktende kraft (jf. *Rom* 13,8-10; *Gal* 5,13-25; 6,2), og heller ikke nekter han betydningen av disiplinens plass i Guds Kirke (jf. *1 Kor*, kap. 5 og 6). Således lar Det nye testamentets skrifter oss mye bedre skjønne selve denne betydning av disiplinen, og så at vi også bedre kan forstå båndene som på en enda inderligere måte henger sammen med frelseskarakteren i selve Evangeliets lære.

Når det er slik, burde det være tilstrekkelig klart at det på ingen måte er lovbokens mål at den skal tre istedenfor de kristustroendes tro, nåde, nådegaver, og særlig nestekjærlighet i Kirkens liv. Tvert imot sikter lovboken heller inn på å tilveiebringe en slik orden i det kirkelige samfunn som gir kjærligheten, nåden og nådegavene forrang og samtidig gjør det disse tings ordnede fremskritt lettere i livet, det kirkelige samfunns liv eller også livet til de enkelte mennesker som tilhører dette samfunn.

Når nemlig lovboken er Kirkens primære lovgivningsmessig dokument – støttet på åpenbaringens og tradisjonens juridiske og lovgivningsmessige arv –, må den betraktes som et meget nødvendig redskap med en orden som man skylder å overholde så vel i det individuelle og sosiale liv som i selve Kirkens virksomhet. Den inneholder de fundamentale elementer i Kirkens hierarkiske og organiske struktur fastsatt av dens guddommelige grunnlegger eller grunnlagt i den apostoliske tradisjon eller for øvrig i meget gammel tradisjon. Og den inneholder hovedbestemmelsene som sikter inn på utøvelsen av det trefoldige oppdrag som Kirken selv har fått mandat til. Som det redskap lovboken er, må den nødvendigvis utenom de nevnte fundamentale elementer og hovedbestemmelser også fastlegge visse regler og bestemmelser for hvordan man skal handle.

Det redskap som lovboken vitterlig er, er i fullt samsvar med Kirkens natur, og da særlig slik denne ble fremholdt av Det annet vatikankonsil i dets funksjon som læreembete, generelt sett, men særskilt ved dets ekklesiologi. Ja, denne nye lovbok kan på sett og vis oppfattes som resultatet av en kraftanstrengelse for å overføre selve denne lære, nemlig den konsiliære ekklesiologi, til en *kanonisk* uttrykksform.

Ja, selv om det ikke lar seg gjøre at bildet av Kirken som er tegnet gjennom konsilets lære, perfekt kan oversettes til det «kanonistiske» språk, så må lovboken ikke desto mindre alltid betraktes i forhold til selve dette bilde som det primære forbilde. Når det lar seg gjøre, skal den i seg selv og ut fra sin egen natur konkret bringe til uttrykk det omriss som finnes i dette forbilde.

Derav utspringer det noen fundamentale normer som hele den nye lovbok retter seg etter, og det innenfor grensene som følger av denne særegne materie foruten av selve språket som henger nøye sammen med materien.

Ja, det lar seg endog hevde at derav fremgår også det karakteristiske som gjør at lovboken foreligger som en komplettering av læreembetet slik det fremstod på Det annet vatikankonsil, særskilt hva angår to konstitusjoner, nemlig den dogmatiske og den pastorale.

Herav følger at det fundamentalt «nye» som kom frem på Det annet vatikankonsil, særlig med sikte på dets ekklesiologi – dog aldri med avvik fra Kirkens lovgivningsmessige tradisjon –, også er det «nye» i den nye lovbok.

Men til elementene som uttrykker det sanne og egentlige bilde av Kirken, må hovedsakelig disse regnes: den lære som gjør at Kirken fremstilles som Guds folk (jf. konst. *Lumen gentium,* [kap.] 2) og den hierarkiske myndighet som en tjeneste (*ibid.,* [kap.] 3); dertil læren som viser Kirken som «communio» og på samme måte fastsetter de gjensidige avhengighetsforhold som skal bestå mellom partikularkirken og den universelle Kirke, og mellom kollegialitet og primat; likeledes læren om at alle medlemmer av Guds folk, enhver på sin egen måte, har del i Kristi trefoldige oppdrag, nemlig det prestelige, profetiske og kongelige. Til denne lære knyttes også det som gjelder de kristustroendes plikter og retter, og da ved direkte nevnelse legfolkets. Til elementene regnes endelig den iver for økumenikken som Kirken må stå på med.

Derfor dersom Det annet vatikankonsil ut fra tradisjonens skatt frembar gammelt og nytt og dets nye inneholdes i disse og andre elementer, så er det klart at lovboken tar opp i seg den samme karakter av troskap i det nye og nytt i troskapen. Videre at den tilpasser seg den materie som er særegen for den og dens særskilte talemåte.

Den nye kanoniske lovbok trer frem i lyset på et tidspunkt da biskopene i hele Kirken ikke bare fordrer dens promulgasjon, men også inntrengende og heftig trygler om den.

Og Den kanoniske lovbok er faktisk helt nødvendig for Kirken. Når Kirken på

en måte også er etablert som en sosial og synlig sammenslutning, trenger den selv bestemmelser – for at dens hierarkiske og organiske struktur skal bli synlig, og for at utøvelsen av dens guddommelig betrodde oppdrag, særlig av den geistlige myndighet og forvaltningen av sakramentene, skal bli rettelig ordnet. Videre trenger den det for at de kristustroendes gjensidige avhengighetsforhold kan innrettes i overensstemmelse med rettferdighet bygd på kjærlighet ved at de enkeltes rettigheter helt blir sikret og fastlagt, og endelig for at det som er påbegynt i fellesskap og som skal tjene like til et mer fullkomment levende kristenliv, gjennom de kanoniske lover kan bli understøttet, forsterket og fremmet.

Til slutt fordrer de kanoniske lover etter sin egen natur iakttagelse. Av den grunn ble det vist størst mulig omhyggelighet i den lange forberedelse av lovboken for at uttrykkelsen av bestemmelsene skulle bli nøyaktig og disse baseres på et solid juridisk, kanonisk og teologisk fundament.

Etter alle disse betraktninger er det sannelig å ønske at den nye kanoniske lovgivning utvikler seg til et effektivt redskap, og at Kirken ved hjelp av det må greie å utvikle seg selv i overensstemmelse med Det annet vatikankonsils ånd, og mer og mer må vise seg å holde mål for å utøve sitt frelsesoppdrag i denne verden.

Tillitsfullt til sinns vil Vi gjerne formidle disse Våre betraktninger til alle idet Vi promulgerer dette for Den latinske kirke fremste korpus av kirkelige lover.

Gud gi altså at glede og fred med rettferdighet og lydighet må anbefale denne lovbok, og at det som befales fra hodet, må overholdes i legemet.

Således full av tillit til den guddommelige nådes hjelp, støttet på de salige apostler Peters og Paulus' myndighet, understøttet av sikker innsikt og votum fra biskopene i hele verden som sammen med oss i kollegialt sinnelag har arbeidet med på den, i kraft av den øverste myndighet som Vi besitter, promulgerer Vi ved denne Vår for fremtiden gjeldende konstitusjon foreliggende lovbok, slik den er ordnet og revidert. Vi befaler at den heretter skal ha lovs kraft for hele Den latinske kirke og overgir den til alle som den sikter inn på, for med vaktsomhet og årvåkenhet å bli overholdt. Men for at alle mer tillitsfullt skal greie å finne godt ut av og kjenne klart disse forskrifter før de begynner å gjelde, sier og befaler Vi at de skal få forpliktende kraft fra den første dag i advent i året 1983. Idet ingen som helst motstridende anordninger, konstitusjoner, privilegier, heller ikke om de måtte kvalifisere til spesiell eller individuell nevnelse, foruten sedvaner står i veien for dette.

Derfor formaner Vi alle de kjære sønner og døtre at de må oppfylle de nevnte påbud med oppriktig sinn og positiv vilje, i det trygge og faste håp at Kirkens iver for disiplinen må friskne til og på det grunnlag også sjelenes frelse bli fremmet mer og mer, med den salige Jomfru Maria, Kirkens mor, som hjelper.

Gitt i Roma, i Vatikanet, den 25. januar 1983, i det femte år av Vårt pontifikat.

JOHANNES PAUL PP. II

FORORD

Like fra oldkirkelig tid var det skikk å samle de hellige kanoner på ett sted. Slik kunne kjennskap til og bruk og iakttagelse av dem gjøres lettere, særlig for de geistlige tjenere da jo «ingen prester har lov til å være uvitende om sine kanoner» som alt pave Cølestin advarte i et brev til biskopene i Apulia og Kalabria (21. juli 429. Jf. Jaffé[2] nr. 371; Mansi IV, kol. 469); med disse ord harmonerer Det fjerde toledokonsil (år 633) som etter fornyelsen av disiplinen i Kirken i vestgoterriket som var blitt befridd fra arianismen, foreskrev: «Prestene må kjenne de hellige skrifter og kanonene» fordi «uvitenhet – som er mor til samtlige villfarelser – fremfor alt må unngås blant Guds prester» (kan. 25: Mansi X, kol. 627).

I løpet av de første ti århundrer blomstret faktisk overalt nærmest utallige sylloger av kirkelige lover, helst satt sammen på privat initiativ. De inkluderte bestemmelser utstedt av hovedsakelig konsiler og av romerske paver samt andre bestemmelser hentet fra kilder av lavere rang. På denne måte ble det midt på 1100-tallet, og da på privat initiativ fra munken Gratian, redigert en opphopning av samlinger og bestemmelser som ikke sjeldent stod i indre konflikt med hverandre, men der lovene og samlingene ble harmonisert. Denne harmonisering – senere omtalt som Decretum Gratiani *– utgjorde den første del av den store samling av Kirkens lover som etter forbilde av keiser Justinians Corpus Iuris Civilis ble kalt* Corpus Iuris Canonici. *Den inneholdt lover som i løpet av en periode på to århundrer var utferdiget i kraft av de romerske pavers øverste myndighet og ved hjelp fra sakkyndige på kanonisk rett som ble kalt glossatorer. Utenom Decretum Gratiani som inneholdt bestemmelsene nevnt ovenfor, bestod dette korpus av Gregor IXs* Liber Extra, *Bonifatius VIIIs* Liber Sextus, Clementinae *dvs. en samling fra Clemens V og promulgert av Johannes XXII; hvortil kommer disse pavers* Extravagantes *og* Extravagantes Communes, *dekretaler fra forskjellige romerske paver, men aldri samlet i en autentisk samling. Den kirkerett som dette korpus omfatter, dannet Den katolske kirkes* klassiske rett *og blir i alminnelighet benevnt med denne betegnelse.*

Til dette rettskorpus for Den latinske kirke svarer på en måte Syntagma Canonum *eller* Corpus canonum Orientale *for Den greske kirke.*

De følgende lover, særlig de som ble utferdiget i tiden for den katolske reform fra Tridentinerkonsilet av og de som senere ble utstedt av forskjellige dikasterier i Den romerske kurie, ble aldri sammenstilt i én sylloge. Det var årsaken til at lovgivningen som befant seg utenfor Corpus Iuris Canonici, i den følgende tid dannet en «uendelig haug av lover hopet opp på hverandre». Der var det ikke alene uorden, men det førte også til usikkerhet med ubrukbarhet og rettstomme rom forbundet med en rekke lover så at selve Kirkens disiplin fra dag til dag ble ført nærmere fare og krise.

Av den grunn ble det alt i forberedelsestiden til Det første vatikankonsil fra mange biskoper reist spørsmål om en ny og enhetlig lovsamling kunne fremstilles

for å ordne opp i den pastorale omsorg for Guds folk på en sikrere og mer pålitelig måte. Da jo dette verk ikke kunne virkeliggjøres ved selve konsilsvirksomheten, sørget Den apostoliske stol senere bare for nyordning av lover i saker av påtrengende betydning og som syntes på en særegen måte å berøre disiplinen. Og endelig da pave Pius X så vidt hadde påbegynt sitt pontifikat og tatt opp anliggendet og da han hadde satt seg fore å samle og reformere alle kirkelige lover, befalte han at verket under kardinal Pietro Gasparris ledelse således skulle gjennomføres.

For å kunne holde på med et så stort og møysommelig verk måtte i første omgang spørsmålet om den nye samlings indre og ytre form løses. Etter å ha lagt bort kompilasjonsmetoden der de enkelte lover langt på vei skulle gjengis med sin opphavelige tekst, fant man det fornuftig å velge datidens form for kodifisering, og slik ble tekstene som inneholdt og fremsatte påbud, redigert i ny og kortere form. Hele materien ble ordnet i fem bøker som substansielt etterlignet romerrettens system av institusjoner for personer, ting og søksmål. Verket var gjennomført tolv år senere idet sakkyndige menn, konsultorer og biskoper fra hele Kirken gjorde en samlet innsats. Den nye lovboks karakter blir klart uttrykt i innledningen av kan. 6: «Lovboken fastholder for det meste den til nå gjeldende disiplin selv om den kommer med hensiktsmessige endringer.» Det handlet altså ikke om å utferdige ny rett, men hovedsakelig om på tilsiktet vis å nyordne den like til da gjeldende rett. Etter at Pius X var gått bort, ble denne universelle, eksklusive og autentiske samling promulgert av hans etterfølger Benedikt XV 27. mai 1917, og fra 19. mai 1918 fikk den forpliktende kraft.

Denne Pio-benediktinske lovboks universelle rett vant anerkjennelse ved alles konsensus; derfor har den i vår tid i høy grad bidratt til effektivt å fremme det pastorale oppdrag i hele Kirken som i mellomtiden har gjennomgått ny vekst. Og dog gjorde p.d.e.s. Kirkens ytre vilkår i denne verden som i løpet av få tiår har erfart så vel tingenes raske omskiftninger som dyptgripende endringer av skikk og bruk, og p.d.a.s. grunner som henger sammen med den fremadskridende interne utvikling i det kirkelige fellesskap, det nødvendig dag for dag stadig sterkere å trykke på for og fordre innstendig en ny reform av de kanoniske lover. Ja, disse tidens tegn hadde pave Johannes XXIII klart sett, han som da han 25. januar 1959 gav den første bebudelse om Den romerske synode og Det annet vatikankonsil, samtidig også kunngjorde at disse begivenheter ville være nødvendige som begynnende forberedelse av den etterlengtede fornyelse av lovboken.

Sant nok ble kommisjonen som skulle revidere Den kanoniske lovbok, etablert 28. mars 1963, etter at det økumeniske konsil alt var påbegynt, med kardinal Pietro Ciriaci som formann og mgr. Giacomo Violardo som sekretær. Men til tross for dette kom kardinalmedlemmene – på en forsamling holdt 12. november s.å. sammen med formannen – frem til at de virkelige og egentlige revisjonsarbeidene måtte utsettes og heller ikke kunne påbegynnes før etter avslutning av konsilet. For reformen måtte gjennomføres i henhold til de planer og prinsipper som ville bli

fastsatt av konsilet selv. I mellomtiden knyttet Paul VI – Johannes XXIIIs etterfølger, han som hadde etablert kommisjonen – 17. april 1964 70 konsultorer til den, og senere utnevnte han andre kardinalmedlemmer og hentet konsultorer fra hele verden for at de skulle yte sitt beste for å fullføre arbeidet. 24. februar 1965 utnevnte paven pater Ramón Bidagor S.J. til kommisjonens nye sekretær da mgr. Violardo var blitt befordret til oppdraget som sekretær for Sakramentskongregasjonen, og 17. november s.å. oppnevnte han mgr. Willy Onclin til kommisjonens hjelpesekretær. Etter at kardinal Ciriaci var gått bort, ble 21. februar 1967 til ny proformann utnevnt erkebiskop Pericle Felici – fra før Det annet vatikankonsils generalsekretær – som 26. juni s.å. ble inntatt i det hellige kardinalkollegium og endelig tok på seg oppdraget som kommisjonens formann. Da pater Bidagor som 1. november 1973 fylte 80 år, fratrådte oppdraget som sekretær, ble 12. februar 1975 hans eksellense mgr. Rosalio Castillo Lara S.D.B., titularbiskop av Praecausa og koadjutor av Trujillo i Venezuela, utropt til kommisjonens nye sekretær. 17. mai 1982 – ved kardinal Pericle Felicis alt for tidlige død – ble han oppnevnt til kommisjonens proformann.

Det økumeniske annet vatikankonsil nærmet seg alt slutten da det i nærvær av pave Paul VI 20. november 1965 ble holdt en høytidelig sesjon der kardinalmedlemmene, sekretærene, konsultorene og embetsmennene ved sekretariatet som i mellomtiden var blitt etablert, deltok for slik å feire den offisielle åpning av arbeidene med å revidere Den kanoniske lovbok. I pavens tale ble på sett og vis fundamentet for hele arbeidet lagt og det ble minnet om det faktum at Den kanoniske rett har sitt utspring i Kirkens natur der den er rotfestet i jurisdiksjonsmyndigheten som av Kristus er gitt til Kirken, foruten at den må sette seg sitt mål i sjelesorgen for at evig frelse skal vinnes. Videre ble egenarten ved Kirkens rett belyst, dens nødvendighet ble gjort gjeldende imot de heller allmenne forestillinger, det ble henvist til rettsutviklingens og samlingenes historie, men særlig ble det fastslått at den nye revisjon nødvendigvis måtte stilles under det lys at Kirkens disiplin på egnet vis må tillemps tingenes endrede vilkår.

Paven angav i tillegg for kommisjonen to elementer som skulle stå i spissen for hele arbeidet. For det første handlet det jo ikke utelukkende om en ny inndeling av lovene slik det på sett og vis var blitt gjort da Den pio-benediktinske lovbok ble utarbeidet, men også og særlig om reform av bestemmelser som måtte tilpasses et nytt sinnelag og for å svare til nye behov selv om den gamle rett skulle holde som fundament. Dertil måtte man i dette revisjonsarbeid ha nøyaktig for øye alle dekretene og aktene fra Det annet vatikankonsil. I disse fantes jo det egentlige omriss til det legislativt nye, det være seg fordi de legger frem bestemmelser som direkte gjelder nye institusjoner og den kirkelige disiplin, eller også fordi dette konsils lærerikdommer nødvendigvis måtte få sitt nedslag og sin nødvendige komplettering også i den kanoniske lovgivning. Disse lærerikdommer har jo bidratt mye til det pastorale liv.

Ved gjentatte taler, påbud og råd også i de følgende år minnet paven som jo aldri sluttet å stå for den overordnede generelle ledelse av og uavbrutt å følge kommisjonens hele arbeid, dens medlemmer om de to ovenfornevnte elementer.

For at underkommisjoner eller studiegrupper kunne ta fatt på verket på organisert vis, var det før alt annet nødvendig at noen prinsipper som skulle fastsette den følgende vei for revisjonen av lovboken som helhet, ble tydeliggjort og approbert. En sentral konsultorgruppe forberedte teksten til et dokument som på pavens befaling i oktober 1967 ble forelagt bispesynodens generalforsamling for studium. Ved nesten enstemmig konsensus ble disse prinsipper approbert: 1) Når retten fornyes, må den nye lovboks juridiske egenart helt holde fast ved det som selve Kirkens sosiale natur fordrer. Derfor tilligger det lovboken å komme med bestemmelser for at de kristustroende når de lever ut det kristne liv, blir delaktige i de verdifulle ting som er båret frem av Kirken, de som fører dem til den evige frelse. Derfor skal lovboken for dette formål for hver enkelt i forhold til andre og i forhold til det kirkelige samfunn fastlegge og verge rettigheter og forpliktelser for så vidt som de berører dyrkelsen av Gud og sjelenes frelse. 2) Mellom det ytre rom og det indre rom – det som er Kirkens eget og har bestått gjennom århundrer – må det foretas koordinering slik at konflikt mellom begge kan unngås. 3) For så mye som overhodet mulig å fremme den pastorale sjelesorg må det i den nye rett, utenom rettferdighetens dyd, også has tanke for nestekjærlighetens, måteholdets, menneskelighetens og moderasjonens. Ved hjelp av disse må man beflitte seg på rimelighet, ikke alene ved den anvendelse av lovene som gjøres av sjelehyrdene, men også i selve lovgivningen. Derfor må altfor rigide bestemmelser fjernes, ja, det bør heller tys til formaninger og oppmuntringer hvor det ikke av hensyn til det offentlige vel og den generelle kirkelige disiplin er behov for å overholde en strikt rett. 4) For at Den høyeste lovgiver og biskopene under ivaretagelsen av sitt sjelesørgeriske ansvar skal kunne fremby en harmonisk tjeneste og hyrdenes oppdrag vise seg på en mer positiv måte, må de fullmakter som hittil har vært ekstraordinære vedrørende dispensasjoner fra generelle lover, bli ordinære. Bare de ting må være forbeholdt den universelle Kirkes øverste myndighet eller andre overordnede myndigheter som av hensyn til det allmenne vel fremtvinger unntak. 5) Det må gis nøye akt på det prinsipp som følger av det ovenforstående og som kalles subsidiaritetsprinsippet, ja, så at det i særlig grad blir å anvende i Kirken hvor biskopenes embete med ulike former for tilknyttet myndighet eksisterer i henhold til guddommelig rett. Så lenge legislativ enhet samt den universelle og generelle rett blir tatt vare på, blir ved dette prinsipp også det som er passende og nødvendig forsvart for å fremme det som er nyttig, særlig for de enkelte innretninger, gjennom partikularretter og gjennom en rett tilkjent autonomi for den partikulære eksekutivmyndighet hos disse innretninger. Støttet på det samme prinsipp må derfor den nye lovbok levere nedover enten til partikularrettene eller til eksekutivmyndigheten det som ikke er nødvendig for enheten i den universelle

Kirkes disiplin. Det som med rette kalles «desentralisering», må slik på hensiktsmessig vis blir ivaretatt samtidig som faren for oppløsning eller dannelse av nasjonale kirker forhindres. 6) Ut fra alle kristustroendes fundamentale likhet og ut fra forskjell mht. embeter og oppdrag, nedlagt i selve Kirkens hierarkiske struktur, er det å anbefale at personrettene blir godt fastlagt og sikret. Det har som virkning at myndighetsutøvelsen vil komme klarere til syne som en tjeneste, at dens bruk befestes bedre og at misbruk hindres. 7) For at dette kan bli godt gjennomført i praksis, er det nødvendig at det vises særlig oppmerksomhet på prosedyren som anordnes med sikte på å ivareta de subjektive rettigheter. Ved rettsfornyelsen må det derfor gis akt på det som i denne sak og hittil med ettertrykk er savnet, nemlig det som går på forvaltningsmessige klage og justisforvaltningen. For å få til dette er det nødvendig at de forskjellige oppdrag som inngår i den kirkelige myndighet, nemlig det legislative, det administrative og det judikative oppdrag, blir klarere adskilt. Det er videre nødvendig at det blir godt fastlagt av hvilke organer de enkelte oppdrag skal utøves. 8) På en eller annen måte må det prinsipp revideres som går ut på å bevare territoriet som det karakteristiske ved utøvelsen av kirkelig styringsmyndighet. For forhold ved dagens apostolat synes å anbefale personelle jurisdiksjonsenheter. Derfor må det i den nye rett som utferdiges, fastsettes som prinsipp at det stykke Guds folk som styres, som generell regel bestemmes ved territorium. Det må dog ikke forhindre – hvor det forekommer nyttig – at det i det minste kan åpnes for andre grunnlag sammen med og samtidig med det territorielle grunnlag som kriterier for å bestemme et fellesskap av troende. 9) Vedrørende tvangsretten som Kirken som ytre, synlig og uavhengig samfunn ikke kan gi avkall på, må straffene generelt være knyttet til dom som blir å felle, og de må alene i det ytre rom ilegges og ettergis. Straffene etter selvfelt dom må reduseres til få tilfeller, bare for å ilegges mot de alvorligste forbrytelser. 10) Endelig slik alle enstemmig åpnet opp for, en ny systematisk disposisjon av lovboken som den nye tillempning fordrer og som jo alt fra begynnelsen ble skissert, men som ikke eksakt kan fastlegges og dekreteres. Dette må derfor bare gjennomføres etter en tilstrekkelig revisjon av de enkelte deler, ja, først etter at hele verket er brakt til fullendelse.

Ferden frem mot den nye reviderte lovbok måtte nødvendigvis bli ledet av disse prinsipper. Ut fra dem viste det seg klart nødvendig vidt og bredt å anvende læren om Kirken som var tydeliggjort av Det annet vatikankonsil. Ja, ved denne lære ble det ikke alene fastsatt ytre og sosiale forhold ved Kristi mystiske legeme, men også og hovedsakelig det som angikk det innerste liv.

Og i virkeligheten ble konsultorene på samme måte leiet ved hånden ved disse prinsipper da de utarbeidet lovbokens nye tekst.

Underveis ble de katolske biskoper i hele verden ved et brev sendt 15. januar 1966 fra hans eminense kommisjonens kardinalformann til bispekonferansenes formenn bedt om å komme med vota og råd om selve den rett som skulle utferdiges foruten om metoden som ville være nødvendig for at relasjonene mellom

bispekonferansene og kommisjonen skulle utvikles godt, for å få til så mye samarbeid som overhodet mulig i denne sak til beste for Kirken. I tillegg ble det bedt om at navn på sakkyndige i kanonisk rett ble sent til kommisjonens sekretariat. Det måtte være personer som etter biskopenes vurdering i de enkelte områder var meget eminente i denne disiplin, også med angivelse av deres spesialfelt, så at konsultorer og medarbeidere kunne bli valgt ut og utnevnt blant disse. Og faktum er at fra begynnelsen og i løpet av arbeidet ble det utenom eminensemedlemmene opptatt blant kommisjonens konsultorer biskoper, prester, ordensfolk, legfolk, sakkyndige i kanonisk rett foruten i teologi, pastoral sjelesorg og borgerlig rett fra hele den kristne verden for at de skulle bringe sitt bidrag til fremstillingen av den nye kanoniske lovbok. Gjennom hele arbeidsperioden var det 105 kardinaler, 77 erkebiskoper og biskoper, 73 sekularprester, 47 ordensprester, 3 ordenssøstre og 12 legfolk fra fem kontinenter og 31 land som ytet bistand hos kommisjonen som medlemmer, konsultorer og andre medarbeidere.

Alt før Det annet vatikankonsils siste sesjon ble kommisjonens konsultorer innkalt til en privat sesjon 6. mai 1965 der kommisjonens formann med Den hellige fars samtykke overdro tre fundamentale spørsmål til deres studium. Et spørsmål var jo hvorvidt det burde utarbeides en eller to lovbøker, nemlig en latinsk og en orientalsk. Et annet var hvilken arbeidsordning som burde følges ved gjennomføringen av arbeidet, eller på hvilken måte kommisjonen og dens organer skulle gå frem. Endelig var det på hvilken måte det kunne skje en god fordeling av arbeidet som ville bli overdratt til forskjellige underkommisjoner som kom til å arbeide samtidig. Til disse spørsmål ble betenkninger utarbeidet av tre grupper som var etablert for det, og de ble oversendt til alle medlemmene.

Vedrørende de samme spørsmål avholdt kommisjonens eminensemedlemmer sin annen sesjon 25. november 1965 der de ble bedt om å besvare noen spørsmålsstillinger i sakens anledning.

Mht. den systematiske ordning av den nye lovbok ble det ut fra votum fra den sentrale konsultorgruppe som var samlet fra 3. til 7. april 1967, skrevet et grunnlagspapir til denne sak for å fremlegges for bispesynoden. Etter synodens sesjon viste det seg hensiktsmessig i november 1967 å etablere en spesialgruppe av konsultorer for å gå i gang med studium av den systematiske ordning. I denne gruppes sesjon som ble holdt i begynnelsen av april 1968, var alle enige om ikke å oppta i den nye lovbok liturgiske lover i egentlig forstand, heller ikke bestemmelser vedrørende saligkårings- og kanoniseringsprosessene, og jo heller ikke bestemmelser vedrørende Kirkens relasjoner utad. Alle sa også ja til at i den del hvor det handler om Guds folk, måtte alle kristustroendes personstatus legges til grunn, og at de ulike former for myndighet og fullmakter som gjelder utøvelsen av de forskjellige embeter og oppdrag, distinkt måtte tas under behandling. Og endelig kom alle frem til at bøkenes struktur i Den pio-benediktinske lovbok ikke kunne bevares urørt i den nye lovbok.

I den tredje sesjon for kommisjonens eminensemedlemmer som ble holdt 28. mai 1968, approberte kardinalene en foreløpig inndeling mht. det substansielle, og i henhold til den ble studiegruppene som alt tidligere var etablert, tilordnet den nye ordning: «Systematisk ordning av lovboken», «Generelle bestemmelser», «Det geistlige hierarki», «Institutter for fullkommenhet», «Legfolket», «Generelt om fysiske og moralske personer», «Ekteskapet», «Sakramentene unntatt ekteskapet», «Det kirkelige læreembete», «Kirkens formuerett», «Retterganger» og «Strafferett».

Stoffet utarbeidet av gruppen «Fysiske og juridiske personer» (som den senere ble kalt) tilfløt boken inneholdende «Generelle bestemmelser». Likeledes syntes det hensiktsmessig å etablere en gruppe for «Sakrale steder og tider samt gudstjeneste». På grunnlag av større kompetanse ble andre gruppers navn endret: Gruppen «Legfolket» tok navnet «De troendes rettigheter og foreninger samt legfolk»; gruppen «Ordensfolk» ble kalt «Institutter for fullkommenhet» og endelig «Institutter for gudviet liv ved profess til de evangeliske råd».

Mht. metoden som ble anvendt i det mer enn 16 år lange revisjonsarbeidet, må det kort minnes om de prinsipielle deler: Konsultorene i de enkelte grupper leverte først med enormt engasjement et utmerket arbeid som siktet inn alene på Kirkens beste. Det være seg ved at det ble gjort skriftlig forberedelse av vota vedrørende delene til egne utkast, ved drøftinger som foregikk under sesjonene som ble holdt i Roma til fastsatte tider, eller ved prøving av anførsler, vota og oppfatninger som kom til kommisjonen mht. selve utkastet. Fremgangsmåten var her: Fra åtte til fjorten konsultorer utgjorde en studiegruppe. For de enkelte av disse konsultorer ble det stoff tilkjennegitt som den – støttet på gjeldende rett i dagjeldende lovbok – skulle forelegges for revisjonsstudium. Etter prøving av spørsmålene oversendte den enkelte sitt skriftlig utarbeidede votum til kommisjonens sekretariat. Et eksemplar av vedkommendes votum ble overlevert en saksutreder og dersom tiden strakk til, alle gruppens medlemmer. På studiesesjonene som ble holdt i Roma i henhold til fremdriftsplanen for arbeidene, kom gruppens konsultorer sammen, og etter fremleggelse ved saksutrederen ble alle spørsmål og oppfatninger veiet, inntil teksten for kanonene, også stykkevis ved avstemning, ble erklært å foreligge og redigert inn i utkastet. Under en sesjon stod det en embetsmann til hjelp for saksutrederen, og han utførte oppdraget som protokollfører.

Antall sesjoner for den enkelte gruppe var – i overensstemmelse med det konkrete stoff – større eller mindre, og arbeidene strakte seg over år.

Særlig i den siste tid ble det etablert noen blandede grupper med det formål at man sammen, under møter av folk fra forskjellige grupper, kunne drøfte stoff fra enkelte konsultorer som direkte siktet inn på flere grupper, og der det nødvendigvis måtte dekreteres etter samråd.

Etter at utarbeidelsen av en del utkast med godt resultat var fullendt av studiegruppene, ble det fremsatt ønske om konkrete angivelser fra Den øverste

lovgiver vedrørende den følgende gang som skulle følges i arbeidet. Den følgende gang ble i henhold til de da gitte bestemmelser slik:

Utkastene ble sammen med en forklarende betenkning sendt til paven som skulle dekretere hvorvidt man kunne gå videre til konsultasjon. Etter å ha fått tillatelse til dette ble trykte utkast undergitt helhetlig prøving fra episkopatet og fra de øvrige konsultasjonsorganer (som jo var Den romerske kuries dikasterier, de kirkelige universiteter og fakulteter og Generalsuperiorunionen), for at disse organer innen en klokelig fastsatt tid – ikke mindre enn seks måneder – kunne utarbeide sin oppfatning. Samtidig ble utkastene også sendt til kommisjonens eminensemedlemmer for at de derav på dette stadium av arbeidet kunne gjøre sine generelle eller spesielle iakttagelser.

I denne rekkefølge ble utkastene sendt til konsultasjon: 1972: utkastet «Administrativ prosedyre»; 1973: «Sanksjoner i Kirken»; 1975: «Sakramentene»; 1976: «Fremgangsmåte for verge av rettigheter eller retterganger»; 1977: «Institutter for gudviet liv ved profess til de evangeliske råd»; «Generelle bestemmelser»; «Guds folk»; «Kirkens læreoppdrag»; «Sakrale steder og tider samt gudstjeneste»; «Kirkens formuerett».

Det er hevet over enhver tvil at den reviderte kanoniske lovbok ikke godt kunne være gjort i stand uten det uvurderlige og kontinuerlige samarbeid som ble kommisjonen til del i form av tallrike og verdifulle anførsler, særlig av pastoral karakter utarbeidet av biskoper og bispekonferanser. For biskopene laget svært mange anførsler skriftlig. Dels var de generelle med betraktninger av utkastene som helhet, dels var de spesielle til de enkelte kanoner.

Av stor nytte var videre også anførslene – støttet på egne erfaringer vedrørende Kirkens sentrale ledelse – som de hellige kongregasjoner, domstolene og Den romerske kuries andre innretninger oversendte, foruten vitenskapelige og tekniske forslag og anbefalinger avgitt fra kirkelige universiteter og fakulteter tilhørende forskjellige skoler og forskjellige tankeretninger.

Studium, prøving og kollegial diskusjon av alle generelle og spesielle anførsler som ble oversendt til kommisjonen, brakte med seg et i sannhet tungt og uendelig arbeid som strakte seg over syv år. Kommisjonens sekretariat sørget til punkt og prikke for at det ble foretatt en ordentlig organisering og systematisk redigering av alle anførsler, forslag og anbefalinger som ble oversendt konsultorene for av disse å bli prøvd omhyggelig, og som etter det ble undergitt diskusjon i kollegiale arbeidssesjoner holdt av ti studiegrupper.

Det fantes ingen anførsel som ikke ble gjennomtenkt med den største omsorg og omhyggelighet. Dette skjedde også når det handlet om anførsler som stod i motsetning til hverandre (hvilket ikke sjeldent inntraff). Man måtte ha for øye ikke alene deres sosiologiske vekt (som jo fulgte av de tallrike konsultasjonsorganer og personer som foreslo dem), men særlig deres læremessige og pastorale verdi. Videre måtte man ha for øye deres sammenheng med Det annet vatikankonsils lære

og anvendelsesbestemmelser og med det pavelige læreembete. Likeledes hva angår spesifikt tekniske og vitenskapelige forhold, måtte man ha for øye nødvendigheten av selv å samsvare med det kanonisk-juridiske system. Ja, i den utstrekning det handlet om saklig tvil eller om spørsmål av særskilt betydning, så ble det t.o.m. på nytt fremsatt ønske om oppfatningen til kommisjonens eminensemedlemmer som skulle komme sammen til en plenumssesjon. Men i andre tilfeller, under hensyntagen til den spesifikke materie som ble drøftet, ble også Kongregasjonen for troslæren og andre dikasterier i Den romerske kurie rådspurt. Og endelig ble mange korreksjoner og endringer tatt inn i kanonene fra de første utkastene når det ble bedt om det eller det ble fremmet av biskoper og øvrige konsultasjonsorganer, ja, så vidt at enkelte utkast har kommet ut fullstendig fornyet eller forbedret.

Derfor etter at alle utkast var overarbeidet, beskjeftiget kommisjonens sekretariat og konsultorer seg med et siste og like tungt arbeid. For det handlet om å sørge for den interne koordinering av alle utkastene, å verge den terminologiske uniformitet i dem, særlig under et teknisk-juridisk aspekt, å redigere kanonene i korte og velformulerte setninger og endelig å fastsette den definitive systematiske inndeling. Slik måtte alle enkeltutkastene som var forberedt av forskjellige grupper, kunne gå sammen til en enhetlig og i alle deler sammenhengende lovbok.

Den nye systematiske inndeling som liksom av egen drift oppstod av det etterhånden modnede arbeid, støtter seg på to prinsipper. Det ene av disse sikter inn på troskap i forhold til de mer generelle prinsipper som alt tidligere var fastsatt av den sentrale gruppe. Det andre sikter inn på den praktiske nytte, slik at den nye lovbok lett kan forstås og tas i bruk, ikke alene av sakkyndige, men også av hyrdene, ja, t.o.m. av alle kristustroende.

Så består altså den nye lovbok av syv bøker som har disse bokbetegnelser: Generelle bestemmelser, Guds folk, Kirkens undervisningsoppdrag, Kirkens helliggjørelsesoppdrag, Kirkens timelige verdier, Sanksjoner i Kirken, Retterganger. *Forskjellen mellom det gamle og det nye system fremstår nok som tilstrekkelig klart alt ut fra forskjellen på overskriftene som er satt over de enkelte bøker i begge lovbøkene. Ikke desto mindre blir forandringen av den systematiske ordning enda mye klarere ut fra delene, seksjonene, avsnittene og deres overskrifter. Så må det i det minste holdes for sikkert at den nye inndeling mer enn den gamle ikke alene svarer til den kanoniske retts egen materie og egenart, men – hva som er av større viktighet – også gjør mer fyllest overfor Det annet vatikankonsils ekklesiologi og overfor de prinsipper som derav sprang ut og som alt ved revisjonens begynnelse var blitt fremsatt.*

Utkastet til hele lovboken ble 29. juni 1980, på høytidsdagen for de salige apostler Peter og Paulus, i trykt utgave overrakt paven som befalte at det skulle sendes til de enkelte kardinalmedlemmer av kommisjonen og at dette skulle gjennomføres med tanke på definitiv prøving og vurdering. Men også hele Kirkens deltagelse måtte på det siste stadium av arbeidsfasen enda mer løftes frem i lyset.

Derfor dekreterte paven at andre kardinalmedlemmer og også bispemedlemmer, valgt ut fra Kirken som helhet, skulle opptas i kommisjonen etter forslag fra bispekonferansene eller -rådene eller fra grupper av bispekonferanser. Slik ble kommisjonen på dette vis utvidet til 74 medlemmer. Ja, disse sendte i begynnelsen av 1981 enda flere anførsler. Konsultorer som besatte særskilt sakkunnskap i de enkelte materier som det handlet om, kom så med sine bidrag. Anførslene ble deretter av kommisjonens sekretariat forelagt kommisjonens medlemmer for nøyaktig prøving, omhyggelig studium og kollegial diskusjon. En syntese av alle anførsler ble i august 1981 oversendt kommisjonens medlemmer sammen med svarene gitt av sekretariatet og av konsultorene.

Plenumssesjonen som ble innkalt på pavens mandat, for at det skulle forhandles og holdes definitiv avstemning over hele den nye lovboks tekst, ble avholdt fra 20. til 28. oktober 1981 i bispesynodesalen. Der ble særlig seks spørsmål av stor tyngde og viktighet tatt opp til drøfting, men også andre som var blitt fremsatt etter begjæring fra minst ti medlemmer. Etter at det i slutten av plenumssesjonen var fremsatt som spørsmålsstilling, hvorvidt det får tilsluning fra medlemmene at selve utkastet til C.I.C. – etter at dette har vært gransket i plenum og forbedringene alt er innarbeidet, med innføring i utkastet av det som har fått flertall i plenum, idet man har for øye de andre ting som er kommet frem, anførslene, og etter at det er skjedd finpuss av stil og latin (som alt blir overdratt til formannen og sekretariatet) – er verdig til så snart som mulig å bli presentert for paven, slik at han på den tid og den måte han selv måtte synes riktig, kan utgi lovboken, *svarte medlemmene enstemmig: Det får tilslutning.*

På denne måte ble så lovbokens fullstendige tekst overarbeidet og approbert, og den ble utvidet med kanonene fra utkastet til Grunnlov for Kirken som nødvendigvis måtte føyes inn i lovboken, hva angår selve materien. Etter at dette var skjedd og latinen var finpusset, ble den fullstendige tekst til lovbok omsider igjen trykt, og for at den nå kunne føres frem til promulgasjon, ble teksten 22. april 1982 overlevert til paven.

Paven overprøvde selv personlig – ved hjelp av noen sakkyndige og etter å ha hørt proformannen i Den pavelige kommisjon for revisjon av Den kanoniske lovbok – det på denne måte nyeste utkast, og etter moden overveielse av alt dekreterte han at den nye lovbok ville bli promulgert 25. januar 1983, nemlig på årsdagen for den første kunngjøring som pave Johannes XXIII hadde gitt om å igangsette revisjon av lovboken.

Men når den dertil etablerte pavelige kommisjon etter nesten 20 år lykkelig har ført til ende sitt betrodde og i sannhet møysommelige oppdrag, ligger det hyrdene og de kristustroende nå for hånde Kirkens nyeste rett som ikke mangler enkelhet, klarhet, velformulerthet og den ekte retts kyndighet. Når den i tillegg ikke er fremmed for nestekjærlighet, rimelighet og menneskelighet, men også fullstendig gjennomtrengt av kristen ånd, så streber den selv etter å svare til Kirkens

guddommelig gitte ytre og indre egenart. Samtidig ønsker den inderlig å ta hensyn til Kirkens vilkår og behov i verden av i dag. Når og dersom det som følge av dagens altfor raske endringer av de menneskelige samfunn skulle komme frem – helt tilbake til tiden da retten ble utferdiget – noe mindre fullkomment som etter dét også behøver en ny revisjon, så besitter Kirken en så stor rikdom på styrke at den ikke annerledes enn også i de foregående århundrer igjen kan ta fatt på veien med å fornye sitt livs lover. Men nå kan loven ikke mer forbli ukjent. Hyrdene besitter sikre bestemmelser, og ved dem kan de innrette utøvelsen av den geistlige tjeneste rett. Herav gis enhver høve til å kjenne sine egne retter og plikter, og vilkårlighet utelukkes når noe skal foretas. Misbruk som sterkt har sneket seg inn i den kirkelige disiplin som følge av manglende lov, vil lettere kunne utryddes eller hemmes. Endelig har all innsats, innretninger og tiltak for apostolatet et tydelig ståsted, hvorfra de uhindret kan gjøre fremskritt og bli fremmet. For en sunn juridiske innretning er helt nødvendig for at det kirkelige fellesskap skal bestå, vokse og blomstre. Det gjøre den gode Gud på forbønn av den salige Jomfru Maria, Kirkens mor, hennes brudgom den hellige Josef, Kirkens vernehelgen, samt den hellige Peter og den hellige Paulus.

DEN KANONISKE LOVBOK

BOK I

GENERELLE BESTEMMELSER

Kan. 1 – Kanonene i denne lovbok gjelder kun Den latinske kirke.

Kan. 2 – Lovboken fastlegger for det meste ikke rituelle forhold som blir å overholde ved feiringen av liturgiske handlinger; derfor beholder de hittil gjeldende liturgiske lover sin kraft med mindre et eller annet i dem måtte være i strid med kanonene i lovboken.

Kan. 3 – Kanonene i lovboken opphever hverken helt eller delvis avtaler inngått av Den apostoliske stol med land og andre politiske konstellasjoner; følgelig forblir de gjeldende på samme måte som også inntil nå; motstridende forskrifter i denne lovbok står ikke i veien for avtalene.

Kan. 4 – Velervervede rettigheter og likeledes privilegier som av Den apostoliske stol like til denne tid er innvilget fysiske eller juridiske personer, som er i bruk og ikke er tilbakekalt, blir stående urørt med mindre de uttrykkelig tilbakekalles ved kanonene i denne lovbok.

Kan. 5 – § 1. De inntil nå i strid med forskriftene i disse kanoner gjeldende universelle eller partikulære sedvaner som forkastes av selve kanonene i denne lovbok, er helt og holdent avskaffet og skal heller ikke i fremtiden tillates å restitueres; også de øvrige skal regnes som avskaffet med mindre lovboken uttrykkelig forutsetter noe annet eller når de er hundreårige eller stammer fra uminnelige tider; i så fall kan de nemlig tolereres dersom de etter ordinarius' vurdering ut fra hensynet til stedlige eller personrelaterte omstendigheter ikke kan fjernes.

§ 2. De hittilgjeldende universelle eller partikulære sedvaner utenom gjeldende rett må overholdes.

Kan. 6 – § 1. Ved ikrafttredelsen av denne lovbok oppheves:

1° Den kanoniske lovbok promulgert i året 1917;

2° dessuten andre universelle lover og partikularlover i strid med forskriftene i denne lovbok med mindre det gjelder partikularlover der noe annet uttrykkelig forutsettes;

3° alskens universelle eller partikulære straffelover utstedt av Den apostoliske stol med mindre de blir opptatt i selve denne lovbok;

4° også øvrige universelle disiplinærlover når de gjelder materie som fullt og helt ordnes i denne lovbok.

§ 2. For så vidt som kanonene i denne lovbok gjengir gammel rett, må man se på dem også med tanke på kanonisk tradisjon.

AVSNITT I
KIRKELIGE LOVER

Kan. 7 – En lov blir innført ved det at den blir promulgert.

Kan. 8 – § 1. Universelle kirkelige lover blir promulgert ved utgivelse i *Actorum Apostolicae Sedis commentarium officiale,* med mindre det i enkelttilfeller måtte være foreskrevet at de vil bli promulgert på annen måte; og de trer først i kraft når tre måneder er gått fra den dag nummeret av *Acta* er datert med mindre de ut fra sakens natur binder umiddelbart eller en kortere eller lengre ikrafttredelsestid spesielt og uttrykkelig er blitt fastsatt i selve loven.

§ 2. Partikularlover blir promulgert på den av lovgiveren bestemte måte, og de begynner å forplikte etter en måned fra promulgasjonsdagen med mindre det i selve loven fastsettes et annet tidspunkt.

Kan. 9 – Lover gjelder fremtidige og ikke fortidige forhold med mindre noe ved direkte nevnelse i dem forutsettes å gå på fortidige forhold.

Kan. 10 – Bare de lover blir å regne som ugyldiggjørende eller inhabiliserende der det uttrykkelig blir fastsatt at en handling er juridisk sett null verd eller at en

person er ugild.

Kan. 11 – Rene kirkelige lover påligger dem som er døpt i Den katolske kirke eller opptatt i samme, som i tilstrekkelig grad er ved fornuftens bruk og som – med mindre noe annet uttrykkelig forutsettes i gjeldende rett – har fylt syv år.

Kan. 12 – § 1. Universelle lover påligger alle som de er utstedt for, overalt på jorden.

§ 2. Men alle som for øyeblikket befinner seg på et territorium, fritas fra universelle lover som ikke gjelder på dette bestemte territorium.

§ 3. De som har bopel eller midlertidig bopel på et territorium og som samtidig for øyeblikket holder til der, er underlagt lover utferdiget for dette særskilte territorium når de er utstedt for disse personer, dog så at forskriften i kan. 13 står fast.

Kan. 13 – § 1. Partikularlover formodes ikke å være personelle, men territorielle med mindre noe annet er på det rene.

§ 2. Fremmede bindes ikke:

1° av partikularlover for deres eget territorium så lenge de er fraværende fra dette, med mindre enten deres overtredelse gjør skade i eget territorium eller lovene er personelle;

2° og heller ikke av lover for territoriet der de befinner seg, med unntak av dem som sørger for den offentlige orden, som bestemmer ytre formaliteter ved handlinger eller som gjelder fast eiendom som befinner seg på territoriet.

§ 3. Omstreifere forpliktes så vel av universelle lover som av partikularlover som er gjeldende på det sted der de befinner seg.

Kan. 14 – Ved tvil om noe i juridisk henseende har lovene ikke gjennomslagskraft, heller ikke ugyldiggjørende og inhabiliserende lover; men dersom tvilen handler om et faktiske forhold, kan ordinariusene dispensere fra dem dersom det handler om en dispensasjon som er forbeholdt en bestemt myndighet, dog utelukkende når den pleier å bli innvilget av myndigheten den er forbeholdt for.

Kan. 15 – § 1. Uvitenhet eller villfarelse vedrørende ugyldiggjørende eller inhabiliserende lover hindrer ikke deres virkning med mindre noe annet uttrykkelig fastsettes.

§ 2. Uvitenhet eller villfarelse formodes ikke vedrørende lov eller straff, vedrørende egen faktisk situasjon eller vedrørende en annens notoriske og faktiske situasjon; men vedrørende en annens ikke notoriske, men faktiske situasjon formodes det inntil det motsatte blir bevist.

Kan. 16 – § 1. Lovgiveren tolker lovene autentisk; det gjør også den som av samme har fått overdratt myndighet til å tolke autentisk.

§ 2. En autentisk tolkning fremlagt i lovs form har også samme kraft som selve loven og skal promulgeres; dersom den bare forklarer lovens i og for seg sikre ord, gjelder den tilbakevirkende; dersom den innskrenker eller utvider loven eller den avklarer tvil, er den ikke tilbakevirkende.

§ 3. Men en tolkning i form av en rettslig dom eller en administrativ handling i et særskilt saksforhold har ikke lovs kraft og den binder bare de personer og berører de saksforhold som den er gitt for.

Kan. 17 – Kirkelige lover blir å forstå i overensstemmelse med ordenes egen betydning, tekst og kontekst tatt i betraktning; dersom noe forblir et tvilsspørsmål eller uklart, må man gripe tilbake til parallelle steder dersom slike finnes, til lovens formål og omstendigheter og til lovgiverens mening.

Kan. 18 – Lover som fastsetter straff, som innskrenker den frie utøvelse av rettigheter eller som inneholder unntak fra en lov, er underlagt strikt tolkning.

Kan. 19 – Dersom det om et bestemt forhold mangler så vel uttrykkelig forskrift i universell lov eller partikularlov som sedvane, må saken – med mindre det er en straffesak – løses under hensyntagen til lover utstedt for lignende forhold, under overholdelse av de generelle rettsprinsipper sammen med kanonisk rimelighet, ut fra Den romerske kuries rettsforståelse og -praksis og ut fra fagfolks allmenne og konsekvente oppfatning.

Kan. 20 – En senere lov opphever helt eller delvis en tidligere dersom den uttrykkelig sier det eller er i direkte strid med den tidligere eller den ordner hele den tidligere lovs materie fullt og helt; men en universell lov opphever på ingen måte partikulær eller spesiell rett med mindre noe annet uttrykkelig forutsettes i gjeldende rett.

Kan. 21 – Ved tvil om tilbakekallelse av en fra før av eksisterende lov formodes det ikke, men de senere lover blir å tyde i retning de tidligere og når det lar seg gjøre, å bringe i samstemmighet med disse.

Kan. 22 – Borgerlige lover som Kirkens rett henviser til, må overholdes innen den kanoniske rett med samme virkninger som denne for så vidt som de ikke er i strid med guddommelig rett og med mindre noe annet forutsettes i kanonisk rett.

AVSNITT II
SEDVANE

Kan. 23 – Bare den av et fellesskap av troende innførte sedvane som er approbert av en lovgiver, har lovs kraft – som bestemt i kanonene som følger.

Kan. 24 – § 1. Ingen sedvane som måtte være i strid med guddommelig rett, kan få lovs kraft.

§ 2. Heller ikke kan en sedvane få lovs kraft i strid med eller utenom den kanoniske rett med mindre den er fornuftig; men en sedvane som uttrykkelig forkastes i gjeldende rett, er ikke fornuftig.

Kan. 25 – Ingen sedvane får lovs kraft med mindre den er blitt overholdt av et fellesskap som i det minste er kapabelt til å være mottager av lovgivning, og det har skjedd med det i sinne å føre inn rett.

Kan. 26 – Med mindre den av kompetent lovgiver spesielt er blitt godkjent, får en sedvane i strid med någjeldende kanonisk rett eller som eksisterer utenom kanonisk lov, bare lovs kraft dersom den rettmessig gjennom 30 sammenhengende og fulle år er blitt overholdt; men i strid med kanonisk lov som inneholder klausul som forbyr fremtidige sedvaner, kan alene en hundreårig sedvane eller en fra uminnelige tider ha fortrinn.

Kan. 27 – Sedvanen er den beste tolker av lovene.

Kan. 28 – Idet forskriften i kan. 5 dog står fast, tilbakekalles en sedvane i strid med eller utenom lov ved motstridende sedvane eller lov; men med mindre den uttrykkelig gjør oppmerksom på noe slikt, tilbakekaller ikke en lov hundreårige sedvaner eller slike fra uminnelige tider, og heller ikke kaller en universell lov tilbake partikulære sedvaner.

AVSNITT III
GENERALDEKRETER OG INSTRUKSJONER

Kan. 29 – Generaldekreter – som anvendes av kompetent lovgiver for å utstede allmenne forskrifter for et fellesskap som er kapabelt til å være mottager av lovgivning – er lover i egentlig forstand og retter seg etter kanonenes forskrifter om lover.

Kan. 30 – Den som bare innehar eksekutiv myndighet, kan ikke gyldig utstede generaldekret som omtalt i kan. 29 med mindre det går på enkelttilfeller der vedkommende i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett, uttrykkelig har fått det innvilget fra kompetent lovgiver og da under overholdelse av vilkårene fastsatt i innvilgningshandlingen.

Kan. 31 – § 1. De som innehar eksekutiv myndighet, kan innenfor grensene for sin kompetanse gyldig utstede iverksettende generaldekreter der måtene som blir å overholde når en lov anvendes, jo blir nærmere bestemt, eller der iakttagelsen av lovene blir innskjerpet.

§ 2. Hva angår promulgasjon av og ikrafttredelsestid for dekretene omtalt i § 1 må forskriftene i kan. 8 overholdes.

Kan. 32 – Iverksettende generaldekreter som bestemmer nærmere på hvilken måte lover kommer til anvendelse eller som innskjerper iakttagelsen av dem, forplikter dem som vedkommende lover påligger.

Kan. 33 – § 1. Iverksettende generaldekreter opphever ikke lover, heller ikke dersom de gis ut i direktorier eller dokumenter med andre betegnelser; forskrifter i dem som måtte være i strid med lovene, mangler all kraft.

§ 2. De holder opp å ha kraft etter at det har skjedd eksplisitt eller implisitt tilbakekallelse fra kompetent myndighet, foruten etter bortfall av den lov for hvis iverksettelse de er gitt; men de bortfaller ikke ved opphør av den rett hvorved vedkommende har fastsatt dem, med mindre det motsatte uttrykkelig forutsettes.

Kan. 34 – § 1. Instruksjoner blir gitt til deres bruk som er ansvarlig for at lover besørges iverksatt, og de forplikter dem ved iverksettelsen av lovene – for ved instruksjonene blir jo lovenes forskrifter forklart og de utfolder og bestemmer nærmere hva det er fornuftig å overholde under iverksettelsen av dem –; innenfor grensene for deres kompetanse utgir de som innehar eksekutiv myndighet, rettmessig instruksjoner.

§ 2. Instruksjonenes anordninger opphever ikke lover, og dersom noe ikke kan holdes sammen med forskriftene i lovene, mangler det all kraft.

§ 3. Instruksjonene holder opp ikke bare å ha kraft ved eksplisitt eller implisitt tilbakekallelse fra kompetent myndighet som har utgitt dem, eller fra dennes overordnede myndighet, men også ved bortfall av loven som de er gitt for å forklare eller besørge iverksatt.

AVSNITT IV
ADMINISTRATIVE ENKELTHANDLINGER

KAPITTEL I
FELLESBESTEMMELSER

Kan. 35 – En administrativ enkelthandling, det være seg et dekret eller påbud, eller et reskript, kan frembringes av den som innehar eksekutiv myndighet, men da innenfor grensene for hans kompetanse, dog så at forskriften i kan. 76, § 1, står fast.

Kan. 36 – § 1. En administrativ handling blir å forstå i overensstemmelse med ordenes egen betydning og alminnelig språkbruk; i tvilstilfelle der slike refererer seg til rettsstrider, der de angår trussel om eller idømmelse av straffer, der de innskrenker en persons rettigheter, der de skader tredjepersons velervervede rettigheter eller der de går imot en lov til fordel for privatpersoner, er de underlagt strikt tolkning; for alle øvrige handlinger gjelder vid tolkning.

§ 2. En administrativ handling skal ikke utstrekkes til andre enn de uttrykkelig tilsiktede tilfeller.

Kan. 37 – En administrativ handling som gjelder det ytre rom, blir å stadfeste skriftlig; det gjelder likeledes for en handling for dennes iverksettelse dersom dette skal skje i form av overdragelse.

Kan. 38 – En administrativ handling – også dersom det handler om et reskript gitt *Motu proprio* – mangler virkning for så vidt som den skader en annens velervervede rettighet eller den er i strid med lov eller godkjent sedvane med mindre kompetent myndighet uttrykkelig har tilføyd en opphevelsesklausul.

Kan. 39 – Mht. gyldighet betraktes vilkår i administrative handlinger bare da å være tilføyd når de uttrykkes ved subjunksjonene *dersom*, *med mindre* eller *dog utelukkende*.

Kan. 40 – Eksekutoren av en administrativ handling utfører sitt oppdrag invalid før han har mottatt skriv og har kontrollert dets autentisitet og integritet – med mindre det på forhånd ved den myndighet som har fastsatt handlingen, er blitt

oversendt melding til ham om samme.

Kan. 41 – Eksekutoren av en administrativ handling som blir overdratt en ren iverksettelsestjeneste, kan ikke nekte iverksettelse av denne handling med mindre det viser seg klart at selve handlingen er juridisk sett null verd, at den av en annen tungtveiende grunn ikke kan opprettholdes eller at det i selve den administrative handling er tilføyd vilkår som ikke er oppfylt; dog må eksekutoren av en administrativ handling avbryte iverksettelsen av denne dersom det synes uhensiktsmessig med tanke på omstendighetene mht. person eller sted; i disse tilfeller må han straks underrette den myndighet som står bak handlingen.

Kan. 42 – Eksekutoren av en administrativ handling skal gå frem i samsvar med det som er bestemt i mandatet; men dersom han ikke har oppfylt essensielle vilkår tilføyd i skrivet og heller ikke har overholdt den substansielle form mht. hvordan man må gå frem, er iverksettelsen ugyldig.

Kan. 43 – En administrativ handlings eksekutor kan etter sitt gode skjønn erstatte seg selv med en annen som eksekutor med mindre erstatning er forbudt, vedkommende er blitt valgt med sikte på ham som person eller erstatningsperson er forhåndsbestemt; men i disse tilfeller har eksekutoren lov til å overdra de forberedende handlinger til en annen.

Kan. 44 – En administrativ handling kan også av eksekutorens embetsetterfølger besørges iverksatt – med mindre vedkommende er blitt valgt med sikte på ham som person.

Kan. 45 – Dersom eksekutoren på en eller annen måte har gjort en feil ved iverksettelsen av en administrativ handling, er det helt i orden at han igjen besøger samme handling iverksatt.

Kan. 46 – En administrativ handling bortfaller ikke ved opphør av den rett ved hvilke vedkommende har fastsatt den, med mindre noe annet uttrykkelig forutsettes i gjeldende rett.

Kan. 47 – Tilbakekallelse av en administrativ handling ved en annen administrativ handling fra kompetent myndighet får virkning bare fra det øyeblikk tilbakekallelsen rettmessig blir bekjentgjort for den person som handlingen er gitt for.

KAPITTEL II
ENKELTDEKRETER OG ENKELTPÅBUD

Kan. 48 – Med enkeltdekret forstås en administrativ handling avgitt fra kompetent eksekutiv myndighet der det i overensstemmelse med gjeldende retts bestemmelser fattes en avgjørelse eller skjer en tildeling for et enkelttilfelle som etter sin natur ikke baserer seg på en søknad fra en eller annen.

Kan. 49 – Et enkeltpåbud er et dekret der en eller flere bestemte personer direkte og rettmessig pålegges å gjøre eller unnlate noe, særlig for å innskjerpe iakttagelsen av en lov.

Kan. 50 – Før en myndighet utsteder et enkeltdekret, må den innhente nødvendige opplysninger og bevis og når det lar seg gjøre, må den høre dem hvis rettigheter kan bli skadet.

Kan. 51 – Et dekret må utstedes skriftlig med avgjørelsesgrunnene uttrykt i det minste summarisk dersom det handler om en avgjørelse.

Kan. 52 – Et enkeltdekret har bare kraft mht. de saksforhold som det dekreterer om og for de personer som det er gitt for; men disse forplikter det overalt med mindre noe annet er på det rene.

Kan. 53 – Dersom dekreter er i strid med hverandre, har et særskilt – i de forhold som særskilt blir uttrykt – fortrinn fremfor et generelt; dersom de er like særskilte eller generelle, tilsidesetter et i tid senere et tidligere for så vidt som det er i strid med dette.

Kan. 54 – § 1. Et enkeltdekret hvis anvendelse blir overdratt til en eksekutor, har virkning fra iverksettelsesøyeblikket; ellers fra det øyeblikk det med myndighet fra selve den dekreterende blir forkynt for personen.

§ 2. For at et enkeltdekret kan ha gjennomslagskraft, må det forkynnes ved et rettmessig dokument i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

Kan. 55 – Idet det som er foreskrevet i kann. 37 og 51 dog står fast, og når en særdeles tungtveiende begrunnelse står i veien for at dekretets skriftlige tekst overleveres, regnes et dekret for forkynt dersom det i nærvær en notar eller to vitner er forelest for den som det er bestemt for, og etter at det er nedtegnet en akt om dette som må underskrives av alle nærværende.

Kan. 56 – Et dekret regnes for forkynt dersom den som det er bestemt for, etter rettelig å være innkalt for å ta imot eller høre dekretet, uten en berettiget grunn ikke har innfunnet seg eller har avvist å underskrive.

Kan. 57 – § 1. I den utstrekning lov befaler at et dekret skal utstedes eller det rettmessig fra den i hvis interesse det er, blir fremsatt en søknad eller klage for å oppnå et dekret, må kompetent myndighet sørge for dekretet innen tre måneder fra søknaden eller klagen er mottatt, med mindre en annen frist er foreskrevet ved lov.

§ 2. Dersom dekret ennå ikke er gitt når denne frist er passert, formodes svaret å være negativt hva angår fremsettelse av videre klage.

§ 3. Det formodede negative svar fritar ikke kompetent myndighet fra forpliktelsen til å utstede dekret, enn si fra å reparere i samsvar med det som er bestemt i kan. 128, eventuelt forvoldt skade.

Kan. 58 – § 1. Et enkeltdekret holder opp å ha juridisk kraft etter at det fra kompetent myndighet rettmessig har skjedd tilbakekallelse foruten etter bortfall av den lov til hvis iverksettelse det ble gitt.

§ 2. Et enkeltpåbud som ikke er pålagt ved et rettmessig dokument, bortfaller ved opphør av den påbydendes rett.

KAPITTEL III
RESKRIPTER

Kan. 59 – § 1. Med reskript forstås en fra kompetent eksekutiv myndighet skriftlig fremskaffet administrativ handling der det – etter dens egen natur, på søknad fra en eller annen – innvilges et privilegium, en dispensasjon eller en annen nådebevilling.

§ 2. De forskrifter som er fastsatt om reskripter, gjelder også for innvilgning av tillatelse foruten for muntlige innvilgninger av nådebevillinger med mindre noe annet er på det rene.

Kan. 60 – Hvilket som helst reskript kan utvirkes av alle som ikke uttrykkelig forbys det.

Kan. 61 – Med mindre noe annet er på det rene, kan et reskript utvirkes for en annen – også uten dennes tilslutning –, og det gjelder før hans akseptasjon, dog så at motstridende klausuler står urokket.

Kan. 62 – Et reskript der ingen eksekutor oppgis, får virkning fra det øyeblikk som skrivet er gitt; for øvrig fra iverksettelsesøyeblikket.

Kan. 63 – § 1. I veien for gyldigheten av et reskript står subrepsjon eller fortielse av sannheten dersom forhold som i overensstemmelse med lov, stil eller kanonisk praksis må komme til uttrykk for gyldighet, ikke er uttrykt i anmodningen, med mindre det handler om et nådebevillingsreskript som er gitt *Motu proprio*.

§ 2. Likeledes står obrepsjon eller falsk redegjørelse i veien for gyldigheten av et reskript dersom det enn ikke er fremsatt én sann utslagsgivende reskriptgrunn.

§ 3. Den utslagsgivende reskriptgrunn i reskripter der ingen eksekutor finnes, må nødvendigvis ha vært sann på det tidspunkt reskriptet ble gitt; for øvrig på iverksettelsestidspunktet.

Kan. 64 – Idet Pønitentiariatets rett i forhold til det indre rom dog står urokket, kan en nådebevilling nektet fra et hvilket som helst dikasterium i Den romerske

kurie ikke gyldig innvilges fra et annet dikasterium i samme kurie eller fra en annen kompetent myndighet nedenfor Den romerske pave uten tilslutning fra det dikasterium som begynte å handle i forholdet.

Kan. 65 – § 1. Idet forskriftene i §§ 2 og 3 dog står urokket, må ingen be om en nådebevilling fra en annen ordinarius som han fra egen ordinarius er nektet, med mindre det er gjort oppmerksom på nektelsen; men når det er gjort oppmerksom på denne, må ordinarius ikke innvilge nådebevillingen med mindre nektingsbegrunnelsen fra den første ordinarius foreligger.

§ 2. En nådebevilling nektet fra generalvikaren eller fra en biskoppelig vikar kan ikke gyldig innvilges fra en annen vikar for samme biskop, heller ikke om nektingsbegrunnelsen fra den nektende vikar foreligger.

§ 3. En nådebevilling nektet fra generalvikaren eller fra en biskoppelig vikar og senere – uten at det er gjort oppmerksom på denne nektelse – utvirket fra diøcesanbiskopen er invalid; men en nådebevilling nektet fra diøcesanbiskopen kan ikke gyldig – heller ikke når det er gjort oppmerksom på nektelsen – utvirkes fra hans generalvikar eller biskoppelige vikar når ikke biskopen samtykker i det.

Kan. 66 – Et reskript blir ikke ugyldig på grunn av feil mht. navnet på den person som det er gitt til eller fra hvem det er avgitt, heller ikke mht. stedet der denne residerer eller mht. saksforholdet det handler om, dog utelukkende når det etter ordinarius' vurdering ikke består noe tvil om selve personen eller om saksforholdet.

Kan. 67 – § 1. Dersom det skulle hende at det til det ene og samme saksforhold utvirkes to seg imellom motstridende reskripter, har et særskilt, i de forhold som blir særskilt uttrykt, fortrinn fremfor et generelt.

§ 2. Dersom de er like særskilte eller generelle, har et i tid tidligere fortrinn fremfor et senere med mindre det i det andre uttrykkelig blir gjort oppmerksom på det første, eller med mindre den første utvirker ved svik eller ved en nevneverdig forsømmelse ikke har gjort bruk av sitt reskript.

§ 3. Ved tvil om et reskript er ugyldig eller ei, må man henvende seg til reskribenten.

Kan. 68 – Et reskript fra Den apostoliske stol der ingen eksekutor er oppgitt, skal bare da presenteres for den utvirkendes ordinarius når dette i selve skrivelsen påbys, det handler om offentlige forhold eller det nødvendigvis må skje for at vilkårene skal blir godtgjort.

Kan. 69 – Når for et reskript ingen tid er fastlagt for dets presentasjon, kan det på enhvert tidspunkt fremlegges for en eksekutor – når bare list og svik er fraværende.

Kan. 70 – Dersom i et reskript selve innvilgningen blir overdratt til en eksekutor, tilligger det ham etter sitt gode skjønn og samvittighet å innvilge eller nekte nådebevillingen.

Kan. 71 – Det påligger ingen å gjøre bruk av et reskript innvilget bare til hans gunst – med mindre det på annet vis påligger ham en kanonisk forpliktelse til det.

Kan. 72 – Reskripter innvilget fra Den apostoliske stol som er utgått, kan av diøcesanbiskopen ut fra en berettiget grunn én gang forlenges, likevel ikke ut over tre måneder.

Kan. 73 – Intet reskript tilbakekalles ved motstridende lov med mindre noe annet forutsettes i selve loven.

Kan. 74 – Selv når en i det indre rom kan gjøre bruk av en nådebevilling innvilget ham muntlig, påligger det ham å bevise den i forhold til det ytre rom i den utstrekning han rettmessig blir bedt om det.

Kan. 75 – Dersom et reskript inneholder et privilegium eller en dispensasjon, må dertil forskriftene i kanonene som følger, overholdes.

KAPITTEL IV
PRIVILEGIER

Kan. 76 – § 1. Et privilegium – dvs. en nådebevilling til gunst for bestemte fysiske eller juridiske personer, kommet gjennom en særskilt handling – kan innvilges av en lovgiver foruten av en eksekutiv myndighet til hvem lovgiveren har innvilget denne myndighet.

§ 2. En hundreårig besittelse eller en fra uminnelige tider fører til formodning om innvilget privilegium.

Kan. 77 – Et privilegium blir å tolke i samsvar med det som er bestemt i kan. 36, § 1; men den tolkning blir alltid å anvende som gjør at de som er blitt beriket ved privilegiet, faktisk tilegner seg nådebevillingen.

Kan. 78 – § 1. Et privilegium formodes å være varig, med mindre det motsatte blir bevist.

§ 2. Et personlig privilegium – nemlig et som følger en person – utslokkes med denne.

§ 3. Et tinglig privilegium bortfaller ved tingens eller stedets totale undergang; men et lokalt privilegium livner til igjen dersom stedet innen 50 år gjenreises.

Kan. 79 – Et privilegium bortfaller ved kompetent myndighets tilbakekallelse i samsvar med det som er bestemt i kan. 47, dog så at forskriften i kan. 81 står fast.

Kan. 80 – § 1. Intet privilegium bortfaller ved frasigelse med mindre denne er blitt akseptert av kompetent myndighet.

§ 2. Et privilegium innvilget bare til vedkommendes egen gunst kan enhver fysisk person frasi seg.

§ 3. Et privilegium innvilget til en juridisk person eller på grunnlag av et steds eller en tings verdighet kan enkeltpersoner ikke frasi seg; heller ikke står det åpent for selve den juridiske person å frasi seg et privilegium innvilget for vedkommende dersom frasigelsen vil falle ut til ulempe for Kirken eller andre.

Kan. 81 – Ved opphør av den innvilgendes rett utslokkes ikke et privilegium med mindre det ble gitt med klausulen *til vårt velbehag* eller med en annen likeverdig klausul.

Kan. 82 – Ved ikke-bruk eller ved motstridende bruk bortfaller ikke et privilegium som ikke er til byrde for andre; men faller det andre til belastning, tapes det dersom rettmessig foreldelse er inntrådt.

Kan. 83 – § 1. Et privilegium bortfaller ved utløp av den tid eller ved oppfyllelse av det antall tilfeller som det er innvilget for, dog så at forskriften i kan. 142, § 2, står fast.

§ 2. Det bortfaller også dersom ved tidens fremadskriden omstendighetene mht. tingene slik er blitt endret – etter kompetent myndighets vurdering – at privilegiet innebærer skade eller dets bruk vil være ulovlig.

Kan. 84 – Den som misbruker en myndighet gitt ham ut fra et privilegium, fortjener å bli fratatt selve privilegiet; derfor bør ordinarius etter at den privilegerte forgjeves er advart, frata ham et alvorlig misbrukt privilegium som han selv har innvilget; dersom privilegiet er blitt innvilget fra Den apostoliske stol, påligger det ordinarius å underrette samme.

KAPITTEL V
DISPENSASJONER

Kan. 85 – Dispensasjon – dvs. befrielse fra en rent kirkelig lov i enkelttilfelle – kan innvilges av dem som innehar eksekutiv myndighet innenfor rammene for deres kompetanse foruten av dem som det eksplisitt eller implisitt, enten ut fra selve den gjeldende rett eller i kraft av en rettmessig delegering, tilkommer dispensasjonsmyndighet.

Kan. 86 – Under muligheten for dispensasjon faller ikke lover for så vidt som de

fastlegger det som på essensielt vis er konstitutivt ved juridiske innretninger eller handlinger.

Kan. 87 – § 1. I den utstrekning diøcesanbiskopen vurderer at det kan bidra til de troendes åndelige vel, kan han gyldig dispensere dem fra disiplinærlover utstedt av Kirkens øverste myndighet – så vel universelle lover som partikularlover for hans territorium eller for hans undergivne, likevel ikke fra prosess- eller straffelover og heller ikke i de tilfeller dispensasjon er forbeholdt Den apostoliske stol eller annen spesiell myndighet.

§ 2. Enhver ordinarius kan dersom henvendelse til Den hellige stol er vanskelig og det samtidig vil være fare for alvorlig skade ved forsinkelse, gyldig dispensere fra nevnte lover, ja, selv dersom dispensasjon er forbeholdt Den hellige stol – dog utelukkende når det handler om dispensasjon som denne under tilsvarende omstendigheter pleier å innvilge, og dog så at forskriften i kan. 291 står fast.

Kan. 88 – Stedets ordinarius kan gyldig dispensere fra diøcesanlover og i den utstrekning han vurderer at det bidrar til det beste for de troende, fra lover utstedt av et plenar- eller provinsialkonsil eller av bispekonferansen.

Kan. 89 – Sognepresten og andre prester eller diakoner kan ikke gyldig dispensere fra universell lov eller partikularlov med mindre denne myndighet uttrykkelig er innvilget til disse.

Kan. 90 – § 1. Fra en kirkelig lov må det ikke dispenseres uten av en berettiget og fornuftig grunn med tanke på omstendighetene omkring tilfellet og lovens strenghet som det dispenseres fra; ellers er dispensasjon ulovlig og med mindre den er gitt av lovgiveren selv eller av dennes overordnede myndighet, også ugyldig.

§ 2. Dispensasjon innvilges i tvilstilfelle gyldig og lovlig ut fra tilstrekkelig grunn.

Kan. 91 – Den som innehar dispensasjonsmyndighet, kan – også når han befinner seg utenfor eget territorium – gyldig utøve den overfor undergivne, selv når de er fraværende fra territoriet, og med mindre det motsatte uttrykkelig er fastsatt, også overfor fremmede som for øyeblikket oppholder seg på territoriet,

foruten overfor seg selv.

Kan. 92 – Underlagt strikt tolkning er ikke alene dispensasjon i samsvar med det som er bestemt i kan. 36, § 1, men også selve den dispensasjonsmyndighet som er innvilget for et bestemt tilfelle.

Kan. 93 – En dispensasjon med etterfølgende bruksmuligheter bortfaller på de samme måter som et privilegium foruten ved sikkert og totalt bortfall av den utslagsgivende dispensasjonsgrunn.

AVSNITT V
STATUTTER OG FORRETNINGSORDENER

Kan. 94 – § 1. Statutter i egentlig forstand er anordninger som utferdiges i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett, for helheter av personer eller ting, og der deres formål, konstitusjon, styring og retningslinjer for det som skal utføres, blir fastlagt.

§ 2. Ved statutter for helhet av personer blir alene de personer forpliktet som rettmessig er medlemmer av vedkommende; ved statutter for helhet av ting gjelder dette for dem som sørger for ledelsen av vedkommende.

§ 3. Statuttenes forskrifter som er utferdiget i kraft av legislativ myndighet og promulgert, retter seg etter kanonenes forskrifter om lover.

Kan. 95 – § 1. Forretningsordener er regler dvs. bestemmelser som skal overholdes i møter av personer, enten møtene er tillyst av kirkelig myndighet eller de er fritt sammenkalt av kristustroende, foruten ved andre ting som avholdes og der også de forhold blir fastlagt som berører konstitusjon, ledelse og retningslinjer for saksbehandlingen.

§ 2. Ved møter eller andre ting som avholdes, påligger reglene i forretningsordenen de som deltar i samme.

AVSNITT VI
FYSISKE OG JURIDISKE PERSONER

KAPITTEL I
FYSISKE PERSONERS KANONISKE STILLING

Kan. 96 – Ved dåp innlemmes et menneske i Kristi Kirke og gjøres i denne til en person med de plikter og retter som, jo under hensyntagen til deres stilling, er særegne for de kristne for så vidt som de befinner seg i det kirkelige fellesskap og med mindre en rettmessig fattet sanksjon står i veien.

Kan. 97 – § 1. En person som har fylt 18 år, er myndig; men under denne alder er han mindreårig.

§ 2. En mindreårig betegnes som lite barn før fullendte syv år og betraktes som uten egne sjelsevner; men fra fylte syv år formodes vedkommende å ha fornuftens bruk.

Kan. 98 – § 1. En myndig person står selv for den fulle utøvelse av sine rettigheter.

§ 2. En mindreårig person forblir i utøvelsen av sine rettigheter avhengig av foreldrenes eller vergens myndighet unntatt i de tilfeller der de mindreårige ved guddommelig lov eller av den kanoniske rett er fritatt fra deres myndighet; hva angår oppnevnelse av verger og deres myndighet, må forskriftene i borgerlig rett overholdes med mindre noe annet uttrykkelig forutsettes i den kanoniske rett eller diøcesanbiskopen i bestemte tilfeller ut fra en berettiget grunn har kommet til at han må sørge for dette gjøremål gjennom utnevnelse av en annen verge.

Kan. 99 – Enhver som varig mangler fornuftens bruk, betraktes som uten egne sjelsevner og er sammenlignbar med de små barn.

Kan. 100 – En person betegnes som: *innbygger* på det sted hvor hans bopel er;

innflytter på det sted hvor han har midlertidig bopel; *fremmed* dersom han befinner seg utenfor bopelen og den midlertidige bopel som han dog fremdeles beholder; *omstreifer* dersom han ingensteds har bopel eller midlertidig bopel.

Kan. 101 – § 1. Et barns opprinnelsessted – også en neofytts – er stedet der foreldrene hadde bopel eller i mangel av bopel midlertidig bopel da barnet ble født, eller moren dersom foreldrene ikke hadde samme bopel eller midlertidige bopel.

§ 2. Dersom det handler om et barn av omstreifere, er opprinnelsesstedet det samme som selve fødestedet; dersom det handler om et utsatt barn, er det stedet der barnet ble funnet.

Kan. 102 – § 1. Bopel erverves ved tilhold på et eller annet sogns eller i det minste på et bispedømmes territorium når det enten er forbundet med det i sinne å forbli der bestandig dersom intet siden skulle tale for oppbrudd, eller det har strukket seg over en full femårsperiode.

§ 2. Midlertidig bopel erverves ved tilhold på et eller annet sogns eller i det minste på et bispedømmes territorium når det er forbundet med det i sinne å forbli der over i det minste tre måneder dersom intet siden skulle tale for oppbrudd, eller det i virkeligheten har strukket seg over tre måneder.

§ 3. Bopelen eller den midlertidige bopel på et sogns territorium betegnes som sognebopel; på et bispedømmes territorium betegnes den – selv om den ikke er innenfor et sogn – som diøcesanbopel.

Kan. 103 – Medlemmer av ordensinstitutter og av selskaper for apostolisk liv erverver bopel på stedet hvor huset befinner seg, som de er tilsluttet; midlertidig bopel erverver de i huset hvor de i samsvar med det som er bestemt i kan. 102, § 2, holder til.

Kan. 104 – Ektefeller bør ha felles bopel eller midlertidig bopel; men på grunnlag av rettmessig separasjon eller annen berettiget grunn kan begge ha egen bopel eller midlertidig bopel.

Kan. 105 – § 1. En mindreårig beholder nødvendigvis bopelen og den

midlertidige bopel til den hvis myndighet han er underlagt. Den som er kommet over småbarnstadiet, kan også erverve egen midlertidig bopel; ja, den som rettmessig, i samsvar med det som er bestemt i borgerlig rett, er blitt voksen, kan også erverve egen bopel.

§ 2. Enhver som med en annen begrunnelse enn mindreårighet rettmessig er overlatt til en annens vergemål eller omsorg, vil som bopel og midlertidig bopel ha vergens eller omsorgspersonens bopel og midlertidige bopel.

Kan. 106 – Bopel og midlertidig bopel tapes ved å dra bort fra stedet med det i sinne ikke å vende tilbake, dog så at forskriften i kan. 105 står urokket.

Kan. 107 – § 1. Så vel gjennom egen bopel som midlertidig bopel får enhver seg tildelt sin sogneprest og ordinarius.

§ 2. Egen sogneprest og ordinarius for en omstreifer er stedets sogneprest og ordinarius der omstreiferen for øyeblikket holder til.

§ 3. For den som ikke har bopel eller midlertidig bopel – med mindre man tenker på diøcesanbopel –, er sognepresten på det sted der han for øyeblikket holder til, egen sogneprest.

Kan. 108 – § 1. Blodsbånd regnes i linjer og grader.

§ 2. I rett opp- og nedstigende linje er gradene så mange som slektsleddene – dvs. så mange som personene –, beregnet fra en stamperson.

§ 3. I sidelinje er gradene så mange som personene i begge linjer til sammen, beregnet fra stampersonen.

Kan. 109 – § 1. Svogerskap oppstår ut fra et gyldig ekteskap – endog ut fra et ikke-fullbyrdet – og består mellom mannen og kvinnens slektninger og likeledes mellom kvinnen og mannens slektninger.

§ 2. Det regnes slik at de som er mannens slektninger, de er kvinnens svigerfamilie i samme linje og grad, og vise versa.

Kan. 110 – Barn som er adoptert i samsvar med det som er bestemt i borgerlig lov, regnes som barn av den eller dem som har adoptert dem.

Kan. 111 – § 1. Et barn tilsluttes Den latinske kirke ved mottagelse av dåp når det har foreldre som tilhører denne, eller dersom den ene ikke skulle tilhøre denne, når begge i enighet har et ønske om at barnet skal døpes i Den latinske kirke; men dersom dette ønske i enighet mangler, tilsluttes det den egenstendige kirke som faren tilhører.

§ 2. Men dersom bare en av foreldrene er katolikk, tilsluttes det den kirke som denne katolske foreldrepart tilhører.

§ 3. Enhver baptisand som har fylt 14 år, kan fritt velge å bli døpt i Den latinske kirke eller i en annen egenstendig kirke; i så fall tilhører han den kirke som han har valgt.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *De concordia inter Codices,* 31. mai 2016, art. 1 (AAS 108 [2016] 603).

Kan. 112 – § 1. Etter mottagelse av dåp blir følgende tilsluttet en annen egenstendig kirke:

1° den som har fått tillatelse fra Den apostoliske stol;

2° ektefelle som – ved inngåelse av ekteskap eller under dets bestående – erklærer at vedkommende går over til den andre ektefelles egenstendige kirke; men etter at ekteskapet er oppløst, kan vedkommende fritt gå tilbake til Den latinske kirke;

3° barn av dem som er omtalt i nr. 1 og 2, før fylte 14 år, og likeledes i blandet ekteskap barn av katolsk part som rettmessig er gått over til en annen egenstendig kirke; men etter å ha nådd denne alder, kan de gå tilbake til Den latinske kirke.

§ 2. Vane – selv langvarig – med å motta sakramentene i overensstemmelse med ritus i annen egenstendig kirke medfører ikke tilslutning til denne kirke.

§ 3. Enhver overgang til annen egenstendig kirke trer i kraft fra det øyeblikk erklæringen er avgitt overfor denne kirkes stedets ordinarius eller egen sogneprest eller prest delegert av en av disse og overfor to vitner, med mindre et reskript fra Den apostoliske stol tilsier noe annet; og dette må innføres i dåpsboken.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *De*

concordia inter Codices, 31. mai 2016, art. 2 (AAS 108 [2016] 603-604).

KAPITTEL II
JURIDISKE PERSONER

Kan. 113 – § 1. Den katolske kirke og Den apostoliske stol har ved selve den guddommelige orden beskaffenhet som moralske personer.

§ 2. Utenom de fysiske personer finnes det i Kirken også juridiske personer, nemlig bærere av forpliktelser og rettigheter innenfor den kanoniske rett, som samsvarer med deres egenart.

Kan. 114 – § 1. Juridiske personer etableres ved en forskrift i seg selv i gjeldende rett eller ved en spesiell innvilgning gitt av kompetent myndighet ved et dekret, og da som helheter av personer eller ting, innrettet for et formål som samsvarer med Kirkens sendelse og som går ut over formålet for de enkelte.

§ 2. Med formålene omtalt i § 1 forstås slike som – i åndelig eller timelig henseende – angår fromhetsmessig innsats, innsats i apostolatet eller karitativ innsats.

§ 3. Kirkens kompetente myndighet bør ikke meddele status som juridisk person til noen med mindre disse er helheter av personer eller ting som forfølger et i virkeligheten nyttig formål og som – når alle forhold overveies – innehar de midler som må forventes å kunne være tilstrekkelig for å følge opp det i forveien fastsatte formål.

Kan. 115 – § 1. Juridiske personer i Kirken er helheter av personer eller helheter av ting.

§ 2. En helhet av personer – som dog ikke kan etableres med mindre det skjer ut av i det minste tre personer – er kollegial dersom medlemmene bestemmer dens virke ved medvirkning når avgjørelser fattes, med lik rett eller ikke, i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett og i statuttene; ellers er den ikke kollegial.

§ 3. En helhet av ting dvs. en autonom stiftelse består av verdier eller ting,

åndelige eller materielle; og i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett og i statuttene, leder enten en eller flere fysiske personer eller et kollegium den.

Kan. 116 – § 1. Offentlige juridiske personer er de helheter av personer eller ting som er etablert av kompetent kirkelig myndighet for at de innenfor de for dem i forveien fastsatt grenser i Kirkens navn – i samsvar med det som er bestemt i gjeldende retts forskrifter – skal fylle et eget oppdrag overdratt til dem med henblikk på det offentlige vel; de øvrige juridiske personer er private.

§ 2. De offentlige juridiske personer gis denne personstatus av selve den gjeldende rett eller ved et spesielt dekret fra kompetent myndighet der statusen uttrykkelig innvilges; de private juridiske personer gis denne personstatus bare gjennom et spesielt dekret fra kompetent myndighet der personstatusen uttrykkelig innvilges.

Kan. 117 – Ingen helhet av personer eller ting som har som intensjon å oppnå status som juridisk person, kan gyldig tilegne seg det med mindre dens statutter er godkjent av kompetent myndighet.

Kan. 118 – En offentlig juridisk person representeres av dem, idet de handler i dens navn, som av gjeldende universell rett eller partikularrett eller av egne statutter tilkjennes denne kompetanse; en privat juridisk person representeres av dem som gjennom statuttene er gitt samme kompetanse.

Kan. 119 – Hva angår kollegiale handlinger, gjelder med mindre noe annet forutsettes i gjeldende rett eller i statuttene:

1° dersom det handler om valg, har det resultat juridisk kraft som har fått tilslutning fra det absolutte flertall av dem som er nærværende når dog flertallet av dem som skal kalles sammen, har vært nærværende; etter to resultatløse avstemningsrunder skjer avstemning mellom de to kandidater som har fått størst stemmeandel eller dersom det er flere, mellom de to aldersmessig eldste; dersom det forblir stemmelikhet etter tredje avstemningsrunde, regnes den som valgt som aldersmessig er eldst;

2° dersom det handler om andre anliggender, har det resultat juridisk kraft som har fått tilslutning fra det absolutte flertall av dem som er nærværende når dog flertallet av dem som skal kalles sammen, har vært nærværende; dersom det etter to avstemningsrunder måtte være like mange stemmer, kan formannen med sitt votum

løse opp stemmelikheten;

3° men det som berører alle som enkeltindivider, skal approberes av alle.

Kan. 120 – § 1. En juridisk person er etter sin natur varig; likevel utslokkes den dersom den rettmessig nedlegges av kompetent myndighet eller den gjennom et tidsrom på 100 år har holdt opp å agere; i tillegg utslokkes en privat juridisk person dersom selve foreningen blir oppløst i samsvar med det som er bestemt i statuttene, eller dersom den etter kompetent myndighets vurdering selv har holdt opp å være en stiftelse i samsvar med det som er bestemt i statuttene.

§ 2. Dersom det bare gjenstår ett av en kollegial juridisk persons medlemmer og helheten av personer i overensstemmelse med statuttene ikke har holdt opp å eksistere, tilkommer utøvelse av alle helhetens rettigheter dette medlem.

Kan. 121 – Dersom helheter av personer eller ting som er offentlige juridiske personer, slik slås sammen at det av dem blir etablert en eneste helhet som også selv besitter status som juridisk person, får denne nye juridiske person som egne de verdier og formuesrettigheter som tilhørte de tidligere, og tar på seg de forpliktelser som de samme var belastet med; men særlig hva angår formålsbestemmelse for verdiene og oppfyllelse av forpliktelsene, skal stifternes og givernes vilje og velervervede rettigheter forbli urokket.

Kan. 122 – Dersom en helhet som innehar status som offentlig juridisk person, slik blir delt at enten en del av den blir forenet med en annen juridisk person, eller at det av en utskilt del opprettes en adskilt offentlig juridisk person, skal den kirkelige myndighet som delingen tilkommer, personlig eller gjennom en eksekutor under overholdelse i første rekke så vel av stifternes og givernes vilje, som av velervervede rettigheter, som av godkjente statutter, sørge for:

1° at felles verdier og formuesrettigheter foruten gjeld og andre forpliktelser som kan deles, blir delt mellom de juridiske personer som det handler om, med behørig forholdsmessighet ut fra hva som er rimelig og godt, og med tanke på alle omstendigheter og begges behov;

2° at bruk og bruksavkastning av felles verdier som ikke faller inn under det delbare, tilfaller begge juridiske personer, og at egne forpliktelser ved dem pålegges begge, likeledes under overholdelse av behørig forholdsmessighet som fastlegges ut fra hva som er rimelig og godt.

Kan. 123 – Etter at en offentlig juridisk person er utslokket, retter formålsbestemmelsen for dens verdier og formuesrettigheter og likeledes for forpliktelsene seg etter gjeldende rett og statuttene; dersom disse tier, tilflyter alt dette den umiddelbart overordnet juridiske person, dog så at stifternes eller givernes vilje foruten velervervede rettigheter alltid står urokket; etter at en privat juridisk person er utslokket, retter formålsbestemmelsen for dens verdier og forpliktelser seg etter dens egne statutter.

AVSNITT VII
JURIDISKE HANDLINGER

Kan. 124 – § 1. For gyldighet av en juridisk handling kreves det at den er utført av en habil person og at de forhold er til stede som essensielt konstituerer selve handlingen, foruten de pålagte ytre formaliteter og krav ut fra gjeldende rett for handlingens gyldighet.

§ 2. En juridisk handling som mht. dens ytre elementer rettelig er utført, formodes å være gyldig.

Kan. 125 – § 1. En handling utført ut fra vold mot en person forvoldt utenfra som denne ingenlunde kunne motstå, regnes som ugjort.

§ 2. En handling utført ut fra alvorlig frykt, uberettiget forårsaket, eller ut fra svik er gyldig med mindre noe annet forutsettes i gjeldende rett; men den kan likevel omstøtes ved en dommers dom, enten etter påstand fra en skadelidt part eventuelt en av hans rettsetterfølgere, eller i embets medfør.

Kan. 126 – En handling utført ut fra uvitenhet eller ut fra villfarelse som dreier seg om det som utgjør dens substans eller som berører et *ufravikelig* vilkår, er ugyldig; ellers er den gyldig med mindre noe annet forutsettes i gjeldende rett; en handling initiert ut fra uvitenhet eller ut fra villfarelse kan gi rom for omstøtelsessøksmål i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

Kan. 127 – § 1. Når det i gjeldende rett fastsettes at en overordnet for å utføre en

handling trenger samtykke eller råd fra et kollegium eller en gruppe personer, skal kollegiet eller gruppen kalles sammen som bestemt i kan. 166 med mindre det er forutsatt annerledes i partikularretten eller egenretten, og da bare når det handler om å innhente råd; men for at handlingene skal være gyldig, kreves det at det oppnås samtykke fra et absolutt flertall av dem som er nærværende eller at det blir innhentet råd fra alle.

§ 2. Når det i gjeldende rett fastsettes at en overordnet for å utføre en handling trenger samtykke eller råd fra noen personer enkeltvis, gjelder:

1° dersom samtykke fordres, er den overordnedes handling invalid om han ikke har innhentet samtykke fra vedkommende personer eller han handler mot votumet fra dem eller en av dem;

2° dersom råd fordres, er den overordnedes handling invalid om han ikke har hørt vedkommende personer; selv når det ikke påligger den overordnede noen forpliktelse til å følge deres votum, selv ikke ved enstemmighet, bør han likevel ikke avvike fra deres votum, særlig ikke ved enstemmighet, uten at han ut fra sin vurdering anser at det foreligger en fortrinnlig begrunnelse for det.

§ 3. Alle dem hvis samtykke eller råd kreves, påligger det forpliktelse til oppriktig å fremlegge sin oppfatning og dersom anliggendenes alvor fordrer det, med omhu å overholde taushetsplikt; denne forpliktelse kan eventuelt av den overordnede innskjerpes.

Kan. 128 – Enhver som rettsstridig ved en juridisk handling, ja, også ved enhver annen handling utført med forsett eller med annen form for skyld, forvolder en annen skade, påligger det forpliktelse til å reparere den forvoldte skade.

AVSNITT VIII
STYRINGSMYNDIGHET

Kan. 129 – § 1. Habile til styringsmyndighet – som jo ut fra guddommelig innstiftelse finnes i Kirken og også kalles jurisdiksjonsmyndighet – er de som er blitt beseglet med geistlig ordinasjon, og da i samsvar med det som er bestemt i gjeldende retts forskrifter.

§ 2. I utøvelsen av denne myndighet kan lege kristustroende samarbeide i

samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

Kan. 130 – Styringsmyndigheten som sådan utøves i forhold til det ytre rom, men leilighetsvis likevel i forhold til alene det indre rom og da slik at virkningene som dens utøvelse selvsagt er ment å skulle ha i forhold til det ytre rom, ikke kan anerkjennes i dette rom med mindre og for så vidt som det er fastsatt i gjeldende rett for bestemte tilfeller.

Kan. 131 – § 1. Ordinær er den styringsmyndighet som ut fra selve den gjeldende rett knyttes til et embete; delegert er den som innvilges til en person selv uten å komme gjennom et embete.

§ 2. Ordinær styringsmyndighet kan være enten egen myndighet eller vikarmyndighet.

§ 3. Bevisbyrden for delegering påhviler den som påstår seg delegert.

Kan. 132 – § 1. Stående fullmakter retter seg etter forskriftene om delegert myndighet.

§ 2. Men likevel slettes ikke en stående fullmakt innvilget til en ordinarius ved opphør av retten til den ordinarius som den er innvilget til, ja, heller ikke dersom vedkommende selv har begynt utøvelsen av den, men den går over på enhver ordinarius som etterfølger ham i styringen – med mindre noe annet uttrykkelig forutsettes i innvilgningen av den eller når vedkommende er blitt valgt med sikte på ham som person.

Kan. 133 – § 1. En delegert som overskrider grensene for sitt mandat vedrørende ting eller personer, utfører juridisk sett ingen handlinger.

§ 2. En delegert som gjennomfører noe som han er delegert til, på en annen måte enn det som er bestemt i mandatet, forstås ikke å overskride grensene for sitt mandat – med mindre måten av den delegerende selv måtte være foreskrevet for gyldighet.

Kan. 134 – § 1. Med betegnelsen ordinarius forstås i juridisk sammenheng utenom Den romerske pave diøcesanbiskopen og de andre som – selv bare

midlertidig – er satt i spissen for en partikularkirke eller et fellesskap likestilt med en slik i samsvar med det som er bestemt i kan. 368, foruten de som sammesteds innehar generell ordinær eksekutiv myndighet, nemlig generalvikarene og de biskoppelige vikarer; og likeledes, for sine medlemmer, de høyere superiorer i klerikale ordensinstitutter under pavelig rett og i klerikale selskaper for apostolisk liv under pavelig rett som i det minste besitter ordinær eksekutiv myndighet.

§ 2. Med betegnelse stedets ordinarius forstås alle som oppregnes i § 1 unntatt superiorene i ordensinstituttene og selskapene for apostolisk liv.

§ 3. Det som i kanonene ved direkte nevnelse tillegges diøcesanbiskopen, innenfor omfanget av den eksekutive myndighet, forstås bare å tilkomme diøcesanbiskopen og de andre som i kan. 381, § 2, er likestilt med ham, med unntak av generalvikar og biskoppelig vikar – med mindre det foreligger et spesialmandat.

Kan. 135 – § 1. Styringsmyndigheten distingveres som legislativ, eksekutiv og judikativ myndighet.

§ 2. Legislativ myndighet blir å utøve på den måte som er foreskrevet i gjeldende rett, og legislativ myndighet som en lovgiver i Kirken nedenfor den øverste myndighet innehar, kan ikke gyldig delegeres med mindre noe annet eksplisitt forutsettes i gjeldende rett; fra en underordnet lovgiver kan ikke en lov i strid med overordnet rett gyldig utstedes.

§ 3. Judikativ myndighet som dommerne eller de dømmende kollegier innehar, blir å utøve på den måte som er foreskrevet i gjeldende rett, og kan ikke delegeres med mindre det er for å gjennomføre forberedende handlinger av ethvert slag for et dekret eller en dom.

§ 4. Hva angår utøvelsen av eksekutiv myndighet, må forskriftene i kanonene som følger, overholdes.

Kan. 136 – Eksekutiv myndighet kan en – selv når han befinner seg utenfor eget territorium – gyldig utøve overfor undergivne, også når de er fraværende fra territoriet, med mindre noe annet er på det rene ut fra sakens natur eller ut fra forskrift i gjeldende rett; overfor fremmede som for øyeblikket oppholder seg på territoriet, gjelder det dersom det handler om begunstigelser som må innvilges, eller om universelle lover eller partikularlover som påligger vedkommende selv i samsvar med det som er bestemt i kan. 13, § 2, nr. 2, og som må besørges iverksatt.

Kan. 137 – § 1. Ordinær eksekutiv myndighet kan delegeres så vel for en enkeltavgjørelse som for samtlige tilfeller med mindre noe annet uttrykkelig forutsettes i gjeldende rett.

§ 2. Eksekutiv myndighet delegert fra Den apostoliske stol kan subdelegeres enten for en enkeltavgjørelse eller for samtlige tilfeller med mindre vedkommende er blitt valgt med sikte på ham som person eller subdelegering uttrykkelig er forbudt.

§ 3. Eksekutiv myndighet delegert fra annet myndighetsorgan som har ordinær myndighet, kan dersom den er delegert for samtlige tilfeller, bare subdelegeres i enkelttilfeller; men dersom den er delegert for en enkeltavgjørelse eller for bestemte handlinger, kan den ikke subdelegeres med mindre det skjer ut fra uttrykkelig innvilgning fra den delegerende.

§ 4. Ingen subdelegert myndighet kan igjen subdelegeres med mindre mulighet til det uttrykkelig er blitt innvilget fra den delegerende.

Kan. 138 – Ordinær eksekutiv myndighet foruten myndighet delegert for samtlige tilfeller blir å tolke vidt, men i ethvert annet tilfelle strikt; for den som myndigheten er delegert til, forstås likevel også de ting å være innvilget uten hvilke myndigheten ikke kan utøves.

Kan. 139 – § 1. Med mindre noe annet er fastsatt i gjeldende rett, suspenderes ikke en kompetent myndighetspersons eksekutive myndighet – enten den er ordinær eller delegert – ved at en oppsøker en annen kompetent myndighetsperson, heller ikke en overordnet.

§ 2. Underordnet myndighet bør likevel ikke blande seg inn i sak brakt inn for overordnet myndighet med mindre det er av en tungtveiende og påtrengende grunn; i så fall må vedkommende straks varsle den overordnede om forholdet.

Kan. 140 – § 1. Når det til flere er delegert solidarisk å behandle samme anliggende, utelukker den som først har begynt å ta anliggendet under behandling, de andre fra å behandle det med mindre han senere blir forhindret eller ikke vil gå videre med å gjennomføre anliggendet.

§ 2. Når det til flere er delegert kollegialt å behandle et anliggende, skal alle gå frem i samsvar med det som er bestemt i kan. 119, med mindre noe annet er forutsatt i mandatet.

§ 3. Eksekutiv myndighet delegert til flere formodes å være delegert til dem solidarisk.

Kan. 141 – Når det til flere er delegert etter hverandre, må den ordne opp i anliggendet som har det tidligste mandat som senere ikke er tilbakekalt.

Kan. 142 – § 1. Delegert myndighet utslukkes: ved oppfyllelse av mandatet; ved utløpet av den tid eller ved oppbruk av det antall tilfeller som myndigheten er innvilget for; ved bortfall av beveggrunnen for delegeringen; ved den delegerendes tilbakekallelse direkte forkynt for den delegerte foruten ved den delegertes tydelige frasigelse overfor den delegerende og akseptasjon fra hans side; men ikke ved opphør av den delegerendes rett med mindre det er klart ut fra en tilføyd klausul.

§ 2. Likevel er en handling ut fra delegert myndighet som utøves i forhold til alene det indre rom, gyldig etter utløp av innvilget tid når den er utført ved uoppmerksomhet.

Kan. 143 – § 1. Ordinær myndighet utslokkes ved tap av embetet som den er knyttet til.

§ 2. Med mindre noe annet forutsettes i gjeldende rett, suspenderes ordinær myndighet dersom det mot avsettelse eller avskjedigelse fra embete rettmessig ankes eller inngis klage.

Kan. 144 – § 1. Ved allmenn villfarelse om et faktisk eller rettslig forhold og likeledes ved positiv og sannsynlig rettstvil eller faktisk tvil, supplerer Kirken i forhold til så vel det ytre som det indre rom den eksekutive styringsmyndighet.

§ 2. Den samme bestemmelse anvendes på fullmaktene omtalt i kann. 882, 883, 966 og 1111, § 1.

AVSNITT IX
KIRKELIGE EMBETER

Kan. 145 – § 1. Et kirkelig embete er ethvert oppdrag fast etablert, enten ved den guddommelige eller ved kirkelig orden, for å beskjeftige seg med et åndelig formål.

§ 2. Det enkelte kirkelige embetes egne forpliktelser og rettigheter fastlegges enten i selve den gjeldende rett der embetet etableres, eller i dekretet fra den kompetente myndighet der det etableres og samtidig meddeles.

KAPITTEL I
TILDELING AV KIRKELIG EMBETE

Kan. 146 – Et kirkelig embete kan ikke gyldig oppnås uten ved kanonisk tildeling.

Kan. 147 – Tildeling av et kirkelig embete skjer: gjennom fri meddelelse fra kompetent kirkelig myndighet; gjennom beskikkelse gitt av samme dersom presentasjon har gått forut; gjennom bekreftelse eller godtagelse foretatt av samme dersom valg eller postulering har gått forut; og til sist gjennom rent valg og den valgtes akseptasjon dersom valget ikke trenger bekreftelse.

Kan. 148 – Den myndighet som det tilligger å opprette, forandre og nedlegge embeter, tilkommer det også tildeling av dem med mindre noe annet er fastsatt i gjeldende rett.

Kan. 149 – § 1. For at en skal kunne befordres til et kirkelig embete, skal han være i Kirkens fellesskap foruten skikket, nemlig utrustet med de kvalitative forutsetninger som i den universelle rett eller partikularretten eller i en stiftelseslov kreves for dette embete.

§ 2. Tildeling av et kirkelig embete som har skjedd til en som mangler de

påkrevde kvalitative forutsetninger, er bare ugyldig dersom de kvalitative forutsetninger ifølge den universelle rett eller partikularretten eller ifølge stiftelsesloven uttrykkelig forlanges for gyldig tildeling; ellers er den gyldig, men kan omstøtes ved dekret fra kompetent myndighet eller ved dom fra forvaltningsdomstol.

§ 3. Tildeling av embete som har skjedd på simonittisk vis, er ut fra selve den gjeldende rett ugyldig.

Kan. 150 – Et embete som medfører fullt sjelesørgerisk ansvar og der det for å fylle dette kreves utøvelse av noe ut fra presteordinasjon, kan ikke gyldig meddeles til en som ennå ikke ved ordinasjon har fått del i prestedømmet, med den berikelse det medfører.

Kan. 151 – Tildeling av et embete som medfører sjelesørgerisk ansvar, må ikke utsettes uten en tungtveiende grunn.

Kan. 152 – Ingen må meddeles to eller flere inkompatible embeter, nemlig slike som ikke på en og samme tid kan fylles av samme person.

Kan. 153 – § 1. Tildeling av et ut fra gjeldende rett ikke-vakant embete er ved selve dette forhold ugyldig og blir ikke gyldiggjort ved en etterfølgende vakanse.

§ 2. Dersom det imidlertid handler om et embete som ut fra gjeldende rett meddeles for et bestemt tidsrom, kan tildelingen skje inntil seks måneder før dette tidsrom er til ende, og har virkning fra dagen for embetets vakanse.

§ 3. Løfte om et embete – fra hvem det enn er gitt – har ingen juridisk virkning.

Kan. 154 – Et ut fra gjeldende rett vakant embete som eventuelt ennå rettsstridig besittes av en eller annen, kan meddeles, dog utelukkende når det rettelig er blitt erklært at denne besittelse ikke er rettmessig, og det i meddelelsesskrivet gjøres oppmerksom på denne erklæring.

Kan. 155 – Den som i en annens sted, for å supplere hva han har forsømt eller

det at han er forhindret, meddeler et embete, erverver derved ingen myndighet over den person som han har meddelt det til, men dennes juridiske stilling blir den samme som den også ville blitt dersom tildelingen var blitt gjennomført i samsvar med det som er bestemt ordinært i gjeldende rett.

Kan. 156 – Enhver embetstildeling må stadfestes skriftlig.

Art. 1
FRI MEDDELELSE

Kan. 157 – Med mindre noe annet eksplisitt er fastsatt i gjeldende rett, tilligger det diøcesanbiskopen ved fri meddelelse å tildele kirkelige embeter i egen partikularkirke.

Art. 2
PRESENTASJON

Kan. 158 – § 1. Presentasjon til et kirkelig embete skal skje fra dens side som retten til å presentere tilkommer, overfor den myndighet som det tilligger å gi beskikkelse til det embete som det handler om, og da – med mindre noe annet rettmessig er forutsatt – innen tre måneder fra vedkommende fikk opplysning om embetets vakanse.

§ 2. Dersom presentasjonsretten tilkommer et kollegium eller en gruppe personer, må den som skal presenteres, utpekes under overholdelse av det som ellers er foreskrevet i kann. 165-179.

Kan. 159 – Ingen må presenteres mot sin vilje; derfor kan den som foreslås å bli presentert, presenteres når han er spurt om sin mening og med mindre han avviser det innen en frist på åtte nyttedager.

Kan. 160 – § 1. Den som innehar presentasjonsrett, kan presentere en eller også flere personer, og da så vel på en og samme tid som etter hverandre.

§ 2. Ingen kan presentere seg selv; men et kollegium eller en gruppe personer kan presentere et av sine medlemmer.

Kan. 161 – § 1. Med mindre noe annet er fastsatt i gjeldende rett, kan den som har presentert en som ikke er funnet skikket, bare én andre gang, og da innen en måned, presentere en annen kandidat.

§ 2. Dersom den presenterte før beskikkelse har skjedd, frasier seg embetet eller avgår ved døden, kan den som besitter retten til å presentere, innen en måned fra han fikk opplysning om frasigelsen eller dødsfallet, igjen utøve sin rett.

Kan. 162 – Den som ikke har foretatt presentasjon innen nyttetidsfristen bestemt i kan. 158, § 1 og kan. 161, og likeledes den som for annen gang har presentert en som ikke blir funnet skikket, taper i denne omgang presentasjonsretten, og det tilligger den myndighet som det tilkommer å gi beskikkelse, fritt å tildele det vakante embete, likevel med tilslutning fra egen ordinarius til den som får embetet tildelt.

Kan. 163 – Den myndighet som det i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett, tilkommer å beskikke en som er presentert, må beskikke en rettmessig presentert som han har funnet skikket og som selv har akseptert presentasjonen; dersom flere rettmessig presenterte er funnet skikket, skal han beskikke en av dem.

Art. 3
VALG

Kan. 164 – Med mindre gjeldende rett har lagt opp til noe annet, må ved kanoniske valg forskriftene i kanonene som følger, overholdes.

Kan. 165 – Dersom rett til å velge til et embete tilligger et kollegium eller en gruppe personer og med mindre noe annet er forutsatt i gjeldende rett eller i kollegiets eller gruppens rettmessige statutter, skal valget ikke utsettes ut over en tremåneders nyttefrist som regnes fra man fikk opplysning om embetets vakanse; hvis denne frist utløper uutnyttet, tilkommer det den kirkelige myndighet hvis rett det er å bekrefte valget eller etterfølgende rett det er å tildele embetet, fritt å tildele

det vakante embete.

Kan. 166 – § 1. Kollegiets eller gruppens formann må kalle sammen alle som tilhører kollegiet eller gruppen; men når sammenkallingen skal være personlig, gjelder den dersom den skjer på stedet der vedkommende har bopel eller midlertidig bopel, eller på tilholdssted.

§ 2. Dersom innkallelse av en av dem som skulle innkalles, er blitt forsømt og vedkommende derfor har vært fraværende, er valget gyldig; men likevel skal valget etter påstand fra vedkommende og da når forbigåelsen og fraværet er bevist, av kompetent myndighet omstøtes, ja, selv dersom det er bekreftet, dog utelukkende når det juridisk er på det rene at klagen i det minste er blitt oversendt innen tre dager fra vedkommende fikk opplysning om valget.

§ 3. Men dersom innkallelse av mer enn en tredjedel av velgerne er blitt forsømt, er valget ut fra gjeldende rett juridisk sett null verd med mindre alle de forsømte i virkeligheten har vært med.

Kan. 167 – § 1. Etter at rettmessig sammenkalling er skjedd, har de personer rett til å avgi stemme som er nærværende på dag og sted bestemt i nevnte sammenkalling, og det slik at muligheten til å avgi stemme gjennom brev eller ved fullmektig er utelukket med mindre noe annet rettmessig forutsettes i statuttene.

§ 2. Dersom en av velgerne er nærværende i det hus der valget finner sted, men på grunn av svekket helbred ikke kan være til stede ved valget, må vedkommendes skriftlige stemme avhentes av stemmetellerne.

Kan. 168 – Selv om en på flere grunnlag har rett til å avgi stemme i eget navn, kan han ikke avgi mer enn en eneste stemme.

Kan. 169 – For at valget skal være gyldig, kan ingen gis adgang til avstemningen som ikke tilhører kollegiet eller gruppen.

Kan. 170 – Et valg hvis frihet i virkeligheten er blitt hindret på hvilken som helst måte, er ut fra selve den gjeldende rett invalid.

Kan. 171 – § 1. Ugild til å avgi stemme er:

1° den som er inkapabel til menneskelig handling;

2° den som mangler stemmerett;

3° den som er beheftet med straffen ekskommunikasjon, ved rettslig dom eller ved dekret der straffen ilegges eller erklæres å bestå;

4° den som notorisk er falt fra Kirkens fellesskap.

§ 2. Dersom en av de ovenfornevnte gis adgang, er hans stemme juridisk sett null verd, men valget gjelder med mindre det er på det rene etter at denne stemmen er fraberegnet, at den valgte ikke fikk det påkrevde antall stemmer.

Kan. 172 – § 1. For å være gyldig skal en stemme være:

1° fri; og derfor er stemmen invalid fra en som ved alvorlig frykt eller ved svik, direkte eller indirekte, er blitt drevet til å velge en bestemt person eller alternativt mellom ulike personer;

2° hemmelig, sikker, absolutt og bestemt.

§ 2. Vilkår tilføyd en stemme før valget må regnes som ikke tilføyd.

Kan. 173 – § 1. Før valget begynner, må i det minste to stemmetellere uttas fra kollegiets eller gruppens midte.

§ 2. Stemmetellerne samler inn stemmene, og i nærvær av valgformannen ser de på om antall sedler svarer til antall velgere, teller selve stemmene og gjør kjent hvor mange hver har oppnådd.

§ 3. Dersom antall stemmer overstiger antall valgdeltagere, foreligger ingen valghandling.

§ 4. Alle valgaktene må av den som utfører oppdraget som protokollfører, skrives ut nøyaktig, og de må oppbevares omhyggelig i kollegiets dokumentsamling etter i det minste å være underskrevet av nevnte protokollfører, formannen og stemmetellerne.

Kan. 174 – § 1. Med mindre noe annet forutsettes i gjeldende rett eller i statuttene, kan et valg også skje gjennom voldgift, dog naturligvis utelukkende når velgerne ved enstemmig og skriftlig konsensus for denne gang overfører retten til å

velge til en eller flere skikkede personer innen eller utenfor deres midte som ut fra mottatt fullmakt velger i alles navn.

§ 2. Dersom det handler om et kollegium eller en gruppe bestående alene av klerikere, skal voldgiftsmedlemmene være geistlig ordinerte; ellers er valget invalid.

§ 3. Voldgiftsmedlemmene skal overholde forskriftene om valg i gjeldende rett og – for valgets gyldighet – iaktta vilkår tilføyd voldgiften og som ikke er i strid med gjeldende rett; men vilkår i strid med gjeldende rett regnes som ikke tilføyd.

Kan. 175 – En voldgift bortfaller og retten til å avgi stemmer går tilbake til voldgiftsbeslutterne:

1° ved tilbakekallelse foretatt av kollegiet eller gruppen av urørt sak;

2° når et vilkår tilføyd voldgiften ikke er oppfylt;

3° når valget er fullført dersom det ikke gav noe resultat.

Kan. 176 – Med mindre noe annet forutsettes i gjeldende rett eller i statuttene, regnes den som valgt og han proklameres av kollegiets eller gruppens formann for valgt som har oppnådd det påkrevde antall stemmer i samsvar med det som er bestemt i kan. 119, nr. 1.

Kan. 177 – § 1. Valget blir umiddelbart å forkynne for den valgte som innen en frist på åtte nyttedager fra å ha mottatt forkynnelsen skal tilkjennegi overfor kollegiets eller gruppens formann hvorvidt han aksepterer valget eller ei; ellers har valget ingen virkning.

§ 2. Dersom den valgte ikke aksepterer, taper han all rett ut fra valget og kan heller ikke gjenvinne den ved etterfølgende akseptasjon, men han kan igjen velges; kollegiet eller gruppen skal innen en måned fra kjennskap til ikke-akseptasjonen gå til nytt valg.

Kan. 178 – Når valg som ikke trenger bekreftelse, blir akseptert, oppnår den valgte straks embetet med full rett; ellers erverver han intet, med mindre man tenker på retten til tingen.

Kan. 179 – § 1. Dersom valget trenger bekreftelse, skal den valgte innen en frist på åtte nyttedager fra dagen for akseptasjon av valget, personlig eller gjennom en annen be om bekreftelse fra kompetent myndighet; ellers fratas han all rett med mindre han beviser at han av en berettiget hindring var blitt tilbakeholdt fra å be om bekreftelse.

§ 2. Kompetent myndighet kan ikke nekte bekreftelse dersom denne har funnet den valgte skikket i samsvar med det som er bestemt i kan. 149, § 1, og valget er blitt gjennomført i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

§ 3. Bekreftelsen skal gis skriftlig.

§ 4. Før forkynnelse av bekreftelsen har den valgte ikke lov til å blande seg opp i forvaltningen av embetet, hverken de åndelige eller de timelige sider, og handlinger som eventuelt måtte være utført av ham, er juridisk sett null verd.

§ 5. Ved forkynnelse av bekreftelsen oppnår den valgte embetet med full rett med mindre noe annet forutsettes i gjeldende rett.

Art. 4
POSTULERING

Kan. 180 – § 1. Dersom en kanonisk hindring står i veien for valg av en som velgerne holder for særlig egnet og foretrekker, og det kan og pleier å bli innvilget dispensasjon fra hindringen, kan disse ved sine stemmer – med mindre noe annet forutsettes i gjeldende rett – postulere vedkommende fra kompetent myndighet.

§ 2. Voldgiftsmedlemmer kan ikke postulere med mindre det uttrykkelig er blitt innlagt i voldgiften.

Kan. 181 – § 1. For at en postulering skal ha kraft, kreves det i det minste to tredjedeler av stemmene.

§ 2. En stemme for en postulering skal uttrykkes ved ordene *jeg postulerer* eller tilsvarende; formuleringen *jeg velger eller postulerer* eller en likeverdig formulering gjelder for valg dersom det ikke eksisterer hindring, ellers for postulering.

Kan. 182 – § 1. En postulering skal av formannen innen en frist på åtte nyttedager sendes til den kompetente myndighet som det hører inn under å bekrefte valget, og som det tilligger å innvilge dispensasjon fra hindringen eller – dersom vedkommende ikke har slik myndighet – å be om dispensasjon fra overordnet myndighet; dersom det ikke kreves bekreftelse, skal postuleringen sendes til den kompetente myndighet for å innvilge dispensasjon.

§ 2. Dersom postuleringen ikke er blitt sendt innen foreskrevet tidsfrist, er den juridisk sett null verd ut fra selve dette forhold og kollegiet eller gruppen fratas for denne gang retten til å velge eller postulere, med mindre det blir bevist at formannen av en berettiget hindring var blitt tilbakeholdt fra å sende postuleringen eller at han ved forsett eller forsømmelse hadde avstått fra å sende den på et hensiktsmessig tidspunkt.

§ 3. For den postulerte erverves ingen rett ut av postuleringen; det påligger ikke noen forpliktelse på kompetent myndighet til å imøtekomme postuleringen.

§ 4. Velgerne kan ikke tilbakekalle en postulering som har skjedd overfor kompetent myndighet med mindre myndigheten samtykker til det.

Kan. 183 – § 1. Når en postulering ikke er imøtekommet av kompetent myndighet, går retten til å velge tilbake til kollegiet eller gruppen.

§ 2. Dersom postuleringen er blitt imøtekommet, tilkjennegis dette overfor den postulerte som skal svare i samsvar med det som er bestemt i kan. 177, § 1.

§ 3. Den som aksepterer en imøtekommet postulering, oppnår straks embetet med full rett.

KAPITTEL II
TAP AV KIRKELIG EMBETE

Kan. 184 – § 1. Et kirkelig embete tapes ved utløp av en forhåndsbestemt tid, ved nådd den i gjeldende rett fastlagte aldersgrense, ved frasigelse, ved forflytning, ved avskjedigelse foruten ved avsettelse.

§ 2. Ved opphør på en eller annen måte av retten til den myndighetsperson fra

hvem et kirkelig embete er blitt meddelt, tapes ikke dette med mindre noe annet forutsettes i gjeldende rett.

§ 3. Embetstap som har fått virkning, må gjøres kjent så snart som mulig for alle som det tilkommer en eller annen rett ved tildeling av embetet.

Kan. 185 – Den som taper et embete på grunn av nådd aldersgrense eller akseptert frasigelse, kan meddeles tittelen emeritus.

Kan. 186 – Tap av et embete ved utløp av en forhåndsbestemt tid eller ved nådd aldersgrense har virkning bare fra det øyeblikk det skriftlig forkynnes av kompetent myndighet.

Art. 1
FRASIGELSE

Kan. 187 – Enhver med sine sjelsevner i behold kan av en berettiget grunn frasi seg et kirkelig embete.

Kan. 188 – En frasigelse skjedd ut fra uberettiget forårsaket alvorlig frykt, ut fra svik eller ut fra substansiell villfarelse, eller på simonittisk vis, er ut fra selve den gjeldende rett ugyldig.

Kan. 189 – § 1. For at en frasigelse skal gjelde, enten den trenger akseptasjon eller ikke, skal den skje overfor den myndighet som tildelingen av det embete som det handler om, hører inn under og da skriftlig eller muntlig i nærvær av to vitner.

§ 2. Myndigheten må ikke akseptere en frasigelse som ikke er basert på en berettiget og forholdsmessig grunn.

§ 3. En frasigelse som trenger akseptasjon, mister all kraft med mindre den innen tre måneder blir akseptert; en frasigelse som ikke trenger akseptasjon, får virkning når meddelelse om frasigelsen er skjedd i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

§ 4. Så lenge en frasigelse ikke har fått virkning, kan den tilbakekalles av den frasigende; etter påfølgende virkning kan den ikke tilbakekalles, men den som har frasagt, kan tilegne seg embetet på et annet grunnlag enn den tidligere embetsoverdragelse.

Art. 2
FORFLYTNING

Kan. 190 – § 1. En forflytning kan bare foretas av den som har rett til å tildele det embete som tapes, og samtidig det embete som overdras.

§ 2. Dersom forflytningen skjer mot embetshaverens vilje, kreves det en tungtveiende grunn og – idet retten til å gjøre rede for motstridende hensyn dog alltid står fast – at den ut fra gjeldende rett foreskrevne fremgangsmåte overholdes.

§ 3. For å få virkning må en forflytning forkynnes skriftlig.

Kan. 191 – § 1. Ved forflytning blir det første embete vakant idet det kanonisk foreligger besittelse av det andre embete – med mindre noe annet er forutsatt i gjeldende rett eller er blitt foreskrevet av kompetent myndighet.

§ 2. Den forflyttede tilegner seg godtgjørelse forbundet med det første embete inntil han kanonisk har fått det andre i besittelse.

Art. 3
AVSKJEDIGELSE

Kan. 192 – En embetsmann avskjediges fra sitt embete enten ved dekret rettmessig avgitt fra kompetent myndighet – dog under overholdelse av rettigheter som eventuelt måtte være velervervet gjennom kontrakt – eller ut fra selve den gjeldende rett i samsvar med det som er bestemt i kan. 194.

Kan. 193 – § 1. Fra et embete som en er blitt meddelt på ubestemt tid, kan vedkommende ikke avskjediges med mindre det skjer ut fra tungtveiende grunner og under overholdelse av den i gjeldende rett fastlagte fremgangsmåte.

§ 2. Det samme gjelder for at en som for et bestemt tidsrom er blitt meddelt et embete, skal kunne avskjediges fra dette før dette tidsrom er utløpt, dog så at det som er foreskrevet i kan. 624, § 3, står fast.

§ 3. Fra et embete som i overensstemmelse med forskriftene i gjeldende rett er blitt meddelt en ut fra kompetent myndighets gode evne til å skjelne mellom det ene og andre, kan vedkommende av en berettiget grunn, ut fra samme myndighets vurdering, avskjediges.

§ 4. For at avskjedsdekret skal få virkning, må det forkynnes skriftlig.

Kan. 194 – § 1. Ut fra selve den gjeldende rett avskjediges følgende fra et kirkelig embete:

1° den som har tapt klerikerstatusen;
2° den som offentlig er falt fra den katolske tro eller Kirkens fellesskap;
3° en kleriker som har forsøkt å få til ekteskap, ja, selv bare borgerlig.

§ 2. Avskjedigelsen omtalt i nr. 2 og 3 kan bare ha gjennomslag dersom den er brakt på det rene ved en erklæring fra nevnte kompetente myndighet.

Kan. 195 – Dersom en person avskjediges fra et embete hvorved vedkommendes eksistensgrunnlag ivaretas, og da ikke ut fra selve den gjeldende rett, men ved dekret fra kompetent myndighet, må vedkommende myndighet sørge for at det en passende tid legges til rette for hans eksistensgrunnlag med mindre det er sikret annerledes.

Art. 4
AVSETTELSE

Kan. 196 – § 1. Avsettelse fra embete – nemlig som straff for forbrytelse – kan bare skje i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

§ 2. Avsettelsen får virkning i overensstemmelse med forskriftene i strafferettens kanoner.

AVSNITT X
HEVD OG FORELDELSE

Kan. 197 – Kirken antar hevd og foreldelse som måter å erverve eller tape en subjektiv rett foruten å befri seg fra forpliktelser slik dette er i den borgerlige lovgivning i det respektive land, dog så at unntakene som er fastsatt i kanonene i denne lovbok står urokket.

Kan. 198 – Ingen form for hevd eller foreldelse gjelder med mindre det støttes av god tro, ikke alene i begynnelsen, men i hele den forløpne tid som kreves for hevd eller foreldelsen, dog så at forskriften i kan. 1362 står urokket.

Kan. 199 – Følgende faller ikke inn under hevd eller foreldelse:

1° rettigheter og forpliktelser som følger av naturlig eller positiv guddommelig lov;

2° rettigheter som kan oppnås alene gjennom apostolisk privilegium;

3° rettigheter og forpliktelser som direkte gjelder det åndelige liv for de kristustroende;

4° sikre og utvilsomme grenser rundt kirkelige jurisdiksjonsområder;

5° messestipendier og -forpliktelser;

6° tildeling av et kirkelig embete som – i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett – krever utøvelse av noe ut fra geistlig ordinasjon;

7° visitasrett og lydighetsforpliktelse, slik at kristustroende ikke skulle kunne visiteres av noen kirkelig myndighet og ikke lenger stå under noen myndighet.

AVSNITT XI
TIDSBEREGNING

Kan. 200 – Med mindre noe annet uttrykkelig forutsettes i gjeldende rett, beregnes tid i samsvar med det som er bestemt i kanonene som følger.

Kan. 201 – § 1. Med sammenhengende tid forstås et tidsrom der ingen avbrytelse finner sted.

§ 2. Med nyttetidsfrist forstås en tidsfrist som setter en i stand til å utøve eller gjøre gjeldende sin rett slik at den ikke utløper på grunn av uvitenhet eller manglende mulighet til å handle.

Kan. 202 – § 1. I juridisk henseende forstås med dag et tidsrom bestående av 24 sammenhengende timer, og det begynner ved midnatt med mindre noe annet uttrykkelig forutsettes; med uke et tidsrom på syv dager; med måned et tidsrom på 30 og med år et tidsrom på 365 dager, med mindre det heter at måned og år skal beregnes slik de finnes i kalenderen.

§ 2. Dersom tiden er sammenhengende, skal måned og år alltid beregnes slik de er i kalenderen.

Kan. 203 – § 1. Dagen *fra hvilken* en frist gjelder, regnes ikke med i fristen med mindre dennes begynnelse sammenfaller med dagens begynnelse eller noe annet uttrykkelig forutsettes i gjeldende rett.

§ 2. Med mindre det motsatte er fastsatt, regnes dagen *til hvilken* en frist gjelder, med i fristen; dersom tiden består av en eller flere måneder eller år eller av en eller flere uker, er fristen til ende ved utløpet av den siste dag med samme betegnelse eller dersom måneden mangler en dag med samme tallbetegnelse, ved utløpet av månedens siste dag.

BOK II

GUDS FOLK

DEL I
DE KRISTUSTROENDE

Kan. 204 – § 1. Kristustroende er de som – idet de jo gjennom dåpen er innlemmet i Kristus – er tatt opp i Guds folk, og som av den grunn på sin måte er gjort delaktige i Kristi prestelige, profetiske og kongelige oppdrag, og de kalles, enhver i overensstemmelse med egen stilling, til å utøve den sendelse som Gud har betrodd Kirken å fylle i verden.

§ 2. Denne Kirke, etablert og ordnet i denne verden som et samfunn, finnes i Den katolske kirke, ledet av Peters etterfølger og de biskoper som står i kommunion med ham.

Kan. 205 – Fullt i Den katolske kirkes fellesskap på denne jord befinner de døpte seg som forenes med Kristus i dens synlige organisme, nemlig ved båndene trosbekjennelse, sakramenter og kirkelig styring.

Kan. 206 – § 1. På en spesiell måte knyttes katekumenene sammen med Kirken, nemlig de som – beveget av Den Hellige Ånd – med eksplisitt vilje søker å bli innlemmet i denne og derfor ved selve dette ønske blir forbundet med Kirken, likesom også ved troens, håpets og kjærlighetens liv som de lever; alt nå hjelper Kirken dem frem som sine.

§ 2. Kirken viser en spesiell omsorg for katekumenene; samtidig som den innbyr dem til å føre et evangelisk liv og fører dem inn i feiringen av de hellige riter, innrømmer den dem allerede forskjellige prerogativer som er særegne for de kristne.

Kan. 207 – § 1. Ut fra guddommelig innstiftelse finnes det blant de kristustroende i Kirken geistlige tjenere som i juridisk sammenheng også kalles klerikere; de øvrige omtales også som legfolk.

§ 2. Innen hver av disse deler har man kristustroende som ved profess til de evangeliske råd eller annen form for sakral binding, anerkjent og sanksjonert av Kirken, på sin særskilte måte er viet til Gud og bidrar til Kirkens frelsessendelse; selv om deres stand ikke hører med til Kirkens hierarkiske struktur, tilhører den likevel dens liv og hellighet.

AVSNITT I
ALLE KRISTUSTROENDES FORPLIKTELSER OG RETTIGHETER

Kan. 208 – Ut fra deres gjenfødelse i Kristus består det virkelig en likhet mellom alle kristustroende mht. verdighet og virke, og på det grunnlag samarbeider samtlige på oppbyggingen av Kristi legeme, i overensstemmelse med den enkeltes stilling og oppdrag.

Kan. 209 – § 1. De kristustroende bindes av forpliktelsen til alltid å ta vare på fellesskapet med Kirken, også ved måten som de selv opptrer på.

§ 2. Med stor påpasselighet må de oppfylle de plikter som påligger dem overfor Kirken, så vel Kirken som helhet som den partikularkirke de i overensstemmelse med forskriftene i gjeldende rett tilhører.

Kan. 210 – Alle kristustroende skal i overensstemmelse med egen stilling sette inn sine krefter på å føre et hellig liv og på å fremme Kirkens vekst og dens stadige helliggjørelse.

Kan. 211 – Alle kristustroende har plikt og rett til å arbeide med på at det guddommelige frelsesbudskap mer og mer må nå ut til samtlige mennesker til alle tider og over hele verden.

Kan. 212 – § 1. Det som de geistlige hyrder, de som jo representerer Kristus, erklærer som troens lærere eller fastsetter som Kirkens styresmenn, påligger det de kristustroende bevisst sitt eget ansvar å følge med kristen lydighet.

§ 2. Det står åpent for de kristustroende overfor Kirkens hyrder å legge for dagen sine behov, særlig de åndelige, og sine ønsker.

§ 3. Alt etter den viten, kompetanse og posisjon som de besitter, har de rett til – ja, av og til plikt til – overfor de geistlige hyrder å gjøre sin oppfatning klar om det som berører det beste for Kirken, og gjøre den kjent for de øvrige kristustroende dog uten å rokke ved troens og moralens integritet og respekten for hyrdene og under hensyntagen til det allment nyttige og personers verdighet.

Kan. 213 – De kristustroende har rett til å ta imot hjelp fra de geistlige hyrder, hentet fra Kirkens åndelige verdier, særlig fra Guds ord og sakramentene.

Kan. 214 – De kristustroende har rett til å gjennomføre dyrkelsen av Gud i henhold til forskriftene i egen ritus, approbert av Kirkens rettmessige hyrder, og følge det åndelige livs egen form, dog overensstemmende med Kirkens lære.

Kan. 215 – Det står åpent for de kristustroende fritt å grunnlegge og lede foreninger for karitative eller fromhetsmessige formål eller for å fremme det kristne kall i verden samt å holde møter for i fellesskap å forfølge disse formål.

Kan. 216 – Da jo samtlige kristustroende har del i Kirkens sendelse, har de rett til – også ved egne tiltak, den enkelte i overensstemmelse med sin stand og stilling – å fremme eller understøtte apostolisk virksomhet; likevel får intet tiltak for seg gjøre krav på betegnelsen katolsk med mindre samtykke fra kompetent kirkelig myndighet foreligger.

Kan. 217 – Da jo de kristustroende ved dåpen blir kalt til å føre et liv i samsvar med den evangeliske lære, har de rett til en kristen oppdragelse der de rettelig blir forberedt for å gå frem i modenhet mht. den menneskelige person og for samtidig å lære å kjenne og leve ut frelsens mysterium.

Kan. 218 – De som vier seg til de sakrale disipliner, nyter godt av berettiget frihet til å forske foruten til klokelig å gjøre kjent sin mening om forhold der de innehar sakkyndighet, forutsatt at det blir lagt behørig vekt på lydhørhet overfor Kirkens læreembete.

Kan. 219 – Alle kristustroende har rett til å være fri fra enhver form for tvang når de velger stand i livet.

Kan. 220 – Ingen har lov til rettsstridig å skade det gode rykte som en nyter, heller ikke til å krenke den personlige rett til verge av eget privatliv.

Kan. 221 – § 1. De kristustroende har prosessuell partsevne til ved kompetent kirkelig verneting og i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett, rettmessig å vindisere og forsvare de rettigheter som de innehar i Kirken.

§ 2. De kristustroende har også rett til dersom de av kompetent myndighet innkalles til rettsbehandling, å få forholdet pådømt under overholdelse av det som ellers er foreskrevet i gjeldende rett og med anvendelse av rimelighet.

§ 3. De kristustroende har rett til ikke å bli refset med kanoniske straffer med mindre det skjer som lovbestemt.

Kan. 222 – § 1. Det påligger de kristustroende forpliktelse til å støtte Kirken i dens behov ved å stille til disposisjon for den det som er nødvendig for gudstjenesten, for innsatsen i apostolatet og for den karitative innsats, samt for anstendig underhold av dem som gjør tjeneste i Kirken.

§ 2. Det påligger dem også forpliktelse til å fremme sosial rettferdighet foruten – idet de kommer Herrens bud i hu – av egne inntekter å støtte de fattige.

Kan. 223 – § 1. Når de kristustroende utøver sine rettigheter, så vel enkeltvis som samlet i foreninger, skal de ha tanke for det allmenne vel i Kirken foruten for andres rettigheter og for deres egne plikter overfor dem.

§ 2. Det tilligger de kirkelige myndigheter å lede med henblikk på det allmenne vel utøvelsen av de rettigheter som er særegne for de kristustroende.

AVSNITT II
DE LEGE KRISTUSTROENDES FORPLIKTELSER OG RETTIGHETER

Kan. 224 – Utenom de forpliktelser og rettigheter som er felles for samtlige kristustroende og de som er fastsatt i de andre kanoner, påligger det de lege kristustroende de forpliktelser og de innehar de rettigheter som regnes opp i kanonene i dette avsnitt.

Kan. 225 – § 1. Da jo legfolkene likesom alle kristustroende av Gud gjennom dåpen og konfirmasjonen er uttatt til apostolatet, påligger det dem generell forpliktelse til og de har rett til enkeltvis eller samlet i foreninger å arbeide med på at det guddommelige frelsesbudskap blir kjent og tatt imot av samtlige mennesker overalt på jorden; denne forpliktelse er enda mer påtrengende under de omstendigheter der menneskene ikke kan høre Evangeliet og lære Kristus å kjenne med mindre det skjer gjennom dem.

§ 2. De bindes også særskilt av denne plikt, enhver i overensstemmelse med egen stilling, til å fylle og fullkommengjøre alt jordisk med evangelisk ånd, og slik må de spesielt når de opptrer med disse ting og når de utøver verdslige oppdrag, gi vitnesbyrd om Kristus.

Kan. 226 – § 1. På dem som lever i ektestanden, påligger det i henhold til eget kall en særskilt plikt gjennom ekteskapet og familien til å arbeide med på oppbyggingen av Guds folk.

§ 2. Når foreldre har skjenket barn livet, påligger det dem en særdeles alvorlig forpliktelse og de har rett til å oppdra dem; derfor tilligger det fremfor alt kristne foreldre å sørge for barnas kristne oppdragelse i overensstemmelse med den av Kirken overleverte lære.

Kan. 227 – De lege kristustroende har rett til for seg å få anerkjent den frihet som tilkommer alle borgere i jordiske samfunnsforhold; når de gjør bruk av denne frihet, må de dog sørge for at deres virke fylles av evangelisk ånd og de må gi akt på læren som er fremholdt av Kirkens læreembete, likevel idet de i opinionspregede spørsmål vokter seg for å fremholde egen oppfatning som Kirkens lære.

Kan. 228 – § 1. Legfolk som er funnet skikket, er habile til av de geistlige hyrder å bli engasjert i de kirkelige embeter og oppdrag som de i overensstemmelse med forskriftene i gjeldende rett gyldig kan fungere i.

§ 2. Legfolk som oppviser behørig viten, klokskap og anstendighet, er habile til som sakkyndige eller rådgivere å by hjelp til Kirkens hyrder, også i rådsgremiene i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

Kan. 229 – § 1. For at legfolket skal ha mulighet til å leve i overensstemmelse med den kristne lære og også selv kunne forkynne den og dersom situasjonen skulle gjøre det aktuelt, forsvare den, og for at de skal være kapable til å ha sin del i utøvelsen av apostolatet, påligger det dem forpliktelse til og de har rett til å erverve seg kjennskap til denne lære, tilpasset enhvers egen evne og stilling.

§ 2. De har også rett til å erverve seg dette mer inngående i de sakrale vitenskaper som formidles ved kirkelige universiteter og fakulteter eller ved institutter for religiøse vitenskaper, og dette ved at de blir med på forelesninger og tar akademiske grader.

§ 3. Likeledes er de – under overholdelse av de forskrifter som ellers er fastsatt mht. påkrevd skikkethet – habile til fra rettmessig kirkelig myndighet å motta undervisningsmandat for sakrale vitenskaper.

Kan. 230 – § 1. Legfolk med alder og talenter som fastsatt i dekret fra bispekonferansen kan ved foreskreven liturgisk ritus engasjeres fast i tjenestene som lektor og akolytt; meddelelse av disse tjenester medfører likevel ikke rett for dem til å oppebære underhold eller godtgjørelse fra Kirken. *

* Denne paragraf fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Spiritus Domini*, 10. januar 2021 (AAS 113 [2021] 170).

§ 2. Legfolk kan ut fra tidsavgrenset uttagelse ivareta lektoroppdrag ved liturgiske handlinger; likeledes kan alle legfolk utføre kommentator-, kantor- og andre oppdrag i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

§ 3. Hvor Kirkens behov tilsier det og i mangel av dem som skal gjøre tjeneste, kan også legfolk, selv om de ikke er lektorer eller akolytter, supplere en del av deres embetsutøvelse i henhold til det som er foreskrevet i gjeldende rett, nemlig utøve ordets tjeneste, lede liturgiske bønner, meddele dåp og dele ut den hellige

kommunion.

Kan. 231 – § 1. Det påligger de legfolk som permanent eller på åremål blir tilkjent en spesiell tjeneste i Kirken, forpliktelse til å erverve egnet formasjon slik det kreves for på behørig vis å fylle deres oppdrag, og til samvittighetsfullt, iherdig og omhyggelig å oppfylle dette oppdrag.

§ 2. Idet forskriften i kan. 230, § 1, dog står fast, har de rett til en anstendig godtgjørelse, tilpasset sin stilling, for at de med den skal ha mulighet til å ivareta – slik det sømmer seg – egne og familiens behov, også under overholdelse av det som ellers er foreskrevet i borgerlig rett; likeledes tilkommer det dem som rettighet at det på behørig vis for dem legges til rette for trygd, sosial trygghet og helsetjenester, som det heter.

AVSNITT III
DE GEISTLIGE TJENERE – KLERIKERNE

KAPITTEL I
OPPLÆRING AV KLERIKERNE

Kan. 232 – Det er Kirkens plikt og dens egen og eksklusive rett å lære opp de som uttas til de geistlige tjenester.

Kan. 233 – § 1. Plikten til å fremme kallene, slik at det kan blir sørget tilstrekkelig for behovene for geistlig tjeneste i hele Kirken, påhviler det kristne fellesskap som helhet; denne plikt påligger spesielt de kristne familier, oppdragerne og på særskilt vis prestene, særlig sogneprestene. Diøcesanbiskopene som det fremfor alt tilligger å ta ansvar for at kallene fremmes, skal undervise det folk som er dem overdratt, om den geistlige tjenestes betydning og om behovet for tjenere i Kirken, og de må få i stand og understøtte tiltak for å fremme kallene, særlig ved verker innrettet for dette.

§ 2. I tillegg må prestene, men særlig diøcesanbiskopene legge vekt på at menn i moden alder som anser seg som kallet til de geistlige tjenester, klokelig blir hjulpet ved ord og gjerning og på behørig vis forberedt.

Kan. 234 – § 1. Hvor juniorseminarer eller andre institutter av det slag eksisterer, bør de tas vare på og fremmes; i disse sørges det jo for – med det resultat at kallene blir fremmet – at en særskilt religiøs formasjon blir formidlet sammen med den humanistiske og naturvitenskapelige opplæring; ja, hvor diøcesanbiskopen vurderer at det er å anbefale, bør han t.o.m. legge til rette for opprettelse av juniorseminar eller lignende institutt.

§ 2. Med mindre omstendighetene i bestemte tilfeller tilsier noe annet, må unge som har i sinne å sikte opp mot prestedømmet, rustes med den humanistiske og naturvitenskapelige utdannelse som de unge i vedkommendes område forberedes med for å gjennomføre høyere studier.

Kan. 235 – § 1. Unge som har som intensjon å nå frem til prestedømmet, bør med tanke på en høvelig åndelig formasjon og på de særegne oppgaver opplæres i et presteseminar hele formasjonstiden eller dersom omstendighetene etter diøcesanbiskopens vurdering fordrer det, i det minste fire år.

§ 2. De som legitimt holder til utenfor seminaret, må av diøcesanbiskopen anbefales en from og skikket prest som må føre tilsyn med at de med omhu oppfostres til det åndelige liv og til disiplinen.

Kan. 236 – De som aspirerer mot det permanente diakonat, må i overensstemmelse med bispekonferansens forskrifter formes til å nære det åndelige liv og opplæres til riktig å fylle de særegne oppgaver ut fra denne ordinasjon:

1° idet de som er unge, i det minste i tre år oppholder seg i et særskilt hus, med mindre diøcesanbiskopen ut fra tungtveiende hensyn fastsetter noe annet;

2° for menn med alderens modenhet – sølibatære eller gifte – ved at dette strekker seg over tre år ut fra en plan som også er fastlagt av vedkommende bispekonferanse.

Kan. 237 – § 1. I de enkelte bispedømmer bør det hvor det lar seg gjøre og er å anbefale, være et presteseminar; ellers bør seminarister som forbereder seg til de geistlige tjenester, betros et annet seminar eller det må opprettes et interdiøcesant seminar.

§ 2. Et interdiøcesant seminar må ikke opprettes med mindre man først har fått bekreftelse fra Den apostoliske stol, så vel til opprettelsen av selve seminaret som

av dets statutter; det må da opprettes av bispekonferansen dersom det handler om et seminar for hele dens territorium, ellers av de angjeldende biskoper.*

* Denne paragraf fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Competentias quasdam decernere,* 11. februar 2022, art. 1 (AAS 114 [2022] 290).

Kan. 238 – § 1. Et rettmessig opprettet seminar innehar ut fra selve den gjeldende rett status som juridisk person i Kirken.

§ 2. I alle forretningsforhold personifiserer seminarets rektor dette med mindre kompetent myndighet for bestemte forretninger har fastsatt noe annet.

Kan. 239 – § 1. I ethvert seminar må det være en rektor som står i spissen for dette, samt en viserektor dersom situasjonen skulle tilsi det, en økonom og dersom seminaristene studerer i selve seminaret, også lærere til å formidle de forskjellige disipliner, velordnet fordelt dem imellom.

§ 2. I ethvert seminar må det finnes i det minste én spiritual – uten at det rører ved friheten for seminaristene til å henvende seg til andre prester som av biskopen er uttatt til dette oppdrag.

§ 3. Seminarets statutter må trekke opp retningslinjer for hvordan de øvrige ledere, lærerne, ja, t.o.m. seminaristene selv får ta del i det som er rektors ansvar, særlig for å opprettholde disiplinen.

Kan. 240 – § 1. Utenom de ordinære skriftefedre bør regelmessig andre skriftefedre komme til seminaret, og det bør alltid stå åpent for seminaristene – idet seminarets disiplin jo står urokket – å henvende seg til en hvilken som helst skriftefar, enten i seminaret eller utenfor dette.

§ 2. Når det skal fattes avgjørelser der seminarister gis adgang til ordinasjoner eller ekskluderes fra seminaret, kan det aldri innhentes votum fra spiritualen eller skriftefedrene.

Kan. 241 – § 1. Av diøcesanbiskopen skal bare slike gis adgang til presteseminaret som – under hensyntagen til deres menneskelige og moralske, åndelige og intellektuelle talenter, deres fysiske og psykiske helbred, foruten rett

vilje – anses som habile til varig å vie seg til de geistlige tjenester.

§ 2. Før de opptas, skal de fremlegge dokumenter om mottatt dåp og konfirmasjon og om annet som kreves i overensstemmelse med forskriftene i planen for presteopplæring.

§ 3. Dersom det handler om å gi slike adgang som er blitt ekskludert fra et annet seminar eller ordensinstitutt, kreves det dertil attest fra den respektive superior, særlig om grunnene til deres eksklusjon eller uttreden.

Kan. 242 – § 1. I de enkelte land bør det forefinnes en *«plan»* for presteopplæring som må fastsettes av bispekonferansen – jo under hensyntagen til bestemmelser utstedt av Kirkens øverste myndighet – og bekreftes av Den hellige stol, og som må tillempes nye omstendigheter, likeledes etter å være bekreftet av Den hellige stol; i denne fastlegges de høyeste prinsipper for formidling av opplæring i seminar og generelle bestemmelser tilpasset de pastorale behov i den enkelte region eller provins.*

* Denne paragraf fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Competentias quasdam decernere,* 11. februar 2022, art. 2 (AAS 114 [2022] 291).

§ 2. Bestemmelsene i planen omtalt i § 1 må overholdes i alle seminarer, så vel de diøcesane som de interdiøcesane.

Kan. 243 – I tillegg må ethvert seminar ha et eget reglement godkjent av diøcesanbiskopen eller dersom det handler om et interdiøcesant seminar, av de angjeldende biskoper; i dette tillempes bestemmelsene i planen for presteopplæring til de lokale omstendigheter, og særlig bestemmes de punkter i disiplinen nærmere som sikter inn på seminaristenes daglige liv og på hele seminarets orden.

Kan. 244 – Seminaristenes åndelige formasjon og faglige opplæring i seminaret må settes sammen harmonisk og innrettes på at de i henhold til den enkeltes anlegg erverver sammen med behørig menneskelig modenhet Evangeliets ånd og et tett forhold til Kristus.

Kan. 245 – § 1. Gjennom den åndelige formasjon må seminaristene gjøres skikket til fruktbart å utøve den pastorale tjeneste og oppfostres til misjonsånd, idet

de lærer at den tjeneste som alltid er fullført i levende tro og i kjærlighet, bidrar til egen helliggjørelse; likeledes må de lære å utvikle de dyder som er av betydning i menneskenes forpliktende fellesskap, og da slik at de kan nå frem til et godt samspill mellom de menneskelige og de overnaturlige verdier.

§ 2. Seminaristene må fostres slik at de fylt av kjærlighet til Kristi Kirke bindes med en ydmyk og barnlig kjærlighet til Den romerske pave, Peters etterfølger, at de holder fast ved sin egen biskop som trofaste medarbeidere og at de yter sitt til den samlede innsats sammen med medbrødre; gjennom felleslivet i seminaret og gjennom relasjonen til de andre fremdyrket ved vennskap og samhold må de forberedes til broderlig enhet med det diøcesanpresbyterium i hvis tjeneste for Kirken de skal være partnere.

Kan. 246 – § 1. Eukaristifeiringen må være sentrum i hele seminarlivet slik at seminaristene daglig som delaktige i selve Kristi kjærlighet øser fra denne særdeles rike kilde særlig den sjelelige styrke for det apostoliske arbeid og for deres åndelige liv.

§ 2. De må oppfostres til feiring av tidebønnsliturgien der Guds tjenere ber til Gud i Kirkens navn for hele det folk som er dem overdratt, ja, for hele verden.

§ 3. Dyrkelsen av den salige Jomfru Maria, også gjennom rosenkransen, betraktende bønn og andre fromhetsøvelser, må fremmes slik at seminaristene derved kan erverve en bønnens ånd og tilegne seg styrke i deres kall.

§ 4. Seminaristene må vende seg til hyppig å gå til botens sakrament, og det anbefales at enhver har en fritt valgt veileder for sitt åndelige liv som han fortrolig kan åpne samvittigheten for.

§ 5. Hvert år må seminaristene trekke seg tilbake for åndelige øvelser.

Kan. 247 – § 1. For å bli bevart i den sølibatære stand må de forberedes ved en passende oppdragelse og de må lære å holde standen i ære som en særskilt gave fra Gud.

§ 2. Seminaristene må på behørig vis gjøres klar over pliktene og byrdene som er særegne for Kirkens geistlige tjenere, og ingen av prestelivets vanskeligheter må forties.

Kan. 248 – Den faglige opplæring som formidles, må sikte inn på at seminaristene sammen med en generell kultur overensstemmende med behovene ut fra sted og tid erverver seg vid og solid lærdom i de sakrale disipliner slik at de klarer å forkynne Evangeliets lære – hvorpå deres egen tro er grunnfestet og hvorav den næres – for menneskene egnet for vår tid og tillempet deres forståelseshorisont.

Kan. 249 – Ved planen for presteopplæring må det sørges for at seminaristene ikke bare blir nøye undervist i nasjonalspråket, men også forstår latin godt foruten at de får passende kjennskap til andre språk så langt innsikt i disse synes nødvendig eller nyttig for deres formasjon eller for å utøve den pastorale tjeneste.

Kan. 250 – De filosofiske og teologiske studier som innrettes i selve seminaret, kan gjennomføres etter hverandre eller samkjørt i henhold til planen for presteopplæring; de må i det minste omfatte en full seksårsperiode, og da slik at tiden man vier seg til de filosofiske disipliner er å likestille med en uavkortet toårsperiode, men til de teologiske studier en uavkortet fireårsperiode.

Kan. 251 – Den filosofiske opplæring som nødvendigvis må være basert på det tidløst gyldige filosofiske arvegods og som også må holde tanken festet på tidens fremadskridende filosofiske forskning, må formidles slik at seminaristenes menneskelige formasjon fullstendiggjøres, sinnets skarphet skjerpes og den gjør dem særlig egnet til å gjennomføre de teologiske studier.

Kan. 252 – § 1. Den teologiske opplæring – i troens lys, under læreembetets førelse – må formidles slik at seminaristene lærer å kjenne den fulle og hele katolske lære, basert på den guddommelige åpenbaring, at de gjør den til næring for eget åndelige liv, og at de klarer å forkynne og verge den riktig når de utøver sin tjeneste.

§ 2. Med særskilt omhyggelighet må seminaristene læres opp i Den hellige skrift slik at de erverver seg oversikt over hele Den hellige skrift.

§ 3. Forelesninger må holdes i dogmatisk teologi – alltid basert på Guds skrevne ord sammen med den hellige tradisjon; ved hjelp av disse bør seminaristene lære å trenge dypere inn i frelsens mysterier, særlig med den hl. Thomas som lærer –; og likeledes forelesninger i moral- og pastoralteologi, i kanonisk rett, liturgikk og kirkehistorie foruten i andre hjelpe- og spesialdisipliner, i samsvar med det som er

bestemt i forskriftene i planen for presteopplæring.

Kan. 253 – § 1. Til læreroppdrag i de filosofiske, teologiske og juridiske disipliner må av den eller de angjeldende biskoper, bare slike utnevnes som frembyr seg ved sine dyder og som har skaffet seg en doktor- eller lisensiatgrad ved et universitet eller fakultet anerkjent av Den hellige stol.

§ 2. Man må sørge for at forskjellige lærere i tilsvarende antall utnevnes til å undervise i Den hellige skrift, dogmatisk teologi, moralteologi, liturgikk, filosofi, kanonisk rett, kirkehistorie og de andre disipliner som må formidles etter sin egen metode.

§ 3. En lærer som alvorlig svikter sitt oppdrag, må avskjediges av myndigheten omtalt i § 1.

Kan. 254 – § 1. Ved formidlingen av disiplinene må lærerne stadig legge vekt på den intime enhet og harmoni i hele troslæren slik at seminaristene kan erfare at de lærer en eneste vitenskap; for bedre å få til dette må det i seminaret være en som leder den totale innretning av studiene.

§ 2. Seminaristene skal undervises slik at de også selv blir habile til å granske spørsmålsstillinger ved egne gode forskningsprosjekter og ved vitenskapelig metode; det bør derfor holdes øvelser der seminaristene under lærernes ledelse ved eget arbeid lærer å gjennomføre visse studier.

Kan. 255 – Selv når formasjonen som helhet av seminaristene i seminaret forfølger et pastoralt formål, må det sammesteds innrettes en strikt pastoral opplæring der seminaristene kan lære prinsippene og ferdighetene som berører utøvelsen av tjenesten med å undervise, helliggjøre og styre Guds folk, også under hensyntagen til behovene ut fra sted og tid.

Kan. 256 – § 1. Seminaristene må omhyggelig instrueres om de ting som på særskilt vis sikter inn på den geistlige tjeneste, særlig i det å utøve den kateketiske og homiletiske kunst, i det å feire gudstjeneste og på en særskilt måte sakramentene, i det å ha samkvem med mennesker, også ikke-katolikker og ikke-troende, i det å administrere et sogn og i det å fylle de øvrige oppdrag.

§ 2. Seminaristene må undervises om behovene i Kirken som helhet slik at de begynner å gjøre seg møye for å fremme kallene, for misjonsspørsmålene, foruten for de økumeniske og de andre mer påtrengende behov, også de sosiale.

Kan. 257 – § 1. I opplæringen av seminaristene må det slik sørges for at de ikke bare begynner å gjøre seg møye for den partikularkirke i hvis tjeneste de inkardineres, men også for Kirken som helhet, og at de gjør seg beredt til å stille seg til disposisjon for de partikularkirker der et alvorlig behov gjør det påtrengende.

§ 2. Diøcesanbiskopen må sørge for at de klerikere som har som intensjon å flytte over fra egen partikularkirke til en partikularkirke i et annet område, blir godt forberedt til å utøve geistlig tjeneste der, nemlig ved at de både lærer områdets språk og får forståelse for dets institusjoner, sosiale vilkår, skikker og sedvaner.

Kan. 258 – For at seminaristene også ved gjerning skal lære kunsten å utøve apostolatet, bør de under studieløpet, men særlig i ferietiden ved hensiktsmessige øvelser som må bestemmes ut fra ordinarius' vurdering, føres inn i den pastorale praksis, alltid under ledelse av en kyndig prest og tilpasset seminaristenes alder og de stedlige vilkår.

Kan. 259 – § 1. Det tilkommer diøcesanbiskopen – eller dersom det handler om et interdiøcesant seminar, de angjeldende biskoper – å dekretere vedrørende det som sikter inn på seminarets overordnede styring og forvaltning.

§ 2. Diøcesanbiskopen – eller dersom det handler om et interdiøcesant seminar, de angjeldende biskoper – må selv hyppig besøke seminaret, føre tilsyn med formasjonen av deres seminarister foruten med den filosofiske og teologiske opplæring som der formidles, og skaffe seg kjennskap til seminaristenes kall, karakter, fromhet og fremskritt, fremfor alt med henblikk på å meddele de geistlige ordinasjoner.

Kan. 260 – Alle skal når de fyller egne oppdrag, rette seg etter rektor som det tilligger å sørge for den daglige ledelse av seminaret, jo i samsvar med det som er bestemt i planen for presteopplæring og i seminarets reglement.

Kan. 261 – § 1. Seminarets rektor og likeledes – under hans myndighet – lederne

og lærerne må for sine deler sørge for at seminaristene på det nøyaktigste overholder det som er bestemt ved planen for presteopplæring, foruten ved forskriftene i seminarets reglement.

§ 2. Seminarets rektor og studieleder må med omhu følge opp at lærerne rettelig utfører sine oppdrag i overensstemmelse med forskriftene i planen for presteopplæring og i seminarets reglement.

Kan. 262 – Seminaret må være eksempt fra styringen av sognet, således: For alle som befinner seg i seminaret, utfører seminarets rektor eller hans delegerte oppgaven som sogneprest, unntatt forhold som har med ekteskap å gjøre og idet forskriften i kan. 985 dog står fast.

Kan. 263 – Diøcesanbiskopen skal – eller dersom det handler om et interdiøcesant seminar, de angjeldende biskoper, for den del som er bestemt av dem i samråd – sørge for at det blir truffet tiltak for etablering og bevarelse av seminar, for seminaristenes underhold foruten for lærernes godtgjørelse og seminarets andre behov.

Kan. 264 – § 1. For å treffe tiltak for seminarets behov kan biskopen utenom kollekten omtalt i kan. 1266 pålegge skatt i bispedømmet.

§ 2. Samtlige kirkelige juridiske personer, også private, som har sete i bispedømmet, faller under beskatningen til fordel for seminaret – med mindre de understøttes ved almisser alene eller ved det at det i dem for øyeblikket finnes et kollegium for elever eller undervisningspersonell for å fremme det allmenne vel i Kirken –; beskatning på denne måte skal være generell, forholdsmessig i forhold til deres inntekter som faller under den, og nærmere bestemt i henhold til seminarets behov.

KAPITTEL II
KLERIKERNES INNRULLERING ELLER INKARDINASJON

Kan. 265 – Enhver kleriker må nødvendigvis være inkardinert enten i en partikularkirke eller et personalprelatur eller i et institutt for gudviet liv eller et selskap utrustet med inkardinasjonsfullmakt, eller eventuelt i et offentlig klerikalt

selskap som har fått den samme fullmakt fra Den apostoliske stol – slik at det på ingen måte gis rom for klerikere uten et overhode, dvs. for vaganter.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Competentias quasdam decernere,* 11. februar 2022, art. 3 (AAS 114 [2022] 291).

Kan. 266 – § 1. Ved mottagelse av diakonatet blir man kleriker og inkardineres i den partikularkirke eller det personalprelatur til hvis tjeneste man er befordret.

§ 2. Et professmedlem i et ordensinstitutt med evige ordensløfter eller et definitivt innlemmet medlem i et klerikalt selskap for apostolisk liv inkardineres ved mottagelse av diakonatet som kleriker i dette institutt eller selskap med mindre det gjelder selskaper der konstitusjonene sier noe annet.

§ 3. Et medlem av et sekularinstitutt inkardineres ved mottagelse av diakonatet i den partikularkirke til hvis tjeneste han er befordret med mindre han i kraft av innvilgning fra Den apostoliske stol inkardineres i selve instituttet.

Kan. 267 – § 1. For at en kleriker som allerede er inkardinert, gyldig kan inkardineres i en annen partikularkirke, skal han fra diøcesanbiskopen skaffe til veie et ekskardinasjonsskriv underskrevet av denne; og likeens fra diøcesanbiskopen for den partikularkirke der han ønsker å inkardineres, et inkardinasjonsskriv underskrevet av denne.

§ 2. Ekskardinasjon som slik er innvilget, får ikke virkning med mindre inkardinasjon er oppnådd i en annen partikularkirke.

Kan. 268 – § 1. En kleriker som rettmessig har flyttet over fra egen partikularkirke til en annen, inkardineres ut fra selve den gjeldende rett i sistnevnte partikularkirke når en femårsperiode er gått dersom han skriftlig har gjort et slikt ønske klart overfor så vel diøcesanbiskopen i det gjestede bispedømme som egen diøcesanbiskop og ingen av disse innen fire måneder fra mottagelse av skrivet skriftlig har bestridt dette.

§ 2. Ved evig eller definitiv opptagelse i et institutt for gudviet liv eller i et selskap for apostolisk liv ekskardineres den kleriker fra egen partikularkirke som i samsvar med det som er bestemt i kan. 266, § 2, inkardineres i det samme institutt eller selskap.

Kan. 269 – Diøcesanbiskopen må ikke skride til inkardinasjon av en kleriker med mindre:

1° hans partikularkirkes behov eller nytte fordrer det, og det idet gjeldende retts forskrifter med henblikk på anstendig underhold av klerikerne står urokket;

2° det ut fra et rettmessig dokument er på det rene for ham med innvilget ekskardinasjon, og han dertil fra den ekskardinerende diøcesanbiskop har fått – i all hemmelighet dersom situasjonen skulle gjøre det aktuelt – opportune vitnesbyrd om klerikerens liv, moral og studier;

3° klerikeren skriftlig har erklært overfor den samme diøcesanbiskop sin vilje til å vie seg til den nye partikularkirkes tjeneste i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

Kan. 270 – Ekskardinasjon kan lovlig bare innvilges av berettigede grunner, så som Kirkens nytte eller klerikerens eget beste; men det kan ikke nektes med mindre det foreligger tungtveiende grunner for det; en kleriker som derav betrakter seg som belastet og som har funnet en biskop som vil ta imot ham, har endog lov til å klage mot avgjørelsen.

Kan. 271 – § 1. Utenom ved tilfelle av virkelig behov i egen partikularkirke må diøcesanbiskopen ikke nekte klerikere overflyttingstillatelse som han vet er beredt og bedømmer som egnet til det, og som søker seg til områder som lider under alvorlig klerusmangel, for der å skulle utføre geistlig tjeneste; han må se til at disse klerikeres retter og plikter blir støttet opp ved en skriftlig avtale med stedets diøcesanbiskop dit de søker seg.

§ 2. Diøcesanbiskopen kan innvilge sine klerikere tillatelse til å flytte over til en annen partikularkirke for et forhåndsbestemt tidsrom som også kan fornyes flere ganger, dog så at disse klerikere forblir inkardinert i egen partikularkirke, og at de innehar alle rettigheter i denne når de vender tilbake, som de ville hatt dersom de hadde viet seg til geistlig tjeneste i denne.

§ 3. En kleriker som rettmessig går over til en annen partikularkirke, men forblir inkardinert i egen partikularkirke, kan av en berettiget grunn tilbakekalles av egen diøcesanbiskop, dog utelukkende når avtaler inngått med den andre biskop og naturlig rimelighet overholdes; likeens – under overholdelse av de samme vilkår – kan diøcesanbiskopen for den andre partikularkirke av en berettiget grunn nekte denne kleriker tillatelse til videre tilhold på hans territorium.

Kan. 272 – En diøcesanadministrator kan ikke innvilge ekskardinasjon og inkardinasjon og heller ikke tillatelse til å flytte over til en annen partikularkirke med mindre det skjer etter bispesetets vakanse i ett år og med konsultorkollegiets samtykke.

KAPITTEL III
KLERIKERNES FORPLIKTELSER OG RETTIGHETER

Kan. 273 – Det påligger klerikerne en spesiell forpliktelse til å vise paven og enhver sin ordinarius respekt og lydighet.

Kan. 274 – § 1. Alene klerikere kan oppnå embeter til hvis utøvelse det kreves myndighet i medhold av ordinasjon eller kirkelig styringsmyndighet.

§ 2. Med mindre de er unnskyldt ved legitim hindring, påligger det klerikerne å ta imot og trofast oppfylle oppdrag som overdras dem fra deres ordinarius.

Kan. 275 – § 1. Da jo alle klerikere virker sammen på et eneste verk, nemlig Kristi legemes oppbyggelse, må de være forenet seg imellom med brorskapets og bønnens bånd og de må strebe etter samarbeid seg imellom i henhold til partikularrettens forskrifter.

§ 2. Klerikerne må anerkjenne og fremme den sendelse som legfolket – hver enkelt på sin måte – utøver i Kirken og i verden.

Kan. 276 – § 1. Da jo klerikerne ved mottagelse av ordinasjonen er viet til Gud på et nytt grunnlag og jo er forvaltere av Guds mysterier til tjeneste for hans folk, påligger det dem med særskilt ettertrykk i deres livsførsel å etterstrebe hellighet.

§ 2. For å kunne forfølge denne fullkommenhet:

1° må de fremfor alt trofast og utrettelig oppfylle den pastorale tjenestes plikter;

2° må de nære sitt åndelige liv fra Den hellige skrifts og Eukaristiens tofoldige bord; prestene innbys derfor innstendig til å frembære det eukaristiske offer daglig

og diakonene til daglig å ta del i frembærelsen av dette;

3° påligger det prestene foruten de diakoner som aspirerer mot presbyteratet, forpliktelse til daglig å gjennomføre tidebønnsliturgien i overensstemmelse med deres egne og godkjente liturgiske bøker; de permanente diakoner gjennomfører den del av den som er fastlagt av bispekonferansen;

4° påligger det dem likeens å trekke seg tilbake for åndelig retrett i henhold til partikularrettens forskrifter;

5° oppmuntres de inderlig til regelmessig å holde betraktende bønn, til hyppig å gå til botens sakrament, til å dyrke Jomfruen Guds Mor med særlig ærbødighet og til å bruke andre alminnelige og særskilte helliggjørelsesmidler.

Kan. 277 – § 1. Det påligger klerikerne forpliktelse til å overholde fullkommen og livsvarig avholdenhet for himmelrikets skyld, og derfor bindes de til sølibatet som er en særskilt Guds gave som gjør at de geistlige tjenere med udelt hjerte lettere kan holde fast ved Kristus og friere har mulighet til å vie seg til tjeneste for Gud og mennesker.

§ 2. Med behørig klokskap må klerikerne opptre msammen med personer hvis omgang kan utgjøre en fare mht. deres forpliktelse til å overholde avholdenhet eller kan lede til anstøt for de troende.

§ 3. Det tilkommer diøcesanbiskopen å fastsette mer inngående bestemmelser om dette og foreta vurdering om iakttagelsen av denne forpliktelse i enkelttilfeller.

Kan. 278 – § 1. For sekularklerikerne er det en rett å forene seg med andre for å forfølge formål samsvarende med klerikerstanden.

§ 2. Sekularklerikerne må særlig skatte høyt de foreninger hvis statutter er overprøvd av kompetent myndighet og som gjennom en god og på vanlig måte approbert livsorden og gjennom broderlig støtte fremmer deres hellighet i utøvelsen av tjenesten og er til gunst for enheten klerikerne imellom og med egen biskop.

§ 3. Klerikerne må avstå fra å etablere eller delta i foreninger hvis formål eller virksomhet ikke kan holdes sammen med klerikerstandens egne forpliktelser eller som kan hemme den omhyggelige oppfyllelse av oppdrag som er dem overdratt av kompetent kirkelig myndighet.

Kan. 279 – § 1. Klerikerne må fortsette de sakrale studier, også etter å ha mottatt

prestedømmet; de må jakte på den solide lære grunnfestet i Den hellige skrift, overlevert av de store lærere og allment mottatt av Kirken, slik den er bestemt særlig i dokumentene fra konsilene og de romerske paver; samtidig må de unnvike nye profane uttrykksmåter og pseudovitenskap.

§ 2. Prestene må i henhold til det som er foreskrevet i partikularretten, slutte opp om pastoralteologiske forelesninger som arrangeres for dem etter presteordinasjonen; til tider fastsatt av den samme rett må de også være med ved andre forelesninger, teologiske møter eller konferanser som gir dem anledning til å erverve en mer inngående kjennskap til de sakrale vitenskaper og pastorale metoder.

§ 3. De bør også strebe etter kjennskap til andre vitenskaper, særlig de med forbindelse til de sakrale vitenskaper, og hovedsakelig for så vidt som det bidrar til utøvelsen av den pastorale tjeneste.

Kan. 280 – Klerikerne anbefales sterkt noe av skikken med fellesliv; hvor det forefinnes, blir det å opprettholde for så vidt som det lar seg gjøre.

Kan. 281 – § 1. Klerikere som vier seg til kirkelig tjeneste, fortjener en godtgjørelse som samsvarer med deres stilling med tanke på så vel selve oppdragets natur som levevilkårene mht. sted og tid, slik at de kan sørge for sine livsbehov foruten for et rimelig vederlag til dem hvis tjeneste de trenger.

§ 2. Likeledes må man treffe tiltak for at de må kunne glede seg over den form for sosial bistand som legger godt til rette for deres behov dersom de skulle komme til å lide under sykdom, invaliditet eller høy alder.

§ 3. Gifte diakoner som fullt ut hengir seg til kirkelig tjeneste, fortjener en godtgjørelse som gjør at de kan sørge for underhold av seg og sin familie; men de som får godtgjørelse for et borgerlig yrke som de utøver eller har utøvd, må fra inntektene derav sørge for sine og sin families behov.

Kan. 282 – § 1. Klerikere må føre en enkel livsstil og avstå fra alt som smaker av forfengelighet.

§ 2. Verdier som tilflyter dem i anledning utøvelsen av et kirkelig embete og som er til overs etter at det fra disse er sørget for anstendig underhold og for oppfyllelse av alle egne standsplikter, bør de ha som vilje å anvende til beste for Kirken og på

karitativ innsats.

Kan. 283 – § 1. Selv når klerikere ikke innehar et embete med residensplikt, må de likevel ikke forlate sitt bispedømme for en nevneverdig tid – som må bestemmes nærmere i partikularretten – uten egen ordinarius' i det minste formodede tillatelse.

§ 2. Men det tilkommer dem årlig å kunne glede seg over behørig og tilstrekkelig tid til ferie – ut fra det som er nærmere bestemt i den universelle rett eller i partikularretten.

Kan. 284 – Klerikerne må bære en kirkelig drakt som sømmer seg for dem – i henhold til bestemmelser utgitt av bispekonferansen og de legitime stedlige sedvaner.

Kan. 285 – § 1. Klerikerne må helt og holdent avstå fra alt som ikke sømmer seg for deres stand, i henhold til partikularrettens forskrifter.

§ 2. Klerikerne må unngå det som er klerikerstanden fremmed, selv når det ikke er usømmelig.

§ 3. Det er for klerikerne forbudt å ta på seg offentlige oppgaver som medfører deltagelse i utøvelsen av borgerlig myndighet.

§ 4. Uten tillatelse fra sin ordinarius må de ikke gå inn i forretningsførsel mht. verdier tilhørende legfolk eller i sekulære oppgaver som medfører forpliktelse til å avlegge regnskap; de forbys å kausjonere – også med deres egne verdier – uten å ha konsultert egen ordinarius; likeledes må de avstå fra å underskrive veksler der man jo tar på seg forpliktelse til å betale penger uten at noen grunn blir angitt.

Kan. 286 – Klerikerne forbys – personlig eller gjennom andre, til egen eller til andres nytte – å utøve forretningsvirksomhet eller handel med mindre det skjer etter tillatelse fra rettmessig kirkelige myndighet.

Kan. 287 – § 1. Klerikerne må alltid så mye som overhodet mulig anspore til fred og harmoni basert på å overholde rettferdighet menneskene imellom.

§ 2. De må ikke ta aktivt del i politiske partier eller i å lede fagforeninger med mindre dette etter kompetent kirkelig myndighets vurdering er påkrevd for å verge Kirkens rettigheter eller for å fremme det allmenne vel.

Kan. 288 – Forskriftene i kanonene 284, 285, §§ 3 og 4, 286 og 287, § 2, påligger ikke de permanente diakoner med mindre partikularretten fastsetter noe annet.

Kan. 289 – § 1. Da militærtjeneste samsvarer mindre med klerikerstanden, må klerikerne og likeledes kandidatene til de geistlige ordinasjoner ikke melde seg frivillig til soldattjeneste med mindre de har tillatelse fra sin ordinarius.

§ 2. Klerikerne må gjøre bruk av de fritagelser som lover og avtaler eller sedvaner innvilger til deres gunst mht. utøvelse av oppdrag og offentlige borgerlige oppgaver som er klerikerstanden fremmed, med mindre egen ordinarius har dekretert noe annet i enkelttilfeller.

KAPITTEL IV
TAP AV KLERIKERSTATUS

Kan. 290 – En geistlig ordinasjon som en gang gyldig er mottatt, blir aldri ugyldig. Likevel taper en kleriker klerikerstatusen:

1° ved rettslig dom eller administrativt dekret der den geistlige ordinasjon erklæres for invalid;

2° når straffen eksklusjon rettmessig er ilagt;

3° ved reskript fra Den apostoliske stol; dette reskript innvilges imidlertid av Den apostoliske stol til diakoner bare ut fra tungtveiende grunner, til prester av særdeles tungtveiende grunner.

Kan. 291 – Utenom tilfellene omtalt i kan. 290, nr. 1, medfører ikke tap av klerikerstatusen dispensasjon fra sølibatforpliktelsen, noe som ene og alene innvilges av Den romerske pave.

Kan. 292 – En kleriker som taper klerikerstatusen i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett, taper med det også klerikerstandens egne rettigheter og bindes heller ikke lenger av klerikerstandens forpliktelser, dog så at forskriften i

kan. 291 står fast; han forbys å utøve myndighet i medhold av ordinasjon, dog så at forskriften i kan. 976 står urokket; ved selve dette fratas han alle embeter, oppdrag og enhver delegert myndighet.

Kan. 293 – En kleriker som har tapt klerikerstatusen, kan ikke på nytt innrulleres blant klerikerne med mindre det skjer ved reskript fra Den apostoliske stol.

AVSNITT IV
PERSONALPRELATURER

Kan. 294 – For å fremme en god fordeling av prestene eller for å gjennomføre særskilte former for pastoralt arbeid eller misjonsarbeid for forskjellige områder eller ulike sosiale grupper kan personalprelaturer som består av prester og diakoner av sekularklerus, opprettes av Den apostoliske stol etter at de angjeldende bispekonferanser er hørt.

Kan. 295 – § 1. Et personalprelatur som er sammenlignbart med de offentlige klerikale foreninger under pavelig rett med fullmakt til å inkardinere klerikere, styres etter statutter godkjent av eller utgått fra Den apostoliske stol, og en prelat forestår det liksom en leder utrustet med en ordinarius' fullmakter; han har rett til å opprette et nasjonalt eller internasjonalt seminar foruten til å inkardinere seminaristene og befordre dem til ordinasjon med tjeneste for prelaturet som ordinasjonsgrunnlag.

§ 2. Prelaten som jo er utrustet med en ordinarius' fullmakter, skal legge til rette både for den åndelige opplæring av dem som han har befordret med ovenfornevnte som ordinasjonsgrunnlag, og for sømmelig underhold av dem.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Le Prelature personali,* 8. august 2023, art. 1 og 2 (AAS 115 [2023] 952).

Kan. 296 – Under overholdelse av det som er foreskrevet i kan. 107, kan legfolk vie seg til personalprelaturets apostoliske innsats ved avtaler inngått med prelaturet; måten for dette organiske samarbeid og hovedpliktene og -rettighetene forbundet med det bestemmes på egnet vis i statuttene.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Le Prelature personali,* 8. august 2023, art. 3 (AAS 115 [2023] 952-953).

Kan. 297 – Statuttene må likeens fastlegge personalprelaturets forhold til de stedlige ordinariuser i hvis partikularkirker prelaturet selv utøver eller ønsker å utøve sitt pastorale arbeid eller misjonsarbeid etter forutgående samtykke fra diøcesanbiskopen.

AVSNITT V
FORENINGER AV KRISTUSTROENDE

KAPITTEL I
FELLESBESTEMMELSER

Kan. 298 – § 1. I Kirken finnes det adskilt fra instituttene for gudviet liv og selskapene for apostolisk liv foreninger der kristustroende – det være seg klerikere, legfolk eller klerikere og legfolk sammen – ved felles innsats streber etter å fremme det fullkomne liv, etter å fremme den offentlige gudsdyrkelse eller kristne lære eller etter å utøve andre former for innsats i apostolatet, nemlig ved å iverksette tiltak for evangelisering, fromhetsmessig eller karitativ innsats og ved å besjele det timelige med kristen ånd.

§ 2. Kristustroende bør særlig melde seg inn i de foreninger som er opprettet, berømmet eller anbefalt av kompetent kirkelig myndighet.

Kan. 299 – § 1. Det står åpent for de kristustroende ved privat inngått avtale seg imellom å etablere foreninger for å forfølge formålene omtalt i kan. 298, § 1, dog så at forskriften i kan. 301, § 1, står fast.

§ 2. Foreninger av dette slag – ja, selv dersom de av kirkelig myndighet berømmes eller anbefales – kalles private foreninger.

§ 3. Ingen privat forening av kristustroende anerkjennes i Kirken med mindre dens statutter er overprøvd av kompetent kirkelig myndighet.

Kan. 300 – Ingen forening må gjøre bruk av betegnelsen «katolsk» med mindre det er etter samtykke fra kompetent kirkelig myndighet i samsvar med det som er bestemt i kan. 312.

Kan. 301 – § 1. Kun kompetent kirkelig myndighet tilligger det å opprette foreninger av kristustroende som setter seg fore å formidle den kristne lære i Kirkens navn eller å fremme den offentlige gudsdyrkelse, eller som retter seg mot andre formål hvis forfølgelse etter sin natur er forbeholdt vedkommende kirkelige myndighet.

§ 2. Dersom kompetent kirkelig myndighet har vurdert at det er å anbefale, kan den også opprette foreninger av kristustroende for direkte eller indirekte å forfølge andre åndelige formål hvis oppfølgning det ikke er sørget tilstrekkelig for gjennom private tiltak.

§ 3. Foreninger av kristustroende som opprettes av kompetent kirkelig myndighet, kalles offentlige foreninger.

Kan. 302 – Som klerikale betegnes de foreninger av kristustroende som er under ledelse av klerikere, som tar på seg utøvelsen av noe ut fra geistlig ordinasjon og som av kompetent myndighet anerkjennes som slike.

Kan. 303 – Foreninger hvis medlemmer – i verden, delaktige i et ordensinstitutts ånd og under høyere ledelse av samme institutt – fører et apostolisk liv og streber etter den kristne fullkommenhet, betegnes som tredje ordener eller kalles med en annen passende betegnelse.

Kan. 304 – § 1. Alle foreninger av kristustroende – offentlige eller private, hvilket navn eller betegnelse de enn kalles med – må ha sine statutter der foreningens formål eller sosiale gjenstand, sete, styring og vilkårene som stilles for å være med i dem, fastlegges, og der retningslinjer for det som skal utføres, bestemmes, da under hensyntagen til det nødvendige eller nyttige ut fra tid og sted.

§ 2. De må velge seg et navn – dvs. en betegnelse – tillempet tidens og stedets bruk og valgt ut fremfor alt ut fra selve formålet som de retter seg mot.

Kan. 305 – § 1. Alle foreninger av kristustroende står under overvåkning av kompetent kirkelig myndighet som det tilligger å sørge for at troens og moralens integritet tas vare på i foreningene, og føre tilsyn med at ikke misbruk sniker seg inn i den kirkelige disiplin, og som det derfor tilkommer som plikt og rett å ha innsyn i dem i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett og statuttene; de er også underlagt samme myndighets styring i overensstemmelse med forskriftene i kanonene som følger.

§ 2. Under Den hellige stols overvåkning står foreninger av ethvert slag; under stedets ordinarius' overvåkning står diøcesanforeninger foruten andre foreninger for så vidt som de utøver innsats i bispedømmet.

Kan. 306 – For at en skal nyte godt av en forenings rettigheter og privilegier samt av avlater og andre nådebevillinger innvilget til samme forening, er det nødvendig og tilstrekkelig at vedkommende i overensstemmelse med gjeldende retts forskrifter og foreningens egne statutter gyldig er opptatt i samme og ikke rettmessig er ekskludert fra denne.

Kan. 307 – § 1. Opptagelse av medlemmer må skje i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett og i enhver forenings statutter.

§ 2. Samme person kan slutte seg til flere foreninger.

§ 3. Medlemmer av ordensinstitutter kan i samsvar med det som er bestemt i egenretten, med samtykke fra sin superior melde seg inn i foreninger.

Kan. 308 – Ingen som rettmessig er tilsluttet en forening, må ekskluderes med mindre en berettiget grunn foreligger i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett og statuttene.

Kan. 309 – Rettmessig etablerte foreninger har – i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett og i statuttene – rett til å utgi særskilte bestemmelser som gjelder selve foreningen, avholdelse av foreningsmøter samt utpeking av ledere, embetsmenn, tjenestemenn og verdiforvaltere.

Kan. 310 – En privat forening som ikke er blitt etablert som juridisk person, kan som sådan ikke være bærer av forpliktelser og rettigheter; likevel kan kristustroende forenet i den sammen stifte forpliktelser og de kan som medherrer og medbesittere erverve og besitte rettigheter og verdier; disse rettigheter og forpliktelser kan de gyldig utøve gjennom en mandatar eller fullmektig.

Kan. 311 – Medlemmer av institutter for gudviet liv som står i spissen for eller deltar i foreninger som på en eller annen måte er forenet med vedkommendes institutt, må sørge for at disse foreninger byr hjelp til de former for innsats i apostolatet som eksisterer i bispedømmet, og særlig ved at de virker sammen, under generell ledelse av stedets ordinarius, med foreninger som er innrettet på å utøve apostolatet i bispedømmet.

KAPITTEL II
OFFENTLIGE FORENINGER AV KRISTUSTROENDE

Kan. 312 – § 1. Kompetent myndighet til å opprette offentlige foreninger er:

1° universelle og internasjonale foreninger: Den hellige stol;

2° nasjonale foreninger, nemlig de som ved selve opprettelsen blir bestemt til å utøve virksomhet i et helt land: bispekonferansen innen sitt territorium;

3° diøcesanforeninger, likevel unntatt de foreninger hvis opprettelsesrett ut fra et apostolisk privilegium er forbeholdt andre: diøcesanbiskopen, enhver av dem for hans territorium, men ikke en diøcesanadministrator.

§ 2. For gyldig opprettelse av en forening eller av en seksjon av en forening i et bispedømme – ja, selv dersom det skjer i kraft av et apostolisk privilegium – kreves det skriftlig gitt samtykke fra diøcesanbiskopen; tidligere meddelt samtykke fra diøcesanbiskopen til opprettelse av et hus for et ordensinstitutt gjelder likevel også for å opprette i samme hus eller i en kirke knyttet til dette en forening som er dette institutts egen.

Kan. 313 – En offentlig forening og likeledes en konføderasjon av offentlige foreninger etableres som juridisk person og mottar sendelse for så vidt som det kreves for de formål som den selv setter seg fore å forfølge i Kirkens navn, ved selve dekretet der den av kompetent kirkelig myndighet i samsvar med det som er bestemt i kan. 312, blir opprettet.

Kan. 314 – Enhver offentlig forenings statutter samt deres revisjon eller endring trenger approbasjon fra den kirkelige myndighet som opprettelsen av foreningen tilkommer i samsvar med det som er bestemt i kan. 312, § 1.

Kan. 315 – Offentlige foreninger er i stand til av egen drift å ta på seg tiltak som samsvarer med deres egen egenart, og disse retter seg etter det som er bestemt i statuttene, likevel under høyere generell ledelse av den kirkelige myndighet omtalt i kan. 312, § 1.

Kan. 316 – § 1. Den som offentlig har forkastet den katolske tro eller er falt fra det kirkelige fellesskap eller som er fanget av ekskommunikasjon som er ilagt av eller erklært å bestå, kan ikke gyldig bli opptatt i offentlige foreninger.

§ 2. De som rettmessig er tilsluttet og som råker ut for forhold som omtalt i § 1, må etter forutgående advarsel ekskluderes fra foreningen – under overholdelse av dens statutter og dog så at klageretten til den kirkelige myndighet omtalt i kan. 312, § 1, står urokket.

Kan. 317 – § 1. Med mindre noe annet forutsettes i statuttene, tilligger det den kirkelige myndighet omtalt i kan. 312, § 1, å bekrefte en offentlig forenings leder som er valgt av den offentlige forening selv, å beskikke den som er presentert, eller å utnevne ham i henhold til egenretten; men samme kirkelige myndighet utnevner en foreningsprest eller kirkelig assistent etter å ha hørt, hvor det er å anbefale, foreningens høyere embetsmenn.

§ 2. Bestemmelsen fastsatt i § 1 gjelder også for foreninger opprettet utenfor egne kirker eller hus av medlemmer av ordensinstitutt i kraft av et apostolisk privilegium; men i foreninger opprettet i egen kirke eller hus av medlemmer av ordensinstitutt hører utnevnelsen eller bekreftelsen av leder og foreningsprest inn under instituttets superior i samsvar med det som er bestemt i statuttene.

§ 3. I foreninger som ikke er klerikale, er legfolk i stand til å utøve lederoppdrag; en foreningsprest eller kirkelig assistent må ikke ta på seg dette oppdrag med mindre noe annet forutsettes i statuttene.

§ 4. I offentlige foreninger av kristustroende som direkte er innrettet på å utøve apostolatet, må de som fyller et lederverv i politiske partier, ikke være ledere.

Kan. 318 – § 1. Under spesielle omstendigheter hvor tungtveiende hensyn krever det, kan den kirkelige myndighet omtalt i kan. 312, § 1, utpeke en kommissær til i dens navn å lede foreningen en tid.

§ 2. Lederen av en offentlig forening kan ut fra en berettiget grunn fjernes av den som har utnevnt eller bekreftet ham, likevel etter å ha hørt så vel lederen selv som foreningens høyere embetsmenn i samsvar med det som er bestemt i statuttene; men en foreningsprest kan fjernes av den som har utnevnt ham, i samsvar med det som er bestemt i kann. 192-195.

Kan. 319 – § 1. De eiendeler som en rettmessig opprettet offentlig forening besitter, forvalter den med mindre noe annet er forutsatt, i samsvar med det som er bestemt i statuttene, under overordnet generell ledelse av den kirkelige myndighet omtalt i kan. 312, § 1, til hvem den årlig skal avlegge regnskap over forvaltningen.

§ 2. Den skal likeledes til samme myndighet også avlegge et troverdig regnskap over anvendelse av de offergaver og almisser som den har samlet inn.

Kan. 320 – § 1. Foreninger opprettet av Den hellige stol kan ikke nedlegges med mindre det skjer ved samme.

§ 2. Ut fra tungtveiende grunner kan foreninger opprettet av bispekonferanse nedlegges av den selv; av diøcesanbiskop foreninger opprettet av samme, og også foreninger opprettet ut fra apostolisk bevilling av medlemmer av ordensinstitutt med diøcesanbiskopens samtykke.

§ 3. En offentlig forening må ikke nedlegges av kompetent myndighet med mindre dens leder og andre høyere embetsmenn er hørt.

KAPITTEL III
PRIVATE FORENINGER AV KRISTUSTROENDE

Kan. 321 – Kristustroende står i overensstemmelse med forskriftene i statuttene for både den generelle og den daglige ledelse av de private foreninger.

Kan. 322 – § 1. En privat forening av kristustroende kan gjennom formelt dekret fra den kompetente kirkelige myndighet omtalt i kan. 312 erverve status som juridisk person.

§ 2. Ingen privat forening av kristustroende kan erverve status som juridisk person med mindre dens statutter er godkjent av den kirkelige myndighet omtalt i kan. 312, § 1; men godkjennelsen av statuttene endrer ikke foreningens private natur.

Kan. 323 – § 1. Selv når private foreninger av kristustroende innehar autonomi i samsvar med det som er bestemt i kan. 321, står de under kirkelig myndighets overvåkning i samsvar med det som er bestemt i kan. 305, og likeledes denne myndighets styring.

§ 2. Det hører også under den kirkelige myndighet – jo under ivaretagelse av den særegne autonomi for de private foreninger – å føre tilsyn med og sørge for at spredning av kreftene blir unngått og at utøvelsen av deres apostolat blir innrettet på det allmenne vel.

Kan. 324 – § 1. En privat forening av kristustroende utpeker fritt sin leder og sine embetsmenn i samsvar med det som er bestemt i statuttene.

§ 2. En privat forening av kristustroende kan blant prester som rettmessig utøver tjeneste i bispedømmet, fritt velge seg en åndelig rådgiver dersom den ønsker en sådan; denne trenger likevel bekreftelse fra stedets ordinarius.

Kan. 325 – § 1. En privat forening av kristustroende forvalter fritt de eiendeler som den besitter, i henhold til forskriftene i statuttene, dog så at kompetent kirkelig myndighets rett til å overvåke at eiendelene blir anvendt på organisasjonens formål, står urokket.

§ 2. Den står også under stedets ordinarius' myndighet i samsvar med det som er bestemt i kan. 1301, hva angår forvaltning og anvendelse av eiendeler som er donert eller overlatt den for fromme saker.

Kan. 326 – § 1. En privat forening av kristustroende utslokkes i samsvar med det

som er bestemt i statuttene; den kan også nedlegges av kompetent myndighet dersom dens virksomhet faller ut til alvorlig skade for den kirkelige lære eller disiplin, eller den er til anstøt for de troende.

§ 2. Formålsbestemmelse for eiendelene fra en utslokket forening blir å bestemme i samsvar med det som er bestemt i statuttene, dog så at velervervede rettigheter og givernes vilje står fast.

KAPITTEL IV
SPESIALBESTEMMELSER FOR LEGMANNSFORENINGER

Kan. 327 – Lege kristustroende må sette foreninger etablert for de åndelige formål omtalt i kan. 298 høyt, spesielt de som setter seg fore å besjele alt jordisk med kristen ånd og på denne måte med stor kraft å fremme den intime enhet mellom troen og livet.

Kan. 328 – De som står i spissen for legmannsforeningene – også de som er opprettet i kraft av et apostolisk privilegium – må sørge for å samarbeide med andre foreninger av kristustroende hvor det er å anbefale, og for velvillig å være til hjelp for forskjellige former for kristen innsats, særlig slike som eksisterer på samme territorium.

Kan. 329 – Lederne av legmannsforeningene må sørge for at medlemmene av en forening på behørig vis blir utdannet til å utøve det særegne legmannsapostolat.

DEL II
KIRKENS HIERARKISKE OPPBYGNING

SEKSJON I
KIRKENS ØVERSTE MYNDIGHET

KAPITTEL I
DEN ROMERSKE PAVE OG BISPEKOLLEGIET

Kan. 330 – Av lignende grunn som den hellige Peter og de øvrige apostler – etter det som Herren har fastsatt – danner et eneste kollegium, er også Den romerske pave, Peters etterfølger, og biskopene, apostlenes etterfølgere, forbundet med hverandre.

Art. 1
DEN ROMERSKE PAVE

Kan. 331 – Den romerske kirkes biskop – hos hvem det oppdrag forblir som av Herren ble tildelt Peter som den eneste, den første av apostlene, for å overdras til hans etterfølgere – er bispekollegiets hode, Kristi stedfortreder og hyrde på denne jord for Kirken som helhet; av den grunn innehar han i kraft av sitt oppdrag den øverste, fulle, umiddelbare og universelle ordinære myndighet i Kirken, og han er i stand til alltid fritt å utøve den.

Kan. 332 – § 1. Den fulle og øverste myndighet i Kirken får Den romerske pave ved det av ham aksepterte rettmessige valg sammen med bispevielsen. Derfor får den som er blitt beseglet med biskoppelig preg, denne myndighet fra øyeblikket for akseptasjonen av å være valgt til pave. Dersom den valgte mangler det biskoppelige preg, må han straks ordineres til biskop.

§ 2. Dersom det skulle hende at Den romerske pave frasier seg sitt oppdrag, kreves det for gyldighet at frasigelsen skjer fritt og rettelig blir tilkjennegitt, men ikke at den av noen blir akseptert.

Kan. 333 – § 1. Den romerske pave innehar i kraft av sitt oppdrag myndighet ikke bare overfor Kirken som helhet, men han oppnår også prinsipat mht. ordinær

myndighet over alle partikularkirker og partikularkirkegrupperinger, som jo gjør at den egne, ordinære og umiddelbare myndighet som biskopene besitter i de partikularkirker som de har fått overdratt omsorgen for, på samme tid styrkes og trygges.

§ 2. Under utførelsen av oppdraget som Kirkens øverste hyrde er Den romerske pave alltid knyttet sammen i kommunion med de øvrige biskoper, ja, også med Kirken som helhet; likevel har han rett til, i henhold til Kirkens behov, å bestemme måten, enten personlig eller kollegialt, som dette oppdrag skal utøves på.

§ 3. Mot dom eller dekret fra Den romerske pave gis det ikke mulighet til anke eller klage.

Kan. 334 – Biskopene går Den romerske pave til hånde når han utøver sitt oppdrag; de har jo mulighet til å yte sitt beste i samarbeid med ham på forskjellig vis, hvorunder bispesynoden inngår. Dertil finnes kardinalene til hjelp for ham foruten andre personer og likeledes forskjellige innretninger i overensstemmelse med tidenes behov; alle disse personer og innretninger fyller – i hans navn og med hans autoritet – det oppdrag som er dem overdratt, til beste for alle kirkene, i henhold til bestemmelsene fastlagt i gjeldende rett.

Kan. 335 – Når Den romerske stol er vakant eller helt og holdent sperret, må ingen innovasjon i styringen av Kirken som helhet finne sted; men spesiallovene utstedt for disse omstendigheter må overholdes.

Art. 2
BISPEKOLLEGIET

Kan. 336 – Bispekollegiet – hvis hode er paven og hvis lemmer er biskopene i kraft av den sakramentale vielse og den hierarkiske kommunion med kollegiets hode og lemmer, og der det apostoliske legeme vedblir kontinuerlig – eksisterer også, sammen med sitt hode og aldri uten dette hode, som bærer av den øverste og fulle myndighet overfor Kirken som helhet.

Kan. 337 – § 1. På høytidelig måte utøver bispekollegiet myndigheten overfor Kirken som helhet på et økumenisk konsil.

§ 2. Samme myndighet utøver det ved enhetlig handling av biskopene som er spredt ut over verden, derved at handlingen som sådan av Den romerske pave er utbedt eller fritt mottatt, så at en virkelig kollegial handling kommer i stand.

§ 3. Det tilligger Den romerske pave i overensstemmelse med Kirkens behov å velge ut og trekke frem måtene på hvilke bispekollegiet kollegialt bør utøve sitt oppdrag mht. Kirken som helhet.

Kan. 338 – § 1. Kun Den romerske pave tilligger det å kalle sammen et økumenisk konsil, personlig eller gjennom andre der å presidere, likeledes å forflytte, suspendere eller oppløse konsilet og approbere dets dekreter.

§ 2. Det tilligger samme Romerske pave å bestemme de saker som skal tas under behandling på konsilet, og oppstille den forretningsorden som blir å overholde på konsilet; til spørsmålene fremsatt av Den romerske pave kan konsilfedrene tilføye andre som må godkjennes av samme Romerske pave.

Kan. 339 – § 1. Alle, men alene de biskoper som er medlemmer av bispekollegiet, har rett og plikt til å være med på det økumeniske konsil med tellende stemme.

§ 2. Til det økumeniske konsil kan i tillegg noen andre som ikke er blitt beseglet med den biskoppelige verdighet, av Kirkens øverste myndighet innkalles; og det tilligger denne myndighet å bestemme deres delaktighet i konsilet.

Kan. 340 – Dersom det skulle hende at Den apostoliske stol under avholdelse av et konsil blir vakant, avbrytes dette ut fra selve den gjeldende rett inntil en ny pave har befaler at det skal fortsette eller har oppløst det.

Kan. 341 – § 1. Et økumenisk konsils dekreter har ikke forpliktende kraft med mindre de sammen med konsilfedrene er blitt approbert av Den romerske pave og av ham er blitt bekreftet og på hans befaling promulgert.

§ 2. Samme bekreftelse og promulgasjon trenger for å ha forpliktende kraft dekreter som bispekollegiet utsteder når det utfører en i egentlig mening kollegial virksomhet i henhold til en av Den romerske pave innført eller fritt antatt måte.

KAPITTEL II
BISPESYNODEN

Kan. 342 – Bispesynoden er en forsamling av biskoper som – etter å være valgt ut fra de forskjellige verdensdeler – til fastsatte tider kommer sammen for å fremme den tette forbundethet mellom Den romerske pave og biskopene og for ved råd å yte sin innsats til hjelp for samme Romerske pave for troens og moralens bevarelse og vekst, for overholdelse og styrking av den kirkelige disiplin, foruten for å overveie spørsmål som sikter inn på Kirkens virksomhet i verden.

Kan. 343 – Det tilligger bispesynoden å drøfte de spørsmål som er oppe til behandling, og komme frem med ønsker, men ikke å løse dem og utstede dekreter om dem med mindre Den romerske pave i bestemte tilfeller har utstyrt den med beslutningsmyndighet, hvem det i dette tilfelle tilligger å ratifisere synodens avgjørelser.

Kan. 344 – Bispesynoden står direkte under Den romerske paves myndighet som det jo tilligger:

1° å kalle sammen synoden i den utstrekning det for ham synes hensiktsmessig, og utpeke det sted hvor forsamlingene blir å holde;

2° å ratifisere valget av de medlemmer som blir å velge i samsvar med det som er bestemt i særrett, og utpeke og utnevne andre medlemmer;

3° å fastsette på et hensiktsmessig tidspunkt i samsvar med det som er bestemt i særrett, før avholdelsen av synoden spørsmålsstillingene som skal opp til behandling;

4° å fastlegge forretningsordenen ved saksbehandlingen;

5° personlig eller gjennom andre å føre forsetet under synoden;

6° å avslutte, forflytte, suspendere og oppløse selve synoden.

Kan. 345 – Bispesynoden kan samles enten som generalforsamling – nemlig der saker tas under behandling som sikter direkte inn på det beste for Kirken som helhet, og som da enten er ordinær eller ekstraordinær forsamling – eller også som spesialforsamling der jo anliggender som direkte angår et eller flere bestemte områder, behandles.

Kan. 346 – § 1. Bispesynoden som samles til ordinær generalforsamling, består av medlemmer som for flesteparten er biskoper valgt til de enkelte forsamlinger fra bispekonferansene på det vis som er bestemt i synodesærretten; andre blir uttatt i kraft av samme rett; andre blir direkte utnevnt av Den romerske pave; til disse føyer det seg enkelte medlemmer av klerikale ordensinstitutter som velges i samsvar med det som er bestemt i samme særrett.

§ 2. Bispesynoden samlet til ekstraordinær generalforsamling for å ta under behandling anliggender som krever rask avgjørelse, består av medlemmer som for flesteparten er biskoper som ut fra synodesærretten blir uttatt på grunnlag av det embete som de fyller, men der noen blir direkte utnevnt av Den romerske pave; til disse føyer det seg enkelte medlemmer av klerikale ordensinstitutter, valgt i samsvar med det som er bestemt i særrett.

§ 3. Når bispesynoden blir samlet som spesialforsamling, består den av medlemmer hovedsakelig utvalgt ut fra de områder som den er sammenkalt for, i samsvar med det som er bestemt i særretten som synoden retter seg etter.

Kan. 347 – § 1. Når bispesynodens forsamling blir avsluttet av Den romerske pave, utløper oppdraget overdratt til biskopene og de andre medlemmer av samme forsamling.

§ 2. Blir Den apostoliske stol vakant etter at synoden er sammenkalt eller under dens avholdelse, suspenderes ut fra selve den gjeldende rett synodeforsamlingen og likeledes oppdraget overdratt til medlemmene av denne inntil den nye pave har dekretert enten å oppløse eller å fortsette forsamlingen.

Kan. 348 – § 1. For bispesynoden finnes det et permanent generalsekretariat; en generalsekretær utnevnt av Den romerske pave står i spissen for dette, og ved hans side befinner det seg et sekretariatsråd bestående av biskoper av hvilke noen velges i samsvar med det som er bestemt i særrett, av selve bispesynoden, andre utnevnes av Den romerske pave; for alles vedkommende utløper oppdraget ved igangsettingen av en ny generalforsamling.

§ 2. For enhver forsamling av bispesynoden oppnevnes det dertil en eller flere spesialsekretærer som utnevnes av Den romerske pave og som forblir i embete overdratt dem alene inntil fullført synodeforsamling.

KAPITTEL III
DEN HELLIGE ROMERSKE KIRKES KARDINALER

Kan. 349 – Den hellige romerske kirkes kardinaler danner et særskilt kollegium som det tilkommer å ta seg av valget av Den romerske pave i samsvar med det som er bestemt i særrett; likeledes er kardinalene til stede hos Den romerske pave enten for å handle kollegialt når de kalles sammen for å ta spørsmål av større betydning under behandling, eller som enkeltpersoner, nemlig i forskjellige embeter som de bekler for å yte sin innsats for samme Romerske pave særlig i den daglige omsorg for Kirken som helhet.

Kan. 350 – § 1. Kardinalkollegiet fordeles på tre klasser: den episkopale som de kardinaler tilhører som av Den romerske pave får seg tilvist tittel av en suburbikarisk kirke, foruten orientalske patriarker som er ført inn i kardinalkollegiet; den presbyterale og den diakonale.

§ 2. Kardinalene av den presbyterale og diakonale klasse får seg av Den romerske pave tilvist hver sin tittel eller diakoni i Rom.

§ 3. De orientalske patriarker som er opptatt i kardinalkollegiet, har sitt patriarksete som tittel.

§ 4. Kardinaldekanen har bispedømmet Ostia som tittel sammen med den andre kirke som han alt hadde som tittel.

§ 5. Ved opsjon som har skjedd i konsistorium og er approbert av Den romerske pave, kan – under overholdelse av prioritet ut fra klasse og befordring – kardinaler fra den presbyterale klasse gå over til en annen tittel og kardinaler fra den diakonale klasse gå over til en annen diakoni og dersom de har forblitt i den diakonale klasse gjennom en uavkortet tiårsperiode, også til den presbyterale klasse.

§ 6. En kardinal fra den diakonale klasse som går over ved opsjon til den presbyterale klasse, får plass foran alle de kardinalprester som etter ham ble opptatt i kardinalatet.

Kan. 351 – § 1. Til å befordres til kardinaler utvelges fritt av Den romerske pave menn som i det minste er ordinert til presbyteratet og som frembyr seg ypperlig

mht. lære, moral og fromhet foruten klokskap hva angår saksbehandling; de som ennå ikke er biskoper, skal motta bispevielse.

§ 2. Kardinalene kreeres ved dekret fra Den romerske pave, som jo publiseres i nærvær av kardinalkollegiet; like fra publikasjonen er skjedd, påligger det dem de plikter og de innehar de rettigheter som er fastlagt ved lov.

§ 3. Midlertidig påligger det ingen av kardinalenes plikter på en som er befordret til kardinalverdighet derved at hans kreering er forkynt av Den romerske pave, men samtidig som han har forbeholdt navnet for seg selv *in pectore,* og vedkommende innehar heller ingen rettigheter; men etter at hans navn er blitt publisert av Den romerske pave, påligger det vedkommende de samme plikter og han nyter godt av de samme rettigheter; han har imidlertid rett til rangering fra dagen for forbeholdelsen *in pectore.*

Kan. 352 – § 1. Dekanen står i spissen for kardinalkollegiet og når han er forhindret, trer subdekanen inn i hans sted; dekanen – eller subdekanen – innehar ingen styringsmyndighet overfor de øvrige kardinaler, men regnes som den første blant likemenn.

§ 2. Når dekanembetet er vakant, velger de kardinaler som er smykket med tittel av en suburbikarisk kirke – og alene de – idet subdekanen dersom han er til stede, eller den med lengst ansiennitet av dem presiderer, en fra deres egen gruppes midte til å agere som kollegiets dekan; de bringer hans navn til Den romerske pave som det tilkommer å godkjenne valget.

§ 3. På samme vis som omtalt i § 2 velges idet dekanen selv presiderer, subdekan; det tilkommer også Den romerske pave å godkjenne valget av subdekan.

§ 4. Dersom dekan eller subdekan ikke har bopel i Rom, må de erverve det der.

Kan. 353 – § 1. Kardinalene er hovedsakelig til hjelp for Kirkens øverste hyrde ved kollegial virksomhet under konsistorier der de samles på befaling av Den romerske pave og idet han presiderer; det finner sted ordinære og ekstraordinære konsistorier.

§ 2. Til ordinært konsistorium kalles alle kardinaler eller i det minste de som befinner seg i Rom, sammen for konsultasjon om visse alvorlige, men likevel vanlig inntreffende anliggender, eller for å gjennomføre visse fremfor alt høytidelige

handlinger.

§ 3. Til ekstraordinært konsistorium som avholdes når Kirkens særskilte behov eller det å ta under behandling enda alvorligere anliggender tilsier det, kalles alle kardinaler sammen.

§ 4. Alene ordinært konsistorium der det feires noen høytideligheter, kan være offentlig, nemlig ved at utenom kardinalene prelater, sendemenn fra borgerlige konstellasjoner eller andre invitert dit gis adgang.

Kan. 354 – Kardinaler som er satt i spissen for dikasterier eller andre permanente innretninger i Den romerske kurie eller i Vatikanstaten og som har fylt 75 år, bes om å inngi frasigelse av sine embeter til Den romerske pave som følger den opp etter å ha overveid alle forhold.

Kan. 355 – § 1. Det tilkommer kardinaldekanen å ordinere den valgte romerske pave til biskop dersom den valgte trenger denne ordinasjonen; når dekanen er forhindret, tilkommer samme rett subdekanen, og når han er forhindret, den kardinal med lengst ansiennitet fra den episkopale klasse.

§ 2. Kardinalprotodiakonen forkynner den nyvalgte paves navn for folket; likeledes ifører han – i Den romerske paves sted – metropolittene palliet eller overrekker det til deres fullmektiger.

Kan. 356 – Det påligger kardinalene forpliktelse til med omhu å samarbeide med Den romerske pave; derfor påligger det kardinaler som bekler et hvilket som helst embete i kurien og som ikke er diøcesanbiskoper, forpliktelse til å residere i Rom; kardinaler som, som diøcesanbiskoper, har omsorgen for et bispedømme, skal søke å komme seg til Rom i den utstrekning de blir kalt sammen av Den romerske pave.

Kan. 357 – § 1. Kardinaler som er blitt seg tilvist en suburbikarisk kirke eller en kirke i Rom som tittel, må ved råd og som skytsherre fremme det beste for sine bispedømmer og kirker etter at disse er kommet i vedkommendes besittelse, likevel uten selv å besitte noe styringsmyndighet i samme og heller ikke på noen som helst vis å kunne gi seg inn i forhold som sikter inn på forvaltningen av eiendelene eller på kirkenes disiplin eller tjeneste.

§ 2. Kardinaler som oppholder seg utenfor Rom og utenfor eget bispedømme, er i forhold som berører vedkommendes egen person, eksempte fra styringsmyndigheten til biskopen i bispedømmet der de holder til.

Kan. 358 – En kardinal som av Den romerske pave får overdratt oppdraget å erstatte ham personlig ved en høytidelig feiring eller i en forsamling av personer – som *sendemann a latere,* nemlig som hans alter ego –, og likså den som det blir betrodd å fylle et bestemt pastoralt oppdrag som hans *spesialutsending*, ham tilkommer det bare det som han av Den romerske pave selv er gitt mandat til.

Kan. 359 – Når Den apostoliske stol er vakant, innehar kardinalkollegiet bare den myndighet i Kirken som er gitt det i særlov.

KAPITTEL IV
DEN ROMERSKE KURIE

Kan. 360 – Paven pleier å ordne opp i anliggender for Kirken som helhet gjennom Den romerske kurie som i hans navn og med hans myndighet fyller et oppdrag til beste for og i tjeneste for kirkene og som består av Statssekretariatet eller Det pavelige sekretariat, Rådet for Kirkens offentlige anliggender, kongregasjonene, domstolene og de andre innretninger hvis oppbygning og kompetanse for alles vedkommende blir fastlagt ved særlov.

Kan. 361 – Under betegnelsen Den apostoliske stol eller Den hellige stol kommer i denne lovbok ikke alene Den romerske pave, men også med mindre noe annet er klart ut fra sakens natur eller den språklige kontekst, Statssekretariatet, Rådet for Kirkens offentlige anliggender og andre innretninger i Den romerske kurie.

KAPITTEL V
DEN ROMERSKE PAVES SENDEMENN

Kan. 362 – Den romerske pave har en selvskreven og uavhengig rett til å utnevne og sende sine sendemenn så vel til partikularkirkene i de forskjellige land og områder som til stater og offentlige myndigheter, likeledes til å forflytte og tilbakekalle dem, da under overholdelse av den internasjonale retts bestemmelser hva angår utsendelse og tilbakekallelse av sendemenn akkreditert hos statsorganer.

Kan. 363 – § 1. Den romerske paves sendemenn får overdratt oppgaven fast å personifisere selve Den romerske pave hos partikularkirkene eller også hos de stater og offentlige myndigheter som de er sendt til.

§ 2. Også de som blir uttatt til en pavelig misjon som delegater eller observatører hos internasjonale råd eller på konferanser og møter, personifiserer Den apostoliske stol.

Kan. 364 – De pavelige sendemenns hovedoppdrag er å gjøre at enhetens bånd som går mellom Den apostoliske stol og partikularkirkene, dag for dag gjøres sterkere og mer effektive. Altså hører det inn under en pavelig sendemann for hans ansvarsområde:

1° å formidle opplysninger til Den apostoliske stol om under hvilke vilkår partikularkirkene befinner seg, og om alle forhold som berører selve Kirkens liv og sjelenes beste;

2° å gå biskopene til hånde med dåd og råd, men idet utøvelsen av deres rettmessige myndighet jo forblir urørt;

3° å fremme nære relasjoner med bispekonferansen ved å yte den bistand på alle måter;

4° hva angår utnevnelse av biskoper, å oversende til eller foreslå navn på kandidater overfor Den apostoliske stol foruten å forberede informativprosessen før befordringene, i overensstemmelse med bestemmelser gitt av Den apostoliske stol;

5° å anstrenge seg for at forhold som sikter inn på fred, fremgang og folkenes forente innsats, blir fremmet;

6° å bidra med sin innsats sammen med biskopene til at samkvemmet mellom Den katolske kirke og andre kirker og kirkesamfunn, ja også ikke-kristne religioner, på hensiktsmessig vis blir fremmet;

7° å verge hos statens ledere det som berører Kirkens og Den apostoliske stols sendelse, i forenet virksomhet med biskopene;

8° dertil å utøve fullmakter og oppfylle øvrige mandater som blir ham

overdratt av Den apostoliske stol.

Kan. 365 – § 1. For en pavelig sendemann som samtidig utøver en legasjonsfunksjon hos stater i henhold til bestemmelsene i internasjonal rett, er det også et særlig oppdrag:

1° å fremme og verne om forholdet mellom Den apostoliske stol og statsmyndighetene;

2° å ta under behandling spørsmål som berører relasjonene mellom Kirken og staten; og på særskilt vis å agere for at konkordater og andre avtaler av dette slag blir utarbeidet og kommer til virkning.

§ 2. Ved gjennomføring av anliggendene omtalt i § 1 må en pavelig sendemann ettersom omstendighetene tilsier, ikke unnlate å innhente oppfatning og råd fra biskopene i det kirkelige ansvarsområde og underrette dem om hvordan forholdene utvikler seg.

Kan. 366 – Under hensyntagen til den særskilte egenart ved en sendemanns oppdrag:

1° er setet for den pavelige legasjon eksempt fra styringsmyndigheten til stedets ordinarius med mindre det handler om å feire ektevigsler;

2° er det for den pavelige sendemann helt i orden at han etter at de stedlige ordinariuser på forhånd er varslet når det lar seg gjøre, gjennomfører liturgiske feiringer, også med pontifikalier, i alle kirker innen hans legasjon.

Kan. 367 – En pavelig sendemanns oppdrag utgår ikke når Den apostoliske stol blir vakant med mindre noe annet er fastsatt i den pavelige skrivelse; men det bortfaller når mandatet er oppfylt, når tilbakekallelse er forkynt for ham og når frasigelse er akseptert av Den romerske pave.

SEKSJON II
PARTIKULARKIRKENE OG DERES GRUPPERINGER

AVSNITT I
PARTIKULARKIRKENE OG DEN ETABLERTE MYNDIGHET I DISSE

KAPITTEL I
PARTIKULARKIRKENE

Kan. 368 – Partikularkirkene – i hvilke og av hvilke den ene og eneste katolske Kirke eksisterer – er fremfor alt bispedømmene; sammenlignbare med disse er, med mindre noe annet er på det rene, territorialprelaturet og territorialabbediet, det apostoliske vikariat og det apostoliske prefektur foruten det fast opprettede apostoliske administratur.

Kan. 369 – Et bispedømme er et stykke Guds folk som er betrodd en biskop for å gjetes av ham i samarbeid med et presbyterium slik at det idet det holder fast ved sin hyrde og av ham gjennom Evangeliet og Eukaristien er samlet i Den Hellige Ånd, utgjør en partikularkirke; i denne partikularkirke finnes og virker i sannhet den ene hellige katolske og apostoliske Kristi Kirke.

Kan. 370 – Et territorialprelatur og et territorialabbedi er et bestemt stykke Guds folk og da territorielt avgrenset, for hvem omsorgen på grunn av spesielle omstendigheter er overdratt til en prelat eller abbed som akkurat som en diøcesanbiskop styrer det som dets egen hyrde.

Kan. 371 – § 1. Et apostolisk vikariat og et apostolisk prefektur er et bestemt stykke Guds folk som ut fra særskilte omstendigheter ennå ikke er etablert som bispedømme, men som er overdratt til en apostolisk vikar eller apostolisk prefekt for å gjetes av vedkommende som styrer det i pavens navn.

§ 2. Et apostolisk administratur er et bestemt stykke Guds folk som ut fra spesielle og på alle måter tungtveiende hensyn av paven ikke er opprettet som bispedømme og for hvem den pastorale omsorg er overdratt til en apostolisk administrator som styrer det i pavens navn.

Kan. 372 – § 1. Som hovedregel gjelder at det stykke Guds folk som utgjør et bispedømme eller en annen partikularkirke, avgrensens ved et bestemt territorium slik at det omfatter alle troende som bor på territoriet.

§ 2. Men der hvor nytten ut fra Kirkens øverste myndighets vurdering, etter at de angjeldende bispekonferanser er hørt, likevel tilsier det, kan det på samme territorium opprettes partikularkirker ut fra de troendes ritus eller ut fra en lignende distinkt begrunnelse.

Kan. 373 – Kun Kirkens øverste myndighet tilligger det å opprette partikularkirker; når de rettmessig er opprettet, har de ut fra selve den gjeldende rett status som juridiske personer.

Kan. 374 – § 1. Ethvert bispedømme og enhver annen partikularkirke må oppdeles i distinkte deler eller sogn.

§ 2. For å fremme den pastorale omsorg gjennom felles virke kan flere nabosogn knyttes sammen i særlige grupperinger, de som finnes som landvikariater.

KAPITTEL II
BISKOPENE

Art. 1
GENERELT OM BISKOPER

Kan. 375 – § 1. Ut fra guddommelig innstiftelse etterfølger biskopene apostlene ved Den Hellige Ånd som er gitt dem; i Kirken oppnevnes de til hyrder for at de også selv skal være lærere i troen, prester under gudsdyrkelsen og tjenere i ledelsen.

§ 2. Biskopene mottar ved selve bispevielsen sammen med helliggjørelsesoppdraget også lære- og styringsoppdrag som de etter dets natur dog bare kan utøve i hierarkisk kommunion med kollegiets hode og lemmer.

Kan. 376 – Biskoper som har fått overdratt omsorgen for et bispedømme, kalles

diøcesanbiskoper; de øvrige benevnes *titularbiskoper.*

Kan. 377 – § 1. Paven utnevner fritt biskopene, eller han bekrefter de rettmessig valgte.

§ 2. I det minst for hver treårsperiode må biskopene i en kirkeprovins eller der omstendighetene tilsier det, i en bispekonferanse etter samråd sette sammen en hemmelig liste over prester, også medlemmer av institutter for gudviet liv, som er særlig egnet for episkopatet, og oversende listen til Den apostoliske stol, dog så at enhver biskops rett til uavhengig av dette å gjøre Den apostoliske stol oppmerksom på navnene på prester som vedkommende anser for verdig og skikket til bispeoppdrag, blir stående fast.

§ 3. Med mindre noe annet rettmessig er fastsatt, tilligger det den pavelige sendemann i den utstrekning en diøcesanbiskop eller koadjutorbiskop skal utnevnes, å fremsette en såkalt ternus for Den apostoliske stol; for å gjøre det må han enkeltvis søke og meddele til Den apostoliske stol sammen med sitt eget votum hva de måtte ha å trekke frem, metropolitten og suffraganene i den provins som det bispedømme dit befordringen skal skje, tilhører eller i den gruppering som det hører sammen med, foruten bispekonferansens formann; i tillegg må den pavelige sendemann høre noen fra konsultorkollegiet og domkapittelet, og dersom han vurderer at det er å anbefale, må han enkeltvis og hemmelig også innhente oppfatning fra andre medlemmer av begge typer klerus foruten fra legfolk som markerer seg ved visdom.

§ 4. Med mindre noe annet rettmessig er forutsatt, må den diøcesanbiskop som anser at hans bispedømme bør gis en hjelpebiskop, fremsette for Den apostoliske stol en liste med i det minste tre prester som er særlig egnet for dette embete.

§ 5. For fremtiden vil ingen rettigheter eller privilegier til valg, nominasjon, presentasjon eller utpeking av biskoper bli innvilget borgerlige myndigheter.

Kan. 378 – § 1. For bispekandidaters skikkethet kreves det at vedkommende:

1° utmerker seg ved fast tro, god moral, fromhet, sjelesørgerisk iver, visdom, klokskap og menneskelige dyder og at han er utrustet med de øvrige talenter som gjør ham egnet til å fylle det embete som det handler om;

2° nyter god anseelse;

3° aldersmessig er minst 35 år;

4° har vært ordinert til presbyteratet i det minste i en femårsperiode;

5° har skaffet seg en doktor- eller i det minste lisensiatgrad i Den hellige skrift, teologi eller kanonisk rett fra en innretning for høyere studier godkjent av Den apostoliske stol, eller at han i det minste er virkelig sakkyndig i disse disipliner.

§ 2. Den definitive vurdering av skikketheten for befordring hører inn under Den apostoliske stol.

Kan. 379 – Med mindre han er holdt tilbake av en legitim hindring, skal enhver som er befordret til episkopatet, motta bispevielsen innen tre måneder fra den apostoliske skrivelse er mottatt og da før han tar sitt embete i besittelse.

Kan. 380 – Før den som er befordret, tar sitt embete i kanonisk besittelse, må han avlegge trosbekjennelse og troskapsed overfor Den apostoliske stol i overensstemmelse med et formular godkjent av samme Apostoliske stol.

Art. 2
DIØCESANBISKOPENE

Kan. 381 – § 1. I det bispedømme som er overdratt til en diøcesanbiskop, tilkommer det ham all den ordinære, egne og umiddelbare myndighet som kreves for utøvelsen av hans pastorale oppdrag, unntatt for de forhold som av gjeldende rett eller ved dekret fra paven er forbeholdt den øverste eller annen kirkelig myndighet.

§ 2. De som står i spissen for de andre fellesskaper av troende omtalt i kan. 368 likestilles i juridisk sammenheng med diøcesanbiskopen med mindre noe annet er klart ut fra sakens natur eller av en forskrift i gjeldende rett.

Kan. 382 – § 1. Den som er befordret til biskop, kan ikke ta til med utøvelsen av embetet som er ham overdratt, før han har tatt bispedømmet i kanonisk besittelse; han kan likevel utøve oppgaver som han allerede innehadde i bispedømmet på befordringstidspunktet, dog så at forskriften i kan. 409, § 2, står fast.

§ 2. Med mindre han holdes tilbake av en legitim hindring, skal en som er befordret til embete som diøcesanbiskop dersom han ikke allerede er viet til biskop, ta sitt bispedømme i kanonisk besittelse innen fire måneder fra den apostoliske

skrivelse er mottatt; dersom han allerede er viet, innen to måneder fra den er mottatt.

§ 3. Biskopen tar bispedømmet i kanonisk besittelse samtidig med at han i selve bispedømmet personlig eller gjennom en fullmektig foreviser den apostoliske skrivelse for konsultorkollegiet i nærvær av kuriens kansler som fører dette til aktene; i bispedømmer som er nyopprettet, skjer det samtidig med at han for klerus og folk som er nærværende i domkirken, besørger meddelelse av samme skrivelse og den eldste av de nærværende prester fører dette til aktene.

§ 4. Det anbefales sterkt at den kanoniske besittagelse skjer ved en liturgisk handling i domkirken under deltagelse av klerus og folk.

Kan. 383 – § 1. Når diøcesanbiskopen utøver det pastorale oppdrag, må han vise omsorg for alle kristustroende som er overdratt hans omsorg, hva enn deres alder, situasjon eller nasjonalitet er, så vel de som er bosatt på territoriet som de som for tiden befinner seg der; han må rette sitt apostoliske sinnelag også mot dem som på grunn av sin livssituasjon ikke kan nyte tilstrekkelig godt av den ordinære pastorale omsorg foruten mot dem som er falt fra den religiøse praksis.

§ 2. Dersom han i sitt bispedømme har troende av annen ritus, må han ta seg av deres åndelige behov ved prester eller sogn av deres ritus eller ved en biskoppelig vikar.

§ 3. Han må opptre med medmenneskelighet og kjærlighet i forhold til brødre som ikke er i full kommunion med Den katolske kirke, og slik fremme økumenikken slik den forstås av Kirken.

§ 4. Han skal betrakte de udøpte som anbefalt ham i Herren slik at Kristi kjærlighet som biskopen skal være et vitne om overfor alle, også må lyse for dem.

Kan. 384 – Diøcesanbiskopen må med særskilt møye følge opp prestene som han skal høre på som medhjelpere og rådgivere; han må verge deres rettigheter og sørge for at de riktig oppfyller de forpliktelser som er særegne for deres stand, og at de midler og innretninger står til disposisjon for dem som de trenger for å fremme det åndelige og intellektuelle liv; likeledes må han sørge for at det blir lagt til rette for anstendig underhold og sosial stønad for dem i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

Kan. 385 – Diøcesanbiskopen må så mye som overhodet mulig fremme kallene til de forskjellige tjenester og til det gudviede liv og han må vise spesiell omsorg for preste- og misjonskallene.

Kan. 386 – § 1. Det påligger diøcesanbiskopen selv personlig ved hyppig å preke å holde frem og belyse for de troende de troens sannheter som er gjenstand for tro og som det må gjøres bruk av i moralsk sammenheng; han må også sørge for at forskriftene i kanonene om ordets tjeneste, særskilt om homilien og den kateketiske opplæring, overholdes med omhu slik at hele den kristne lære formidles til alle.

§ 2. Han må fast verge troens integritet og enhet hva angår det som er gjenstand for tro, med de midler som synes særlig egnet, idet han likevel anerkjenner den berettigede frihet til å utforske sannhetene videre.

Kan. 387 – Diøcesanbiskopen må komme i hu den forpliktelse som påligger ham til å vise eksempel på hellighet i kjærlighet, ydmykhet og enkel livsstil, og så beflitte seg på med all kraft å fremme de kristustroendes hellighet i overensstemmelse med enhvers eget kall, og siden han er hovedforvalteren av Guds mysterier, må han bestandig anstrenge seg for at kristustroende som han har fått overdratt omsorgen for, ved feiring av sakramentene vokser i nåden og erkjenner og lever i påskemysteriet.

Kan. 388 – § 1. Etter besittagelsen av bispedømmet skal diøcesanbiskopen på de enkelte søndager og de andre festdager med helligdagsforpliktelse i hans område applisere messen for det folk som er ham overdratt.

§ 2. Messen for folket på dagene omtalt i § 1 skal biskopen selv personlig feire og applisere; men dersom han er legitimt forhindret fra denne messefeiring, må han applisere ved en annen prest på de samme dager eller selv personlig på andre dager.

§ 3. En biskop som har fått overdratt andre bispedømmer utenom eget, også med tittel av administrator, innfrir forpliktelsen ved å applisere én messe for hele det folk som er ham overdratt.

§ 4. En biskop som ikke har innfridd forpliktelsen omtalt i §§ 1-3, må så snart som mulig applisere for folket så mange messer som han har utelatt.

Kan. 389 – Han må hyppig lede feiringen av den hellige Eukaristi i domkirken eller i andre kirker i hans bispedømme, særlig på fester med helligdagsforpliktelse og på andre høytidsdager.

Kan. 390 – Diøcesanbiskopen kan utføre pontifikalhandlinger i hele sitt bispedømme; men ikke utenfor eget bispedømme uten uttrykkelig eller i det minste på fornuftig vis formodet samtykke fra stedets ordinarius.

Kan. 391 – § 1. Det tilligger diøcesanbiskopen å styre den partikularkirke som er ham overdratt, med legislativ, eksekutiv og judikativ myndighet, i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

§ 2. Den legislative myndighet utøver biskopen selv; den eksekutive myndighet utøver han enten personlig eller gjennom generalvikarene eller de biskoppelige vikarer i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett; den judikative myndighet enten personlig eller gjennom rettsvikaren og dommerne i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

Kan. 392 – § 1. Da biskopen skal verge enheten i Kirken som helhet, påligger det ham å fremme hele Kirkens felles disiplin og av den grunn å innskjerpe iakttagelsen av alle de kirkelige lover.

§ 2. Han må våke over at ikke misbruk sniker seg inn i den kirkelige disiplin, særlig ikke vedrørende ordets tjeneste, feiringen av sakramentene og sakramentaliene, dyrkelsen av Gud og helgenene foruten forvaltningen av eiendelene.

Kan. 393 – Ved alle bispedømmets former for rettshandel personifiserer diøcesanbiskopen dette.

Kan. 394 – § 1. Biskopen må fremme apostolatets forskjellige sider i bispedømmet, og han må sørge for at all innsats i apostolatet, under hensyntagen til enhver forms egenart, blir koordinert under hans ledelse i bispedømmet som helhet eller i dets enkelte distrikter.

§ 2. Han må innskjerpe plikten som påligger de troende til å utøve apostolatet,

enhver ut fra sin situasjon og egnethet, og han må formane dem til å ta del i og gi hjelp til forskjellige former for innsats i apostolatet i overensstemmelse med behovene ut fra sted og tid.

Kan. 395 – § 1. Det påligger diøcesanbiskopen ut fra loven personlig residens i bispedømmet, ja, selv dersom han har koadjutor- eller hjelpebiskop.

§ 2. Utenom i tilfelle av *Sacra limina*-besøk, eventuelt konsil, bispesynode eller bispekonferanse der han skal delta, eller når en annen oppgave er ham rettmessig overdratt, kan han ikke uten en rimelig grunn være fraværende fra bispedømmet ut over én måned, hverken sammenhengende eller med avbrudd og dog utelukkende når han har sørget for at bispedømmet ikke på noen måte pådrar seg skade på grunn av hans fravær.

§ 3. Han skal ikke være fraværende fra bispedømmet til jul, i den stille uke og til påske, til pinse og på festen for Kristi legeme og blod med mindre det foreligger en tungtveiende og påtrengende grunn.

§ 4. Dersom en biskop rettsstridig har vært fraværende fra bispedømmet ut over seks måneder, må metropolitten underrette Den apostoliske stol om hans fravær; dersom det handler om metropolitten selv, må den suffragan med lengst ansiennitet gjøre det.

Kan. 396 – § 1. Det påligger biskopen forpliktelse til årlig å visitere bispedømmet helt eller delvis, slik at han i det minste for hver femårsperiode har visitert bispedømmet som helhet; visitas må skje enten personlig eller dersom biskopen er legitimt forhindret, ved koadjutorbiskopen eller en hjelpebiskop, ved generalvikaren eller en biskoppelig vikar eller ved en annen prest.

§ 2. Det er helt i orden at biskopen selv velger de klerikere som han foretrekker som følgesvenner og medhjelpere under visitasen – idet ethvert motstridende privilegium og enhver motstridende sedvane forkastes.

Kan. 397 – § 1. Personer, katolske innretninger, sakrale ting og steder som befinner seg innenfor bispedømmets utstrekning, faller inn under ordinær bispevisitas.

§ 2. Medlemmer av ordensinstitutter under pavelig rett og deres hus kan biskopen

bare visiteres i de tilfeller der dette er uttrykkelig nevnt i gjeldende rett.

Kan. 398 – Biskopen må beflitte seg på å gjennomføre pastoralvisitasen med behørig påpasselighet; han må vokte seg for at han ved overflødige utgifter blir til last eller byrde for noen.

Kan. 399 – § 1. Det påligger diøcesanbiskopen for hver femårsperiode å avgi rapport til paven om status i det bispedømme som er ham overdratt, i overensstemmelse med den form og på det tidspunkt som er fastlagt av Den apostoliske stol.

§ 2. Dersom det år som er bestemt for å avgi rapport, faller helt eller delvis innenfor den første toårsperiode av hans diøcesanstyring, kan biskopen for denne gang avstå fra å utarbeide og avgi rapporten.

Kan. 400 – § 1. Med mindre Den apostoliske stol har fastsatt noe annet, må diøcesanbiskopen det år som det påligger ham å avgi rapport til paven, dra til Rom for å vise sin ærbødighet for gravene til de salige apostler Peter og Paulus, og han må fremstille seg for Den romerske pave.

§ 2. Biskopen må selv personlig innfri den ovenfornevnte forpliktelse med mindre han er legitimt forhindret; i så fall må han innfri forpliktelsen ved koadjutoren dersom han har det, eller ved en hjelpebiskop, eventuelt ved en skikket prest fra hans presbyterium som residerer i hans bispedømme.

§ 3. En apostolisk vikar kan innfri denne forpliktelse gjennom en fullmektig, også ved en som oppholder seg i Rom; en apostolisk prefekt påligger det ikke denne forpliktelse.

Kan. 401 – § 1. En diøcesanbiskop som har fylt 75 år, bes om å inngi frasigelse av sitt embete til paven som vil treffe tiltak etter at han har sett på alle omstendigheter.

§ 2. En diøcesanbiskop som på grunn av svekket helbred eller en annen tungtveiende grunn er blitt mindre egnet til å fylle sitt embete, bes innstendig om å inngi frasigelse av sitt embete.

Kan. 402 – § 1. En biskop som har fått frasigelse av embetet akseptert, beholder tittelen emeitus av sitt bispedømme og dersom han ønsker det, kan han fortsatt ha sitt bosted i selve bispedømmet med mindre dette i bestemte tilfeller og på grunn av spesielle omstendigheter blir ordnet annerledes av Den apostoliske stol.

§ 2. Bispekonferansen skal sørge for at det blir ordnet med passende og verdig underhold for en biskop som har frasagt seg sitt embete, da under hensyntagen til den primære forpliktelse som påligger det bispedømme som han selv har tjent.

Art. 3
KOADJUTORBISKOPER OG HJELPEBISKOPER

Kan. 403 – § 1. Når bispedømmets pastorale behov tilsier det, bør det hvis diøcesanbiskopen ber om det, bli oppnevnt en eller flere hjelpebiskoper; en hjelpebiskop har ikke etterfølgelsesrett.

§ 2. Ved mer alvorlige omstendigheter, også av personlig karakter, kan diøcesanbiskopen bli gitt en hjelpebiskop utstyrt med spesialfullmakter.

§ 3. Dersom det for Den hellige stol synes mer hensiktsmessig, kan den i embets medfør oppnevne en koadjutorbiskop som også blir utstyrt med spesialfullmakter; en koadjutorbiskop har etterfølgelsesrett.

Kan. 404 – § 1. En koadjutorbiskop tar sitt embete i besittelse når han enten personlig eller gjennom en fullmektig foreviser den apostoliske skrivelse med utnevnelsen for diøcesanbiskopen og konsultorkollegiet i nærvær av kuriens kansler som fører dette til aktene.

§ 2. En hjelpebiskop tar sitt embete i besittelse når han foreviser den apostoliske skrivelse med utnevnelsen for diøcesanbiskopen i nærvær av kuriens kansler, som fører dette til aktene.

§ 3. Dersom diøcesanbiskopen er fullstendig forhindret, er det tilstrekkelig så vel for koadjutorbiskopen som for en hjelpebiskop at de foreviser den apostoliske skrivelse med utnevnelsen for konsultorkollegiet i nærvær av kuriens kansler.

Kan. 405 – § 1. Koadjutorbiskopen og likeledes en hjelpebiskop har de forpliktelser og rettigheter som bestemmes i forskriftene i kanonene som følger, og som fastlegges i skrivelsen med hans utnevnelse.

§ 2. Koadjutorbiskopen og hjelpebiskopen omtalt i kan. 403, § 2, bistår diøcesanbiskopen i styringen av bispedømmet som helhet og går inn i hans sted ved hans fravær eller hindring.

Kan. 406 – § 1. Koadjutorbiskopen og likeledes hjelpebiskopen omtalt i kan. 403, § 2, må av diøcesanbiskopen oppnevnes til generalvikar; i tillegg må diøcesanbiskopen overdra til ham foran øvrige det som ut fra gjeldende rett krever spesialmandat.

§ 2. Med mindre det fremgår noe annet av den apostoliske skrivelse og dog så at forskriften i § 1 står fast, må diøcesanbiskopen oppnevne sin eller sine hjelpebiskoper til generalvikarer eller i det minste til biskoppelige vikarer – og de står utelukkende under hans egen myndighet eller myndigheten til koadjutorbiskopen eller hjelpebiskopen omtalt i kan. 403, § 2.

Kan. 407 – § 1. For så mye som overhodet mulig å begunstige bispedømmets nåtidige og fremtidige vel, må diøcesanbiskopen, koadjutoren og hjelpebiskopen omtalt i kan. 403, § 2, konsultere hverandre i alle ting av større betydning.

§ 2. Når diøcesanbiskopen overveier saker av større betydning, særlig av pastoral karakter, bør han ha som vilje å konsultere hjelpebiskopene foran øvrige.

§ 3. Da jo koadjutorbiskopen og en hjelpebiskop er kalt til å ta del i diøcesanbiskopens møysommelige innsats, må de utføre sin tjenestegjerning slik at de i gjerning og med holdning går frem i enighet med ham.

Kan. 408 – § 1. I den utstrekning diøcesanbiskopen krever det av dem, er koadjutorbiskopen og hjelpebiskop når de ikke av en berettiget hindring er tilbakeholdt, forpliktet til å utføre de pontifikal- og andre handlinger som påligger diøcesanbiskopen.

§ 2. De biskoppelige rettigheter og handlinger koadjutorbiskopen eller en hjelpebiskop kan utøve må diøcesanbiskopen ikke overdra til andre på stående basis.

Kan. 409 – § 1. Når bispesetet blir vakant, blir koadjutorbiskopen straks biskop for det bispedømme han er oppnevnt for, dog utelukkende når han rettmessig har tatt sitt embete i besittelse.

§ 2. Når bispesetet blir vakant, beholder – med mindre noe annet er fastsatt av kompetent myndighet – en hjelpebiskop inntil den nye biskop tar bispesetet i besittelse, alle, men alene de former for myndighet og fullmakter som han hadde som generalvikar eller som biskoppelig vikar da bispesetet var besatt; dersom han ikke blir utpekt til diøcesanadministrator, må han utøve denne sin myndighet som jo er meddelt ham av gjeldende rett, under diøcesanadministratorens myndighet, han som står i spissen for styringen av bispedømmet.

Kan. 410 – Det påligger koadjutorbiskopen og en hjelpebiskop på samme måte som diøcesanbiskopen selv forpliktelse til å residere i bispedømmet; med mindre det er for et kort tidsrom, må de ikke forlate dette utenom for å ivareta en oppgave utenfor bispedømmet eller for ferie som ikke skal strekke seg ut over én måned.

Kan. 411 – Hva angår frasigelse av vedkommendes embete, anvendes forskriftene i kann. 401 og 402, § 2, på koadjutorbiskopen og på en hjelpebiskop.

KAPITTEL III
SPERRET BISPESETE OG VAKANT BISPESETE

Art. 1
SPERRET BISPESETE

Kan. 412 – Et bispesete forstås som sperret dersom diøcesanbiskopen ved fangenskap, bortvisning, flukt eller ugildhet hemmes fullstendig fra å besørge sitt pastorale oppdrag i bispedømmet, ja, også fra å kunne kommunisere med bispedømmelemmene gjennom brev.

Kan. 413 – § 1. Når bispesetet er sperret, tilkommer styringen av bispedømmet koadjutorbiskopen dersom slik finnes og med mindre Den hellige stol ordner dette annerledes; i mangel av det eller når han er forhindret, gjelder dette for

hjelpebiskop, generalvikar, biskoppelig vikar eller en annen prest – under overholdelse av den personrekkefølge som er fastsatt på en liste som skal settes opp av diøcesanbiskopen så snart som mulig etter at han har tatt bispedømmet i besittelse –; denne liste som blir å meddele metropolitten, skal fornyes i det minst for hver treårsperiode og av kansleren tas vare på i all hemmelighet.

§ 2. Dersom det mangler koadjutorbiskop eller han er forhindret og listen omtalt i § 1 ikke er tilgjengelig, tilligger det konsultorkollegiet å velge en prest til å styre bispedømmet.

§ 3. Den som har tatt på seg styringen av bispedømmet i samsvar med det som er bestemt i §§ 1 eller 2, må så snart som mulig varsle Den hellige stol om sperret bispesete og om påtatt oppdrag.

Kan. 414 – Enhver som i samsvar med det som er bestemt i kan. 413, er kalt til midlertidig å bære den pastorale omsorg for bispedømmet – men da bare for den tid bispesetet er sperret –, påligger det ved utøvelsen av den pastorale omsorg i bispedømmet de forpliktelser og han innehar den myndighet som i henhold til gjeldende rett tilkommer en diøcesanadministrator.

Kan. 415 – Dersom diøcesanbiskopen ved en kirkelig straff forbys å utøve sitt oppdrag, må metropolitten eller i mangel av det eller dersom det handler om ham selv, suffraganen med lengst befordringsansiennitet straks henvende seg til Den hellige stol slik at denne selv kan treffe tiltak.

Art. 2
VAKANT BISPESETE

Kan. 416 – Et bispesete blir vakant ved diøcesanbiskopens død, frasigelse akseptert av Den romerske pave, forflytning eller avsettelse forkynt for biskopen.

Kan. 417 – Alt som er utført av generalvikaren eller en biskoppelig vikar inntil de har mottatt sikker opplysning om diøcesanbiskopens bortgang, beholder sin kraft; det gjelder likeledes for det som er utført av diøcesanbiskopen, generalvikaren eller en biskoppelig vikar inntil de har fått sikker opplysning om de førnevnte pavelige handlinger.

Kan. 418 – § 1. Innen to måneder fra sikker opplysning om forflytningen skal biskopen søke å komme seg til *tilflytningsbispedømmet* og ta det i kanonisk besittelse; fra den dag han har tatt det nye bispedømme i besittelse, blir *fraflytningsbispedømmet* vakant.

§ 2. Fra sikker opplysning om forflytningen og like til det nye bispedømme er i besittelse, gjelder for den forflyttede biskop i forhold til *fraflytningsbispedømmet:*

1° han har en diøcesanadministrators myndighet og det påligger ham dennes forpliktelser; for enhver generalvikar og biskoppelig vikars vedkommende bortfaller hans myndighet, dog så at kan. 409, § 2, står urokket;

2° han tilegner seg embetets egen godtgjørelse uavkortet.

Kan. 419 – Når bispesetet blir vakant og inntil en diøcesanadministrator er oppnevnt, går styringen av bispedømmet over til en hjelpebiskop og dersom det er flere, til den som har lengst befordringsansiennitet; men i mangel av hjelpebiskop til konsultorkollegiet med mindre Den hellige stol har ordnet det annerledes. Den som slik tar på seg styringen av bispedømmet, må uten forsinkelse kalle sammen kollegiet som er kompetent til å utta diøcesanadministratoren.

Kan. 420 – Når det inntreffer vakanse i et apostolisk vikariat eller prefektur blir vakant, tar provikaren eller proprefekten på seg styringen, han som bare med dette som virkning er utnevnt av vikaren eller prefekten umiddelbart etter besittagelsen, med mindre noe annet er blitt fastsatt av Den hellige stol.

Kan. 421 – § 1. Innen åtte dager fra mottatt opplysning om bispesetets vakanse blir en diøcesanadministrator å velge av konsultorkollegiet til midlertidig å styre bispedømmet, dog så at forskriften i kan. 502, § 3, står fast.

§ 2. Dersom det innen den foreskrevne tid av en eller annen grunn ikke rettmessig er blitt valgt en diøcesanadministrator, går retten til å utta denne over til metropolitten eller dersom det er selve metropolitankirken som er vakant eller dersom metropolitankirken er det samtidig med suffragankirken, til suffraganbiskopen med lengst befordringsansiennitet.

Kan. 422 – Hjelpebiskopen eller dersom slik mangler, konsultorkollegiet må så

raskt som mulig underrette Den apostoliske stol om biskopens død; det gjelder likeledes for den som er valgt til diøcesanadministrator, om hans valg.

Kan. 423 – § 1. Én diøcesanadministrator uttas – idet motstridende sedvane forkastes –; ellers er valget ugyldig.

§ 2. Diøcesanadministratoren må ikke samtidig være økonom; derfor dersom bispedømmets økonom er blitt valgt til administrator, må finansrådet velge en annen midlertidig økonom.

Kan. 424 – Diøcesanadministratoren må velges i samsvar med det som er bestemt i kann. 165-178.

Kan. 425 – § 1. Gyldig til oppdraget som diøcesanadministrator kan det bare uttas en prest som har fylt 35 år og ikke alt er blitt valgt, nominert eller presentert for det samme vakante bispesete.

§ 2. Til diøcesanadministrator må det velges en prest som markerer seg ved lærdom og klokskap.

§ 3. Dersom vilkårene foreskrevet § 1 er blitt tilsidesatt, må metropolitten eller dersom metropolitankirken selv er vakant, suffraganbiskopen med lengst befordringsansiennitet utta en administrator for denne gang etter at han har verifisert saksforholdet; de handlinger som utføres av en person som er blitt valgt i strid med forskiftene i § 1, er ut fra selve den gjeldende rett juridisk sett null verd.

Kan. 426 – Den som etter at bispesetet er blitt vakant, styrer bispedømmet før uttagelse av diøcesanadministratoren, innehar den myndighet som gjeldende rett tilkjenner generalvikaren.

Kan. 427 – § 1. Det påligger diøcesanadministratoren en diøcesanbiskops forpliktelser og han innehar dennes myndighet, eksklusiv de ting som ut fra sakens natur eller selve den gjeldende rett er unntatt.

§ 2. Diøcesanadministratoren får sin myndighet når han aksepterer valget uten at det kreves ytterligere bekreftelse, dog så at forpliktelsen omtalt i kan. 833, nr. 4, står

fast.

Kan. 428 – § 1. Når bispesetet er vakant, må ingen innovasjon finne sted.

§ 2. For dem som midlertidig sørger for styringen av bispedømmet, er det forbudt å gjøre noe som på noen måte kan føre til ulempe for bispedømmet eller de biskoppelige rettigheter; både de og følgelig enhver annen forbys uttrykkelig personlig eller ved andre å fjerne, ødelegge eller på noen måte endre diøcesankuriens dokumenter.

Kan. 429 – Det påligger diøcesanadministratoren forpliktelse til å residere i bispedømmet og applisere messen for folket i samsvar med det som er bestemt i kan. 388.

Kan. 430 – § 1. Diøcesanadministratorens oppdrag bortfaller derigjennom at bispedømmet blir tatt i besittelse av den nye biskop.

§ 2. Fjerning av en diøcesanadministrator forbeholdes Den hellige stol; frasigelse som eventuelt skjer ved ham selv, må i autentisk form fremlegges for det valgkompetente kollegium og den trenger ikke akseptasjon; etter at diøcesanadministratoren er fjernet eller har frasagt, eller når han er død, må det velges en annen diøcesanadministrator i samsvar med det som er bestemt i kan. 421.

AVSNITT II
PARTIKULARKIRKEGRUPPERINGER

KAPITTEL I
KIRKEPROVINSER OG KIRKEREGIONER

Kan. 431 – § 1. For å fremme forskjellige nabobispedømmers felles pastorale virksomhet i henhold til personrelaterte og stedlige omstendigheter og for bedre å fremme relasjonene mellom diøcesanbiskopene bør nabopartikularkirkene sammenføyes i kirkeprovinser avgrenset til et bestemt territorium.

§ 2. Eksempte bispedømmer bør det som hovedregel heretter ikke finnes; derfor skal de enkelte bispedømmer og andre partikularkirker som eksisterer innen en

kirkeprovins' territorium, tilsluttes denne kirkeprovins.

§ 3. Kun Kirkens øverste myndighet tilligger det, etter at de angjeldende biskoper er hørt, å etablere, nedlegge eller forandre kirkeprovinser.

Kan. 432 – § 1. I en kirkeprovins innehar provinsialkonsilet og metropolitten autoritet i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

§ 2. En kirkeprovins innehar ut fra selve den gjeldende rett status som juridisk person.

Kan. 433 – § 1. Dersom nytten tilsier det, særlig i land hvor det finnes et større antall partikularkirker, kan nabokirkeprovinser på forslag fra bispekonferansen av Den hellige stol knyttes sammen til kirkeregioner.

§ 2. En kirkeregion kan opprettes som juridisk person.

Kan. 434 – Det hører inn under bispemøtet for en kirkeregion å fremme samarbeid og felles pastoral virksomhet i regionen; det tilkommer det likevel ikke de former for myndighet som i kanonene i denne lovbok gis bispekonferansen, med mindre noen slike spesielt er blitt innvilget det fra Den hellige stol.

KAPITTEL II
METROPOLITTER

Kan. 435 – I spissen for en kirkeprovins står en metropolitt som er erkebiskop i det bispedømme som han forestår; dette embete er forbundet med et av Den romerske pave bestemt eller godkjent bispesete.

Kan. 436 – § 1. I suffraganbispedømmene tilkommer det metropolitten:

1° å våke over at troen og den kirkelige disiplin nøye blir overholdt og underrette Den romerske pave om misbruk dersom det skulle finne sted;

2° å gjennomføre kanonisk visitas dersom en suffragan skulle ha forsømt det, men i tilfelle først etter at det av Den apostoliske stol er godkjent;

3° å utta diøcesanadministrator i samsvar med det som er bestemt i kann. 421,

§ 2 og 425, § 3.

§ 2. Hvor omstendighetene fordrer det, kan metropolitten fra Den apostoliske stol bli utstyrt med særskilte oppdrag og myndighet som blir å bestemme i partikularretten.

§ 3. Det tilkommer ikke metropolitten noe som helst annen styringsmyndighet i suffraganbispedømmene; men i alle kirker kan han utføre sakrale handlinger som en biskop i eget bispedømme – men dersom det er i en domkirke, etter på forhånd å ha advart diøcesanbiskopen.

Kan. 437 – § 1. Det påligger metropolitten forpliktelse til innen tre måneder fra mottagelse av bispevielsen eller dersom han alt er viet, fra den kanoniske befordring personlig eller gjennom en fullmektig å be om palliet fra Den romerske pave, det som jo tilkjennegir den myndighet som metropolitten – i kommunion med Den romerske kirke – i henhold til gjeldende rett utstyres med i egen kirkeprovins.

§ 2. Metropolitten kan i samsvar med det som er bestemt i de liturgiske lover, bruke palliet inne i en hvilken som helst kirke i kirkeprovinsen som han står i spissen for, men aldri utenfor denne, ja, selv ikke med tilslutning fra diøcesanbiskopen.

§ 3. Dersom metropolitten blir forflyttet til et annet metropolitansete, trenger han nytt pallium.

Kan. 438 – Patriark- og primastittelen medfører utenom æresprerogativet ingen styringsmyndighet i Den latinske kirke – med mindre for noen noe annet er på det rene ut fra et apostolisk privilegium eller en godkjent sedvane.

KAPITTEL III
PARTIKULARKONSIL

Kan. 439 – § 1. Plenarkonsil, nemlig for alle partikularkirkene i den samme bispekonferanse, avholdes i den utstrekning det for bispekonferansen synes nødvendig eller nyttig, og etter at det er approbert av Den apostoliske stol.

§ 2. Bestemmelsene fastsatt i § 1 gjelder også for å avholde provinsialkonsil i en

kirkeprovins hvis grenser sammenfaller med et lands territorium.

Kan. 440 – § 1. Provinsialkonsil for de forskjellige partikularkirker i samme kirkeprovins avholdes i den utstrekning det etter flertallets vurdering blant provinsens diøcesanbiskoper synes hensiktsmessig, dog så at kan. 439, § 2, står urokket.

§ 2. Når metropolitansetet er vakant, kalles det ikke sammen provinsialkonsil.

Kan. 441 – Det tilligger bispekonferansen:

1° å kalle sammen plenarkonsil;

2° å velge sted for å avholde konsilet innen bispekonferansens territorium;

3° blant plenarkonsilets diøcesanbiskoper å velge en formann som må approberes av Den apostoliske stol;

4° å bestemme forretningsordenen for det som skal utføres, samt de spørsmål som blir å ta under behandling, å tillyse plenarkonsilets begynnelse og samlingsperiode samt å forflytte, forlenge og avslutte det.

Kan. 442 – § 1. Det tilligger metropolitten med samtykke fra flertallet av suffraganbiskopene:

1° å kalle sammen provinsialkonsil;

2° å velge sted for å avholde provinsialkonsilet innen provinsens territorium;

3° å bestemme forretningsordningen for det som skal utføres, samt de spørsmål som blir å ta under behandling, å tillyse provinsialkonsilets begynnelse og samlingsperiode samt å forflytte, forlenge og avslutte det.

§ 2. Det tilligger metropolitten – og når han er legitimt forhindret, en suffraganbiskop valgt av de andre suffraganbiskoper – å føre forsetet under provinsialkonsilet.

Kan. 443 – § 1. Til partikularkonsilene blir følgende å kalle sammen, og de har ved disse stemmerett med tellende stemme:

1° diøcesanbiskopene;

2° koadjutor- og hjelpebiskopene;

3° andre titularbiskoper som utfører særskilt oppdrag på territoriet som vedkommende har fått mandat til fra Den apostoliske stol eller fra bispekonferansen.

§ 2. Til partikularkonsilene kan andre titularbiskoper, også emeriterte, som oppholder seg på territoriet, innkalles; de har da stemmerett med tellende stemme.

§ 3. Til partikularkonsilene blir følgende å innkalle, men bare med konsultativ stemme:

1° generalvikarene og de biskoppelige vikarer i alle partikularkirkene på territoriet;

2° høyere superiorer i ordensinstitutter og selskaper for apostolisk liv, i det antall, så vel for mennene som for kvinnene, som er bestemt av bispekonferansen eller av provinsens biskoper og som respektivt er valgt av alle høyere superiorer i instituttene og selskapene som har sete på territoriet;

3° rektorene ved de kirkelige og katolske universiteter og dekanusene ved fakultetene for teologi og kanonisk rett som har sete på territoriet;

4° noen rektorer ved presteseminarene, i et antall som blir å bestemme som i nr. 2, og som er valgt av rektorene ved presteseminarene som befinner seg på territoriet.

§ 4. Til partikularkonsilene kan også prester og andre kristustroende innkalles, likevel så at deres antall ikke får overskride halvparten av dem som er omtalt i §§ 1-3, og bare med konsultativ stemme.

§ 5. Til provinsialkonsilene innbys dertil domkapitlene og likeledes presterådet og pastoralrådet i enhver partikularkirke, og da slik at de enkelte av dem sender to av sine medlemmer, kollegialt utpekt av disse; disse har likevel bare konsultativt votum.

§ 6. Til partikularkonsilene kan også andre innbys som gjester dersom det – etter bispekonferansens vurdering mht. plenarkonsilet eller etter metropolittens sammen med suffraganbiskopenes vurdering mht. provinsialkonsilet – er å anbefale.

Kan. 444 – § 1. Alle som blir innkalt til partikularkonsilene, skal være med på disse med mindre de holdes tilbake av en berettiget hindring, noe som det påligger dem å underrette formannen om.

§ 2. Dersom noen som kalles sammen til partikularkonsil og der har tellende stemme, holdes tilbake av en berettiget hindring, kan de sende fullmektig; men denne fullmektigen har bare konsultativt votum.

Kan. 445 – For sitt territorium må partikularkonsilet sørge for at Guds folks pastorale behov blir ivaretatt, og det innehar styringsmyndighet, særlig legislativ, slik at det – dog så at Kirkens universelle rett alltid står fast – gyldig kan dekretere det som synes hensiktsmessig for troens vekst, for å innrette felles pastoral virksomhet og for å lede an på det moralske område samt for å overholde, føre inn eller verge den felles kirkelige disiplin.

Kan. 446 – Etter at et partikularkonsil er avsluttet, må formannen sørge for at alle konsilets akter blir oversendt til Den apostoliske stol; dekreter utferdiget av konsilet må ikke promulgeres med mindre det skjer etter at de er blitt overprøvd av Den apostoliske stol; det tilligger konsilet selv å fastlegge promulgasjonsmåte for dekretene og tidspunktet når de promulgerte dekreter begynner å forplikte.

KAPITTEL IV
BISPEKONFERANSER

Kan. 447 – En bispekonferanse som jo er en permanent innretning, er en forsamling av biskopene fra et land eller fra et bestemt territorium som i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett, sammen utøver visse pastorale oppdrag for sitt territoriums kristustroende for å fremme det høyere gode som Kirken tilbyr menneskene, særlig gjennom former og metoder av apostolatet som er godt tillempet omstendighetene ut fra tid og sted.

Kan. 448 – § 1. Som generell regel omfatter bispekonferansen overhyrdene for alle partikularkirker i samme land, i samsvar med det som er bestemt i kan. 450.

§ 2. Men dersom personrelaterte eller saklige omstendigheter tilsier det, kan en bispekonferanse ut fra Den apostoliske stols vurdering, etter at de angjeldende diøcesanbiskoper er hørt, opprettes for et territorium av mindre eller større utstrekning, slik at den enten bare omfatter biskopene fra noen partikularkirker etablert på et bestemt territorium eller overhyrdene fra partikularkirker som finnes i forskjellige land; det tilligger samme Apostoliske stol å fastsette særskilte bestemmelser for de enkelte av disse.

Kan. 449 – § 1. Kun Kirkens øverste myndighet tilligger det, etter at de angjeldende biskoper er hørt, å opprette, nedlegge eller forandre bispekonferanser.

§ 2. En rettmessig opprettet bispekonferanse innehar ut fra selve den gjeldende rett status som juridisk person.

Kan. 450 – § 1. Ut fra selve den gjeldende rett tilhører alle diøcesanbiskoper på territoriet og de som juridisk er likestilt med disse, bispekonferansen, og likeledes koadjutorbiskopene, hjelpebiskopene og øvrige titularbiskoper som ivaretar et særskilt oppdrag på samme territorium og som er gitt mandat til dette fra Den apostoliske stol eller fra bispekonferansen; ordinariuser for andre rituser kan også innbys, likevel så at de bare har konsultativt votum med mindre bispekonferansens statutter dekreterer noe annet.

§ 2. Øvrige titularbiskoper foruten Den romerske paves sendemann er ikke ut fra gjeldende rett medlemmer av bispekonferansen.

Kan. 451 – Enhver bispekonferanse utarbeider sine statutter som må overprøves av Den apostoliske stol; i dem må – utenom andre ting – plenumsmøtene som avholdes reguleres, og det må sørges for et permanent bisperåd og et generalsekretariat for konferansen og også andre embeter og kommisjoner som etter konferansens vurdering vil bidra til mer effektivt å nå dens mål.

Kan. 452 – § 1. Enhver bispekonferanse må i samsvar med det som er bestemt i statuttene, velge seg en formann, bestemme om det når formannen er legitimt forhindret, skal være en som ivaretar oppdraget som proformann, samt utpeke generalsekretæren.

§ 2. Konferansens formann – og når han er legitimt forhindret, proformannen – fører forsetet ikke bare under bispekonferansens generalmøter, men også i det permanente råd.

Kan. 453 – Bispekonferansens plenumsmøter må finne sted i det minste en gang hvert år og dertil i den utstrekning særskilte omstendigheter fordrer det – i overensstemmelse med forskriftene i statuttene.

Kan. 454 – § 1. Tellende stemme ved bispekonferansens plenumsmøter tilkommer ut fra selve den gjeldende rett diøcesanbiskopene og de som juridisk er

likestilt med disse, foruten koadjutorbiskopene.

§ 2. Det tilkommer hjelpebiskopene og de øvrige titularbiskoper som tilhører bispekonferansen, tellende eller konsultativ stemme i henhold til forskriftene i statuttene; likevel står det fast at det alene tilkommer dem omtalt i § 1 tellende stemme når det handler om å utarbeide eller endre statuttene.

Kan. 455 – § 1. Bispekonferansen kan bare utstede generaldekreter i saker der den universelle rett foreskriver det eller der et særskilt mandat fra Den apostoliske stol – det være seg av eget tiltak eller etter søknad fra konferansen selv – har fastsatt det.

§ 2. For at dekretene omtalt i § 1 gyldig kan utstedes i plenumsmøte, skal de støttes med i det minste to tredjedeler av stemmene fra de overhyrder som tilhører konferansen og nyter godt av tellende votum, og de får ikke forpliktende kraft med mindre de blir rettmessig promulgert etter at de er overprøvd av Den apostoliske stol.

§ 3. Promulgasjonsmåten og tidspunkt fra hvilket dekretene trer i kraft, bestemmes av bispekonferansen selv.

§ 4. I de tilfeller der hverken den universelle rett eller et særskilt mandat fra Den apostoliske stol har innvilget bispekonferansen myndighet som omtalt i § 1, blir den enkelte diøcesanbiskops kompetanse stående urørt og hverken konferansen eller dens formann kan gyldig handle i alle biskopenes navn med mindre alle og hver enkelt biskop har gitt sitt samtykke.

Kan. 456 – Når bispekonferansens plenumsmøte er avsluttet, oversendes en rapport om konferansens akter foruten dens dekreter fra formannen til Den apostoliske stol så vel for at aktene skal bli brakt til dennes opplysning, som for at dekretene dersom slike forefinnes, kan overprøves av samme.

Kan. 457 – Det tilligger det permanente bisperåd å sørge for at ting som skal behandles i konferansens plenumsmøte, blir forberedt og for at avgjørelser fastsatt på plenumsmøte besørges iverksatt på behørig vis; det tilligger også det å gjennomføre andre gjøremål som det får seg overlatt i samsvar med det som er bestemt i statuttene.

Kan. 458 – Det tilligger generalsekretariatet:

1° å sette opp rapporten om aktene og dekretene fra konferansens plenumsmøte foruten om aktene fra det permanente bisperåd og meddele disse til alle konferansens medlemmer, og likeledes å skrive ut andre akter som det får seg overlatt fra konferansens formann eller fra det permanente råd for at det skal sammenstille den;

2° å meddele til tilgrensende bispekonferanser de akter og dokumenter som det av konferansen i plenumsmøte eller av det permanente bisperåd er fastsatt skal oversendes dem.

Kan. 459 – § 1. Relasjonene mellom bispekonferansene, særlig nabobispekonferansene, bør anspores for å fremme og verge det høyere gode.

§ 2. Men i den utstrekning det fra en konferanses side igangsettes aksjoner eller affærer som oppviser internasjonal form, må nødvendigvis Den apostoliske stol bli hørt.

AVSNITT III
DEN INTERNE ORGANISERING AV PARTIKULARKIRKENE

KAPITTEL I
DIØCESANSYNODE

Kan. 460 – En diøcesansynode er en forsamling av prester og andre kristustroende utvalgt fra partikularkirken som yter sin bistand til hjelp for diøcesanbiskopen til beste for hele bispedømmefellesskapet, i samsvar med det som er bestemt i kanonene som følger.

Kan. 461 – § 1. I de enkelte partikularkirker må det avholdes diøcesansynode når omstendighetene ut fra biskopens vurdering og etter at presterådet er hørt, tilsier det.

§ 2. Dersom biskopen har omsorgen for flere bispedømmer eller for et bispedømme som dets egen biskop, men for et annet som administrator, kan han

kalle sammen én diøcesansynode fra alle bispedømmene som er ham overdratt.

Kan. 462 – § 1. Alene diøcesanbiskopen, men ikke den som midlertidig står i spissen for et bispedømme, kaller sammen diøcesansynoden.

§ 2. Diøcesanbiskopen fører forsetet under diøcesansynoden; han kan likevel for de enkelte synodesesjoner delegere til generalvikaren eller til en biskoppelig vikar å fylle denne oppgave.

Kan. 463 – § 1. De følgende blir å innkalle til diøcesansynoden som synodemedlemmer, og det påligger dem forpliktelse til å delta:

1° koadjutorbiskopen og hjelpebiskopene;

2° generalvikarene og de biskoppelige vikarer foruten rettsvikaren;

3° kannikene ved domkirken;

4° medlemmene av presterådet;

5° lege kristustroende – også medlemmer av institutter for gudviet liv – som velges av pastoralrådet på den måte og i det antall som bestemmes av diøcesanbiskopen, eller hvor dette råd ikke finnes, på det vis som er bestemt av diøcesanbiskopen;

6° rektor for diøcesanpresteseminaret;

7° landvikarene;

8° i det minste én prest fra hvert landvikariat som velges av alle som der har sjelesørgerisk ansvar; likeledes velges det en annen prest for å kunne ta den førstes plass når han er forhindret;

9° noen superiorer i de ordensinstitutter og i de selskaper for apostolisk liv som har et hus i bispedømmet, og de blir å velge i det antall og på den måte som er bestemt av diøcesanbiskopen.

§ 2. Til diøcesansynoden kan av diøcesanbiskopen også noen andre innkalles som synodemedlemmer, det være seg klerikere, medlemmer av institutter for gudviet liv eller lege kristustroende.

§ 3. Dersom diøcesanbiskopen finner det hensiktsmessig, kan han til diøcesansynoden innby som observatører noen embedsbærere eller medlemmer fra kirker og kirkesamfunn som ikke er i full kommunion med Den katolske kirke.

Kan. 464 – Et synodemedlem kan ikke dersom det holdes tilbake av en legitim hindring, sende en fullmektig som skal være med i vedkommendes navn; men det

må underrette diøcesanbiskopen om denne hindring.

Kan. 465 – Alle fremsatte spørsmål må underkastes medlemmenes frie drøftelse under synodesesjonene.

Kan. 466 – I diøcesansynoden er diøcesanbiskopen den eneste lovgiver idet de andre synodemedlemmer bare innehar konsultativt votum; han underskriver selv som den eneste de synodale erklæringer og dekreter som bare kan offentliggjøres med hans myndighet.

Kan. 467 – Diøcesanbiskopen må meddele tekstene i de synodale erklæringer og dekreter til metropolitten foruten til bispekonferansen.

Kan. 468 – § 1. Det tilkommer diøcesanbiskopen etter egen kloke vurdering å suspendere foruten å oppløse diøcesansynoden.

§ 2. Ved vakant eller sperret bispesete avbrytes diøcesansynoden ut fra selve den gjeldende rett inntil diøcesanbiskopen som følger etter, har dekretert at den skal fortsettes eller har erklært den for utslokket.

KAPITTEL II
DIØCESANKURIEN

Kan. 469 – Diøcesankurien består av de innretninger og personer som yter biskopen bistand i styringen av bispedømmet som helhet, særlig ved å stå for den generelle ledelse av den pastorale virksomhet, ved å sørge for bispedømmets forvaltning, foruten ved å utøve judikativ myndighet.

Kan. 470 – Utnevnelse av dem som utøver oppgaver i diøcesankurien, hører under diøcesanbiskopen.

Kan. 471 – Alle som gis adgang til oppgaver i kurien, skal:

1° avlegge løfte om med troskap å fylle sitt oppdrag – på det vis som er bestemt

i gjeldende rett eller av biskopen –;

2° overholde taushetsplikt innenfor de grenser og på den måte som er bestemt i gjeldende rett eller av biskopen.

Kan. 472 – Vedrørende de saker og personer som i kurien hører inn under utøvelsen av den judikative myndighet, må forskriftene i bok VII, *Retterganger,* overholdes; men hva angår dem som sikter inn på bispedømmets forvaltning, må kanonene som følger, overholdes.

Kan. 473 – § 1. Diøcesanbiskopen skal sørge for at alle gjøremål som hører inn under forvaltningen av bispedømmet som helhet, på behørig vis koordineres og at de innrettes for bedre å besørge det beste for det stykke av Guds folk som er ham overdratt.

§ 2. Det tilligger diøcesanbiskopen selv å koordinere generalvikarenes og de biskoppelige vikarers pastorale virksomhet; hvor det er å anbefale, kan det utnevnes en kurieleder, som nødvendigvis må være prest; det tilligger ham under biskopens autoritet å koordinere det som berører å ta de administrative gjøremål under behandling, og likeledes å sørge for at de øvrige som har viet seg til en oppgave i kurien, riktig fyller den oppgave som er dem overdratt.

§ 3. Med mindre stedlige omstendigheter etter biskopens vurdering tilsier noe annet, må generalvikaren – eller dersom det er flere, en av generalvikarene – utnevnes til kurieleder.

§ 4. Hvor biskopen har vurdert at det er å anbefale, kan han for bedre å fremme den pastorale virksomhet opprette et biskoppelig råd, nemlig bestående av generalvikarene og de biskoppelige vikarer.

Kan. 474 – Kuriens akter som er blitt til for å ha juridisk virkning, skal underskrives av den ordinarius som de utgår fra, og det da for gyldighet; de skal samtidig også underskrives av kuriens kansler eller en notar; det påligger kansleren å underrette kurielederen om aktene.

Art. 1
GENERALVIKARER OG BISKOPPELIGE VIKARER

Kan. 475 – § 1. I ethvert bispedømme blir en generalvikar å oppnevne av diøcesanbiskopen; utstyrt med ordinær myndighet i samsvar med det som er bestemt i kanonene som følger, hjelper han ham i styringen av bispedømmet som helhet.

§ 2. Som generell regel gjelder at det oppnevnes én generalvikar med mindre bispedømmets størrelse, antall innbyggere eller andre pastorale hensyn skulle tilsi noe annet.

Kan. 476 – I den utstrekning den rette styring av bispedømmet krever det, kan det av diøcesanbiskopen også oppnevnes en eller flere biskoppelige vikarer; i samsvar med det som er bestemt i kanonene som følger, innehar de den samme ordinære myndighet som ut fra den universelle rett tilkommer generalvikaren, men jo enten i en nærmere bestemt del av bispedømmet, for gjøremål av et bestemt slag eller mht. troende av en nærmere bestemt ritus eller av en bestemt persongruppe.

Kan. 477 – § 1. Generalvikaren og en biskoppelig vikar utnevnes fritt av diøcesanbiskopen og de kan av ham fritt fjernes, dog så at forskriften i kan. 406 står fast; en biskoppelig vikar som ikke er hjelpebiskop, må utnevnes bare for et avgrenset tidsrom som blir å bestemme i selve oppnevnelseshandlingen.

§ 2. Når generalvikaren er fraværende eller legitimt forhindret, kan diøcesanbiskopen utnevne en annen til å gå inn i hans sted; den samme bestemmelse anvendes for en biskoppelig vikar.

Kan. 478 – § 1. Generalvikaren og en biskoppelig vikar må være prest, aldersmessig ikke yngre enn 30 år, doktor eller lisensiat i kanonisk rett eller teologi eller i det minste virkelig sakkyndig i disse disipliner, og han må anbefale seg ved sunn lære, rettskaffenhet, klokskap og sakssvarende praktisk erfaring.

§ 2. Oppdraget som generalvikar eller biskoppelig vikar er uforenlig med oppdraget som pønitentiarkannik og kan ikke overdras til noen som er i slekt med biskopen inntil fjerde grad.

Kan. 479 – § 1. Det tilkommer generalvikaren i kraft av embete den eksekutive myndighet i bispedømmet som helhet som diøcesanbiskopen i henhold til gjeldende rett har, nemlig til å utføre alle administrative handlinger, likevel med unntak av dem som biskopen har forbeholdt seg selv eller dem som ut fra gjeldende rett krever spesialmandat fra biskopen.

§ 2. Det tilkommer en biskoppelig vikar ut fra selve den gjeldende rett den myndighet som er omtalt i § 1, men da bare mht. den nærmere bestemte del av territoriet, den slags gjøremål eller troende av en nærmere bestemte ritus eller gruppering som han er oppnevnt for; unntatt er de saker som biskopen har forbeholdt seg selv eller generalvikaren og de som ut fra gjeldende rett krever biskopens spesialmandat.

§ 3. Generalvikaren og en biskoppelig vikar har – innenfor omfanget av sin kompetanse – også de stående fullmakter som av Den apostoliske stol er innvilget biskopen, foruten at iverksettelse av reskripter hører inn under dem med mindre noe annet uttrykkelig er forutsatt eller diøcesanbiskopen med sikte på ham som person er blitt valgt.

Kan. 480 – Generalvikaren og en biskoppelig vikar skal opplyse diøcesanbiskopen om alle viktige gjøremål – både fremtidige og allerede utførte –, og de må aldri handle mot diøcesanbiskopens vilje og mening.

Kan. 481 – § 1. Generalvikarens og en biskoppelig vikars myndighet utgår når mandattiden er til ende, ved frasigelse og likeledes, dog så at kann. 406 og 409 står fast, ved fjerning forkynt dem av diøcesanbiskopen og når bispesetet blir vakant.

§ 2. Generalvikarens og en biskoppelig vikars myndighet suspenderes ved suspensjon av diøcesanbiskopens oppdrag, med mindre vedkommende er ordinert til biskop med den verdighetsberikelse som det medfører.

Art. 2
KANSLER OG ANDRE NOTARER SAMT ARKIV

Kan. 482 – § 1. I enhver kurie må det oppnevnes en kansler, som det tilligger som hovedoppdrag med mindre noe annet fastsettes i partikularretten, å sørge for at kuriens akter blir nedtegnet og ekspedert og at de forvares i kuriens arkiv.

§ 2. Dersom det synes nødvendig, kan kansleren gis en medhjelper, hvis betegnelse vil være visekansler.

§ 3. Kansleren foruten visekansleren er uten videre notarer og sekretærer for kurien.

Kan. 483 – § 1. Utenom kansleren kan det oppnevnes andre notarer hvis skriftstykke eller underskrift har offentlig troverdighet hva angår enten enhver akt eller utelukkende rettslige akter eller bare akter i en bestemt sak eller forretning.

§ 2. Kansleren og notarene skal ha plettfritt rykte og være hevet over all form for mistanke; i saker der en prests rykte kan komme i fare, skal notaren være prest.

Kan. 484 – Det er notarenes oppgave:

1° å skrive ut akter og instrumenter vedrørende dekreter, disposisjoner, forpliktelser og andre forhold som krever deres bistand;

2° troverdig å nedtegne skriftlig ting som utføres, og undertegne dem med angivelse av sted, dag, måned og år;

3° å fremlegge akter og instrumenter fra dokumentarkivet – under overholdelse av det som ellers skal overholdes – og erklære gjengivelser av dem for konforme med originalen når det rettmessig blir bedt om det.

Kan. 485 – Kansleren og andre notarer kan fritt fjernes fra sine embeter av diøcesanbiskopen, men ikke av en diøcesanadministrator med mindre det skjer med konsultorkollegiets samtykke.

Kan. 486 – § 1. Alle dokumenter som gjelder bispedømmet og sognene, skal forvares med største omsorg.

§ 2. I enhver kurie må det på et sikkert sted opprettes et diøcesanarkiv – dvs. en diøcesandokumentsamling – der instrumenter og skriftstykker som sikter inn på så vel åndelige som timelige diøcesananliggender, forvares sortert i en bestemt orden og omhyggelig avlåst.

§ 3. Over dokumentene som befinner seg i arkivet, utarbeides det en beholdningsfortegnelse eller katalog med en kort sammenfatning av de enkelte

skriftstykker.

Kan. 487 – § 1. Arkivet må nødvendigvis være avlåst og alene biskopen og kansleren må ha nøkkel til det; ingen har lov til å betre det med mindre det foreligger tillatelse fra biskopen eller fra kurielederen og kansleren samtidig.

§ 2. De i hvis interesse det er, har rett til personlig eller gjennom en fullmektig å få et dokument i form av en autentisk avskrift eller fotostatkopi av dokumenter som etter sin natur er offentlige og som berører vedkommendes personstand.

Kan. 488 – Det er ikke lov å ta ut dokumenter fra arkivet med mindre det bare er for et kort tidsrom og da med samtykke fra biskopen eller fra kurielederen og kansleren sammen.

Kan. 489 – § 1. I diøcesankurien må det også være et hemmelig arkiv eller i det minste en safe – dvs. et skap – inne i det alminnelige arkiv som er helt avlåst og sikret, og som ikke kan tas bort fra stedet, hvor nemlig de dokumenter som skal holdes hemmelig, med beste sikkerhet må forvares.

§ 2. Hvert år må dokumentene fra kriminalsaker som vedrører moralske forhold der gjerningspersonen er avgått ved døden eller der det er gått en tiårsperiode siden fellende dom, tilintetgjøres etter at en kort sammenfatning av det faktiske forhold sammen med teksten i den definitive dom er holdt tilbake.

Kan. 490 – § 1. Nøkkel til det hemmelige arkiv må bare biskopen ha.

§ 2. Når bispesetet er vakant, må ikke det hemmelige arkiv eller den hemmelige safe åpnes med mindre det er i et tilfelle av virkelig behov, og da av diøcesanadministratoren selv.

§ 3. Ingen dokumenter må tas ut fra det hemmelige arkiv eller den hemmelige safe.

Kan. 491 – § 1. Diøcesanbiskopen må sørge for at også aktene og dokumentene i arkivene til dom-, kollegiat-, sogne- og andre kirker som finnes på hans territorium, blir omhyggelig tatt vare på og at det utarbeides

beholdningsfortegnelser eller kataloger i to eksemplarer hvorav den ene tas vare på i det aktuelle arkiv, det andre i diøcesanarkivet.

§ 2. Diøcesanbiskopen må også sørge for at det i bispedømmet finnes et historisk arkiv og at dokumenter av historisk verdi som forefinnes, der forvares omhyggelig og ordnes systematisk.

§ 3. Når aktene og dokumentene omtalt i §§ 1 og 2 må sees på eller tas ut, må de bestemmelser overholdes som er fastsatt av diøcesanbiskopen.

Art. 3
FINANSRÅD OG ØKONOM

Kan. 492 – § 1. I de enkelte bispedømmer må det etableres et finansråd der diøcesanbiskopen selv eller hans delegerte presiderer, og som består av i det minste tre av biskopen utnevnte kristustroende som er virkelig sakkyndige på finansområdet foruten i borgerlig rett og som markerer seg ved integritet.

§ 2. Finansrådets medlemmer utnevnes for en femårsperiode; når denne tid er til ende, kan de engasjeres for ytterligere femårsperioder.

§ 3. Utelukket fra finansrådet er personer som er forbundet med biskopen ved blodsbånd eller svogerskap like til fjerde grad.

Kan. 493 – Utenom de oppdrag som er overdratt til finansrådet i bok V, *Kirkens timelige verdier,* tilligger det rådet årlig i henhold til diøcesanbiskopens anvisninger å klargjøre et budsjett over inntekter og kostnader som forventes for styringen av bispedømmet som helhet det kommende år, foruten når året er gått, å prøve regnskapet over inn- og utbetalinger.

Kan. 494 – § 1. I de enkelte bispedømmer må det av biskopen etter at konsultorkollegiet og finansrådet er hørt, utnevnes en økonom som må være virkelig sakkyndig på finansområdet og markere seg helt og holdent ved rettskaffenhet.

§ 2. Økonomen utnevnes for en femårsperiode; når denne tid er til ende, kan han utnevnes for ytterligere femårsperioder; så lenge oppdraget varer, må han ikke

avskjediges med mindre det skjer ut fra en tungtveiende grunn som må avveies av biskopen etter at konsultorkollegiet og finansrådet er hørt.

§ 3. Det tilligger økonomen i overensstemmelse med budsjett fastlagt av finansrådet under biskopens autoritet å forvalte bispedømmets verdier og foreta de utbetalinger fra bispedømmets opparbeidede inntekt som biskopen eller andre uttatt av ham rettmessig har anordnet.

§ 4. Etter årsskifte skal økonomen fremlegge for finansrådet regnskap over inn- og utbetalinger.

KAPITTEL III
PRESTERÅD OG KONSULTORKOLLEGIUM

Kan. 495 – § 1. I hvert bispedømme må det etableres et presteråd, nemlig en forsamling av prester som representerer presbyteriet som biskopens senat og som det tilligger i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett, å hjelpe biskopen i styringen av bispedømmet, for så mye som overhodet mulig å løfte frem det pastoralt beste for det stykke Guds folk som er ham overdratt.

§ 2. I apostoliske vikariater og prefekturer må vikaren eller prefekten etablere et råd av i det minste tre misjonsprester; i alvorligere anliggender må han, eventuelt gjennom brev, innhente deres oppfatning.

Kan. 496 – Presterådet må ha egne statutter approbert av diøcesanbiskopen under hensyntagen til bestemmelser utstedt av bispekonferansen.

Kan. 497 – Hva angår utpeking av presterådets medlemmer, gjelder:

1° omtrent halvparten velges fritt av prestene selv i samsvar med det som er bestemt i kanonene som følger, foruten i statuttene;

2° noen prester skal i samsvar med det som er bestemt i statuttene, være selvskrevne medlemmer, nemlig slike som skal tilhøre rådet på grunnlag av det embete som de har fått mandat til;

3° det står åpent for diøcesanbiskopen fritt å utnevne noen.

Kan. 498 – § 1. Følgende har stemmerett og er valgbare når presterådet etableres:

1° alle sekularprester inkardinert i bispedømmet;

2° sekularprester som ikke er inkardinert i bispedømmet, foruten prester som er medlemmer av et ordensinstitutt eller selskap for apostolisk liv og som holder til i bispedømmet og utfører en oppgave til dettes beste.

§ 2. For så vidt som statuttene forutser det, kan likeledes stemmerett og valgbarhet meddeles andre prester som har bopel eller midlertidig bopel i bispedømmet.

Kan. 499 – Måten medlemmene av presterådet velges på blir å bestemme i statuttene og da slik at prestene i presbyteriet for så vidt som det lar seg gjøre, blir representert fremfor alt med tanke på de ulike tjenester og bispedømmets forskjellige områder.

Kan. 500 – § 1. Det tilligger diøcesanbiskopen å kalle sammen presterådet og der presidere, og ham tilligger det dessuten å bestemme hvilke spørsmål som skal tas under behandling i rådet, eventuelt å ta opp forslag fra medlemmene.

§ 2. Presterådet har bare konsultativt votum; diøcesanbiskopen må høre det i anliggender av større betydning, men dets samtykke trenger han ene og alene i de i gjeldende rett uttrykkelig fastlagte tilfeller.

§ 3. Presterådet kan aldri handle gyldig uten diøcesanbiskopen, og ansvaret for å gjøre offentlig kjent de ting som er fastsatt i samsvar med det som er bestemt i § 2, hører også alene under ham.

Kan. 501 – § 1. Medlemmene av presterådet utpekes for det tidsrom som er bestemt i statuttene, og da slik at hele rådet eller en del av det blir fornyet innenfor en femårsperiode.

§ 2. Når bispesetet blir vakant, bortfaller presterådet og dets oppdrag ivaretas av konsultorkollegiet; innen et år fra besittagelsen skal biskopen på nytt etablere presteråd.

§ 3. Dersom presterådet ikke fyller det oppdrag som er overdratt til dette til beste for bispedømmet eller det alvorlig misbruker samme, kan diøcesanbiskopen etter å ha konsultert metropolitten oppløse det; dersom det handler om rådet ved selve metropolitansetet, etter å ha konsultert suffraganbiskopen med lengst

befordringsansiennitet; innen et år skal biskopen på nytt etablere presteråd.

Kan. 502 – § 1. Blant medlemmene av presterådet utnevnes fritt av diøcesanbiskopen noen prester, i antall ikke færre enn seks og ikke flere enn tolv, til for en femårsperiode å danne et konsultorkollegium, og det tilkommer kollegiet de oppdrag som er bestemt i gjeldende rett; når femårsperioden er utløpt, fortsetter det likevel å utøve sine særegne oppdrag inntil nytt kollegium blir etablert.

§ 2. Diøcesanbiskopen fører forsetet i konsultorkollegiet; når bispesetet er sperret eller vakant, gjelder dette for biskopens midlertidige stedfortreder; men dersom ennå ikke en er blitt oppnevnt til det, gjelder det for presten med lengst ordinasjonsansiennitet i konsultorkollegiet.

§ 3. Bispekonferansen kan fastsette at konsultorkollegiets oppdrag overdras til domkapittelet.

§ 4. I apostoliske vikariater og prefekturer tilkommer konsultorkollegiets oppdrag misjonsrådet omtalt i kan. 495, § 2, med mindre noe annet er fastsatt i gjeldende rett.

KAPITTEL IV
KANNIKKAPITLER

Kan. 503 – Et kannikkapittel – domkapittel eller kollegiatkapittel – er et kollegium av prester som det tilligger å gjennomføre de mer høytidelige liturgiske handlinger i en domkirke eller kollegiatkirke; det tilligger dertil domkapittelet å fylle de oppdrag som blir overdratt til dette ut fra gjeldende rett eller av diøcesanbiskopen.

Kan. 504 – Opprettelse, forandring eller nedleggelse av et domkapittel er forbeholdt Den apostoliske stol.

Kan. 505 – Ethvert kapittel – domkapittel eller kollegiatkapittel – må ha sine statutter utferdiget ved en rettmessig kapittelhandling og godkjent av diøcesanbiskopen; disse statutter kan ikke endres eller oppheves med mindre det approberes av samme diøcesanbiskop.

Kan. 506 – § 1. Kapittelets statutter bestemmer – dog så at stiftelseslovene alltid står urokket – kapittelets forfatning og antall kanniker; de fastlegger hva som må gjennomføres av kapittelet og av de enkelte kanniker vedrørende gudstjenesten foruten vedrørende tjeneste som skal gjennomføres; de dekreterer ved hvilke møter kapittelets forretninger skal behandles og de fastsetter – dog så at den universelle retts forskrifter jo står urokket – vilkårene som kreves for forretningenes gyldighet og lovlighet.

§ 2. I statuttene fastlegges også gebyrene, så vel de faste som de som betales i anledning av utførte oppdrag, foruten, under hensyntagen til bestemmelser utstedt av Den hellige stol, hvordan det forholder seg med kannikenes insignier.

Kan. 507 – § 1. Blant kannikene må det være en som står i spissen for kapittelet; i samsvar med det som er bestemt i statuttene, etableres det også andre embeter, også med tanke på den praksis som er gjeldende i området.

§ 2. Andre embeter kan overdras til klerikere som ikke tilhører kapittelet, slik at de kan yte hjelp til kannikene i samsvar med det som er bestemt i statuttene.

Kan. 508 – § 1. Pønitentiarkanniken – så vel ved en domkirke som ved en kollegiatkirke – har i kraft av embete ordinær fullmakt som han likevel ikke kan delegere til andre, til i det sakramentale rom å absolvere fra bannstraffer etter selvfelt dom som ikke er erklært å bestå og heller ikke er forbeholdt Den apostoliske stol; dette gjelder innenfor bispedømmet også overfor utenforstående, men overfor bispedømmefolk også utenfor bispedømmets territorium.

§ 2. Hvor det mangler kapittel, må diøcesanbiskopen oppnevne en prest til å ivareta dette oppdrag.

Kan. 509 – § 1. Etter at kapittelet er hørt, tilligger det diøcesanbiskopen, men ikke en diøcesanadministrator, å meddele alle og hvert enkelt kanonikat, så vel ved domkirken som ved en kollegiatkirke, idet ethvert motstridende privilegium tilbakekalles; det tilligger samme biskop å bekrefte den som av selve kapittelet er valgt til å stå i spissen for det.

§ 2. Diøcesanbiskopen må bare meddele kanonikater til prester som markerer seg

ved integritet mht. lære og livsførsel og som har utøvd sin tjeneste rosverdig.

Kan. 510 – § 1. Ingen sogn må mer forenes med kannikkapittel; de som finnes i forening med et kapittel, må av diøcesanbiskopen adskilles fra kapittelet.

§ 2. I en kirke som samtidig er sognekirke og kapittelkirke, utpektes det en sogneprest, enten utvalgt blant kapittelmedlemmene eller ikke; denne sogneprest bindes av alle de plikter og innehar de samme rettigheter og fullmakter som i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett, er særegne for en sogneprest.

§ 3. Det tilkommer diøcesanbiskopen å fastsette nøyaktige bestemmelser der sogneprestens pastorale oppgaver og kapittelets egne oppdrag på behørig vis holdes sammen, idet en vokter seg for at sognepresten blir en hindring for kapittelhandlingene eller at kapittelet blir en hindring for sognepresthandlingene; de konflikter som måtte oppstå, må løses av diøcesanbiskopen som fremfor alt må sørge for at det godt blir lagt til rette for de troendes pastorale behov.

§ 4. Almisser som kommer inn i en kirke som samtidig er sognekirke og kapittelkirke, formodes å være gitt til sognet med mindre noe annet er på det rene.

KAPITTEL V
PASTORALRÅD

Kan. 511 – For så vidt som de pastorale omstendigheter tilsier det, må det i de enkelte bispedømmer etableres et pastoralråd som det tilligger – under biskopens autoritet – å undersøke, overveie og i denne sammenheng foreslå praktiske tiltak på alle områder som sikter inn på det pastorale arbeid i bispedømmet.

Kan. 512 – § 1. Et pastoralråd består av kristustroende som er i full kommunion med Den katolske kirke, så vel klerikere som medlemmer av institutter for gudviet liv, og særlig legfolk, og de utpekes på den måte som er bestemt av diøcesanbiskopen.

§ 2. De kristustroende som blir uttatt til pastoralrådet, må velges ut slik at det stykke Guds folk som helhet som utgjør bispedømmet, faktisk blir gjenspeilet gjennom dem; det må skje med tanke på bispedømmets ulike områder, på de sosiale og yrkesmessig forhold, foruten på den del i apostolatet som medlemmene enten

individuelt eller sammen med andre har.

§ 3. Til pastoralrådet uttas ingen med mindre de er kristustroende som markerer seg ved sikker tro, god moral og klokskap.

Kan. 513 – § 1. Pastoralrådet etableres for et visst tidsrom i henhold til forskriftene i statuttene som gis av biskopen.

§ 2. Når bispesetet blir vakant, bortfaller pastoralrådet.

Kan. 514 – § 1. Pastoralrådet innehar bare konsultativt votum; det hører inn under alene diøcesanbiskopen i henhold til apostolatets behov å kalle det sammen og føre forsetet i det; han er også den eneste som det hører under å offentliggjøre det som er ferdigbehandlet i rådet.

§ 2. Det kalles sammen i det minste en gang i året.

KAPITTEL VI
SOGN, SOGNEPRESTER OG KAPELLANER

Kan. 515 – § 1. Et sogn er en bestemt og fast etablert menighet av kristustroende i en partikularkirke og for hvem den pastorale omsorg under diøcesanbiskopens autoritet blir overdratt til en sogneprest som dets egen hyrde.

§ 2. Kun diøcesanbiskopen tilligger det å opprette, nedlegge og forandre sognene; han må ikke opprette eller nedlegge sogn og heller ikke forandre dem nevneverdig med mindre presterådet er hørt.

§ 3. Et rettmessig opprettet sogn innehar status som juridisk person ut fra selve den gjeldende rett.

Kan. 516 – § 1. Med mindre noe annet forutsettes i gjeldende rett, likestilles med sognet et kvasisogn som er en bestemt menighet av kristustroende i en partikularkirke, overdratt til en prest som egen hyrde, men på grunn av spesielle omstendigheter ennå ikke opprettet som sogn.

§ 2. Hvor enkelte menigheter ikke kan opprettes som sogn eller kvasisogn, må diøcesanbiskopen på annen måte ivareta den pastorale omsorg for disse.

Kan. 517 – § 1. Hvor omstendighetene krever det, kan den pastorale omsorg for et sogn eller for forskjellige sogn samtidig overdras til flere prester solidarisk, likevel med det som lov at én av dem må være leder for utøvelsen av den pastorale omsorg; han står for den generelle ledelse av den samlede virksomhet og svarer for den overfor biskopen.

§ 2. Dersom diøcesanbiskopen på grunn av prestemangel skulle komme til at en diakon eller annen person som ikke er beseglet ved presteordinasjonens preg, eller et team bør betros deltagelse i utøvelsen av den pastorale omsorg i et sogn, må han oppnevne en prest utstyrt med en sogneprests forskjellige former for myndighet og fullmakter til å lede ivaretagelsen av den pastorale omsorg.

Kan. 518 – Som generell regel bør et sogn være territorielt, nemlig slik at det omfatter alle kristustroende fra et bestemt territorium; men hvor det er å anbefale, etableres det personalsogn som bestemmes nærmere på grunnlag av ritus, språk eller nasjonalitet til de kristustroende fra et territorium eller også på annet grunnlag.

Kan. 519 – Sognepresten er den egne hyrde for det sogn som er ham overdratt; han ivaretar under diøcesanbiskopens autoritet den pastorale omsorg for den menighet som er ham betrodd, og han er kalt til å ta del i diøcesanbiskopens Kristus-tjeneste for å utføre for nevnte menighet lære-, helliggjørelses- og styringsoppdragene; heri samarbeider også andre prester eller diakoner og lege kristustroende bidrar med sin innsats i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

Kan. 520 – § 1. En juridisk person får ikke være sogneprest; imidlertid kan diøcesanbiskopen, men ikke en diøcesanadministrator, med samtykke fra kompetent superior overdra et sogn til et klerikalt ordensinstitutt eller til et klerikalt selskap for apostolisk liv, også ved å opprette sognet i tilknytning til instituttets eller selskapets kirke, likevel med det som lov at én prest må være sognets sogneprest eller dersom den pastorale omsorg overdras til flere prester solidarisk, at det må være en leder som omtalt i kan. 517, § 1.

§ 2. Overdragelsen av et sogn som omtalt i § 1 kan enten skje for bestandig eller for et klart forhåndsbestemt tidsrom; i begge tilfeller må det skje ved en skriftlig avtale inngått mellom diøcesanbiskopen og instituttets eller selskapets kompetente superior der bl.a. det som sikter inn på innsatsen som skal utføres, på personene som stilles til disposisjon for dette, og på de finansielle forhold, uttrykkelig og nøyaktig fastlegges.

Kan. 521 – § 1. For at en gyldig kan engasjeres som sogneprest, må han nødvendigvis være geistlig ordinert til presbyteratet.

§ 2. Han må dertil markere seg ved sunn lære og moralsk rettskaffenhet, utmerke seg ved sjelesørgerisk iver og andre dyder, og i tillegg inneha de kvalitative forutsetninger som ifølge den universelle og partikulære rett kreves for å sørge for det sogn som det handler om.

§ 3. For at et sogneprestembete kan bli meddelt til en person, må nødvendigvis hans skikkethet være brakt på det rene på den måte som er bestemt av diøcesanbiskopen, også ved eksamen.

Kan. 522 – Sognepresten må nødvendigvis ha stabilitet ved seg, og derfor må han utnevnes på ubestemt tid; for et bestemt tidsrom kan han av diøcesanbiskopen bare utnevnes dersom det av bispekonferansen ved dekret er blitt åpnet for det.

Kan. 523 – Idet forskriften i kan. 682, § 1, dog står fast, tilkommer tildeling av et sogneprestembete diøcesanbiskopen, og da ved fri meddelelse, med mindre en eller annen har presentasjons- eller valgrett.

Kan. 524 – Diøcesanbiskopen må meddele et vakant sogn til den som han etter at alle omstendigheter er overveid, anser som skikket til å ivareta sogneansvaret i vedkommende sogn og idet han holder ethvert personhensyn langt unna; for å kunne foreta sin vurdering om skikkethet må han høre landvikaren, gjennomføre egnede undersøkelser og det dersom situasjonen skulle tilsi det, etter at bestemte prester foruten lege kristustroende er hørt.

Kan. 525 – Når bispesetet er vakant eller sperret, hører det inn under diøcesanadministratoren eller en annen som midlertidig styrer bispedømmet:

1° å innvilge beskikkelse eller bekreftelse for prester som er blitt rettmessig presentert eller valgt til et sogn;

2° å utnevne sogneprester dersom bispesetet har vært vakant eller sperret ut over et år.

Kan. 526 – § 1. En sogneprest får bare ha sogneansvaret for ett sogn; på grunn av prestemangel eller andre omstendigheter kan ansvaret for flere nabosogn likevel betros samme sogneprest.

§ 2. I et og samme sogn får det bare være én sogneprest eller leder i samsvar med det som er bestemt i kan. 517, § 1 – idet motstridende sedvane forkastes og ethvert motstridende privilegium tilbakekalles.

Kan. 527 – § 1. Den som er befordret til å bære den pastorale omsorg for et sogn, får dette og det påligger ham å utøve det fra besittagelsesøyeblikket.

§ 2. Stedets ordinarius eller en prest delegert av ham setter sognepresten i besittelse – under overholdelse av måte antatt ved partikularlov eller legitim sedvane –; når det dog foreligger en berettiget grunn til det, kan samme ordinarius dispensere fra denne måte; i så fall trer den for sognet bekjentgjorte dispensasjon i stedet for besittagelsen.

§ 3. Stedets ordinarius forhåndsbestemmer tiden innen hvilken sognet skal tas i besittelse; om den løper uutnyttet, med mindre det har stått en berettiget hindring i veien, kan han erklære sognet for vakant.

Kan. 528 – § 1. Det påligger sognepresten forpliktelse til å sørge for at Guds ord fullt og helt blir forkynt for dem som oppholder seg i sognet; derfor må han sørge for at de lege kristustroende undervises i troens sannheter, særlig ved homilien som holdes på søndager og fester med helligdagsforpliktelse, foruten ved den kateketiske opplæring som gis; og han må anspore de former for innsats som fremmer en evangelisk ånd, også hva angår sosial rettferdighet; særskilt må han vise omsorg for den katolske oppdragelse av barn og unge; han må videre med all kraft anstrenge seg for at Evangeliets budskap også når frem til dem som har gitt opp den religiøse praksis eller ikke bekjenner den sanne tro, også ved å knytte til seg bistand fra kristustroende.

§ 2. Sognepresten må sørge for at den hellige Eukaristi blir sentrum i de troendes

forsamling som sogn; han må arbeide for at de kristustroende næres ved hengiven feiring av sakramentene, og særlig på den måte at de hyppig går til den hellige Eukaristi og botens sakrament; han må likeledes anstrenge seg for at de føres til bønn også i familiene og for at de bevisst og aktivt tar del i den hellige liturgi som jo sognepresten under diøcesanbiskopens autoritet skal lede i sitt sogn, og det påligger ham å våke over at misbruk ikke sniker seg inn.

Kan. 529 – § 1. For med omhu å ivareta sitt hyrdeembete må sognepresten anstrenge seg for å bli kjent med de troende som er overdratt hans omsorg; derfor må han besøke familiene idet han særlig tar del i de troendes bekymringer, engstelser og sorger og styrker dem i Herren foruten dersom de på noen måte har veket av, klokelig korrigerer dem; han må hjelpe de syke og særlig de som nærmer seg døden, med hengiven kjærlighet idet han møysommelig styrker dem med sakramentene og anbefaler deres sjeler til Gud; han må med særlig påpasselighet oppsøke de fattige, de lidende, de ensomme, de landflyktige og likeledes dem som er tynget av særlige problemer; han må også arbeide for at ektefeller og foreldre støttes i å ivareta sine egne plikter og fremme det kristne livs vekst i familien.

§ 2. Sognepresten må anerkjenne og fremme den særegne del som de lege kristustroende har i Kirkens sendelse, ved å fremme deres foreninger for religiøse formål. Han må samarbeide med sin egen biskop og med bispedømmets presbyterium; han må også arbeide for å sikre at de troende tar ansvar for sognemenigheten og likeledes både for at de føler at de er lemmer så vel på bispedømmet som på Kirken som helhet og for at de deltar i og støtter opp om de former for innsats som fremmer dette felleskap.

Kan. 530 – Spesielt følgende handlinger er overdratt til sognepresten:

1° forvaltning av dåpen;

2° forvaltning av konfirmasjonens sakrament til dem som befinner seg i dødsfare, i samsvar med det som er bestemt i kan. 883, nr. 3;

3° forvaltning av viaticum foruten av sykesalvingen, dog så at det som er foreskrevet i kan. 1003, §§ 2 og 3, står fast, og lysing av den apostoliske velsignelse;

4° assistering ved ektevigsel og brudesigning;

5° avholdelse av begravelse;

6° velsignelse av døpefonten ved påsketiden, førelse av prosesjoner utenfor kirken, foruten høytidelige velsignelser utenfor kirken;

7° den mer høytidelige eukaristifeiring på søndager og fester med helligdagsforpliktelse.

Kan. 531 – Selv når en annen har gjennomført et sogneoppdrag, må han bringe de offergaver som han ved den anledning mottar fra de kristustroende, til sognekassen – med mindre mht. frivillige offergaver den ofrendes motsatte vilje er på det rene –; det tilkommer diøcesanbiskopen, etter at presterådet er hørt, å fastsette forskrifter som sørger for formålsbestemmelse for slike offergaver foruten for godtgjørelse til klerikere som fyller slike oppdrag.

Kan. 532 – Ved alle former for rettshandel personifiserer sognepresten sognet, i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett; han må sørge for at sognets formuesgoder forvaltes i samsvar med det som er bestemt i kann. 1281-1288.

Kan. 533 – § 1. Det påligger sognepresten forpliktelse til å residere i prestegården, nær kirken; i enkelttilfeller kan likevel stedets ordinarius av en berettiget grunn tillate ham å ha tilhold et annet sted, særlig i et hus felles for flere prester, dog utelukkende når det rettelig og godt er blitt sørget for ivaretagelsen av sogneoppdraget.

§ 2. Med mindre en tungtveiende begrunnelse står i veien for det, har sognepresten lov til årlig å være fraværende fra sitt sogn inntil en måned, sammenhengende eller med avbrudd, for ferie; de dager sognepresten en gang i året trekker seg tilbake for åndelig retrett medregnes ikke i denne ferietid; men når sognepresten er fraværende fra sognet ut over en uke, påligger det ham å varsle stedets ordinarius om dette.

§ 3. Det tilligger diøcesanbiskopen å fastsette bestemmelser med sikte på at omsorgen for sognet under sogneprestens fravær sikres ved en prest utstyrt med behørige fullmakter.

Kan. 534 – § 1. Etter besittagelsen av sognet påligger det sognepresten forpliktelse til på de enkelte søndager og fester i hans bispedømme med helligdagsforpliktelse å applisere messen for det folk som er ham overdratt; men er han legitimt forhindret fra denne messefeiring, må han applisere ved en annen prest på de samme dager eller selv personlig på andre dager.

§ 2. Det påligger en sogneprest som har den pastorale omsorg for flere sogn, på dagene omtalt i § 1 å applisere bare én messe for hele det folk som er ham overdratt.

§ 3. En sogneprest som ikke har innfridd forpliktelsen omtalt i §§ 1 og 2, må så snart som mulig applisere for folket så mange messer som han har utelatt.

Kan. 535 – § 1. I hvert sogn må det være kirkebøker, nemlig dåpsbok, ektevigselsbok, bok over dødsfall og andre bøker i overensstemmelse med bispekonferansens og diøcesanbiskopens forskrifter; sognepresten må se til at disse bøker føres nøyaktig og oppbevares omhyggelig.

§ 2. I dåpsboken innføres også tilslutning til egenstendig kirke eller overgang til annen, foruten konfirmasjon, likeledes det som berører kanonisk status for kristustroende mht. ekteskap – dog så at forskriften i kan. 1133 står urokket –, mht. adopsjon og likeledes mht. mottagelse av geistlig ordinasjon, foruten avgivelse av evig profess i ordensinstitutt; på dåpsattest opplyses det alltid om disse innføringer.*

* Denne paragraf fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *De concordia inter Codices,* 31. mai 2016, art. 3 (AAS 108 [2016] 604).

§ 3. Hvert sogn må ha et eget segl; attester som gis om de kristustroendes kanoniske status, så vel som alle akter som kan være av juridisk betydning, må underskrives av sognepresten selv eller hans delegerte og påføres sognets segl.

§ 4. I hvert sogn må det være en dokumentsamling eller et arkiv der kirkebøkene forvares sammen med brev fra biskopene og andre dokumenter som det er nødvendig eller nyttig å oppbevare; alt dette blir å inspisere av diøcesanbiskopen eller hans delegerte ved visitas eller på annet hensiktsmessig tidspunkt; sognepresten må sikre at disse ting ikke faller i uvedkommendes hender.

§ 5. Også eldre kirkebøker må forvares omhyggelig i overensstemmelse med forskriftene i partikularretten.

Kan. 536 – § 1. Dersom det ut fra diøcesanbiskopens vurdering etter at presterådet er hørt, vil være hensiktsmessig, må det i hvert sogn etableres pastoralråd; sognepresten fører forsetet i rådet, og der frembyr kristustroende sammen med dem som i kraft av sitt embete tar del i den pastorale omsorg i sognet, sin hjelp for å fremme den pastorale virksomhet.

§ 2. Pastoralrådet har bare konsultativt votum og er underlagt de bestemmelser som er fastsatt av diøcesanbiskopen.

Kan. 537 – I hvert sogn må det være et finansråd som utenom den universelle rett retter seg etter de bestemmelser som er utstedt av diøcesanbiskopen; i dette er kristustroende, valgt ut i overensstemmelse med de samme bestemmelser, til hjelp for sognepresten i forvaltningen av sognets verdier, dog så at forskriften i kan. 532 står fast.

Kan. 538 – § 1. En sogneprest fratrer sitt embete ved avskjed eller forflytning foretatt av diøcesanbiskopen i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett, ved frasigelse ut fra en berettiget grunn og foretatt av sognepresten selv, men som for å bli gyldig være akseptert av samme biskop, foruten ved utløp av tidsrommet dersom han var blitt oppnevnt for et bestemt tidsrom i henhold til forskriftene i partikularretten omtalt i kan. 522.

§ 2. En sogneprest som er medlem av et ordensinstitutt eller er inkardinert i et selskap for apostolisk liv, avskjediges i samsvar med det som er bestemt i kan. 682, § 2.

§ 3. Når en sogneprest har fylt 75 år, bes han om å inngi frasigelse av sitt embete til diøcesanbiskopen som etter å ha sett på alle omstendighetene mht. person og sted dekreterer om frasigelse blir å akseptere eller utsette; fra diøcesanbiskopens side må det, under hensyntagen til bestemmelser fastsatt av bispekonferansen, sørges for passende underhold og bolig for sogneprest som frasier seg sitt embete.

Kan. 539 – Når et sogn blir vakant eller når sognepresten på grunn av fangenskap, flukt eller bortvisning, ugildhet eller svekket helbred eller av en annen årsak hemmes i å utøve det pastorale oppdrag i sognet, må en sogneadministrator så snart som mulig uttas av diøcesanbiskopen, nemlig en prest til å gå inn i sogneprestens sted i samsvar med det som er bestemt i kan. 540.

Kan. 540 – § 1. Sogneadministratoren bindes av de samme plikter og har de samme rettigheter som også sognepresten – med mindre diøcesanbiskopen fastsetter noe annet.

§ 2. Sogneadministratoren har ikke lov til å gjøre noe som vil føre til ulempe for sogneprestens rettigheter eller kan være til skade for sogneverdiene.

§ 3. Etter endt oppdrag må sogneadministratoren avlegge regnskap for

sognepresten.

Kan. 541 – § 1. Når et sogn blir vakant og likeledes når sognepresten er forhindret fra å utøve det pastorale oppdrag, men før oppnevnelsen av sogneadministrator må kapellanen midlertidig ta på seg styringen av sognet; dersom det er flere, gjelder det den som har lengst utnevnelsesansiennitet, og dersom det mangler kapellaner, den sogneprest som er fastlagt i partikularretten.

§ 2. Den som har tatt på seg styringen av sognet i samsvar med det som er bestemt i § 1, må straks underrette stedets ordinarius om sognets vakanse.

Kan. 542 – De prester som solidarisk – i samsvar med det som er bestemt i kan. 517, § 1 – får overdratt den pastorale omsorg for et sogn eller for forskjellige sogn samtidig:

1° må nødvendigvis være utrustet med de kvalitative forutsetninger omtalt i kan. 521;

2° må utnevnes eller beskikkes i samsvar med det som er bestemt i forskriftene i kann. 522 og 524;

3° får den pastorale omsorg først fra besittagelsesøyeblikket; deres leder settes i besittelse i samsvar med det som er bestemt i forskriftene i kan. 527, § 2; for de øvrige prester trer rettmessig avlagt trosbekjennelse i stedet for besittagelsen.

Kan. 543 – § 1. Dersom prester solidarisk får overdratt den pastorale omsorg for et sogn eller for forskjellige sogn samtidig, påligger det de enkelte av dem forpliktelse til – i henhold til et opplegg fastsatt av dem selv – å gjennomføre sogneprestens oppdrag og handlinger omtalt i kann. 528, 529 og 530; fullmakten til å assistere ved ektevigsel likesom også all dispensasjonsmyndighet innvilget sognepresten av selve den gjeldende rett tilkommer alle, men blir likevel å utøve under samlet ledelse av lederen.

§ 2. Alle prester som tilhører teamet:

1° påligger det residensforpliktelse;

2° må ved samråd fastsette et opplegg som gjør at en av dem feirer messen for folket i samsvar med det som er bestemt i kan. 534;

3° ved rettshandel personifiserer alene lederen sognet eller sognene som er overdratt teamet.

Kan. 544 – Når en av prestene fra teamet omtalt i kan. 517, § 1, fratrer sitt embete eller når teamets leder gjør det, og likeledes når en av dem blir ugild til å utøve det pastorale oppdrag, blir ikke sognet eller sognene hvis omsorg er betrodd teamet, vakant; det tilligger diøcesanbiskopen å utnevne en annen leder; før en annen er utnevnt av biskopen, fylles dette oppdrag av presten i teamet med lengst utnevnelsesansiennitet.

Kan. 545 – § 1. I den utstrekning det er nødvendig eller hensiktsmessig for på behørig vis å ivareta den pastorale omsorg for et sogn, kan en eller flere kapellaner knyttes til sognepresten; som medarbeidere og delaktige i sogneprestens møysommelige innsats yter de i samråd og felles innsats med ham og under hans autoritet bistand i den pastorale tjeneste.

§ 2. En kapellan kan oppnevnes enten for at han skal hjelpe til med ivaretagelsen av den pastorale tjeneste som helhet, og da for hele sognet, for en nærmere bestemt del av sognet eller for en bestemt gruppe av sognets kristustroende, eller også for at han skal vie sine krefter til å gjennomføre en bestemt tjeneste i forskjellige sogn samtidig.

Kan. 546 – For at en gyldig kan bli utnevnt til kapellan, må han nødvendigvis være geistlig ordinert til presbyteratet.

Kan. 547 – Diøcesanbiskopen utnevner fritt kapellanen; dersom han vurderer det som hensiktsmessig, skjer det etter at sognepresten eller sogneprestene i de sogn som han oppnevnes for er hørt foruten landvikaren, dog så at forskriften i kan. 682, § 1, står fast.

Kan. 548 – § 1. En kapellans forpliktelser og rettigheter fastlegges utenom av kanonene i dette kapittel av diøcesanstatuttene foruten ved diøcesanbiskopens skriv; de bestemmes nærmere ved mandat fra sognepresten.

§ 2. Med mindre diøcesanbiskopens skriv uttrykkelig forutsetter noe annet, påligger det kapellanen forpliktelse på grunnlag av hans embete til å hjelpe sognepresten i hans sognetjeneste som helhet – da unntatt applikasjon av messen for folket – og likeledes dersom forholdet skulle tilsi det i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett, til å gå inn i sogneprestens sted.

§ 3. En kapellan må regelmessig orientere sognepresten om sine fremtidige pastorale tiltak og om dem som han allerede har påtatt seg, slik at sognepresten og kapellanen eller kapellanene med samlede krefter kan sikre den pastorale omsorg for sognet, en omsorg begge samtidig er garantister for.

Kan. 549 – Ved sogneprestens fravær må – med mindre diøcesanbiskopen har sørget for noe annet i samsvar med det som er bestemt i kan. 533, § 3, og med mindre en sogneadministrator er blitt oppnevnt – forskriftene i kan. 541, § 1, overholdes; i dette tilfelle påligger det kapellanen også alle sogneprestens forpliktelser unntatt forpliktelsen til å applisere messen for folket.

Kan. 550 – § 1. Det påligger en kapellan forpliktelse til å residere i sognet eller dersom han er oppnevnt for forskjellige sogn samtidig i et av dem; likevel kan stedets ordinarius av en berettiget grunn tillate at han residerer annetsteds, særlig i et hus felles for flere prester, dog utelukkende når ivaretagelsen av de pastorale oppdrag ingenlunde derav pådrar seg skade.

§ 2. Stedets ordinarius må sørge for i noen grad å løfte frem skikken med fellesliv i prestegården mellom sognepresten og kapellanene hvor det lar seg gjøre.

§ 3. Hva tiden for ferie angår, har en kapellan samme rett som også sognepresten.

Kan. 551 – Hva angår offergaver som kristustroende kommer med til en kapellan i anledning av utført pastoral tjeneste, må forskriften i kan. 531 overholdes.

Kan. 552 – En kapellan kan av en berettiget grunn avskjediges av diøcesanbiskopen og av en diøcesanadministrator, dog så at forskriften i kan. 682, § 2, står fast.

KAPITTEL VII
LANDVIKARER

Kan. 553 – § 1. En landvikar – som også kalles dekan eller erkeprest eller ved annet navn – er en prest som forestår et landvikariat.

§ 2. Med mindre noe annet er fastsatt i partikularretten, utnevnes landvikaren av diøcesanbiskopen. Det skjer etter at de prester er hørt – etter hans kloke vurdering – som utøver en tjeneste i det landvikariat som det handler om.

Kan. 554 – § 1. Til embetet som landvikar, som ikke forbindes med embetet som sogneprest i et bestemt sogn, velger biskopen ut en prest som han vurderer som skikket etter å ha sett på omstendighetene mht. sted og tid.

§ 2. Landvikaren utnevnes for et bestemt tidsrom nærmere bestemt i partikularretten.

§ 3. Diøcesanbiskopen kan fritt avskjedige landvikaren fra hans embete ut fra en etter sitt gode skjønn berettiget grunn.

Kan. 555 – § 1. Utenom de fullmakter som rettmessig er gitt ham i partikularretten, har landvikaren plikt og rett til:

1° å fremme og koordinere den felles pastorale virksomhet i vikariatet;

2° å se til at klerikerne i hans distrikt fører et liv i samsvar med egen stand og omhyggelig innfrir sine plikter;

3° å sørge for at de gudstjenstlige handlinger feires i overensstemmelse med den hellige liturgis forskrifter, at det nøye legges vekt på kirkenes og det sakrale utstyrs vakkerhet og eleganse – fremfor alt i forbindelse med eukaristifeiringen og forvaringen av Det allerhelligste sakrament –, at kirkebøkene føres korrekt og forvares på behørig vis, og at de kirkelige verdier forvaltes med omhu; og endelig at det med behørig påpasselighet sørges for prestegården.

§ 2. I det vikariat som er betrodd landvikaren:

1° må han gjøre sin innsats for at klerikerne i henhold til partikularrettens forskrifter til fastsatte tider er med ved forelesninger, teologiske møter eller konferanser i samsvar med det som er bestemt i kan. 279, § 2;

2° må han sørge for at prestene i hans distrikt tilbys åndelig støtte, og likeledes må han fremfor alt bekymre seg for dem som befinner seg i vanskelige situasjoner eller sliter med problemer.

§ 3. Landvikaren må sørge for at de sogneprester i hans distrikt som han vet er alvorlig syke, ikke mangler åndelig og materiell hjelp, og for at deres begravelse feires med verdighet når de er gått bort; i anledning sykdom og død må han videre sørge for at de bøker, dokumenter, sakralt utstyr og andre ting som tilhører Kirken, ikke går tapt eller fjernes.

§ 4. Det påligger landvikaren forpliktelse til å visitere sognene i hans distrikt i overensstemmelse med nærmere bestemmelse truffet av diøcesanbiskopen.

KAPITTEL VIII
KIRKEREKTORER OG KATEGORIALPRESTER

Art. 1
KIRKEREKTORER

Kan. 556 – Med kirkerektorer forstås her prester som er gitt ansvaret for en kirke som hverken er sogne- eller kapittelkirke eller er knyttet til et hus for en ordenskommunitet eller et selskap for apostolisk liv som i den feirer gudstjenester.

Kan. 557 – § 1. En kirkerektor utnevnes fritt av diøcesanbiskopen, dog så at retten til å velge eller presentere står urokket dersom den rettmessig tilkommer noen; i så fall tilligger det diøcesanbiskopen å bekrefte eller beskikke rektoren.

§ 2. Ja, også dersom en kirke tilhører et klerikalt ordensinstitutt under pavelig rett, tilkommer det diøcesanbiskopen å beskikke rektoren presentert av superior.

§ 3. For en kirke som er knyttet til et seminar eller annet kollegium som styres av klerikere, er seminarets eller kollegiets rektor kirkerektor med mindre diøcesanbiskopen har etablert en annen ordning.

Kan. 558 – Idet forskriften i kan. 262 dog står urokket, har en rektor ikke lov til å gjennomføre sognepresthandlingene omtalt i kan. 530, nr. 1-6, i kirke overdratt til ham med mindre sognepresten samtykker eller – dersom forholdet skulle tilsi det – delegerer.

Kan. 559 – En rektor kan gjennomføre liturgiske feiringer – også høytidelige – i kirken overdratt til ham, dog så at rettmessige stiftelseslover står urokket, og dog utelukkende når disse etter stedets ordinarius' vurdering ikke på noen måte gjør skade på sognepresttjenesten.

Kan. 560 – Hvor stedets ordinarius betrakter det som hensiktsmessig, kan han påby en rektor å feire nærmere bestemte handlinger for folket – også sognepresthandlinger – i hans kirke foruten at kirken må stå åpen for bestemte grupper kristustroende for der å kunne gjennomføre liturgiske feiringer.

Kan. 561 – Uten tillatelse fra rektor eller annen rettmessig overordnet har ingen lov til å feire Eukaristien, forvalte sakramenter eller gjennomfører andre sakrale handlinger i en kirke; denne tillatelse blir å gi eller nekte i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

Kan. 562 – Underordnet stedets ordinarius' myndighet og under overholdelse av rettmessige statutter og velervervede rettigheter påligger det kirkerektoren forpliktelse til å se til at de sakrale handlinger i kirken feires verdig i overensstemmelse med de liturgiske bestemmelser og forskriftene i kanonene, at forpliktelser trofast oppfylles, at verdiene forvaltes omhyggelig, at det sørges for det sakrale utstyrs og de sakrale bygningers bevarelse og vakkerhet, og videre for at intet skjer som på noen måte ikke samsvarer med stedets hellighet og behørig respekt for Guds hus.

Kan. 563 – Stedets ordinarius kan av en berettiget grunn etter sitt gode skjønn avskjedige en kirkerektor fra hans embete selv om han er blitt valgt eller presentert av andre, dog så at forskriften i kan. 682, § 2, står fast.

Art. 2
KATEGORIALPRESTER

Kan. 564 – En kategorialprest er en prest til hvem den pastorale omsorg – i det minste delvis – for en menighet eller særlig gruppe kristustroende fast blir overdratt, for å bli utøvd i samsvar med det som er bestemt i den universelle rett og partikularretten.

Kan. 565 – Med mindre noe annet forutsettes i gjeldende rett eller spesielle rettigheter rettmessig tilkommer noen, utnevnes en kategorialprest av stedets ordinarius som det også tilligger å beskikke en presentert eller bekrefte en valgt.

Kan. 566 – § 1. En kategorialprest må nødvendigvis være utstyrt med alle de fullmakter som rett ivaretagelse av den pastorale omsorg krever. Utenom de ting som blir innvilget av partikularretten eller ved spesialdelegering, innehar en kategorialprest i kraft av embete fullmakt til å høre skriftemål fra troende overdratt hans omsorg, til å preke Guds ord til dem, til å forvalte viaticum og sykesalvingen foruten til å meddele konfirmasjonens sakrament til dem som befinner seg i dødsfare.

§ 2. På helseinstitusjoner, i fengsler og under sjøreiser har kategorialpresten dertil fullmakt, men bare for å utøves på disse steder, til å absolvere fra bannstraffer etter selvfelt dom som ikke er forbeholdt eller erklært å bestå, dog så at det som er foreskrevet i kan. 976 står fast.

Kan. 567 – § 1. Stedets ordinarius må ikke gå til utnevnelse av prest for et legt ordensinstitutts hus med mindre den superior er konsultert hvis rett det er å foreslå vedkommende prest etter at kommuniteten er hørt.

§ 2. Det tilligger presten å feire eller lede de liturgiske handlinger; han har likevel ikke lov til å blande seg inn i instituttets interne styring.

Kan. 568 – For dem som på grunn av sin livssituasjon ikke kan nyte godt av sogneprestenes ordinære omsorg, som migranter, forviste, flyktninger, nomader og sjøfarende, må det oppnevnes kategorialprester for så vidt som det lar seg gjøre.

Kan. 569 – Prester for militært personell retter seg etter spesiallover.

Kan. 570 – Dersom menighetens eller gruppens sete er knyttet til en kirke som ikke er sognekirke, bør kategorialpresten være rektor for denne kirke med mindre omsorgen for menigheten eller kirken fordrer noe annet.

Kan. 571 – I utøvelsen av sitt pastorale oppdrag må en kategorialprest legge vekt på behørig forbundethet med sognepresten.

Kan. 572 – Hva angår avskjedigelse av en kategorialprest, må forskriften i kan.

563 overholdes.

DEL III
INSTITUTTER FOR GUDVIET LIV OG SELSKAPER FOR APOSTOLISK LIV

SEKSJON I
INSTITUTTER FOR GUDVIET LIV

AVSNITT I
FELLESBESTEMMELSER FOR ALLE INSTITUTTER FOR GUDVIET LIV

Kan. 573 – § 1. Gudviet liv ved profess til de evangeliske råd er en fast anlagt livsform som gjør at troende under Den Hellige Ånds virke følger Kristus særlig nær og innvies fullstendig til Gud, den høyest elskede, for at de – innrettet på hans ære og Kirkens oppbyggelse samt verdens frelse – på et nytt og særskilt grunnlag skal etterstrebe kjærlighetens fullkommenhet i tjeneste for Guds rike og for at de som et forvarsel om den himmelske herlighet skal være et strålende tegn i Kirken.

§ 2. De kristustroende tar fritt på seg denne livsform i institutter for gudviet liv, kanonisk opprettet av Kirkens kompetente myndighet; ved profess i form av ordensløfter eller andre sakrale bindinger i henhold til instituttenes egne lover bekjenner de seg til de evangeliske råd om kyskhet, fattigdom og lydighet; og ved den kjærlighet som disse råd leder til, knyttes de til Kirken og dens mysterium på en spesiell måte.

Kan. 574 – § 1. Standen av dem som i slike institutter bekjenner seg til de evangeliske råd ved profess, tilhører Kirkens liv og hellighet og må derfor anspores og fremmes av alle i Kirken.

§ 2. Til denne stand kalles spesielt noen kristustroende av Gud slik at de får nyte godt av en særskilt gave i Kirkens liv og får bidra til dens frelsessendelse i overensstemmelse med instituttets formål og ånd.

Kan. 575 – De evangeliske råd – fundert i Kristi Mesterens lære og eksempel – er en guddommelig gave som Kirken har mottatt fra Herren og alltid bevarer ved hans nåde.

Kan. 576 – Det tilligger Kirkens kompetente myndigheter å tolke de evangeliske råd, lede praktiseringen av dem ved lover og etablere de derav følgende faste livsformer ved kanonisk approbasjon og likeledes for sin del å sørge for at instituttene vokser og blomstrer i overensstemmelse med stifternes ånd og de sunne tradisjoner.

Kan. 577 – I Kirken finnes det et mangfold av institutter for gudviet liv som har forskjellige gaver i overensstemmelse med den nåde som er gitt dem; for de følger Kristus særlig nær, det være seg når han ber, når han forkynner Guds rike, når han gjør godt mot menneskene eller når han i verden pleier omgang med dem, men alltid når han gjør Faderens vilje.

Kan. 578 – Stifternes mening og målsetning sanksjonert av kompetent kirkelig myndighet vedrørende et institutts natur, formål, ånd og egenart foruten dets sunne tradisjoner som alt sammen danner dette institutts arvegods, blir av alle med troskap å ta vare på.

Kan. 579 – Diøcesanbiskopene kan – enhver på sitt territorium – ved formelt dekret gyldig opprette institutter for gudviet liv etter at forutgående tillatelse er gitt skriftlig av Den apostoliske stol.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Authenticum charismatis*, 1. novmeber 2020 (AAS 112 [2020] 1076).

Kan. 580 – Anknytning av et institutt for gudviet liv til et annet forbeholdes kompetent myndighet i det anknyttende institutt, dog så at det anknyttede institutts kanoniske autonomi alltid står urokket.

Kan. 581 – Å inndele et institutt i deler – uansett under hvilken betegnelse de kommer –, opprette nye deler, slå dem sammen eller avgrense dem annerledes hører inn under instituttets kompetente myndighet i samsvar med det som er bestemt i konstitusjonene.

Kan. 582 – Kun Den apostoliske stol forbeholdes det å skape fusjoner og unioner

av institutter for gudviet liv; denne forbeholdes det også å skape konføderasjoner og føderasjoner.

Kan. 583 – Endringer i et institutt for gudviet liv som berører noe som er blitt approbert av Den apostoliske stol, kan ikke skje bortsett fra ved dennes tillatelse.

Kan. 584 – Det høre kun under Den apostoliske stol å nedlegge et institutt, og denne forbeholdes det også å forføye over dets timelige verdier.

Kan. 585 – Å nedlegge deler av et institutt hører inn under dets kompetente myndighet.

Kan. 586 – § 1. De enkelte institutter tilkjennes berettiget autonomi mht. livet, særlig styringen; det gjør at de i Kirken har sin egen disiplin og får mulighet til uavkortet å ta vare på sitt arvegods som omtalt i kan. 578.

§ 2. Det tilligger de stedlige ordinariuser å ta vare på og verge denne autonomi.

Kan. 587 – § 1. For trofast å verge de enkelte institutters eget kall og identitet skal ethvert institutts fundamentale lovbok eller konstitusjoner – utenom de forhold som det i kan. 578 fastsettes må tas vare på – inneholde de fundamentale bestemmelser vedrørende instituttets styring og medlemmenes disiplin, innlemmelse og opplæring av lemmer, foruten den særegne gjenstand som de sakrale bindinger utgjør.

§ 2. En slik lovbok må approberes av Kirkens kompetente myndighet og kan bare endres med samtykke fra samme.

§ 3. I denne lovbok må åndelige og juridiske elementer holdes godt sammen; dog skal ikke bestemmelser unødig fordobles.

§ 4. Øvrige bestemmelser fastsatt av instituttets kompetente myndighet må på egnet vis samles i andre lovbøker som dog på passende vis kan revideres og tilpasses fordringene ut fra sted og tid.

Kan. 588 – § 1. Det gudviede livs stand er etter sin egen natur hverken klerikal eller leg.

§ 2. Som klerikalt betegnes det institutt som med tanke på formål eller målsetning intendert av stifteren eller i kraft av rettmessig tradisjon er under ledelse av klerikere, har tatt på seg utøvelsen av noe ut fra geistlig ordinasjon og anerkjennes av Kirkens myndighet som sådan.

§ 3. Men leg kalles det institutt som når det av Kirkens myndighet er anerkjent som sådan, i kraft av dets natur, egenart og formål har et særegent oppdrag som ikke inkluderer utøvelse av noe ut fra geistlig ordinasjon og dette oppdrag er fastlagt av stifteren eller ved rettmessig tradisjon.

Kan. 589 – Et institutt for gudviet liv betegnes som under pavelig rett dersom det er opprettet av Den apostoliske stol eller approbert ved formelt dekret fra denne; det betegnes som under diøcesanrett dersom det er opprettet av en diøcesanbiskop og dette ikke er fulgt opp med approbasjonsdekret fra Den apostoliske stol.

Kan. 590 – § 1. Instituttene for gudviet liv som jo på en spesiell måte er viet til Guds og hele Kirkens tjeneste, står på særskilt vis under dennes øverste myndighet.

§ 2. Det påligger de enkelte medlemmer, også på grunnlag av lydighetens sakrale bånd, å adlyde paven som deres øverste superior.

Kan. 591 – For best mulig å sørge for det beste for instituttene og apostolatets behov kan paven – på grunnlag av hans primat overfor Kirken som helhet og med henblikk på det felles nyttige – eksimere institutter for gudviet liv fra de lokale ordinariusers styring og legge dem under seg alene eller under annen kirkelig myndighet.

Kan. 592 – § 1. For best mulig å fremme instituttenes fellesskap med Den apostoliske stol må enhver øverste leder, på måte og til tid fastsatt av samme stol, sende en kort oversikt over instituttets status og liv til samme Apostoliske stol.

§ 2. Ethvert institutts ledere må fremme kjennskapen til dokumenter fra Den hellige stol som gjelder de medlemmer som er dem betrodd, og de må sørge for iakttagelse av dokumentene.

Kan. 593 – Idet forskriften i kan. 586 dog står fast, er institutter under pavelig rett mht. intern styring og disiplin umiddelbart og eksklusivt underlagt Den apostoliske stols myndighet.

Kan. 594 – Et institutt under diøcesanrett forblir – dog så at kan. 586 står fast – under diøcesanbiskopens spesielle omsorg.

Kan. 595 – § 1. Det tilligger hovedsetets biskop å approbere konstitusjonene, å bekrefte endringer rettmessig innført i disse – dog så at de ting står urokket som Den apostoliske stol har tatt hånd om –, foruten å ta under behandling større anliggender som gjelder hele instituttet og som overgår den interne autoritets myndighet, likevel først etter at de øvrige diøcesanbiskoper er konsultert dersom instituttet har utbredt seg til flere bispedømmer.

§ 2. Diøcesanbiskopen kan i enkelttilfeller innvilge dispensasjoner fra konstitusjonene.

Kan. 596 – § 1. Instituttenes superiorer og kapitler innehar den myndighet over medlemmene som er fastlagt i den universelle rett og konstitusjonene.

§ 2. Men i klerikale ordensinstitutter under pavelig rett besitter de i tillegg kirkelig styringsmyndighet i forhold til så vel det ytre som det indre rom.

§ 3. På myndigheten omtalt i § 1 anvendes forskriftene i kann. 131, 133 og 137-144.

Kan. 597 – § 1. I et institutt for gudviet liv kan enhver katolikk opptas som utmerker seg ved rett intensjon, som har de kvalitative forutsetninger som kreves ut fra den universelle rett og egenretten, og som ikke holdes tilbake av noen hindring.

§ 2. Ingen kan opptas uten en passende forberedelse.

Kan. 598 – § 1. Ethvert institutt må – under hensyntagen til egenart og egne formål – i sine konstitusjoner fastlegge måten som de evangeliske råd om kyskhet,

fattigdom og lydighet blir å overholde ut fra instituttets måte å leve på.

§ 2. Men alle medlemmer skal ikke alene trofast og uavkortet overholde de evangeliske råd, men også harmonisere sitt liv i overensstemmelse med instituttets egenrett og slik strebe etter sin stands fullkommenhet.

Kan. 599 – Det evangeliske råd om kyskhet som man har påtatt seg for himmelrikets skyld og som er et tegn på den kommende verden og en kilde til overstrømmende fruktbarhet i et udelt hjerte, medfører forpliktelse til fullkommen avholdenhet i sølibat.

Kan. 600 – Det evangeliske råd om fattigdom i Kristi etterfølgelse – enda han var rik, ble han fattig for vår skyld – fører til et liv fattig på ting og i ånden; men utenom dette fører det til et liv arbeidsomt i nøkternhet og fremmed for jordiske rikdommer; dette liv medfører avhengighet og avgrensning i bruk og disposisjon av formuesgoder i samsvar med det som er bestemt i de enkelte institutters egenrett.

Kan. 601 – Det evangeliske råd om lydighet i trofasthetens og kjærlighetens ånd i Kristi etterfølgelse – han som ble lydig til døden – forplikter til viljens undergivelse overfor de rettmessige superiorer som opptrer i Guds sted når de i overensstemmelse med egne konstitusjoner påbyr noe.

Kan. 602 – Det broderlige liv – som er særegent for ethvert institutt og som gjør at alle medlemmene forenes liksom til en særskilt familie i Kristus – må fastlegges slik at det for samtlige innebærer gjensidig hjelp til for enhver å fylle sitt kall. Men ved det broderlige fellesskap, rotfestet og grunnfestet i kjærlighet, må medlemmene være et eksempel på den universelle forløsning i Kristus.

Kan. 603 – § 1. Utenom instituttene for gudviet liv anerkjenner Kirken det eremittiske eller anakoretiske liv der kristustroende med enda fastere tilbaketrukkethet fra verden i stille ensomhet, i uavlatelig bønn og bot, hengir sitt liv til lovprisning av Gud og verdens frelse.

§ 2. Som gudhengiven i gudviet liv anerkjennes ut fra gjeldende rett eremitten dersom han offentlig i diøcesanbiskopens hånd – bekreftet ved ordensløfte eller annen sakral binding – bekjenner seg ved profess til de tre evangeliske råd og under

biskopens førelse overholder denne særegne form å leve etter.

Kan. 604 – § 1. Til disse her former for gudviet liv føyer jomfrustanden seg. Den består av de jomfruer som – idet de gir uttrykk for et hellig forsett om å følge Kristus særlig nær – av diøcesanbiskopen i henhold til en godkjent liturgisk ritus blir viet til Gud, på mystisk vis blir trolovet med Kristus Guds Sønn og blir innviet til tjeneste i Kirken.

§ 2. For trofast å overholde sitt forsett og for ved gjensidig hjelp å gjennomføre sin tjeneste i Kirken i samklang med egen stand kan jomfruene danne foreninger.

§ 3. Å overprøve og opprette disse foreninger tilligger for diøcesanforeningenes vedkommende diøcesanbiskopen, innenfor grensene for hans territorium, og for de nasjonale foreningers vedkommende bispekonferansen, innenfor grensene for dens territorium.*

* Denne paragraf ble tilføyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Competentias quasdam decernere,* 11. februar 2022, art. 4 (AAS 114 [2022] 291).

Kan. 605 – Kun Den apostoliske stol forbeholdes det å approbere nye former for gudviet liv. Men diøcesanbiskopene må anstrenge seg for å skjelne nye gaver til gudviet liv betrodd Kirken av Den Hellige Ånd, og likeledes må de hjelpe befordrerne av disse til å uttrykke deres målsetning så godt som det lar seg gjøre, og beskytte dem ved dertil egnede statutter, særlig ved å gjøre bruk av de generelle bestemmelser som inneholdes i denne del.

Kan. 606 – Det som er fastsatt om institutter for gudviet liv og om deres medlemmer, gjelder juridisk sett likt for begge kjønn med mindre noe annet er på det rene ut fra den språklige kontekst eller ut fra sakens natur.

AVSNITT II
ORDENSINSTITUTTENE

Kan. 607 – § 1. Ordenslivet som jo er hele personens gudvielse, manifesterer på vidunderlig vis i Kirken en av Gud grunnlagt ekteskapslignende livsforbindelse, et

tegn på den kommende verden. Slik fullbyrder en ordensperson sin fullstendige overgivelse liksom et offer frembåret til Gud, som gjør at hele hans eksistens blir en sammenhengende dyrkelse av Gud i kjærlighet.

§ 2. Et ordensinstitutt er et selskap der medlemmene i overensstemmelse med egenretten avlegger offentlige ordensløfter, evige eller tidsbegrensede – som dog fornyes ved utløpt tid –, og der de fører et broderlig liv i fellesskap.

§ 3. Det offentlige vitnesbyrd som avlegges av ordensfolkene for Kristus og Kirken, medfører den adskillelse fra verden som er særegen ut fra ethvert institutts egenart og formål.

KAPITTEL I
ORDENSHUS
SAMT OPPRETTELSE OG NEDLEGGELSE AV SLIKE

Kan. 608 – En ordenskommunitet skal bo i et rettmessig etablert hus under myndigheten til superioren utpekt i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett; de enkelte hus må i det minste ha et kapell der Eukaristien feires og oppbevares, for at dette i sannhet kan være kommunitetens sentrum.

Kan. 609 – § 1. Ordensinstituttenes hus opprettes av kompetent myndighet i henhold til konstitusjonene etter at diøcesanbiskopens samtykke på forhånd er gitt skriftlig.

§ 2. For å opprette et nonnekloster kreves det i tillegg tillatelse fra Den apostoliske stol.

Kan. 610 – § 1. Opprettelse av hus må skje idet man har for øye det nyttige for Kirken og instituttet og at alt det er utført som kreves for at medlemmene skal kunne leve ordenslivet riktig i henhold til instituttets egne formål og ånd.

§ 2. Intet hus må opprettes med mindre man klokelig kan gjøre den vurdering at det på passende vis vil bli sørget for medlemmenes behov.

Kan. 611 – Diøcesanbiskopens samtykke til å opprette ordenshus for et institutt

medfører rett:

1° til å føre et liv i overensstemmelse med instituttets egenart og egne formål;

2° til i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett, å utøve de former for innsats som er særegne for instituttet, dog så at vilkår tilføyd i samtykket står urokket;

3° for klerikale institutter til å ha en kirke, dog så at forskriften i kan. 1215, § 3, står urokket, og til å gjennomføre geistlige tjenester, under overholdelse av det som ellers skal overholdes ut fra gjeldende rett.

Kan. 612 – For at et ordenshus kan destineres for former for apostolisk innsats forskjellig fra dem som det ble etablert for, kreves det samtykke fra diøcesanbiskopen; men dette gjelder ikke dersom det handler om forandring som – idet stiftelseslovene dog står urokket – utelukkende refererer seg til intern styring og disiplin.

Kan. 613 – § 1. Ordenshus for regularkanniker eller munker under egen leders styring og ansvar er egenstendig med mindre konstitusjonene sier noe annet.

§ 2. Lederen av et egenstendig hus er ut fra gjeldende rett høyere superior.

Kan. 614 – Nonneklostre forenet med et institutt for menn beholder egen livsform og styring i henhold til konstitusjonene. De gjensidige rettigheter og forpliktelser må fastlegges slik at et åndelig gode kan komme ut av foreningen.

Kan. 615 – Et egenstendig kloster som utenom egen leder ikke har noen annen høyere superior og heller ikke er slik forenet med et institutt for ordensfolk at dettes superior i slikt et kloster innehar en virkelig og i konstitusjonene nærmere bestemt myndighet, overdras i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett, til diøcesanbiskopens særskilte overvåkning.

Kan. 616 – § 1. Et rettmessig opprettet ordenshus kan – i samsvar med det som er bestemt i konstitusjonene – nedlegges av den øverste leder etter at diøcesanbiskopen er konsultert. Instituttets egenrett må treffe tiltak mht. verdiene fra det nedlagte hus, dog så at stifternes eller givernes vilje og rettmessig velervervede rettigheter står urokket.

§ 2. Nedleggelse av et institutts eneste hus hører inn under Den hellige stol, hvem det i så fall også forbeholdes å forføye over verdiene.

§ 3. Med mindre konstitusjonene sier noe annet, tilligger det generalkapittelet å nedlegge et egenstendige hus som omtalt i kan. 613.

§ 4. Å nedlegge et egenstendig nonnekloster hører inn under Den apostoliske stol – under overholdelse av konstitusjonenes forskrifter hva angår verdiene.

KAPITTEL II
STYRINGEN AV INSTITUTTENE

Art. 1
SUPERIORENE OG RÅDENE

Kan. 617 – Superiorene må oppfylle sitt oppdrag og utøve sin myndighet i samsvar med det som er bestemt i den universelle rett og i egenretten.

Kan. 618 – Superiorene må med en tjenestens ånd utøve deres fra Gud gjennom Kirkens tjeneste mottatte myndighet. Derfor må de – åpne for Guds vilje mht. det å utføre oppdraget – styre deres undergivne som Guds barn, og idet de med respekt for den menneskelige person fremmer deres frivillige lydighet, må de velvillig lytte til dem foruten fremme deres samfølelse til beste for instituttet og Kirken, dog så at superiorenes myndighet til å dekretere eller påby hva som må gjøres, likevel står fast.

Kan. 619 – Superiorene må med omhu legge vekt på sin oppgave og sammen med de medlemmer som er dem overdratt, beflitte seg på å bygge opp et broderlig fellesskap i Kristus der fremfor alt Gud blir søkt og elsket. De må derfor hyppig nære medlemmene med Guds ord som føde og anspore dem til å feire den hellige liturgi. De må være et eksempel for dem i å dyrke dydene og i iakttagelse av eget institutts lover og tradisjoner; de må på vanlig måte støtte dem i deres personlige behov, med møye sørge for de syke samt besøke dem, irettesette uromakere, trøste de mismodige og være tålmodige med alle.

Kan. 620 – Høyere superiorer er de som styrer et helt institutt, en provins av

instituttet, eventuelt en del likestilt med en provins eller et egenstendig hus og likeledes deres vikarer. Til disse føyer seg abbedprimasen og superioren for en monastisk kongregasjon som dog ikke har all den myndighet som den universelle rett tillegger høyere superiorer.

Kan. 621 – Forbundethet mellom flere hus som danner en umiddelbar del av samme institutt og under samme superior og som er kanonisk opprettet av rettmessig myndighet, kommer inn under betegnelsen provins.

Kan. 622 – Den øverste leder innehar myndighet overfor alle instituttets provinser, hus og medlemmer, og den må utøves i overensstemmelse med egenretten; de øvrige superiorer innehar dette innenfor grensene for vedkommendes oppdrag.

Kan. 623 – For at medlemmer gyldig kan utnevnes eller velges til superioroppdraget, kreves det en passende tid fra evig eller definitiv profess – som blir å bestemme av egenretten eller dersom det handler om de høyere superiorer, av konstitusjonene.

Kan. 624 – § 1. Superiorene oppnevnes for et bestemt og høvelig tidsrom i henhold til instituttets natur og behov med mindre konstitusjonene sier noe annet vedrørende den øverste leder og vedrørende superiorene for egenstendige hus.

§ 2. Egenretten må ved dertil egnede bestemmelser sørge for at superiorer oppnevnt for en fastlagt tid ikke for så altfor lang tid uten avbrytelse befinner seg i styringsembeter.

§ 3. De kan likevel under oppdragets bestående avskjediges fra deres embeter eller forlyttes til andre ut fra grunner fastsatt i egenretten.

Kan. 625 – § 1. Den øverste leder for et institutt utpekes ved kanonisk valg i samsvar med det som er bestemt i konstitusjonene.

§ 2. Hovedsetets biskop fører forsetet ved valgene av superior for et egenstendig kloster som omtalt i kan. 615 og av den øverste leder for et institutt under diøcesanrett.

§ 3. De øvrige superiorer må oppnevnes i samsvar med det som er bestemt i konstitusjonene; dersom de velges, dog slik at de trenger bekreftelse fra kompetent høyere superior; men dersom de utnevnes av superior, må en dertil egnet konsultasjon gå forut.

Kan. 626 – Superiorene må ved meddelelse av embeter og medlemmene må ved valg overholde den universelle retts og egenrettens bestemmelser; de må avstå fra enhver form for misbruk eller personhensyn, og – idet de intet har for øye utenom Gud og instituttets beste – må de utnevne eller velge dem som de i Herren i sannhet kjenner som verdige og egnede. Dertil skal de ved valgene vokte seg for direkte eller indirekte stemmesanking, så vel for seg selv som for andre.

Kan. 627 – § 1. I samsvar med det som er bestemt i konstitusjonene, må superiorene ha eget råd hvis innsats det nødvendigvis må gjøres bruk av når de utøver sitt oppdrag.

§ 2. Utenom tilfellene foreskrevet i den universelle rett må egenretten bestemme de tilfeller der det for å handle gyldig kreves samtykke eller råd som må innhentes som bestemt i kan. 127.

Kan. 628 – § 1. Superiorer som i henhold til et institutts egenrett utpektes til dette oppdrag, må til fastsatte tider i henhold til bestemmelsene i samme egenrett visitere husene og medlemmene som er dem overdratt.

§ 2. Diøcesanbiskopen har rett og plikt til å visitere også mht. ordensdisiplinen:
1° de egenstendige klostre omtalt i kan. 615;
2° de enkelte hus til et institutt under diøcesanrett når de befinner seg på hans eget territorium.

§ 3. Medlemmene må tillitsfullt agere sammen med visitator, og det påligger dem å svare i overensstemmelse med sannheten i kjærlighet når de rettmessig blir spurt; men det er et absolutt krav at ingen på noen måte avleder medlemmer fra denne forpliktelse eller på annet vis hindrer visitasens siktemål.

Kan. 629 – Superiorene må ha tilhold enhver i sitt hus, og de må ikke forlate dette med mindre det skjer i samsvar med det som er bestemt i egenretten.

Kan. 630 – § 1. Superiorene må tilkjenne medlemmene behørig frihet vedrørende botens sakrament og veiledning av samvittigheten, dog så at instituttets disiplin likevel står urokket.

§ 2. Superiorene må i samsvar med det som er bestemt i egenretten, legge vekt på at dertil egnede skriftefedre blir stilt til disposisjon for medlemmene, hos hvem de hyppig kan skrifte.

§ 3. I nonneklostrene, i formasjonshusene og i kommuniteter med et større antall legfolk må det forefinnes ordinære skriftefedre godkjent av stedets ordinarius etter at han har rådført seg med kommuniteten, likevel slik at det ikke består noe forpliktelse til å gå til disse.

§ 4. Superiorer må ikke høre skriftemål fra de undergivne med mindre medlemmene av egen drift ber om det.

§ 5. Medlemmene må tillitsfullt oppsøke superiorene, for hvem de fritt og av egen drift kan åpne sitt sinn. Men superiorene forbys på enhver måte å bevege dem til å brette ut samvittigheten for seg.

Art. 2
KAPITLENE

Kan. 631 – § 1. Generalkapittelet som innehar den øverste myndighet i et institutt som bestemt i konstitusjonene, dannes slik at det ved å representere hele instituttet fremstår som et virkelig tegn på dettes enhet i kjærlighet. Som hovedsak tilligger det generalkapittelet å verge instituttets arvegods omtalt i kan. 578 og fremme en fornyelse tillempet i henhold til dette arvegods, å velge den øverste leder, å ta større anliggender under behandling foruten å utferdige bestemmelser som det påligger alle å adlyde.

§ 2. Kapittelets sammensetning og myndighetsomfang må fastlegges i konstitusjonene; videre må egenretten bestemme forretningsordenen som blir å overholde ved avholdelse av kapittel, særlig hva angår valgene og retningslinjer for saksbehandlingen.

§ 3. I henhold til bestemmelser nærmere presisert i egenretten kan ikke bare

provinser og lokale kommuniteter, men også ethvert medlem fritt sende sine ønsker og anbefalinger til generalkapittelet.

Kan. 632 – Egenretten må nøyaktig bestemme hva som hører inn under instituttets andre kapitler og under andre lignende sammenkomster, det som jo går på deres natur, myndighet, sammensetning, fremgangsmåte og tid for avholdelse.

Kan. 633 – § 1. Meddeltagelses- eller konsultasjonsorganene må trofast oppfylle det oppdrag som er dem overdratt, i samsvar med det som er bestemt i den universelle rett og egenretten, og de må på sin måte uttrykke alle medlemmenes ansvar og meddeltagelse for hele instituttets eller kommunitetens beste.

§ 2. Ved innføring og anvendelse av disse midler for meddeltagelse og konsultasjons må viselig diskresjon overholdes, og deres handlemåte må samsvare med instituttets egenart og formål.

Art. 3
DE TIMELIGE VERDIER OG FORVALTNINGEN AV DISSE

Kan. 634 – § 1. Instituttene, provinsene og husene som jo er juridiske personer ut fra selve den gjeldende rett, er kapable til å erverve, besitte, forvalte og avhende timelige verdier med mindre denne evne i konstitusjonene er utelukket eller innskrenket.

§ 2. Likevel må de unngå enhver form for luksus, overdreven fortjeneste og opphopning av formuesgoder.

Kan. 635 – § 1. Ordensinstituttenes timelige verdier som jo er kirkelige, styres etter forskriftene i bok V, *Kirkens timelige verdier,* med mindre noe annet uttrykkelig forutsettes.

§ 2. Ethvert institutt må dog fastsette velegnede bestemmelser om bruk og forvaltning av formuesgodene – som gjør at deres egen fattigdom fremmes, forsvares og uttrykkes.

Kan. 636 – § 1. I ethvert institutt og likeså i enhver provins som styres av en høyere superior, må det være en økonom, forskjellig fra den høyere superior og oppnevnt i samsvar med det som er bestemt i egenretten; han ivaretar forvaltningen av formuesgodene under den respektive superiors generelle ledelse. Også i lokale kommuniteter beskikkes når det lar seg gjøre, en økonom forskjellig fra lokal superior.

§ 2. Til tid og på måte fastsatt i egenretten må økonomen og andre forvaltere avlegge regnskap overfor kompetent myndighet over gjennomført forvaltning.

Kan. 637 – De egenstendige klostre omtalt i kan. 615 skal avlegge regnskap over forvaltningen for stedets ordinarius en gang i året; i tillegg har stedets ordinarius rett til å få kjennskap til de økonomiske forhold ved et ordenshus under diøcesanrett.

Kan. 638 – § 1. Innenfor den universelle retts spillerom hører det inn under egenretten å bestemme nærmere hvilke handlinger som overskrider grense og måte for ordinær forvaltning og fastsette hva som er nødvendig for gyldig å utføre en ekstraordinær forvaltningshandling.

§ 2. Utenom superiorene foretar embetsmennene og de som i egenretten er utpekt til det, innenfor grensene for deres oppdrag gyldig utbetalinger og juridiske handlinger innen den ordinære forvaltning.

§ 3. For gyldigheten av en avhendelse og av en hvilken som helst forretning som gjør at en juridisk persons formuesstilling kan komme til skade, kreves det tillatelse gitt skriftlig fra kompetent superior med samtykke fra hans råd. Dersom det handler om en forretning som overstiger den av Den hellige stol for hvert område fastlagte beløpsgrense, og likeledes om ting donert til Kirken ut fra et votivløfte eller om kostbare ting – av en kunstneriske eller historiske grunn –, kreves det i tillegg tillatelse fra selve Den hellige stol.

§ 4. For de egenstendige klostre omtalt i kan. 615 og for institutter under diøcesanrett kommer dertil at det er nødvendig med samtykke gitt skriftlig i forveien fra stedets ordinarius.

Kan. 639 – § 1. Dersom en juridisk person har stiftet gjeld og forpliktelser – også med tillatelse fra superiorer –, påligger det vedkommende selv å svare for dette.

§ 2. Dersom et medlem med superiors tillatelse har stiftet det mht. sine eiendeler, skal han selv svare for det; men dersom medlemmet etter superiors mandat har opptrådt ved en forretning på vegne av instituttet, skal instituttet svare for det.

§ 3. Dersom en ordensperson uten noe tillatelse fra superiorene har stiftet det, skal denne selv svare for det, men ikke den juridiske person.

§ 4. Dog må det likevel stå fast at det alltid kan tas ut søksmål mot en for hvem noe ut fra en inngått kontrakt er blitt til fordel.

§ 5. Ordenssuperiorene må vokte seg for at de tillater at gjeld blir stiftet – med mindre det er sikkert på det rene at gjeldsrenten ut fra sedvanlig inntekt kan betales, og at det innen en ikke altfor lang tid ved en rettmessig amortisasjon blir foretatt tilbakebetaling av lånekapitalen.

Kan. 640 – Instituttene må med tanke på de enkelte steder anstrenge seg for å avgi et nærmest kollektivt vitnesbyrd om kjærlighet og fattigdom, og de må så langt de har mulighet til det ut fra egne formuesgoder, bidra noe til å støtte Kirken i dens behov og underholdet av de trengende.

KAPITTEL III
KANDIDATOPPTAGELSE OG MEDLEMSOPPLÆRING

Art. 1
OPPTAGELSE I NOVISIATET

Kan. 641 – Retten til å oppta kandidater i novisiatet tilhører de høyere superiorer i samsvar med det som er bestemt i egenretten.

Kan. 642 – Med årvåken omsorg må superiorene bare oppta slike som utenom påkrevd alder har helbred, dertil egnet karakter og tilstrekkelig med modenhetstrekk til å anta instituttets eget liv; helbred, karakter og modenhet må også godtgjøres ved anvendelse av sakkyndige dersom situasjonen skulle gjøre det aktuelt, dog så at forskriften i kan. 220 står fast.

Kan. 643 – § 1. Invalid opptas følgende i novisiatet:

1° den som ennå ikke har fylt 17 år;
2° en ektefelle under ekteskapets bestående;
3° den som ved sakralt bånd for øyeblikket bindes til et institutt for gudviet liv eller er innlemmet i et selskap for apostolisk liv, dog så at forskriften i kan. 684 står urokket;
4° den som trår inn i instituttet beveget ved vold, alvorlig frykt eller svik, eller den som superior beveget på samme måte mottar;
5° den som har holdt skjult sin innlemmelse i et institutt for gudviet liv eller i et selskap for apostolisk liv.

§ 2. Egenretten kan etablere andre hindringer for opptagelse – også for gyldighet – eller tilføye vilkår for denne.

Kan. 644 – Superiorene må ikke oppta sekularklerikere i novisiatet uten at deres egen ordinarius er konsultert, og heller ikke gjeldsbelastede som ikke kan betale det tilsvarende.

Kan. 645 – § 1. Før kandidater opptas i novisiatet, skal de fremlegge dåp- og konfirmasjonsattest foruten attest om standsfrihet.

§ 2. Dersom det handler om å oppta klerikere eller noen som er blitt opptatt i et annet institutt for gudviet liv, i et selskap for apostolisk liv eller i et seminar, kreves det i tillegg attest fra respektivt stedets ordinarius eller høyere superior i instituttet eller selskapets, eventuelt fra seminarets rektor.

§ 3. Egenretten kan fordre andre attester om påkrevd skikkethet for kandidatene og om frihet fra hindringer.

§ 4. Superiorene kan også søke annen informasjon, selv i all hemmelighet, dersom det for dem synes nødvendig.

Art. 2
NOVISIATET OG OPPLÆRINGEN AV NOVISENE

Kan. 646 – Livet i et institutt begynner med novisiatet, og det er innrettet på det at novisene må lære det guddommelige kall og dertil instituttets eget kall bedre å kjenne, at de må erfare instituttets levemåte og forme sinn og hjerte av dets ånd, og

at de må få godtgjort deres forsett og skikkethet.

Kan. 647 – § 1. Opprettelse, forflytning og nedleggelse av novisiatshus må skje ved skriftlig gitt dekret fra instituttets øverste leder med samtykke fra hans råd.

§ 2. For å være gyldig skal novisiatet gjennomføres i et hus som rettelig er utpekte til dette. I enkelttilfeller og unntaksvis kan etter innvilgning fra den øverste leder med samtykke fra hans råd en kandidat gjennomføre novisiatet i et annet av instituttets hus under ledelse av en tilforlatelig ordensperson som opptrer i novisemesterens sted.

§ 3. En høyere superior kan tillate at en gruppe noviser for et bestemt tidsrom har tilhold i et annet av instituttets hus, utpekt av ham.

Kan. 648 – § 1. For å være gyldig skal novisiatet omfatte tolv måneder som må gjennomføres i selve novisiatskommuniteten, dog så at forskriften i kan. 647, § 3, står fast.

§ 2. For å fullstendiggjøre opplæringen av novisene kan konstitusjonene utenom tiden omtalt i § 1 fastsette at et eller flere tidsrom for apostolisk øvelse blir å gjennomføre utenfor novisiatskommuniteten.

§ 3. Novisiatet må ikke utstrekkes ut over en toårsperiode.

Kan. 649 – § 1. Idet forskriftene i kan. 647, § 3 og kan. 648, § 2, står urokket, gjør fravær fra novisiatshuset som overstiger tre måneder – sammenhengende eller med avbrudd – novisiatet invalid. Fravær som overstiger 15 dager, skal tas igjen.

§ 2. Med kompetent høyere superiors overbærenhet kan den første profess foregripes, dog ikke med mer enn 15 dager.

Kan. 650 – § 1. Novisiatets siktemål fordrer at novisene oppfostres under samlet ledelse av en novisemester og i henhold til en opplæringsplan som blir å fastlegge i egenretten.

§ 2. Kun novisemesteren – under de høyere superiorers myndighet – forbeholdes styringen av novisene.

Kan. 651 – § 1. Novisemesteren må være et medlem av instituttet som er professperson med evige ordensløfter og rettmessig utpekt.

§ 2. Dersom situasjonen skulle gjøre det aktuelt, kan novisemesteren gis medarbeidere som står under ham mht. novisiatets ledelse og opplæringsplanen.

§ 3. Noviseopplæringen må forestås av medlemmer som med omhu er forberedt og som kan gjennomføre sitt oppdrag fruktbart og på en fast måte uten å være hindret av andre forpliktelser.

Kan. 652 – § 1. Det tilligger novisemesteren og hans medarbeidere å skjelne og godtgjøre novisenes kall samt skrittvis å oppfostre dem til å føre instituttets eget fullkommenhetsliv riktig.

§ 2. Novisene må anspores til å utvikle de menneskelige og kristne dyder; gjennom bønn og selvfornektelse må de føres inn på fullkommenhetens mer inngående vei; til å kontemplere over frelsens mysterium og til å lese i og meditere over Den hellige skrift må de rustes; til å utvikle dyrkelsen av Gud i den hellige liturgi må de forberedes; de må lære formen for å føre et liv som gjennom de evangeliske råd er viet til Gud og menneskene i Kristus; om instituttets egenart og ånd, formål og disiplin, historie og liv må de undervises og de må fylles med kjærlighet til Kirken og dens geistlige hyrder.

§ 3. Bevisst eget ansvar må novisene slik aktivt samarbeid med sin novisemester at de trofast svarer på den guddommelige nådes kall.

§ 4. Instituttets medlemmer må sørge for at de for sin del samarbeider i innsatsen for opplæring av novisene ved livets eksempel og ved bønn.

§ 5. Novisiatstiden omtalt i kan. 648, § 1, anvendes til formasjonsinnsats i egentlig forstand og derfor må novisene ikke settes til studier eller tjenestegjerning som ikke direkte tjener denne formasjon.

Kan. 653 – § 1. En novise kan fritt forlate instituttet; instituttets kompetente myndighet kan ekskludere ham.

§ 2. Dersom novisen ved utløp av novisiatet vurderes som skikket, gis han adgang

til tidsbegrenset profess, ellers ekskluderes han; dersom det gjenstår tvil om hans skikkethet, kan prøvetiden av høyere superior i samsvar med det som er bestemt i egenretten, forlenges, likevel ikke ut over seks måneder.

Art. 3
ORDENSPROFESS

Kan. 654 – Ved ordensprofessen tar medlemmene ved offentlig ordensløfte på seg å skulle iaktta de tre evangeliske råd og de blir viet til Gud gjennom Kirkens tjeneste og innlemmet i instituttet med de retter og plikter som er fastlagt i gjeldende rett.

Kan. 655 – Tidsbegrenset profess avlegges for en i egenretten fastlagt tid, og den må ikke være kortere enn en treårs- og ikke lenger enn en seksårperiode.

Kan. 656 – For gyldighet av tidsbegrenset profess kreves det at:
1° den som skal avlegge den, i det minste har fylt 18 år;
2° novisiatet er gyldig gjennomført;
3° det foreligger adgang fra kompetent superior sammen med votum fra hans råd, fritt avgitt i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett;
4° den er avlagt uttrykkelig og ikke ut fra vold, alvorlig frykt eller svik;
5° den blir mottatt av rettmessig superior personlig eller gjennom en annen.

Kan. 657 – § 1. Når den tid er til ende som professen er blitt avlagt for, må en ordensperson som av eget drift ber om det og vurderes som skikket, gis adgang til professfornyelse eller til evig profess; ellers må han forlate instituttet.

§ 2. Men dersom det synes hensiktsmessig, kan perioden for tidsbegrenset profess av kompetent superior i henhold til egenretten forlenges, likevel slik at hele den tid som medlemmet bindes ved tidsbegrensede ordensløfter, ikke får overstige ni år.

§ 3. Evig profess kan ut fra en berettiget grunn foregripes, likevel ikke ut over en tremånedersperiode.

Kan. 658 – Utenom vilkårene omtalt i kan. 656, nr. 3, 4 og 5 og andre tilføyd i egenretten, kreves det for gyldighet av evig profess:

1° i det minste fylt 21 år;

2° på forhånd tidsbegrenset profess i det minste i en treårsperiode, dog så at forskriften i kan. 657, § 3, står urokket.

Art. 4
OPPLÆRING AV ORDENSFOLKENE

Kan. 659 – § 1. I de enkelte institutter må etter første profess alle medlemmers opplæring fullstendiggjøres slik at de mer inngående kan føre instituttets eget liv og bedre kan forfølge dets sendelse.

§ 2. Ut fra dette skal egenretten fastlegge en plan for denne opplæring og dens varighet under hensyntagen til Kirkens behov, menneskenes livssituasjon og tidens krav, ettersom det blir fordret av instituttets formål og egenart.

§ 3. Opplæringen av medlemmer som forberedes til å ta imot geistlige ordinasjoner, retter seg etter den universelle rett og instituttets egen studieplan.

Kan. 660 – § 1. Opplæringen må være systematisk, tillempet medlemmenes fatteevne, åndelig og apostolisk, samtidig teoretisk og praktisk, også med oppnåelse av passende grader, så vel kirkelige som borgerlige, om det holdes for hensiktsmessig.

§ 2. Så lenge tiden for denne opplæring varer, må det til medlemmene ikke bli overdratt embeter og gjøremål som vil kunne hindre opplæringen.

Kan. 661 – Gjennom hele livet må ordensfolkene med omhu fortsette sin åndelige, teoretiske og praktiske formasjon; superiorene må sørge for hjelp og tid til dem for dette.

KAPITTEL IV
FORPLIKTELSER OG RETTIGHETER FOR INSTITUTTENE OG DERES MEDLEMMER

Kan. 662 – Kristi etterfølgelse som vist i Evangeliet og uttrykt i eget institutts konstitusjoner må ordensfolkene holde som øverste leveregel.

Kan. 663 – § 1. Kontemplasjon over de guddommelige ting og uavlatelig enhet med Gud i bønn må være alle ordensfolks første og ypperste plikt.

§ 2. Medlemmene må daglig så langt de har mulighet til det, delta ved det eukaristiske offer, motta Kristi hellige legeme og tilbe Herren selv, han som i sakramentet er nærværende.

§ 3. De må trekke seg tilbake for lesning av Den hellige skrift og betraktende bønn, verdig feire tidebønnsliturgien i henhold til forskriftene i egenretten – dog så at forpliktelsen omtalt i kan. 276, § 2, nr. 3, for klerikerne står fast – og gjennomføre andre fromhetsøvelser.

§ 4. Ved en spesiell dyrkelse, også gjennom rosenkransen, må de nærme seg Jomfruen, Guds Mor, hun som er eksempel på og beskytter av alt gudviet liv.

§ 5. Trofast må de overholde den årlige tid for sakral retrett.

Kan. 664 – Ordensfolkene må være opptatt av sinnets omvendelse til Gud, også ved daglig å ransake samvittigheten og hyppig gå til botens sakrament.

Kan. 665 – § 1. Ordensfolkene må bo i et eget ordenshus og iaktta felleslivet. De må ikke forlate huset med mindre det skjer etter tillatelse fra vedkommendes superior. Men dersom det handler om langvarig fravær fra huset, kan høyere superior med samtykke fra hans råd og av en berettiget grunn innvilge et medlem at det kan oppholde seg utenfor instituttets hus, likevel ikke ut over et år med mindre grunnen er å skulle kurere en sykdom, det skjer med tanke på studier eller på å skulle utøve et apostolat i instituttets navn.

§ 2. Et medlem som rettsstridig er fraværende fra et ordenshus med det i sinne å unndra seg superiorenes myndighet, må av samme møysommelig oppsøkes og hjelpes til å gå tilbake og vedbli i sitt kall.

Kan. 666 – I bruken av massemedia må det legges vekt på nødvendig skjelning mellom det ene og andre, og dét må unngås som er skadelig for eget kall og farlig for den gudviede persons kyskhet.

Kan. 667 – § 1. I alle hus må det overholdes en klausur som er tillempet instituttets egenart og sendelse i overensstemmelse med de ting som er nærmere bestemt i egenretten, og alltid med en del av ordenshuset forbeholdt medlemmene alene.

§ 2. I klostre innrettet på kontemplativt liv blir en striktere klausurdisiplin å overholde.

§ 3. Nonneklostre som fullt og helt er innrettet på kontemplativt liv, skal iaktta *pavelig* klausur, nemlig i henhold til bestemmelser gitt av Den apostoliske stol. De øvrige nonneklostre må overholde klausur tillempet deres særegne egenart og fastlagt i konstitusjonene.

§ 4. Diøcesanbiskopen har av en berettiget grunn fullmakt til å tre inn innenfor klausuren i de nonneklostre som befinner seg i hans bispedømme, og til av en tungtveiende grunn og med tilslutning fra forstanderinnen å tillate at noen gis adgang til klausuren og at nonnene for den tid det er virkelig nødvendig trer ut av denne.

Kan. 668 – § 1. Medlemmene må før første profess la forvaltningen av sine eiendeler tilfalle en de foretrekker, og med mindre konstitusjonene sier noe annet, kan de fritt disponere over deres bruk og bruksavkastning. Men et testament som også er gyldig ut fra borgerlig rett, må de utferdige i det minste før evig profess.

§ 2. For av en berettiget grunn å endre disse disposisjoner og for å utføre en hvilken som helst handling vedrørende timelige verdier, trenger de tillatelse fra kompetent superior i samsvar med det som er bestemt i egenretten.

§ 3. Enhver ting som en ordensperson erverver ved egen innsats eller med sikte på instituttet, erverver instituttet. Det som tilflyter ham som pensjon, støtte eller forsikring – uansett måte –, erverver instituttet med mindre egenretten fastsetter noe annet.

§ 4. Den som ut fra instituttets natur skal gi fullt avkall på sine eiendeler, må gjøre dette avkall i en form som også er gyldig ut fra borgerlig rett når det lar seg gjøre; det må skje før evig profess og slik at det blir gyldig fra dagen for professavleggelse. Det samme må en professperson med evige ordensløfter gjøre som – ut fra det som er bestemt i egenretten – etter tillatelse fra den øverste leder delvis eller helt vil gi avkall på sine eiendeler.

§ 5. En professperson som på grunn av instituttets natur fullt har gitt avkall på sine eiendeler, taper evnen til å erverve og besitte, og av den grunn foretar han invalid handlinger som står i motsetning til ordensløftet om fattigdom. Men det som tilflyter ham etter avkallet, tilfaller instituttet i samsvar med det som er bestemt i egenretten.

Kan. 669 – § 1. Ordensfolkene må bære instituttets drakt, laget i samsvar med det som er bestemt i egenretten, som tegn på deres gudvielse og som vitnesbyrd om fattigdom.

§ 2. Ordensklerikerne i institutt som ikke har egen drakt, må iføre seg klerikerklær i samsvar med det som er bestemt i kan. 284.

Kan. 670 – Et institutt skal for medlemmene stille til disposisjon alt som i samsvar med det som er bestemt i konstitusjonene, er nødvendig for å forfølge målet for deres kall.

Kan. 671 – En ordensperson må ikke motta oppdrag og embeter utenfor eget institutt bortsett fra med tillatelse fra rettmessig superior.

Kan. 672 – Ordensfolkene bindes av forskriftene i kann. 277, 285, 286, 287 og 289, og ordensklerikerne i tillegg av forskriftene i kan. 279, § 2; i leginstitutter under pavelig rett kan tillatelsen omtalt i kan. 285, § 4, innvilges av egen høyere superior.

KAPITTEL V
INSTITUTTENES APOSTOLAT

Kan. 673 – Alle ordensfolks apostolat består først og fremst i deres gudviede livs vitnesbyrd som det påligger dem å fremme ved bønn og bot.

Kan. 674 – Institutter som fullt og helt innrettes på kontemplasjon, inntar alltid en herlig plass på Kristi mystiske legeme; for de frembærer for Gud et opphøyet lovprisningsoffer, de kaster glans over Guds folk med hellighetens rikelige frukter, de inspirerer det ved sitt eksempel foruten at de i det skjulte øker det ved apostolisk fruktbarhet. Av den grunn – selv om behovet for et aktivt apostolat skulle gjøre det aldri så påtrengende – kan medlemmer av disse institutter ikke tilkalles for å yte bistand til hjelp i forskjellige former for pastorale tjenester.

Kan. 675 – § 1. I institutter viet til innsats i apostolatet hører apostolisk virksomhet til selve deres natur. Følgelig må medlemmenes hele liv fylles med apostolisk ånd og hele den apostoliske virksomhet må virkelig formes av ordensånd.

§ 2. Den apostoliske virksomhet må alltid ta utgangspunkt i den intime enhet med Gud og bekrefte og fremme samme.

§ 3. Den apostoliske virksomhet som utøves i Kirkens navn og med dens mandat, må gjennomføres i dens fellesskap.

Kan. 676 – Leginstituttene, så vel de for menn som de for kvinner, deltar gjennom sine åndelige og legemlige former for barmhjertighetsinnsats i Kirkens pastorale oppdrag og frembyr for menneskene svært forskjelligartede tjenester; derfor må de trofast forbli i sitt kalls nåde.

Kan. 677 – § 1. Superiorene og medlemmene må trofast ta vare på instituttets sendelse og egne former for innsats; og likevel må de under hensyntagen til behovene ut fra tid og sted klokelig tillempe dem, også ved å gjøre bruk av nye og hensiktsmessige midler.

§ 2. Men dersom institutter har organisasjoner av kristustroende knyttet til seg, må de med spesiell omsorg hjelpe til med at de blir fylt av deres families genuine ånd.

Kan. 678 – § 1. I de forhold som gjelder sjelesorg, offentlig avholdelse av gudstjeneste og andre former for innsats i apostolatet, står ordensfolkene under biskopenes myndighet, og det påligger dem å forholde seg til biskopene med hengiven lydhørhet og med respekt.

§ 2. Når de utøver det ytre apostolat, står ordensfolkene også under sine egne superiorer, og de skal forbli trofaste mot instituttets disiplin; biskopene skal selv ikke unnlate dersom situasjonen skulle tilsi det, å innskjerpe denne forpliktelse.

§ 3. Når ordensfolks innsats i apostolatet skal reguleres, må diøcesanbiskopene og ordenssuperiorene nødvendigvis først gå til slik regulering etter å ha rådført seg med hverandre.

Kan. 679 – Når det foreligger en påtrengende grunn som er særdeles tungtveiende, kan diøcesanbiskopen forby et medlem av et ordensinstitutt å ha tilhold i bispedømmet dersom dets høyere superiorer etter å være advart har forsømt å gjøre noe med forholdet, noe som dog straks må bringes inn for Den hellige stol.

Kan. 680 – Det må fremmes ordnet samarbeid mellom de forskjellige institutter og også mellom disse og sekularklerus; foruten dette må koordinering, under diøcesanbiskopens ledelse, av all former for apostolisk innsats og virksomhet fremmes, dog så at de enkelte institutters egenart og formål samt stiftelseslovene står urokket.

Kan. 681 – § 1. De former for innsats som av diøcesanbiskopen overdras til ordensfolk, står under samme biskops myndighet og samlede ledelse, dog så at ordenssuperiorenes rett i samsvar med det som er bestemt i kan. 678, §§ 2 og 3, står fast.

§ 2. I disse tilfeller må det inngås skriftlig avtale mellom diøcesanbiskopen og instituttets kompetente superior der bl.a. det som sikter inn på innsatsen som skal utføres, på medlemmer som stilles til disposisjon for dette og på de økonomiske forhold, uttrykkelig og nøyaktig fastlegges.

Kan. 682 – § 1. Dersom det handler om et kirkelig embete i et bispedømme som

meddeles et ordensmedlem, utnevnes ordenspersonen av diøcesanbiskopen etter å være presentert av eller i det minste med tilslutning fra kompetent superior.

§ 2. En ordensperson kan avskjediges fra et overdratt embete når det måtte behage enten den overdragende myndighet etter at ordenssuperior er advart, eller superior etter at den overdragende er advart; den andres samtykke er ikke påkrevd.

Kan. 683 – § 1. Kirker og kapell dit kristustroende vanligvis kommer, skoler og andre religiøse eller karitative verker av åndelig eller timelig som er overdratt til ordensfolk, kan diøcesanbiskopen visitere enten personlig eller gjennom en annen samtidig med en pastoralvisitas, og også i et nødstilfelle; men det gjelder ikke skoler som eksklusivt står åpne for instituttets egne studerende.

§ 2. Dersom han eventuelt avdekker misbruk, kan han etter at ordenssuperior forgjeves er advart, selv personlig treffe tiltak ut fra egen myndighet.

KAPITTEL VI
MEDLEMMERS ADSKILLELSE FRA INSTITUTT

Art. 1
OVERGANG TIL ANNET INSTITUTT

Kan. 684 – § 1. Et medlem med evige ordensløfter kan ikke gå over fra eget til et annet ordensinstitutt med mindre det skjer ut fra innvilgning fra øverste leder i begge instituttene og med samtykke fra hvert av deres råd.

§ 2. Etter gjennomført prøving som blir å strekke seg over i det minste tre år, kan medlemmet gis adgang til evig profess i det nye institutt. Men dersom medlemmet vegrer seg for å avlegge denne profess eller det av de kompetente superiorer ikke gis adgang til å avlegge den, må det gå tilbake til det tidligere institutt med mindre det har fått sekulariseringsbevilling.

§ 3. For at en ordensperson kan gå over fra et egenstendig kloster til et annet i samme institutt, føderasjon eller konføderasjon, kreves det og er det tilstrekkelig med samtykke fra begge klostres høyere superior og fra mottagende klosters kapittel – dog så at andre krav fastsatt i egenretten står urokket; ny profess kreves ikke.

§ 4. Egenretten må bestemme tid og måte for prøvingen som må gå forut for medlemmets profess i nytt institutt.

§ 5. For at det kan skje overgang til et sekularinstitutt eller til et selskap for apostolisk liv, eller fra disse til et ordensinstitutt, kreves det tillatelse fra Den hellige stol hvis mandat må legges til grunn.

Kan. 685 – § 1. Like til avleggelsen av profess i det nye institutt suspenderes forblivende ordensløfter, rettigheter og forpliktelser som medlemmet hadde i det første institutt; like fra den innledende prøving påligger det dog vedkommende iakttagelse av det nye institutts egenrett.

§ 2. Ved profess i det nye institutt innlemmes medlemmet i dette med bortfall av de tidligere ordensløfter, rettigheter og forpliktelser.

Art. 2
UTTREDEN FRA INSTITUTT

Kan. 686 – § 1. Den øverste leder kan med samtykke fra sitt råd og av en tungtveiende grunn innvilge et professmedlem med evige ordensløfter eksklaustrasjonsbevilling, likevel ikke ut over en femårsperiode og med forhåndssamtykke fra stedets ordinarius der han skal ha tilhold dersom det handler om en kleriker. Å forlenge bevillingen eller å innvilge den ut over femårsperioden forbeholdes ene og alene Den hellige stol eller dersom det handler om institutt under diøcesanrett, diøcesanbiskopen.*

* Denne paragraf fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Competentias quasdam decernere,* 11. februar 2022, art. 5 (AAS 114 [2022] 291-292).

§ 2. Kun Den apostoliske stol tilligger det for nonner å innvilge eksklaustrasjonsbevilling.

§ 3. Etter at den øverste leder med samtykke fra sitt råd har bedt om det, kan eksklaustrasjon pålegges av Den hellige stol for medlem av institutt under pavelig rett eller av diøcesanbiskopen for medlem av institutt under diøcesanrett – ut fra tungtveiende grunner, men under overholdelse av rimelighet og kjærlighet.

Kan. 687 – Et eksklaustrert medlem er lettet for alle forpliktelser som ikke kan harmoniseres med vedkommendes nye livssituasjon, men samtidig blir medlemmet stående under avhengighet av og omsorg fra sine superiorer og også av og fra stedets ordinarius, særlig dersom det handler om en kleriker. Vedkommende kan bære instituttets drakt med mindre noe annet fastsettes i bevillingen. Dog mangler medlemmet stemmeretten og er ikke valgbar.

Kan. 688 – § 1. Den som vil tre ut fra instituttet etter at professtiden er utløpt, kan bryte opp fra det.

§ 2. Den som så lenge tidsbegrenset profess varer, av en tungtveiende grunn søker om å få bryte opp fra instituttet, kan fra den øverste leder med samtykke fra hans råd tilegne seg bevilling til å forlate dette; mht. egenstendig kloster som omtalt i kan. 615 skal bevillingen – for å være gyldig – være bekreftet av biskopen for det hus vedkommende er tilknyttet.*

* Denne paragraf fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Competentias quasdam decernere,* 11. februar 2022, art. 6 (AAS 114 [2022] 292).

Kan. 689 – § 1. Et medlem kan etter utløp av tidsbegrenset profess dersom det foreligger en berettiget grunn, av kompetent høyere superior etter at han har hørt sitt råd, utelukkes fra å avlegge etterfølgende profess.

§ 2. En fysisk eller psykisk sykdom, også når den er pådratt etter profess, som ut fra de sakkyndiges vurdering gjør medlem som omtalt i § 1 uegnet til å føre et liv i instituttet, utgjør grunn til ikke å åpne for å fornye professen eller avlegge den evig med mindre sykdommen er pådratt på grunn av instituttets forsømmelse eller på grunn av utført arbeid i instituttet.

§ 3. Men også dersom ordenspersonen så lenge de tidsbegrensede ordensløfter varer, blir sinnssyk, kan han ikke ekskluderes fra instituttet, ja, selv ikke om han ikke gyldig kan avlegge ny profess.

Kan. 690 – § 1. Den som etter at novisiatet er utløpt eller etter profess, rettmessig er trådt ut av et institutt, kan av den øverste leder med samtykke fra hans råd igjen opptas uten forpliktelse til å skulle repetere novisiatet; det tilligger samme leder å bestemme en passende prøving forut for tidsbegrenset profess og tiden under ordensløfter som må gå forut for evig profess, i samsvar med det som er bestemt i

kann. 655 og 657.

§ 2. Samme fullmakt innehar et egenstendig klosters superior med samtykke fra hans råd.

Kan. 691 – § 1. En professperson med evige ordensløfter må ikke søke om bevilling til å forlate instituttet med mindre det er ut fra særdeles tungtveiende grunner som er overveid innfor vår Herre; han fremmer søknaden sin for instituttets øverste leder som oversender den sammen med hans og hans råds votum til kompetent myndighet.

§ 2. I institutter under pavelig rett forbeholdes bevilling av dette slag Den apostoliske stol; men i institutter under diøcesanrett kan også biskopen i det bispedømme hvor det hus befinner seg, der vedkommende er tilvist plass, innvilge den.

Kan. 692 – En rettmessig innvilget og for medlemmet bekjentgjort bevilling til å forlate instituttet medfører ut fra selve den gjeldende rett – med mindre den i bekjentgjørelsesøyeblikket av medlemmet selv blir forkastet – dispensasjon fra ordensløftene foruten fra alle forpliktelser oppstått ut fra professen.

Kan. 693 – Dersom medlemmet er kleriker, innvilges ikke bevillingen før enn vedkommende finner en biskop som vil inkardinere ham i bispedømmet eller i det minste vil motta ham på prøve. Dersom han blir mottatt på prøve, inkardineres han i bispedømmet ut fra selve den gjeldende rett når en femårsperiode er passert med mindre biskopen har avvist ham.

Art. 3
EKSKLUSJON AV MEDLEMMER

Kan. 694 – § 1. Ved selve det inntrufne forhold blir det medlem å regne som ekskludert fra sitt institutt som:

1° notorisk er falt fra den katolske tro;

2° har stiftet ekteskap eller har forsøkt det, ja, selv bare borgerlig;

3° har vært urettmessig fraværende fra ordenshuset, i overensstemmelse med kan. 665 § 2, i tolv sammenhengende måneder, idet man har for øye umuligheten

av å finne det samme medlem.*

* Denne paragraf fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Communis vita*, 19. mars 2019, art. 1 (AAS 111 [2019] 484).

§ 2. I disse tilfeller må den høyere superior når bevisene er opptatt, sammen med sitt råd og uten noe nøling avgi erklæring om det inntrufne forhold for at det juridisk skal være på det rene med eksklusjonen.

§ 3. I tilfellet omtalt i § 1 nr. 3 skal en slik erklæring for at den juridisk skal være på det rene, bekreftes av Den hellige stol; hva angår institutter under diøcesanrett, hører bekreftelsen inn under hovedsetets biskop.*

* Denne paragraf ble tilføyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Communis vita*, 19. mars 2019, art. 1 (AAS 111 [2019] 484).

Kan. 695 – § 1. Et medlem skal ekskluderes for forbrytelsene omtalt i kann. 1395, 1397 og 1398 – med mindre høyere superior ved forbrytelsene omtalt i kann. 1395 §§ 2-3 og 1398 § 1 betrakter det så at eksklusjon ikke er helt nødvendig, men at det på annen måte kan sørges tilstrekkelig for forbedring av medlemmet og for gjenreisning av rettferdighet og reparasjon av det anstøtelige.*

* Denne paragraf fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Recognitum Librum VI*, 26. april 2022 (AAS 114 [2022] 551).

§ 2. I disse her tilfeller må den høyere superior når bevisene vedrørende de faktiske forhold og tilregnbarhet er opptatt, tilkjennegi anklage og bevis for det medlem som det kan være aktuelt å ekskludere, og medlemmet skal være gitt mulighet til å forsvare seg. Når alle akter er underskrevet av den høyere superior og av en notar, må de sammen med medlemmets svar nedtegnet skriftlig og underskrevet av medlemmet selv oversendes den øverste leder.

Kan. 696 – § 1. Et medlem kan også ekskluderes ut fra andre grunner, dog utelukkende når de er tungtveiende, ytre, tilregnbare og juridisk godtgjorte, som f.eks. vanemessig forsømmelse av det gudviede livs forpliktelser; gjentatte krenkelser av de sakrale bånd; hårdnakket ulydighet mot rettmessige forskrifter fra superiorer i alvorlige saker; alvorlig anstøt oppstått ut fra medlemmets selvforskyldte handlemåte; hårdnakket fastholdelse ved eller utbredelse av læreanskuelser fordømt av Kirkens læreembete; offentlig fastholdelse ved en materialistisk eller ateistisk infisert ideologi; rettsstridig fravær som omtalt i kan.

665, § 2, som har strukket seg over et halvår; andre grunner av lignende alvor som eventuelt er nærmere bestemt i instituttets egenrett.

§ 2. For eksklusjon av medlem med tidsbegrensede ordensløfter, er det tilstrekkelig også med grunner av mindre alvor fastsatt i egenretten.

Kan. 697 – Dersom høyere superior i tilfellene omtalt i kan. 696, etter å ha hørt sitt råd, betrakter det slik at eksklusjonsprosess bør igangsettes:

1° må han oppta eller komplettere bevisene;

2° må han advare medlemmet skriftlig eller i nærvær av to vitner med eksplisitt trussel om at eksklusjon vil følge med mindre vedkommende tar til fornuft; eksklusjonsgrunnene må uttrykkes klart og medlemmet må være gitt full anledning til å forsvare seg; dersom advarselen blir resultatløs, går han etter et tidsrom på i det minste 15 dager til andre advarsel;

3° dersom også denne advarsel blir resultatløs og høyere superior sammen med sitt råd betrakter det slik at medlemmets uforbederlighet står tilstrekkelig fast og at vedkommendes forsvar er utilstrekkelig, må han etter at det forgjeves er gått 15 dager fra den siste advarsel, oversende alle akter, underskrevet av høyere superior selv og av en notar, sammen med medlemmets svar, underskrevet av selve medlemmet, til den øverste leder.

Kan. 698 – I alle tilfellene omtalt i kann. 695 og 696 blir medlemmets rett alltid stående fast, til å kommunisere med den øverste leder og til å fremlegge sitt forsvar direkte for denne.

Kan. 699 – § 1. Den øverste leder må sammen med sitt råd – og det skal for gyldighet bestå av i det minst fire medlemmer – gå frem kollegialt når vedkommende nøye overveier beviser, argumenter og forsvar; og dersom det ved hemmelig avstemning har blitt avgjort således, utsteder lederen et eksklusjonsdekret der – for gyldighet – avgjørelsesgrunnene i det minste summarisk må være uttrykt i juridisk henseende og vedrørende det faktiske forhold.

§ 2. I de egenstendige klostre omtalt i kan. 615 tilligger det den høyere superior med samtykke fra vedkommendes råd å dekretere eksklusjon av et professmedlem.*

* Denne paragraf fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Competentias quasdam decernere,* 11. februar 2022, art. 7 (AAS 114 [2022] 293).

Kan. 700 – Et eksklusjonsdekret utstedt for et professmedlem får eksklusjonskraft samtidig med at det også bekjentgjøres for angjeldende. Dekretet skal – for å være gyldig – angi den rett den ekskluderte har til, bortsett fra bønnen omtalt i kan. 1734, § 1, innen 30 dager etter å ha mottatt bekjentgjørelsen å klage til kompetent myndighet. Klage har oppsettende virkning.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Expedit ut iura,* 2. april 2023, art. 1 (AAS 115 [2023] 405-406). Jf. tidligere endring ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Competentias quasdam decernere, 11. februar 2022*, art. 7 (AAS 114 [2022] 293).

Kan. 701 – Når selve den rettmessige eksklusjon er inntruffet, bortfaller ordensløftene foruten de rettigheter og forpliktelser som var utvirket av professen. Dersom medlemmet er kleriker, kan han ikke utøve noe ut fra de geistlige ordinasjoner inntil han finner en biskop som etter en passende prøving vil motta ham i bispedømmet i samsvar med det som er bestemt i kan. 693, eller i det minste vil tillate ham utøvelse av noe ut fra de geistlige ordinasjoner.

Kan. 702 – § 1. De som rettmessig trer ut av et ordensinstitutt eller som rettmessig blir ekskludert fra det, kan ikke kreve noe som helst fra dette for en eller annen innsats ytt i instituttet.

§ 2. Instituttet må dog utvise rimelighet og evangelisk kjærlighet overfor medlem som blir adskilt fra det.

Kan. 703 – I tilfelle av alvorlig ytre anstøt eller hvor særdeles alvorlig skade truer et institutt, kan medlem straks av høyere superior eller dersom det vil være fare ved forsinkelse, av lokal superior med samtykke fra hans råd kastes ut av ordenshuset. Dersom situasjonen skulle gjøre det aktuelt, må høyere superior sørge for å igangsette eksklusjonsprosessen i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett, eller bringe saken inn for Den apostoliske stol.

Kan. 704 – I rapporten som sendes Den apostoliske stol i samsvar med det som er bestemt i kan. 592, § 1, må det gjøres oppmerksom på medlemmer som på en eller annen måte er blitt adskilt fra sitt institutt.

KAPITTEL VII
ORDENSFOLK OPPHØYET TIL EPISKOPATET

Kan. 705 – En ordensperson opphøyet til episkopatet forblir medlem av sitt institutt, men i kraft av lydighetsløftet er han kun underlagt Den romerske pave, og han bindes ikke av forpliktelser som han selv klokelig vurderer ikke kan harmoniseres med hans stilling.

Kan. 706 – For ordenspersonen omtalt ovenfor gjelder:

1° dersom han ved professen tapte herredømmet over formuesgoder, tilligger det ham bruk, bruksavkastning og forvaltning av de eiendeler som tilflyter ham; men en diøcesanbiskop og de andre omtalt i kan. 381, § 2, erverver eiendomsretten for partikularkirken; de øvrige erverver den for instituttet eller Den hellige stol ettersom instituttet er kapabelt til å besitte eller ei;

2° dersom han ved professen ikke tapte herredømmet over formuesgoder, gjenvinner han bruk, bruksavkastning og forvaltning av de eiendeler som han hadde; de som senere tilflyter ham, erverver han helt for seg;

3° men i begge tilfeller skal han disponere over formuesgoder som tilflyter ham, men ikke med henblikk på hans person, i overensstemmelse med giverens vilje.

Kan. 707 – § 1. En emeritert ordensbiskop kan velge seg et bosted også utenfor hus til hans institutt med mindre Den apostoliske stol har sørget for noe annet.

§ 2. Mht. passende og verdig underhold for ham dersom han har tjent et bispedømme, må kan. 402, § 2, overholdes med mindre eget institutt vil sørge for slikt underhold; ellers må Den apostoliske stol sørge for det på annet vis.

KAPITTEL VIII
KONFERANSER AV HØYERE SUPERIORER

Kan. 708 – Høyere superiorer kan på nyttig vis forene seg i konferanser eller råd for ved kraftsamling å arbeide enten for at de enkelte institutters formål mer inngående blir fulgt opp – dog alltid så at deres autonomi, egenart og egen ånd står urokket –, for at felles anliggender blir tatt opp til behandling eller for at passende koordinasjon og samarbeid med bispekonferansene og også med de enkelte biskoper kommer i stand.

Kan. 709 – Konferansene av høyere superiorer må ha sine statutter approbert av Den hellige stol, den eneste fra hvem de kan opprettes, også som juridisk person, og under hvis øverste ledelse de blir stående.

AVSNITT III
SEKULARINSTITUTTENE

Kan. 710 – Et sekularinstitutt er et institutt for gudviet liv der kristustroende som lever i verden, streber etter kjærlighetens fullkommenhet og beflitter seg på å bidra til verdens helliggjørelse, særlig innenifra.

Kan. 711 – Et medlem av et sekularinstitutt endrer ikke i kraft av sin gudvielse egen kanonisk stilling i Guds folk, det være seg som leg eller klerikal – dog under overholdelse av det som ellers er foreskrevet i gjeldende rett som gjelder instituttene for gudviet liv.

Kan. 712 – Idet forskriftene i kann. 598-601 dog står fast, må konstitusjonene fastsette de sakrale bånd ved hvilke man tar på seg de evangeliske råd i et institutt, og fastlegge de forpliktelser som de samme bånd fører til, likevel slik at instituttets egen sekulære karakter alltid blir bevart i livsformen.

Kan. 713 – § 1. Medlemmene av disse institutter uttrykker og utøver i den apostoliske aktivitet sin egen gudvielse, og de må anstrenge seg for akkurat som en surdeig å fylle alt med en evangelisk ånd til styrke og vekst for Kristi legeme.

§ 2. Legmedlemmene deltar i Kirkens oppdrag med å evangelisere, i verden og ut fra verden, det være seg gjennom vitnesbyrd i form av et kristent liv og troskap i forhold til sin gudvielse, eller gjennom deres bistand som de yter til hjelp for at det jordiske må innrettes på Gud og for at verden kan blir formet ved Evangeliets kraft. De byr også frem sitt medarbeiderskap i henhold til egen sekulær livsform til tjeneste for kirkefellesskapet.

§ 3. Klerikermedlemmene er ved det gudviede livs vitnesbyrd, særlig i presbyteriet, ved en særskilt apostolisk kjærlighet til hjelp for deres medbrødre, og i Guds folk er de ved sin geistlige tjeneste med på å fullkommengjøre verdens helliggjørelse.

Kan. 714 – Medlemmene må i samsvar med det som er bestemt i konstitusjonene, føre et liv under verdens ordinære vilkår alene eller enhver i sin familie eller i en gruppe med broderlig liv.

Kan. 715 – § 1. Klerikermedlemmer inkardinert i et bispedømme hører inn under diøcesanbiskopen, dog så at det som gjelder det gudviede liv i eget institutt, står urokket.

§ 2. Men de som inkardineres i instituttet i samsvar med det som er bestemt i kan. 266, § 3, hører dersom de destineres for instituttets egeninnsats eller styring, inn under biskopen akkurat som ordensfolk.

Kan. 716 – § 1. Alle medlemmene må aktivt ta del i instituttets liv i overensstemmelse med egenretten.

§ 2. Medlemmer av samme institutt må seg imellom ta vare på et fellesskap der de møysommelig sørger for åndens enhet og genuint brorskap.

Kan. 717 – § 1. Konstitusjonene må foreskrive egen styringsmåte, fastlegge tiden som lederne bekler sine embeter og måten som de utpekes på.

§ 2. Ingen som ikke er definitivt innlemmet, må utpekes til øverste leder.

§ 3. De som er satt i spissen for styringen av et institutt, må sørge for at åndens

enhet blir bevart i dette, og de må fremme medlemmenes aktive deltagelse.

Kan. 718 – Forvaltningen av et institutts formuesgoder som skal uttrykke og fremme evangelisk fattigdom, retter seg etter bestemmelsene i bok V, *Kirkens timelige verdier,* foruten etter instituttets egenrett. Likeledes må egenretten fastlegge instituttets forpliktelser, særlig de økonomiske, overfor medlemmer som vier sin innsats for dette.

Kan. 719 – § 1. For trofast å svare på sitt kall og for at deres apostoliske virksomhet kan springe ut av selve enheten med Kristus, må medlemmene med omhu trekke seg tilbake for bønn, på en god måte legge vekt på lesning av Den hellige skrift, overholde den årlige tid for retrett og gjennomføre andre åndelige øvelser i henhold til egenretten.

§ 2. Feiring av Eukaristien, daglig når det lar seg gjøre, må være kilde til og styrke av hele deres gudviede liv.

§ 3. De må fritt gå til botens sakrament som de hyppig må motta.

§ 4. Fritt må de ta til seg nødvendig veiledning av samvittigheten, og dersom de vil, må de be om råd av dette slag også fra sine ledere.

Kan. 720 – Retten til å oppta i institutt, enten for prøving eller ved å ta på seg de sakrale bånd, det være seg tidsbegrensede eller livsvarige eller definitive, tilligger de høyere ledere med deres råd i samsvar med det som er bestemt i konstitusjonene.

Kan. 721 – § 1. Invalid opptas følgende til initialprøving:

1° den som ennå ikke har nådd myndighetsalderen;

2° den som for øyeblikket er bundet ved sakralt bånd i et institutt for gudviet liv, eller som er innlemmet i et selskap for apostolisk liv;

3° en ektefelle under ekteskapets bestående.

§ 2. Konstitusjonene kan fastsette andre opptakshindringer, også for gyldighet, og tilføye vilkår.

§ 3. For at en skal antas, må han dertil nødvendigvis ha den modenhet som er nødvendig for korrekt å føre instituttets eget liv.

Kan. 722 – § 1. Initialprøvingen må innrettes slik at kandidatene blir bedre kjent med sitt guddommelige kall og dertil med instituttets eget, og at de blir øvd i instituttets ånd og levemåte.

§ 2. Kandidatene må rettelig bli opplært til å føre et liv i overensstemmelse med de evangeliske råd, og de må bli undervist om hvordan de skal vende dette fullstendig mot apostolatet idet de gjør bruk av de former for evangelisering som svarer mer til instituttets formål, ånd og egenart.

§ 3. Måte og tid for denne prøving før de sakrale bånd for første gang blir påtatt i instituttet, som ikke må være kortere enn en toårsperiode, fastlegges i konstitusjonene.

Kan. 723 – § 1. Etter utløp av initialprøvingstiden må en kandidat som vurderes som skikket, ta på seg de tre evangeliske råd – bekreftet ved sakralt bånd –, eller han må forlate instituttet.

§ 2. Den første innlemmelse, ikke kortere enn en femårsperiode, må være tidsbegrenset i samsvar med det som er bestemt i konstitusjonene.

§ 3. Etter utløp av denne innlemmelsestid må et medlem som vurderes som skikket, gis adgang til livsvarig eller definitiv innlemmelse, nemlig ved for alltid å fornye de tidsbegrensede bånd.

§ 4. Definitiv innlemmelse likestilles med livsvarig mht. bestemte juridiske virkninger som blir å fastsette i statuttene.

Kan. 724 – § 1. Opplæringen etter at de sakrale bånd for første gang er påtatt, må stadig holde ved i overensstemmelse med konstitusjonene.

§ 2. Medlemmene må skrittvis opplæres like mye i guddommelige som i menneskelige ting; instituttets ledere må vise seriøs omsorg for deres kontinuerlige åndelige formasjon.

Kan. 725 – Et institutt kan ved et bånd bestemt i konstitusjonene assosiere med seg andre kristustroende som vil strebe etter evangelisk fullkommenhet i

overensstemmelse med instituttets ånd og delta i dets sendelse.

Kan. 726 – § 1. Når tiden for tidsbegrenset innlemmelse er utløpt, kan et medlem fritt bryte opp fra instituttet, eller vedkommende kan av en berettiget grunn av høyere leder etter at hans råd er hørt, utelukkes fra fornyelse av de sakrale bånd.

§ 2. Et medlem med tidsbegrenset innlemmelse som av egen drift ber om det, kan av en tungtveiende grunn få bevilling fra den øverste leder med samtykke fra hans råd til å forlate instituttet.

Kan. 727 – § 1. Et livsvarig innlemmet medlem som vil bryte opp fra sitt institutt, må etter at han seriøst har overveid saken innfor vår Herre, gjennom den øverste leder søke om bevilling fra Den apostoliske stol til å forlate instituttet dersom instituttet er under pavelig rett; ellers også fra diøcesanbiskopen ettersom det fastlegges i konstitusjonene.

§ 2. Dersom det handler om en i instituttet inkardinert kleriker, følges forskriften i kan. 693.

Kan. 728 – Når bevilling til å forlate instituttet rettmessig er innvilget, bortfaller alle bånd foruten de rettigheter og forpliktelser som var utvirket av innlemmelsen.

Kan. 729 – Et medlem ekskluderes fra instituttet i samsvar med det som er bestemt i kann. 694 § 1, [nr.] 1 og 2 og 695; dertil kan konstitusjonene bestemme andre eksklusjonsgrunner, dog utelukkende når de er forholdsmessig tungtveiende, ytre, tilregnbare og juridisk godtgjorte, og når fremgangsmåten fastsatt i kann. 697-700 blir overholdt. På eksklusjon kommer forskriften i kan. 701 til anvendelse. *

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Communis vita*, 19. mars 2019, art. 2 (AAS 111 [2019] 484).

Kan. 730 – For at et medlem av et sekularinstitutt kan gå over til et annet sekularinstitutt, må forskriftene i kann. 684, §§ 1, 2, 4 og 685 overholdes; men for at det kan skje overgang til ordensinstitutt eller til selskap for apostolisk liv, eller fra disse til sekularinstitutt, kreves det tillatelse fra Den apostoliske stol hvis mandat må legges til grunn.

SEKSJON II
SELSKAPER FOR APOSTOLISK LIV

Kan. 731 – § 1. Til instituttene for gudviet liv føyer seg selskaper for apostolisk liv hvis medlemmer uten ordensløfter forfølger selskapets eget apostoliske formål; og idet de fører et broderlig liv i fellesskap, i overensstemmelse med egen livsform, strekker de seg ved iakttagelse av konstitusjonene etter kjærlighetens fullkommenhet.

§ 2. Blant disse finnes det selskaper der medlemmene ved et i konstitusjonene fastlagt bånd tar på seg de evangeliske råd.

Kan. 732 – Det som fastsettes i kann. 578-597 og 606, anvendes på selskapene for apostolisk liv, dog likevel uten å rokke ved ethvert selskaps natur; men på selskapene omtalt i kan. 731, § 2, anvendes også kann. 598-602.

Kan. 733 – § 1. Hus blir opprettet og lokal kommunitet etablert av selskapets kompetente myndighet etter at diøcesanbiskopens samtykke på forhånd er gitt skriftlig, og han skal også konsulteres når det handler om nedleggelse av slikt.

§ 2. Samtykke til å opprette hus medfører rett til å ha i det minste et kapell der den hellige Eukaristi feires og oppbevares.

Kan. 734 – Styringen av et selskap bestemmes av konstitusjonene, under overholdelse i henhold til ethvert selskaps natur av kann. 617-633.

Kan. 735 – § 1. Opptagelse, prøving, innlemmelse og opplæring av medlemmene bestemmes i hvert selskaps egenrett.

§ 2. Hva angår opptagelsen i selskapet, må vilkårene fastsatt i kann. 642-645 overholdes.

§ 3. Egenretten skal bestemme en plan for prøvingen og opplæringen, tillempet selskapets formål og egenart, særlig teoretisk, åndelig og apostolisk, slik at medlemmene idet de lærer sitt guddommelige kall å kjenne, blir godt forberedt til selskapets sendelse og liv.

Kan. 736 – § 1. I klerikale selskaper inkardineres klerikerne i selve selskapet med mindre konstitusjonene sier noe annet.

§ 2. I forhold som berører studieplan og mottagelse av ordinasjoner, må bestemmelsene for sekularklerikerne overholdes, dog så at § 1 likevel står fast.

Kan. 737 – Innlemmelse medfører for medlemmenes del de forpliktelser og rettigheter som er fastlagt i konstitusjonene, men for selskapets del ansvar for at medlemmene føres fremad mot målet for eget kall, i henhold til konstitusjonene.

Kan. 738 – § 1. Alle medlemmer står under egne ledere i samsvar med det som er bestemt i konstitusjonene, i de forhold som gjelder selskapets interne liv og disiplin.

§ 2. De står også under diøcesanbiskopen i de forhold som gjelder offentlig gudsdyrkelse, sjelesorg og andre former for innsats i apostolatet, under hensyntagen til kann. 679-683.

§ 3. Når et medlem er inkardinert i et bispedømme, fastlegges dets relasjoner til egen biskop i konstitusjonene eller i særskilte avtaler.

Kan. 739 – Utenom de forpliktelser som de som medlemmer er underlagt i overensstemmelse med konstitusjonene, bindes medlemmene av de felles forpliktelser for klerikere med mindre noe annet er på det rene ut fra sakens natur eller ut fra den språklige kontekst.

Kan. 740 – Medlemmene skal bo i et hus eller i en rettmessig etablert kommunitet og overholde fellesliv i samsvar med det som er bestemt i egenretten, som jo også fravær fra huset eller kommuniteten retter seg etter.

Kan. 741 – § 1. Selskapene og med mindre konstitusjonene sier noe annet, deres deler og hus er juridiske personer og som sådanne kapable til å erverve, besitte, forvalte og avhende timelige verdier i samsvar med det som er bestemt i forskriftene i bok V, *Kirkens timelige verdier,* kann. 636, 638 og 639, foruten i egenretten.

§ 2. Medlemmene er også kapable til, i samsvar med det som er bestemt i egenretteten, å erverve, besitte og forvalte timelige verdier samt disponere over dem; men enhver ting som tilflyter dem til del med henblikk på selskapet, erverves av selskapet.

Kan. 742 – Uttreden og eksklusjon av et ennå ikke definitivt innlemmet medlem retter seg etter hvert selskaps konstitusjoner.

Kan. 743 – Bevilling til å forlate et selskap med bortfall av rettighetene og forpliktelsene som var utvirket ut av innlemmelsen, kan et definitivt innlemmet medlem, idet forskriften i kan. 693 dog står fast, få fra den øverste leder med samtykke fra hans råd med mindre det i henhold til konstitusjonene forbeholdes Den hellige stol.

Kan. 744 – § 1. Likeens forbeholdes det også den øverste leder med samtykke fra hans råd å innvilge tillatelse for definitivt innlemmet medlem til å gå over til annet selskap for apostolisk liv – under midlertidig suspensjon av eget selskaps rettigheter og forpliktelser –, dog så at retten likevel står fast til å gå tilbake før definitiv innlemmelse i det nye selskap.

§ 2. For at det kan skje overgang til institutt for gudviet liv eller derfra til selskap for apostolisk liv, kreves det tillatelse fra Den hellige stol hvis mandat må legges til grunn.

Kan. 745 – Den øverste leder kan med samtykke fra sitt råd innvilge et definitivt innlemmet medlem bevilling til å leve utenfor selskapet, likevel ikke ut over en treårsperiode, under suspensjon av rettigheter og forpliktelser som ikke kan harmoniseres med hans nye livssituasjon; de forblir likevel under ledernes omsorg. Dersom det handler om en kleriker, kreves det dertil samtykke fra stedets ordinarius der han skal ha tilhold, under hvis omsorg og avhengighet han også blir stående.

Kan. 746 – Ved eksklusjon av definitivt innlemmet medlem må kann. 694-704 overholdes, idet det som samsvarer, må leses på samsvarende vis.

BOK III

KIRKENS LÆREOPPDRAG

Kan. 747 – § 1. Herren Kristus har betrodd Kirken troens skatt for at den ved Den Hellige Ånds bistand skal bevare den åpenbarte sannhet med den dypeste respekt, utforske den inngående og trofast forkynne og gjøre rede for den, og det er dens plikt og selvskrevne rett, også ved å gjøre bruk av sine egne massemedier og uavhengig av enhver menneskelig myndighet, å preke Evangeliet for alle folkeslag.

§ 2. Det tilkommer Kirken alltid og overalt å forkynne de moralske prinsipper, også i saker som angår den samfunnsmessige orden, foruten å foreta vurdering av alskens menneskelige forhold, for så vidt som den menneskelige persons fundamentale rettigheter eller sjelenes frelse fordrer det.

Kan. 748 – § 1. Det påligger alle mennesker å søke sannheten i de forhold som gjelder Gud og hans Kirke, og de bindes av forpliktelse i kraft av guddommelig lov til å anta og bevare erkjent sannhet, og det samme har de rett til.

§ 2. Det er et absolutt krav at ingen noensinne ved tvang ansporer mennesker til å anta den katolske tro mot deres samvittighet.

Kan. 749 – § 1. I kraft av sitt oppdrag innehar paven ufeilbarlighet i læreembetet når han som alle kristustroendes øverste hyrde og lærer – ham som det tilligger å styrke sine brødre i troen – ved en definitiv handling proklamerer en læreanskuelse innen tros- eller morallæren som forpliktende.

§ 2. Også bispekollegiet besitter ufeilbarlighet i læreembetet når biskopene forenet på et økumenisk konsil utøver læreembetet ved at de – som troens og moralens lærere og dommere – for Kirken som helhet erklærer en læreanskuelse innen tros- eller morallæren som definitivt forpliktende; eller når de spredt ut over verden, idet de legger vekt på sammenhengen i kommunionen dem imellom og med Peters etterfølger, og idet de i enhet med den samme Romerske pave underviser autentisk om trosmessige eller moralske forhold, – kommer frem til én oppfatning som definitivt forpliktende.

§ 3. Ingen læreanskuelse forstås som definitivt ufeilbarlig med mindre det på manifest vis er på det rene.

Kan. 750 – § 1. Ut fra den guddommelige og katolske tro er alt det gjenstand for tro som inneholdes i Guds skrevne eller traderte ord, nemlig den ene troens skatt overdratt til Kirken, og som på samme tid holdes frem som guddommelig åpenbart, enten av Kirkens høytidelige læreembete eller av dens ordinære og universelle læreembete, det som jo gjøres klart ved de kristustroendes felles fastholdelse under førelse av det hellige læreembete; derfor påligger det alle å sky læreanskuelser av ethvert slag i motsetning til dette.

§ 2. Fast må også alt og ett antas og tas vare på som av Kirkens læreembete definitivt holdes frem vedrørende en læreanskuelse innen tros- eller morallæren, nemlig det som kreves for at denne troens skatt skal bevares med den dypeste respekt og med troskap gjøres rede for; og derfor står den i motsetning til Den katolske kirkes lære som avviser det som holdes frem som definitivt forpliktende.*

* Denne paragraf ble tilføyd ved pave Johannes Paul IIs apostoliske skrivelse MP *Ad tuendam fidem*, 18. mai 1998, nr. 4 A (AAS 90 [1998] 459-460).

Kan. 751 – Som heresi betegnes hårdnakket fornektelse etter mottagelse av dåp av en guddommelig og katolsk trossannhet som er gjenstand for tro, eller hårdnakket tvil på samme; som apostasi avvisning helt av den kristne tro; som skisma vegring mot underkastelse under Den romerske pave eller mot fellesskap med kirkemedlemmer undergitt ham.

Kan. 752 – Om enn ikke med troens bifall, så likevel med forstandens og viljens religiøse lydhørhet skal den læreanskuelse imøtekommes som enten paven eller bispekollegiet forkynner innen tros- eller morallæren når de utøver det autentiske læreembete, ja selv om de ikke har som intensjon å proklamere denne ved en definitiv handling; altså må kristustroende sørge for å sky de ting som ikke samsvarer med dette.

Kan. 753 – Biskoper som befinner seg i kommunion med kollegiets hode og lemmer, det være seg enkeltvis eller samlet til bispekonferanser eller på partikularkonsil, er selv om de ikke besitter ufeilbarlighet i læremessig sammenheng, troens autentiske lærere og innehavere av læreembetet for de

kristustroende overdratt deres omsorg; det påligger de kristustroende med sjelens religiøse lydhørhet å holde fast ved dette deres biskopers autentiske læreembete.

Kan. 754 – Det påligger alle kristustroende forpliktelse til å overholde de konstitusjoner og dekreter som Kirkens rettmessige myndighet utsteder for å holde frem en læreanskuelse eller avskrive villfarne forestillinger, men på et spesielt grunnlag dem som Den romerske pave eller bispekollegiet utgir.

Kan. 755 – § 1. Det tilligger fremfor alt hele bispekollegiet og Den apostoliske stol å hjelpe frem og stå for den samlede ledelse av den økumeniske bevegelse blant katolikkene hvis mål er gjenopprettelse av enheten mellom alle kristne, noe det ut fra Kristi vilje påligger Kirken å fremme.

§ 2. Likeledes tilligger det biskopene og i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett, bispekonferansene å fremme den samme enhet og formidle praktiske bestemmelser for forskjellige behov og anledninger ut fra omstendighetene, under hensyntagen til forskrifter utstedt av Kirkens øverste myndighet.

AVSNITT I
TJENESTEN MED GUDS ORD

Kan. 756 – § 1. Mht. Kirken som helhet er oppdraget å forkynne Evangeliet som hovedsak overdratt til Den romerske pave og bispekollegiet.

§ 2. Mht. partikularkirken utøver biskopene dette oppdrag, den enkelte av dem i den som han har fått seg betrodd – de som jo er ledere av hele ordets tjeneste i vedkommende kirker –; men leilighetsvis oppfyller noen biskoper det sammen og da samtidig mht. forskjellige kirker, i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

Kan. 757 – Det tilligger prestene – som jo er biskopenes medarbeidere – som deres særegne oppgave å forkynne Guds Evangelium; denne oppgave påligger særlig sogneprestene og andre prester som er betrodd sjelesørgerisk ansvar, mht. det folk som er dem overdratt; også diakonene tilligger det i fellesskap med

biskopen og hans presbyterium å tjene Guds folk i ordets tjeneste.

Kan. 758 – Medlemmene av instituttene for gudviet liv avlegger i kraft av sin særegne vielse til Gud på en særskilt måte vitnesbyrd om Evangeliet, og på vanlig måte blir de av biskopen engasjert til hjelp med å forkynne Evangeliet.

Kan. 759 – I kraft av dåpen og konfirmasjonen er de lege kristustroende ved ordet og ved det kristne livs eksempel vitner for det evangeliske budskap; de kan også kalles til å samarbeide med biskopen og prestene i utøvelsen av ordets tjeneste.

Kan. 760 – I ordets tjeneste som nødvendigvis må støtte seg på Den hellige skrift, tradisjonen, liturgien, læreembetet og Kirkens liv, må Kristi mysterium fremlegges fullt og helt og med troskap.

Kan. 761 – For å forkynne den kristne lære må det gjøres bruk av de forskjellige midler som står til disposisjon, da fremfor alt av prekenvirksomhet og kateketisk opplæring som jo alltid innehar førsteplassen, men også av fremleggelse av læren på skoler, akademier, konferanser og alle slags sammenkomster, foruten av utbredelse av den gjennom offentlige erklæringer fra rettmessig myndighet som skjer gjennom pressen og andre medier i anledning av inntrufne hendelser.

KAPITTEL I
PREKEN AV GUDS ORD

Kan. 762 – Når Guds folk først og fremst forenes ved den levende Guds ord som det på alle måter er helt i orden å kreve fra prestenes munn, må de geistlige tjenere holde prekenoppdraget høyt, og blant dem må det være en hovedoppgave å forkynne Guds Evangelium for alle.

Kan. 763 – Biskopene har rett til overalt, ikke med unntak av kirker og kapell til ordensinstituttene under pavelig rett, å preke Guds ord, med mindre stedets biskop i enkelttilfeller uttrykkelig har avslått det.

Kan. 764 – Idet forskriften i kan. 765 dog står urokket, har prestene og diakonene fullmakt til overalt – i det minste med formodet samtykke fra kirkens rektor – å preke, med mindre denne fullmakt av kompetent ordinarius er blitt innskrenket eller fratatt dem eller med mindre partikularlov krever uttrykkelig tillatelse.

Kan. 765 – For å preke til ordensfolk i deres kirker eller kapell kreves det tillatelse fra kompetent superior i samsvar med det som er bestemt i konstitusjonene.

Kan. 766 – Legfolk kan i henhold til bispekonferansens forskrifter og dog så at kan. 767, § 1, står urokket, gis adgang til å preke i kirke eller kapell dersom det under bestemte omstendigheter er nødvendig eller nytten i enkelttilfeller tilsier det.

Kan. 767 – § 1. Blant prekenformene inntar homilien den eminente plass, den som er en del av selve liturgien og forbeholdes en prest eller en diakon; under denne må i løpet av kirkeåret troens mysterier og normene for det kristne liv utlegges ut fra den hellige tekst.

§ 2. I alle messer på søndager og fester med helligdagsforpliktelse som feires der en menighet har forsamlet seg, blir en homilie å holde, og denne kan ikke utelates med mindre det er ut fra en tungtveiende grunn.

§ 3. Det anbefales sterkt at det også holdes homilie ved messe som feires under uken dersom det i tilstrekkelig omfang finnes en menighet forsamlet, særlig i adventstiden og fastetiden eller i anledning av en festlig eller sørgelig hendelse.

§ 4. Det tilligger sognepresten eller kirkens rektor å sørge for at disse forskrifter overholdes samvittighetsfullt.

Kan. 768 – § 1. Predikantene av Guds ord til de kristustroende må først og fremst presentere de ting som man nødvendigvis må tro og praktisere til Guds ære og menneskenes frelse.

§ 2. De må også formidle til de troende den lære som Kirkens læreembete fremsetter om den menneskelige persons verdighet og frihet, om familiens enhet og stabilitet og om dens tjenestegjerning, om de forpliktelser som tilhører menneskene som samfunnsvesener foruten om alt jordisk som blir å innrette i henhold til den av Gud fastsatte orden.

Kan. 769 – Den kristne lære må holdes frem på en måte som er tillempet tilhørernes situasjon og med tanke å være tilpasset tidenes behov.

Kan. 770 – Til bestemte tider i henhold til diøcesanbiskopens forskrifter må sogneprestene organisere slike prekenvirksomheter som kalles åndelige øvelser og menighetsmisjoneringer, eller andre former som er tilpasset behovene.

Kan. 771 – § 1. Sjelehyrdene, særskilt biskopene og sogneprestene, må legge vekt på at Guds ord blir forkynt også for troende som på grunn av sin livssituasjon ikke nyter tilstrekkelig godt av den allmenne og ordinære pastorale omsorg eller mangler den fullstendig.

§ 2. De må også treffe tiltak for at Evangeliets budskap kan nå frem til de ikke-troende som oppholder seg på territoriet og som jo, ikke annerledes enn de troende, skal omfattes av det sjelesørgeriske ansvar.

Kan. 772 – § 1. Hva angår prekenutøvelsen må dertil bestemmelser utstedt av diøcesanbiskopen overholdes av alle.

§ 2. Når det skal tales om den kristne lære i radio eller på fjernsyn, må forskrifter fastsatt av bispekonferansen overholdes.

KAPITTEL II
KATEKETISK OPPLÆRING

Kan. 773 – Det er en egen og alvorlig plikt særlig for sjelehyrdene å sørge for det kristne folks katekese, slik at de troendes tro ved opplæring i læren og ved å erfare det kristne liv blir levende på den måte at den utfolder seg og er virksom.

Kan. 774 – § 1. Bekymring for katekesen vedrører under ledelse av rettmessig kirkelig myndighet alle Kirkens lemmer, enhver for sin del.

§ 2. Fremfor alle andre påligger det foreldre forpliktelse til ved ord og eksempel

å oppfostre deres barn i troen og det kristne livs praksis; av like stor forpliktelse bindes stedfortredere for foreldre samt fadderne.

Kan. 775 – § 1. Under overholdelse av forskrifter utstedt av Den apostoliske stol tilligger det diøcesanbiskopen å utferdige bestemmelser på det kateketiske område og likeledes å se til at gode hjelpemidler for katekesen står til disposisjon, også ved å tilrettelegge en katekisme dersom det synes hensiktsmessig, foruten å fremme og koordinere kateketiske tiltak.

§ 2. Det tilligger bispekonferansen å sørge for at det dersom det synes nyttig, blir utgitt katekismer for dens territorium, etter Den apostoliske stols forutgående bekreftelse.*

* Denne paragraf fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Competentias quasdam decernere,* 11. februar 2022, art. 7 (AAS 114 [2022] 293).

§ 3. Ved bispekonferansen kan det innrettes et kateketisk embete hvis hovedoppdrag bør være å komme med hjelp på det kateketiske område til de enkelte bispedømmer.

Kan. 776 – I kraft av hans oppdrag påligger det sognepresten å sørge for den kateketiske oppfostring av de voksne, de unge og barna, og for dette formål må han for sitt vedkommende gjøre bruk av den samlede innsats fra klerikerne tilført sognet, fra medlemmene av institutter for gudviet liv foruten av selskaper for apostolisk liv, med tanke på ethvert institutts egenart, foruten fra de lege kristustroende, særlig fra kateketene; med mindre de er legitimt forhindret, må ingen av disse vegre seg for velvillig å yte sin innsats. Han må fremme og verne om foreldrenes oppdrag innen familiekatekesen som omtalt i kan. 774, § 2.

Kan. 777 – På en særskilt måte må sognepresten, under hensyntagen til bestemmelser fastsatt av diøcesanbiskopen, sørge for:

1° at egnet katekese blir formidlet før feiringen av sakramentene;

2° at barna ved hjelp av kateketisk opplæring formidlet en passende tid rettelig blir forberedt til den første mottagelse av botens sakrament og den hellige Eukaristi foruten til konfirmasjonens sakrament;

3° likeledes at de etter at den første kommunion er mottatt, utvikler seg ved en mer overstrømmende og dypere kateketisk oppfostring;

4° at kateketisk opplæring også blir formidlet til dem som er funksjonshemmet

mht. kropp eller sinn, så mye som deres livssituasjon tillater;

5° at de unges og de voksnes tro ved forskjellige former og tiltak blir forsterket, opplyst og utfoldet.

Kan. 778 – Superiorene i ordener og i selskaper for apostolisk liv må sørge for at det med omhu blir formidlet kateketisk opplæring i deres kirker, skoler og også ved andre verker om på en eller annen måte er dem betrodd.

Kan. 779 – Den kateketiske opplæring bør formidles under anvendelse av alt som kan være til hjelp, både didaktiske hjelpemidler og ulike medier som synes virkelig effektive for at de troende med henblikk på deres anlegg, evner og alder foruten tilpasset deres livssituasjon kan bli i stand til å sette seg mer inngående inn i den katolske lære og sette den bedre ut i praksis.

Kan. 780 – De stedlige ordinariuser må sørge for at kateketene på behørig vis blir forberedt til å utføre sitt oppdrag riktig, nemlig ved at kontinuerlig formasjon blir tilbudt dem, og ved at de på egnet vis lærer å kjenne Kirkens lære samt at de teoretisk og praktisk lærer de pedagogiske disipliners egne normer.

AVSNITT II
KIRKENS MISJONSVIRKSOMHET

Kan. 781 – Siden hele Kirken etter sin natur er misjonerende og siden evangeliseringsarbeidet må holdes for en fundamental oppgave for Guds folk, må alle kristustroende, bevisst eget ansvar, ta på seg sin del av misjonsarbeidet.

Kan. 782 – § 1. Den øverste generelle ledelse og koordinasjon av de tiltak og virksomheter som hører inn under misjonsarbeidet og misjonærsamarbeidet, tilkommer Den romerske pave og bispekollegiet.

§ 2. De enkelte biskoper – jo som garantister for Kirken som helhet og for alle kirkene – må gjøre seg særskilt møye for misjonsarbeidet, særlig ved å få i stand, fremme og understøtte misjonstiltak i egen partikularkirke.

Kan. 783 – Siden medlemmene av institutter for gudviet liv i kraft av selve sin gudvielse vier seg til tjeneste for Kirken, påligger det dem forpliktelse til på en spesiell måte å yte sitt beste innen misjonsvirksomheten, mht. det egenartede for vedkommende institutt.

Kan. 784 – Til misjonærer – nemlig slike som av kompetent kirkelig myndighet sendes for å utføre misjonsarbeid – kan det velges innfødte eller ikke-innfødte, det være seg sekularprester, medlemmer av institutter for gudviet liv eller selskaper for apostolisk liv, eller andre lege kristustroende.

Kan. 785 – § 1. Til å gjennomføre misjonsarbeidet bør det engasjeres kateketer – nemlig lege kristustroende, på behørig vis forberedt og markante ved sitt kristne liv – som under ledelse av en misjonær vier seg til å holde frem den evangeliske lære, forestå liturgisk utfoldelse og organisere karitativ innsats.

§ 2. Kateketene må utdannes i skoler bestemt for dette eller hvor slike mangler, under misjonærenes ledelse.

Kan. 786 – Den særegne misjonsvirksomhet – som gjør at Kirken plantes blant folk og grupper hvor den ennå ikke er rotfestet – gjennomføres av Kirken særlig ved å sende evangeliepredikanter inntil de unge kirker er fullt etablert, nemlig inntil de er utstyrt med egne krefter og tilstrekkelige midler til selv å kunne gjennomføre arbeidet med å evangelisere.

Kan. 787 – § 1. Misjonærene må med livets og ordets vitnesbyrd begynne en oppriktig dialog med dem som ikke tror på Kristus, for at det for dem, tilpasset deres forståelseshorisont og kultur, blir åpnet veier der de kan føres til å kjenne det evangeliske budskap.

§ 2. De må sørge for å undervise dem i troens sannheter som de anser for beredt til å ta imot det evangeliske budskap, og da slik at disse selv kan gis adgang til å motta dåpen når de fritt ber om den.

Kan. 788 – § 1. De som har gjort klar sin vilje til å anta troen på Kristus, bør når

prekatekumenatstiden er til ende, ved liturgiske seremonier opptas i katekumenatet, og deres navn må skrives i en bok bestemt for dette.

§ 2. Ved opplæring i og debut på det kristne liv må katekumenene initieres på egnet vis i frelsens mysterium og føres inn i troens, liturgiens og kjærlighetens liv for Guds folk og i apostolatet.

§ 3. Det tilligger bispekonferansen å utgi statutter som katekumenatet innrettes etter, der det bestemmes hva som skal presteres av katekumenene og der det fastlegges hvilke prerogativer de tilkjennes.

Kan. 789 – Neofyttene må ved egnet opplæring oppfostres til å kjenne den evangeliske sannhet mer fullstendig og til å ivareta oppgavene de ved dåpen har tatt på seg; de må fylles med oppriktig kjærlighet til Kristus og hans Kirke.

Kan. 790 – § 1. På misjonsterritoriene:

1° tilligger det diøcesanbiskopen å fremme, lede og koordinere tiltak og arbeid som sikter inn på misjonsvirksomheten;

2° må diøcesanbiskopen sørge for at det inngås behørige avtaler med lederne av instituttene som har viet seg til misjonsarbeid, og for at relasjonene til dem faller ut til misjonens beste.

§ 2. Alle misjonærer, også ordensfolk og deres hjelpere som oppholder seg på en diøcesanbiskops ansvarsområde, er underlagt forskriftene utgitt av ham som omtalt i § 1, nr. 1.

Kan. 791 – For å fremme misjonssamarbeidet i de enkelte bispedømmer:

1° må misjonskallene fremmes;

2° må prester uttas til effektivt å fremme tiltak for misjonene, særlig de *pavelige misjonsverker;*

3° må det årvisst avholdes en misjonsdag;

4° må det årlig tas opp en passende kollekt til misjonene som oversendes Den hellige stol.

Kan. 792 – Bispekonferansene må innrette og fremme verker der de som kommer fra misjonsmarkene til vedkommende konferansers territorium for arbeid eller studier, blir mottatt broderlig og hjulpet ved noens passende pastorale omsorg.

AVSNITT III
KATOLSK OPPDRAGELSE

Kan. 793 – § 1. Foreldrene samt deres stedfortredere bindes av forpliktelse og har rett til å oppdra sine barn; katolske foreldre har plikt og også rett til å velge de midler og innretninger ved hvilke de i henhold til de stedlige omstendigheter best kan legge til rette for barnas katolske oppdragelse.

§ 2. Foreldrene har også rett til å nyte godt av den hjelp som tilbys fra det borgerlige samfunn og som de trenger for å besørge barnas katolske oppdragelse.

Kan. 794 – § 1. Sett på én måte hører oppdragelsesplikten og -retten under Kirken som er betrodd den sendelse fra Gud å hjelpe menneskene til å kunne nå frem til det kristne livs fylde.

§ 2. Det er sjelehyrdenes plikt å legge alt til rette for at alle troende må kunne nyte godt av katolsk oppdragelse.

Kan. 795 – Siden den sanne oppdragelse skal se det som sin oppgave å danne den menneskelige personlighet helstøpt med sikte på dens endelige mål og samtidig på det allmenne vel for ulike samfunnskonstellasjoner, må barn og unge utvikle seg slik at deres fysiske, moralske og intellektuelle talenter får utfolde seg harmonisk, at de selv erverver den mer fullkomne oppfattelse av sitt ansvar og rett bruk av friheten og at de tilpasses aktiv deltagelse i samfunnslivet.

KAPITTEL I
SKOLER

Kan. 796 – § 1. Blant midlene til å fremme oppdragelsen må de kristustroende sette skolene høyt, de som for foreldrene jo er hovedhjelpemidlet for å oppfylle deres oppdragelsesoppdrag.

§ 2. Foreldrene må nødvendigvis samarbeide tett med skolenes lærere, til hvem

de har betrodd å oppdra barna; når lærerne gjennomfører oppgaven sin, må de samarbeide intimt med foreldrene og jo lytte velvillig til dem; foreldreforeninger og -møter bør fås i stand og skattes høyt.

Kan. 797 – Foreldrene må nødvendigvis ha reell frihet til å velge skoler; derfor skal de kristustroende legge vekt på at det borgerlige samfunn anerkjenner denne frihet for foreldrene, og at friheten under overholdelse av distributiv rettferdighet blir verget også ved subsidier.

Kan. 798 – Foreldre bør betro sine barn til de skoler der det sørges for katolsk oppdragelse; dersom de ikke kan gjøre det, påligger det dem forpliktelse til å sørge for at det utenfor skolene legges til rette for en behørig katolsk oppdragelse av dem.

Kan. 799 – De kristustroende må kjempe for at de lover som i det borgerlige samfunn regulerer de unges utdannelse, også legger til rette for religiøs og moralsk oppdragelse av dem i selve skolene i henhold til foreldrenes samvittighet.

Kan. 800 – § 1. Kirken har rett til å grunnlegge og lede skoler innen hvilken som helst disiplin, slag og nivå.

§ 2. De kristustroende bør fremme de katolske skoler ved at de så langt de har mulighet til det, bidrar med sin innsats til hjelp for å grunnlegge og støtte opp om dem.

Kan. 801 – Ordensinstitutter som har oppdragelse som sin særegne sendelse, bør – idet de trofast tar vare på denne sin sendelse – anstrenge seg for å vie seg til den katolske oppdragelse, også gjennom deres skoler som er grunnlagt med diøcesanbiskopens samtykke.

Kan. 802 – § 1. Dersom det ikke finnes skoler der det formidles en oppdragelse preget av kristen ånd, tilligger det diøcesanbiskopen å sørge for at slike grunnlegges.

§ 2. Hvor det er å anbefale, må diøcesanbiskopen treffe tiltak for at det også grunnlegges fagskoler og tekniske skoler foruten andre som er påkrevd ut fra spesielle behov.

Kan. 803 – § 1. Som katolsk forstås den skole som kompetent kirkelig myndighet eller offentlig kirkelig juridisk person leder, eller som kirkelig myndighet ved skriftlig dokument har anerkjent som sådan.

§ 2. Opplæringen og oppdragelsen i en katolsk skole må nødvendigvis bygge på prinsippene i den katolske lære; lærerne må markere seg ved rettroenhet og rettskaffent liv.

§ 3. Ingen skole – selv om den i virkeligheten er katolsk – må bære betegnelsen *katolsk skole* med mindre det skjer etter samtykke fra kompetent kirkelig myndighet.

Kan. 804 – § 1. Den katolske religionsopplæring og -oppdragelse som formidles i alskens skoler eller besørges ved forskjellige medier, er underlagt Kirkens autoritet; det tilligger bispekonferansen å utferdige generelle bestemmelser for dette virksomhetsfelt, og det tilligger diøcesanbiskopen å regulere og føre tilsyn med det.

§ 2. Stedets ordinarius må legge vekt på at lærerne som blir uttatt til religionsopplæringen i skolene, også i de ikke-katolske, markerer seg ved rettroenhet, det kristne livs vitnesbyrd og pedagogisk ferdighet.

Kan. 805 – Stedets ordinarius har for sitt bispedømme retten til å utnevne eller approbere religionslærerne og likeledes dersom det er påkrevd ut fra en religiøs eller moralsk begrunnelse, å avskjedige dem eller fordre at de blir avskjediget.

Kan. 806 – § 1. Diøcesanbiskopen har rett til å føre tilsyn med og ha innsyn i de katolske skoler som befinner seg på hans territorium, også de som er grunnlagt eller bestyres av medlemmer av ordensinstitutter. Likeledes tilkommer det ham å utgi forskrifter hva angår den generelle organisering av katolske skoler; disse forskrifter gjelder også for skoler som bestyres av de nevnte medlemmer, dog så at deres autonomi jo står urokket mht. den interne ledelse av skolene deres.

§ 2. Lederne av de katolske skoler må – under overvåkning av stedets ordinarius – sørge for at opplæringen som formidles i dem, med tanke på faglig standard markerer seg ved i det minste likt nivå med de andre skoler i området.

KAPITTEL II
KATOLSKE UNIVERSITETER OG ANDRE INNRETNINGER FOR HØYERE STUDIER

Kan. 807 – Kirken har rett til å opprette og lede universiteter som jo bidrar til en høyere kultur for menneskene og til mer fullkommen utvikling av den menneskelige person foruten til å oppfylle selve Kirkens læreoppdrag.

Kan. 808 – Intet universitet – selv om det i virkeligheten er katolsk – må bære navnet eller betegnelsen *katolsk universitet* med mindre det skjer etter samtykke fra kompetent kirkelig myndighet.

Kan. 809 – Bispekonferansene må sørge for dersom det lar seg gjøre og er å anbefale, at det finnes universiteter eller i det minste fakulteter, godt fordelt på deres territorium, der de forskjellige disipliner, jo under overholdelse av deres vitenskapelige autonomi, utforskes og formidles med tanke på den katolske lære.

Kan. 810 – § 1. Det er kompetent myndighets plikt i henhold til statuttene å treffe tiltak for at det ved katolske universiteter blir utnevnt undervisningspersonell som utenom faglig og pedagogisk skikkethet, markerer seg ved integritet mht. lære og rettskaffenhet mht. livsførsel, og at de ved mangel på dette i påkrevd omfang blir fjernet fra sitt oppdrag, under overholdelse av den i statuttene faststlagte fremgangsmåte.

§ 2. Bispekonferansene og de angjeldende diøcesanbiskoper har plikt og rett til å føre tilsyn med at prinsippene i den katolske lære trofast blir fulgt ved disse universiteter.

Kan. 811 – § 1. Kompetent kirkelig myndighet må sørge for at det ved katolske universiteter blir opprettet et teologisk fakultet, institutt eller i det minste lærestol der det gis forelesninger også for lege studenter.

§ 2. Ved de enkelte katolske universiteter bør det holdes forelesninger der hovedaklig de teologiske spørsmål tas under behandling som er forbundet med vedkommende fakulteters disipliner.

Kan. 812 – De som formidler teologiske disipliner ved alskens innretninger for høyere studier, må nødvendigvis ha mandat fra kompetent kirkelig myndighet.

Kan. 813 – Diøcesanbiskopen må vise betydelig pastoralt omsorg for studentene, også ved opprettelse av sogn eller i det minste ved fast uttatte prester for dette, og han må treffe tiltak for at det ved universitetene, også de ikke-katolske, finnes katolske universitetssentre som tilbyr ungdommen hjelp, særlig åndelig.

Kan. 814 – De forskrifter som er fastsatt om universitetene, anvendes på like måte på andre innretninger for høyere studier.

KAPITTEL III
KIRKELIGE UNIVERSITETER OG FAKULTETER

Kan. 815 – I kraft av sitt oppdrag å forkynne den åpenbarte sannhet har Kirken egne kirkelige universiteter eller fakulteter for å utforske de sakrale disipliner eller disipliner forbundet med disse og for å lære opp studentene vitenskapelig i de samme disipliner.

Kan. 816 – § 1. Kirkelige universiteter og fakulteter kan bare etableres ved opprettelse foretatt av Den apostoliske stol eller ved approbasjon innvilget av samme; deres overordnede ledelse tilkommer også denne.

§ 2. De enkelte kirkelige universiteter og fakulteter skal ha sine statutter og en studieplan approbert av Den apostoliske stol.

Kan. 817 – Intet universitet eller fakultet som ikke er opprettet eller approbert av Den apostoliske stol, kan gyldig meddele akademiske grader som har kanonisk virkning i Kirken.

Kan. 818 – De forskrifter som er fastsatt for katolske universiteter i kann. 810, 812 og 813, gjelder også for kirkelige universiteter og fakulteter.

Kan. 819 – For så vidt som det beste for et bispedømme eller et ordensinstitutt eller endog for selve Kirken som helhet krever det, skal diøcesanbiskopene eller instituttenes kompetente superiorer sende unge, både klerikere og medlemmer som markerer seg ved karakter, dyd og begavelse, til kirkelige universiteter og fakulteter.

Kan. 820 – Lederne og professorene ved kirkelige universiteter og fakulteter må sørge for at forskjellige universitetsfakulteter gjensidig bistår hverandre ettersom studieobjektet tillater det, og at det finner sted gjensidig samarbeid mellom eget universitet eller fakultet og andre universiteter og fakulteter, også ikke-kirkelige, der jo sammenbindende arbeid i form av møter, koordinert vitenskapelig forskning og andre midler vil virke sammen til vitenskapenes høyere vekst.

Kan. 821 – Bispekonferansen og diøcesanbiskopen bør treffe tiltak for det der det lar seg gjøre, grunnlegges høyere innretninger for religiøse vitenskaper der det jo undervises i teologiske disipliner og annet som berører den kristne kultur.

AVSNITT IV
ULIKE MEDIER OG SPESIELT BØKER

Kan. 822 – § 1. Når Kirkens hyrder oppfyller sitt oppdrag – idet de gjør bruk av Kirkens egen rett –, må de anstrenge seg for å anvende ulike medier.

§ 2. De samme hyrder har ansvar for å undervise de troende om at det påligger dem plikt til å samarbeide for at bruken av ulike medier gjennomsyres av en human og kristen ånd.

§ 3. Alle kristustroende, men da særlig de som på en måte har del i bestyrelsen eller bruken av disse medier, bør legge vekt på å yte sin bistand til hjelp for den pastorale virksomhet slik at Kirken også ved disse medier effektivt kan utøve sitt oppdrag.

Kan. 823 – § 1. For å bevare troenssannhetenes og moralens integritet har

Kirkens hyrder plikt og rett til å føre tilsyn med at ikke noe ved skrifter eller ved bruken av ulike medier påfører de kristustroendes tro eller moral skade; likeledes å fordre at skrifter som berører tro eller moral og som skal utgis av kristustroende, blir forelagt dem for vurdering; foruten å forkaste skrifter som gjør skade på den rette tro eller gode moral.

§ 2. Plikten og retten omtalt i § 1 tilkommer biskopene – så vel enkeltvis som samlet på partikularkonsil eller til bispekonferanser – mht. de kristustroende overdratt deres omsorg, men Kirkens øverste myndighet mht. Guds folk som helhet.

Kan. 824 – § 1. Når man i henhold til kanonene i dette avsnitt må søke om tillatelse eller approbasjon fra stedets ordinarius for å utgi bøker, er dette opphavsmannens egen stedets ordinarius eller stedets ordinarius der bøkene skal offentliggjøres med mindre noe annet er fastsatt.

§ 2. Det som i kanonene i dette avsnitt fastsettes om bøker, blir å anvende på alskens skrifter bestemt for offentlig utbredelse med mindre noe annet er på det rene.

Kan. 825 – § 1. Bøker i Den hellige skrift kan ikke utgis med mindre de er blitt approbert av Den apostoliske stol eller av bispekonferansen; likeledes kreves det for at versjoner av dem skal kunne utgis på et morsmål, at de av den samme myndighet er blitt approbert og på samme tid utstyrt med nødvendige og tilstrekkelig med forklaringer.

§ 2. Katolske kristustroende kan, også i felles innsats sammen med adskilte brødre, etter tillatelse fra bispekonferansen tilrettelegge og utgi versjoner av bøkene i Den hellige skrift utstyrt med høvelige forklaringer.

Kan. 826 – § 1. Hva angår liturgiske bøker, må forskriftene i kan. 838 overholdes.

§ 2. For igjen å kunne utgi liturgiske bøker, foruten versjoner av dem på et morsmål, eller av deler av dem, skal samsvar med approbert utgave være på det rene ut fra attestasjon fra stedets ordinarius der de offentliggjøres.

§ 3. Bønnebøker til de troendes offentlige eller private bruk må ikke utgis med mindre det skjer etter tillatelse fra stedets ordinarius.

Kan. 827 – § 1. Katekismer foruten andre skrifter innen den kateketiske opplæring samt versjoner av disse trenger approbasjon fra stedets ordinarius for at de kan utgis, dog så at forskriften i kan. 775, § 2, står fast.

§ 2. Med mindre de er utgitt med approbasjon fra kompetent kirkelige myndighet eller senere approbert av denne, kan ikke bøker som gjelder spørsmål innen Den hellige skrift, teologien, den kanoniske rett eller kirkehistorien eller innen de religiøse eller moralske disipliner, anvendes som tekster som undervisningen skal bygge på i skolene, det være seg barneskolene, ungdomsskolene eller de videregående skoler.

§ 3. Det anbefales at bøker som behandler stoffet omtalt i § 2, blir forelagt stedets ordinarius for vurdering selv om de ikke skal anvendes som tekster i undervisningen; dette gjelder likeledes skrifter der det forekommer noe som særlig er av interesse for religionen eller den moralske anstendighet.

§ 4. Bøker eller andre skrifter som behandler religiøse eller moralske spørsmål, kan ikke utstilles, selges eller gis bort i kirker eller kapell med mindre de er utgitt med tillatelse fra kompetent kirkelig myndighet eller senere approbert av denne.

Kan. 828 – Det er ikke lov igjen å utgi samlinger av dekreter eller akter utgitt av en eller annen kirkelig myndighet med mindre man først har utvirket tillatelse fra samme myndighet og de av denne foreskrevne vilkår er fulgt.

Kan. 829 – Approbasjon av eller tillatelse til å utgi et verk gjelder for originalteksten, men ikke for nye utgaver eller oversettelser av denne.

Kan. 830 – § 1. Samtidig som retten forblir urørt for enhver stedets ordinarius til å overdra vurderingen av bøker til personer godkjent av ham selv, kan det av bispekonferansen lages en liste over sensorer som markerer seg ved fagkunnskap, rettroenhet og klokskap og som står til disposisjon for diøcesankuriene, eller det kan også etableres en sensorkommisjon som de stedlige ordinariuser kan konsultere.

§ 2. Når sensoren utfører sin tjeneste, må han sette til side ethvert personhensyn og bare ha for øye Kirkens tros- og morallære, slik den er holdt frem av det kirkelige

læreembete.

§ 3. En sensor skal gi uttrykk for sin oppfatning skriftlig; dersom den er til gunst, bør ordinarius etter egen kloke vurdering innvilge tillatelse til at det skjer utgivelse, noe han uttrykker ved sitt navn foruten tid og sted for innvilget tillatelse; dersom ordinarius ikke innvilger det, må han meddele verkets forfatter nektingsbegrunnelsen.

Kan. 831 – § 1. Med mindre det foreligger en berettiget og fornuftig grunn, må kristustroende ikke skrive i aviser, tidsskrifter eller ukeblad som pleier klart å angripe den katolske religion eller gode moral; klerikere og medlemmer av ordensinstitutter bare etter tillatelse fra stedets ordinarius.

§ 2. Det tilligger bispekonferansen å fastsette bestemmelser om det som kreves for at klerikere og medlemmer av ordensinstitutter skal ha lov til å delta ved behandling i radio eller fjernsyn av spørsmål som angår den katolske lære eller moral.

Kan. 832 – Medlemmene av ordensinstitutter trenger også tillatelse fra sin høyere superior i samsvar med det som er bestemt i konstitusjonene, for at de kan utgi skrifter med behandling av religiøse eller moralske spørsmål.

AVSNITT V
TROSBEKJENNELSE

Kan. 833 – Det påligger de følgende forpliktelse til personlig å avlegge trosbekjennelse i overensstemmelse med et formular godkjent av Den apostoliske stol:

1° overfor formannen eller hans delegerte: alle som er med med tellende eller konsultativt votum på et økumenisk konsil eller partikularkonsil, bispesynoden eller en diøcesansynode; men formannen avlegger trosbekjennelse overfor konsilet eller synoden;

2° de som er befordret til kardinalsverdighet, i henhold til det hellige kollegiums statutter;

3° overfor en delegert fra Den apostoliske stol: alle som er befordret til episkopatet, og likeledes de som likestilles med diøcesanbiskopen;

4° overfor konsultorkollegiet: diøcesanadministratoren;

5° overfor diøcesanbiskopen eller hans delegerte: generalvikarene og de biskoppelige vikarer foruten rettsvikarene;

6° overfor stedets ordinarius eller hans delegerte: sogneprestene, rektoren og lærerne i teologi og filosofi i seminarene, ved tiltredelse av påtatt oppdrag; de som ved ordinasjon blir befordret til diakonatet;

7° overfor storkansleren eller i mangel av dette overfor stedets ordinarius eller hans delegerte: rektor for kirkelig eller katolsk universitet, ved tiltredelsen av påtatt oppdrag; overfor rektor dersom han er prest, eller overfor stedets ordinarius eller hans delegerte: undervisningspersonell som formidler disipliner som berører tro eller moral ved alskens universiteter, ved tiltredelse av påtatt oppdrag;

8° superiorer i klerikale ordensinstitutter og selskaper for apostolisk liv, i samsvar med det som er bestemt i konstitusjonene.

BOK IV

KIRKENS HELLIGGJØRELSESOPPDRAG

Kan. 834 – § 1. Helliggjørelsesoppdraget oppfyller Kirken på en særskilt måte gjennom den hellige liturgi som jo regnes som utøvelse av Jesu Kristi prestelige oppdrag der menneskenes helliggjørelse uttrykkes billedlig gjennom sansbare tegn og virkeliggjøres på det enkelte tegns egen måte; i liturgien utfoldes da av Jesu Kristi mystiske legeme, hodet og lemmene, den fulle og hele offentlige dyrkelsen av Gud.

§ 2. Gudsdyrkelse på denne måte finner sted da når den frembæres i Kirkens navn av rettmessig uttatte personer og gjennom handlinger godkjent av Kirkens myndighet.

Kan. 835 – § 1. Helliggjørelsesoppdraget utøver fremfor alt biskopene som er yppersteprester, hovedforvaltere av Guds mysterier og ledere for, og som fremmer og vokter over hele det liturgiske liv i den kirke som er dem overdratt.

§ 2. Dette utøver også prestene; også de er delaktige i selve Kristi prestedømme – for som hans tjenere under biskopens autoritet vies de jo til å feire gudstjeneste og helliggjøre folket.

§ 3. Diakonene tar del i feiringen av gudstjenesten i samsvar med det som er bestemt av forskriftene i gjeldende rett.

§ 4. Også de øvrige kristustroende tar sin del av helliggjørelsesoppdraget idet de på sitt eget vis tar aktivt del i de liturgiske feiringer, særlig i eukaristifeiringen; på en særskilt måte deltar foreldre i dette oppdrag når de fører et ekteskapelig liv i kristen ånd og besørger kristen oppdragelse av sine barn.

Kan. 836 – Da den kristne gudsdyrkelse der de kristustroendes allmenne prestedømme utøves, er et verk som utgår fra og hviler i troen, må de geistlige tjenere med omhu sørge for å utvikle og belyse denne tro, særlig gjennom ordets tjeneste der den fødes og næres.

Kan. 837 – § 1. De liturgiske handlinger er ikke private handlinger, men feiringer ved selve Kirken som er «enhetens sakrament», nemlig det hellige folk samlet og ordnet under biskopene; disse handlinger tilhører derfor Kirkens legeme som helhet og de manifesterer og innvirker på det; de berører dets enkelte lemmer på forskjellig vis i forhold til forskjellighet mht. ordinasjoner, oppdrag og aktuell deltagelse.

§ 2. For så vidt som de liturgiske handlinger etter sin egen natur bør medføre felles feiring, må de hvor det lar seg gjøre, feires med tallrik og aktiv deltagelse av de kristustroende.

Kan. 838 – § 1. Kirkens autoritet er den eneste autoritet som ledelsen av den hellige liturgi hviler på, og denne autoritet ligger jo hos Den apostoliske stol og – i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett – hos diøcesanbiskopen.

§ 2. Det tilligger Den apostoliske stol å regulere den hellige liturgi i Kirken som helhet, å utgi liturgiske bøker og overprøve tilpasninger approbert av en bispekonferanse i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett, foruten å våke over at de liturgiske anordninger trofast iakttas overalt.*

* Denne paragraf fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Magnum Principium,* 3. sepember 2017 (AAS 109 [2017] 969).

§ 3. Det hører under bispekonferansene å tilrettelegge og approbere morsmålsversjoner av de liturgiske bøker – tillempet med troskap og på vanlig måte, innenfor de fastlagte rammer – samt å utgi de liturgiske bøker for de områder som hører inn under vedkommende konferanse, etter Den apostoliske stols bekreftelse.*

* Denne paragraf fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Magnum Principium,* 3. sepember 2017 (AAS 109 [2017] 969).

§ 4. Det tilligger diøcesanbiskopen i den kirke som er ham overdratt, innenfor rammene for hans kompetanse å gi de bestemmelser om liturgiske forhold som påligger alle.

Kan. 839 – § 1. Også ved andre midler gjennomfører Kirken helliggjørelsesoppdraget, det være seg ved bønner der Gud blir bønnfalt slik at de kristustroende kan bli helliggjort i sannheten, eller ved botsgjerninger og karitativ innsats som jo med stor kraft hjelper til å rotfeste og styrke Kristi rike i hjertene og

bidrar til verdens frelse.

§ 2. De stedlige ordinariuser må sørge for at bønnene, foruten det kristne folks fromme og hellige øvelser, samsvarer helt med Kirkens normer.

DEL I
SAKRAMENTENE

Kan. 840 – Den nye pakts sakramenter – innstiftet av Herren Kristus og betrodd Kirken, de som jo er handlinger av Kristus og Kirken – finnes som tegn og midler som troen uttrykkes og styrkes ved, Gud dyrkes og menneskene helliggjørelse bevirkes, og derfor bidrar de i høyeste grad til å etablere, styrke og manifestere det kirkelige fellesskap; ut fra dette skal så vel de geistlige tjenere som de øvrig kristustroende under feiringen av dem vise den dypeste ærbødighet og behørig aktsomhet.

Kan. 841 – Siden sakramentene er de samme for hele Kirken og tilhører den guddommelig skatt, tilligger det kun Kirkens øverste myndighet å godkjenne eller fastlegge det som er påkrevd for deres gyldighet, og det tilligger den samme eller en annen kompetent myndighet i samsvar med det som er bestemt i kan. 838, §§ 3 og 4, å dekretere hva som hører med til lovlig feiring, forvaltning og mottagelse av dem foruten til det ritual som må overholdes ved feiringen av dem.

Kan. 842 – § 1. Den som ikke har mottatt dåpen, kan ikke gyldig gis adgang til de øvrige sakramenter.

§ 2. Sakramentene dåp, konfirmasjon og den hellige Eukaristi er så sammenvokst med hverandre at de kreves til den fulle kristne initiasjon.

Kan. 843 – § 1. De geistlige tjenere kan ikke nekte sakramentene til dem som beleilig ber om dem, er rettelig beredt og ut fra gjeldende rett ikke forbys å motta dem.

§ 2. Sjelehyrdene og de øvrige kristustroende har – enhver i henhold til sitt kirkelige oppdrag – plikt til å sørge for at de som ber om sakramentene, blir forberedt til å motta dem ved behørig evangelisering foruten ved kateketisk

opplæring, under hensyntagen til bestemmelser utgitt av kompetent myndighet.

Kan. 844 – § 1. Katolske forrettende forvalter sakramentene lovlig til alene katolske kristustroende som likeens lovlig mottar dem fra alene katolske forrettende, dog så at forskriftene i denne kanons §§ 2, 3 og 4, og i kan. 861, § 2 står urokket.

§ 2. I den utstrekning en nødssituasjon fordrer det eller når virkelig åndelig nytte tilsier det og dog utelukkende når faren for villfarelse eller indifferentisme unngås, har kristustroende for hvem det er fysisk eller moralsk umulig å oppsøke en katolsk forrettende, lov til å motta botens, Eukaristiens og sykesalvingens sakramenter fra ikke-katolske forrettende i kirker der de ovenfornevnte sakramenter eksisterer gyldig.

§ 3. Katolske forrettende forvalter lovlig botens, Eukaristiens og sykesalvingens sakramenter til medlemmer av orientalske kirker som ikke har full kommunion med Den katolske kirke, dersom disse av egen drift ber om det og er rettelig beredt; det samme gjelder også mht. medlemmer av andre kirker som etter Den apostoliske stols vurdering hva angår sakramentene, også befinner seg i en lignende situasjon som de ovenfornevnte orientalske kirker.

§ 4. Dersom det foreligger dødsfare eller dersom – etter diøcesanbiskopens eller bispekonferansens vurdering – en annen alvorlig nødssituasjon gjør det påtrengende, forvalter katolske forrettende lovlig de samme sakramenter også til øvrige kristne som ikke har full kommunion med Den katolske kirke, når de ikke kan oppsøke en forrettende fra deres eget samfunn og når de av egen drift ber om det, dog utelukkende når de tilkjennegir katolsk tro mht. disse sakramenter og er rettelig beredt.

§ 5. For tilfellene omtalt i §§ 2, 3 og 4 må ikke diøcesanbiskopen eller bispekonferansen utstede generelle bestemmelser med mindre det skjer etter konsultasjon med kompetent myndighet i det minste i den lokale ikke-katolske kirke eller det lokale ikke-katolske samfunn i hvis interesse det er.

Kan. 845 – § 1. Da jo dåpens, konfirmasjonens og ordinasjonens sakramenter setter sitt preg på vedkommende, kan de ikke gjentas.

§ 2. Dersom det etter at omhyggelig undersøkelse er gjennomført, fortsatt gjenstår en fornuftig tvil om sakramentene omtalt i § 1 faktisk eller gyldig er blitt

meddelt, meddeles de betinget.

Kan. 846 – § 1. Under feiringen av sakramentene må man trofast holde seg til de liturgiske bøker godkjent av kompetent myndighet; ut fra dette må ingen ved eget inngrep legge til, utelate eller endre noe i disse.

§ 2. Den forrettende må feire sakramentene i overensstemmelse med egen ritus.

Kan. 847 – § 1. Ved sakramentsforvaltning der det anvendes hellige oljer, skal den forrettende bruke oljer presset av oliven eller av andre planter og konsekrert eller velsignet av biskopen, og dét nylig, dog så at forskriften i kan. 999, nr. 2, står urokket; gamle oljer må ikke brukes med mindre det er nødvendig.

§ 2. Sognepresten må skaffe seg hellige oljer fra egen biskop og omhyggelig oppbevare dem på et forvaringssted som sømmer seg for det.

Kan. 848 – Utenom de av kompetent myndighet fastlagte offergaver må den forrettende ikke be om noe for forvaltningen av sakramenter, idet det alltid må sikres at de trengende ikke på grunn av fattigdom fratas hjelpen i sakramentene.

AVSNITT I
DÅPEN

Kan. 849 – Dåpen – inngangsporten blant sakramentene – er som realitet eller i det minste som ønske nødvendig til frelse; der blir menneskene befridd fra syndene, der blir de gjenfødt som Guds barn og der blir de som likedannet med Kristus ved et uutslettelig preg innlemmet i Kirken; dåpen blir gyldig meddelt bare ved et bad i virkelig vann sammen med behørig form på dåpsordene.

KAPITTEL I
FEIRING AV DÅPEN

Kan. 850 – Dåpen forrettes i overensstemmelse med ritual foreskrevet i

godkjente liturgiske bøker, unntatt i et påtrengende nødstilfelle, der bare det skal iakttas som kreves for sakramentets gyldighet.

Kan. 851 – Feiringen av dåp må nødvendigvis forberedes på behørig vis; derfor gjelder:

1° en voksen som har som intensjon å motta dåpen, må opptas i katekumenatet og for så vidt som det lar seg gjøre, føres fremad gjennom forskjellige trinn til den sakramentale initiasjon i overensstemmelse med det av bispekonferansen tilpassede initiasjonsritual og de av samme utgitte særskilte bestemmelser;

2° foreldrene til et lite barn som skal døpes – og likeledes de som skal ta på seg fadderoppdraget – må undervises rettelig om dette sakraments betydning og om de forpliktelser som henger sammen med det; sognepresten må personlig eller gjennom andre sørge for at foreldrene slik på behørig vis blir forberedt gjennom pastorale påminnelser, ja, også ved felles bønn, at flere familier blir samlet og at de hvor det lar seg gjøre, blir besøkt.

Kan. 852 – § 1. De forskrifter som finnes i kanonene om voksendåp, anvendes på alle som er kommet over småbarnstadiet og har nådd fornuftens bruk.

§ 2. Den som er uten egne sjelsevner, er sammenlignbar med et lite barn, også med henblikk på de forhold som angår dåpen.

Kan. 853 – Bortsett fra i nødstilfelle må vannet som anvendes når dåpen meddeles, nødvendigvis være velsignet i overensstemmelse med forskriftene i de liturgiske bøker.

Kan. 854 – Dåpen meddeles enten ved neddykking eller ved overøsing, under overholdelse av bispekonferansens forskrifter.

Kan. 855 – Foreldrene, fadderne og sognepresten må sørge for at det ikke gis et navn som kjennes fremmed for kristne ører.

Kan. 856 – Selv om dåp kan feires på en hvilken som helst dag, anbefales det dog at den ordinært feires på en søndag eller dersom det lar seg gjøre, under påskevigilien.

Kan. 857 – § 1. Bortsett fra i nødstilfelle er det særegne sted for dåp en kirke eller et kapell.

§ 2. Det må regnes som hovedregel at en voksen døpes i vedkommendes egen sognekirke, men et lite barn i foreldrenes egen sognekirke, med mindre en berettiget grunn tilsier noe annet.

Kan. 858 – § 1. Enhver sognekirke må ha en døpefont, dog så at en for andre kirker allerede velervervet kumulativ rettighet står urokket.

§ 2. Etter at stedets sogneprest er hørt, kan stedets ordinarius tillate eller befale til fordel for de troende at det finnes døpefont også i en annen kirke eller et kapell innenfor sognets grenser.

Kan. 859 – Dersom baptisanden som følge av avstand eller andre omstendigheter ikke uten betydelig besvær kan dra eller bli brakt til sognekirken eller til en annen kirke eller kapell som omtalt i kan. 858, § 2, kan og skal dåpen meddeles i en annen mer nærliggende kirke eller kapell, eller også på et annet sted som sømmer seg for det.

Kan. 860 – § 1. Utenom i nødstilfelle må dåpen ikke meddeles i private hus med mindre stedets ordinarius av en tungtveiende grunn har tillatt det.

§ 2. Med mindre diøcesanbiskopen har fastsatt noe annet, må dåp ikke feires på helseinstitusjoner, med mindre det skjer i et nødstilfelle eller med en annen tvingende pastoral begrunnelse.

KAPITTEL II
FORRETTENDE VED DÅPEN

Kan. 861 – § 1. Ordinær forrettende ved dåpen er en biskop, en prest og en diakon, dog så at forskriften i kan. 530, nr. 1, står fast.

§ 2. Når en ordinær forrettende er fraværende eller forhindret, meddeler en

kateket eller annen person uttatt av stedets ordinarius til dette oppdrag dåpen lovlig; ja, i nødstilfelle gjelder det ethvert menneske med behørig intensjon; sjelehyrdene, særlig sognepresten, må legge vekt på at de kristustroende undervises om rett måte å døpe på.

Kan. 862 – Unntatt i nødstilfelle har ingen uten behørig tillatelse lov til å meddele dåpen på en annens territorium, ja, selv ikke til sine undergivne.

Kan. 863 – Dåp av voksne, i det minste av dem som har fylt 14 år, må innberettes til diøcesanbiskopen slik at den kan forvaltes av ham dersom han vurderer at det er å anbefale.

KAPITTEL III
BAPTISANDENE

Kan. 864 – Kapabelt til dåpsmottagelse er ethvert, men alene det menneske som ennå ikke er døpt.

Kan. 865 – § 1. For at en voksen kan døpes, må vedkommende nødvendigvis ha tilkjennegitt vilje til å motta dåpen, være tilstrekkelig instruert om troens sannheter og de kristne forpliktelser og gjennom katekumenatet være prøvd i det kristne liv; han må også påminnes om å sørge over sine synder.

§ 2. En voksen som befinner seg i dødsfare, kan døpes dersom han har noe kjennskap til troens hovedsannheter, han på en eller annen måte har tilkjennegitt sin intensjon om å motta dåpen og han lover at han skal overholde den kristne religions bud.

Kan. 866 – En voksen som døpes, må konfirmeres like etter dåpen og delta i eukaristifeiringen, også ved å motta kommunionen, med mindre en tungtveiende begrunnelse står i veien for det.

Kan. 867 – § 1. Det påligger foreldrene forpliktelse til å sørge for at småbarn blir døpt i løpet av de første uker; så snart som mulig etter fødselen, ja, gjerne alt før

denne, må de oppsøke sognepresten for å be om sakramentet for barnet og på behørig vis bli forberedt til det.

§ 2. Dersom et lite barn befinner seg i dødsfare, må det uten noe forsinkelse døpes.

Kan. 868 – § 1. For at et lite barn lovlig kan døpes, må nødvendigvis:

1° foreldrene samtykke, i det minste én av dem eller én av deres rettmessige stedfortredere;

2° et grunnfestet håp bestå om at det lille barn vil bli oppdratt i den katolske religion, dog så at § 3 står fast; dersom det helt og holdent mangler, må dåpen i overensstemmelse med forskriftene i partikularretten utsettes, etter at foreldrene har fått det begrunnet.*

* Nr. 2 fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *De concordia inter Codices,* 31. mai 2016, art. 4 (AAS 108 [2016] 604).

§ 2. Et lite barn av katolske foreldre, ja t.o.m. av ikke-katolske, døpes i dødsfare lovlig, selv mot foreldrenes vilje.

§ 3. Et lite barn av ikke-katolske kristne døpes lovlig dersom foreldrene eller i det minste én av dem – eller en av deres rettmessige stedfortredere – ber om det, og dersom det for vedkommende fysisk eller moralsk er umulig å oppsøke egen forrettende.*

* Denne paragraf ble tilføyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *De concordia inter Codices,* 31. mai 2016, art. 5 (AAS 108 [2016] 604).

Kan. 869 – § 1. Dersom det består tvil om en er blitt døpt eller dåpen er blitt gyldig meddelt og tvilen endog forblir etter seriøs undersøkelse, må dåpen meddeles vedkommende betinget.

§ 2. De som er døpt i et ikke-katolsk kirkesamfunn, må ikke døpes betinget med mindre det finnes en seriøs begrunnelse for å tvile på dåpens gyldighet etter at materien og formen på dåpsordene som ble anvendt da dåpen ble meddelt, er gransket, foruten at det er tatt hensyn til intensjonen hos voksen baptisand og hos den dåpsforrettende.

§ 3. Dersom det i tilfellene omtalt i §§ 1 og 2 forblir tvil om meddelelse av eller gyldighet av dåpen, må dåp ikke meddeles med mindre det skjer etter at det for

baptisanden dersom han er voksen, er gjort rede for læren om dåpens sakrament og etter at han eller hans foreldre dersom det handler om et lite barn, er blitt forklart begrunnelsen for tvilen om at gyldig dåp er blitt feiret.

Kan. 870 – Et lite barn som er satt ut eller funnet, må døpes med mindre dets dåp er på det rene etter at saken er omhyggelig undersøkt.

Kan. 871 – Aborterte foster må dersom de lever og for så vidt som det lar seg gjøre, døpes.

KAPITTEL IV
FADDERE

Kan. 872 – Når det lar seg gjøre, gis baptisanden en fadder; det tilligger denne å stå en voksen baptisand bi ved den kristne initiasjon; sammen med foreldrene tilligger det fadderen å bringe et dåpsbarn til dåpen og likeledes å gjøre sin innsats for at den døpte må føre et kristent liv som samsvarer med dåpen, og trofast oppfylle forpliktelsene som henger i hop med denne.

Kan. 873 – Bare én gudfar eller én gudmor engasjeres, eller eventuelt en fadder av hvert kjønn.

Kan. 874 – § 1. For at en skal kunne gis adgang til å ta på seg fadderoppdrag, må vedkommende nødvendigvis:

1° være utpekt av baptisanden selv eller hans foreldre, av den som er deres stedfortreder, eller hvis disse mangler, av sognepresten eller den forrettende, og være egnet til og ha som intensjon å ivareta dette oppdrag;

2° ha fylt 16 år, med mindre en annen alder er blitt fastsatt av diøcesanbiskopen eller det for sognepresten eller den forrettende synes å foreligge en berettiget grunn til å gjøre unntak;

3° være katolikk, konfirmert og alt ha mottatt Eukaristiens allerhelligste sakrament, og likeså føre et liv som samsvarer med troen og med oppdraget han tar på seg;

4° ikke være beheftet med noen kanonisk straff som rettmessig er ilagt eller erklært å bestå;

5° ikke være baptisandens far eller mor.

§ 2. En døpt som tilhører et ikke-katolsk kirkesamfunn, kan ikke gis adgang til fadderoppdrag med mindre det skjer sammen med en katolsk fadder og da bare som dåpsvitne.

KAPITTEL V
BEVIS PÅ OG INNFØRING AV MEDDELT DÅP

Kan. 875 – Den som forvalter dåpen, må sørge for at det med mindre en fadder er til stede, i det minste finnes et vitne ved hvem dåpsmeddelelsen kan bevises.

Kan. 876 – For å godtgjøre meddelt dåp er det tilstrekkelig dersom det ikke er til noens ulempe, med erklæring fra ett vitne som er hevet over enhver form for innsigelse, eller fra den døpte selv under ed dersom han mottok dåpen i voksen alder.

Kan. 877 – § 1. Stedets sogneprest der dåp blir feiret, skal med omhu og uten noen forsinkelse nedtegne de døptes navn i dåpsboken, og det gjøres oppmerksom på hvem som var forrettende, foreldre, faddere foruten – dersom det var noen til stede – vitner, samt sted og dato for meddelt dåp; samtidig som fødselsdato og fødested blir angitt.

§ 2. Dersom det handler om barn født av ugift mor, blir morens navn å føye inn dersom hennes morskap offentlig er på det rene eller når hun selv av egen drift skriftlig eller i nærvær av to vitner ber om det; likeledes blir farens navn å skrive inn dersom hans farskap bevises enten ved et offentlig dokument eller ved hans egen erklæring overfor sognepresten og to vitner; i øvrige tilfeller skrives den døpte inn uten angivelse av farens eller foreldrenes navn.

§ 3. Dersom det handler om et adoptivbarn, må adoptivforeldrenes navn skrives inn, foruten – i det minste dersom det skjer slik ved borgerlig registrering i området – de biologiske foreldres i samsvar med det som er bestemt i §§ 1 og 2, under hensyntagen til bispekonferansens forskrifter.

Kan. 878 – Dersom dåpen hverken er blitt forvaltet av sognepresten eller i hans

nærvær, skal den forrettende ved dåpen, hvem det enn måtte være, underrette sognepresten i det sogn der dåpen er blitt forvaltet, om meddelt dåp, for at denne kan innføre dåpen i samsvar med det som er bestemt i kan. 877, § 1.

AVSNITT II
KONFIRMASJONENS SAKRAMENT

Kan. 879 – Konfirmasjonens sakrament setter sitt preg på de døpte; ved det blir de mens de skrider frem på den kristne initiasjons vei, beriket med Den Hellige Ånds gave og bindes med et enda mer fullkomment bånd til Kirken; det styrker og forplikter dem enda fastere til ved ord og handling å være vitner om Kristus og utbre og forsvare troen.

KAPITTEL I
FEIRING AV KONFIRMASJONEN

Kan. 880 – § 1. Konfirmasjonens sakrament meddeles ved krismasalving på pannen, som skjer under håndspåleggelse og ved de ord som er foreskrevet i godkjente liturgiske bøker.

§ 2. Krismaen som anvendes ved konfirmasjonens sakrament, skal være konsekrert av en biskop, ja, også når sakramentet forrettes av en prest.

Kan. 881 – Det er å anbefale at konfirmasjonens sakrament feires i en kirke og da innenfor messen; ut fra en berettiget og fornuftig grunn kan det likevel feires utenfor messen og på et hvilket som helst verdig sted.

KAPITTEL II
FORRETTENDE VED KONFIRMASJONEN

Kan. 882 – Ordinær forrettende ved konfirmasjonen er en biskop; gyldig meddeler også en prest dette sakrament når han i kraft av den universelle rett eller av særskilt innvilgning fra kompetent myndighet er utstyrt med slik fullmakt.

Kan. 883 – Ut fra selve den gjeldende rett innehar følgende fullmakt til å forrette konfirmasjon:

1° innenfor grensene for vedkommendes ansvarsområde: de som juridisk likestilles med diøcesanbiskopen;

2° mht. den person det handler om: den prest som i kraft av embete eller mandat fra diøcesanbiskopen døper en som er kommet over småbarnsstadiet, eller opptar en som alt er døpt, i Den katolske kirkes fulle fellesskap;

3° mht. dem som befinner seg i dødsfare: sognepresten, ja, t.o.m. enhver prest.

Kan. 884 – § 1. Diøcesanbiskopen må selv personlig forvalte konfirmasjonen eller sørge for at den blir forvaltet gjennom en annen biskop; dersom behovet krever det, kan han gi fullmakt til en eller flere bestemte prester til å forvalte dette sakrament.

§ 2. Av en tungtveiende grunn kan en biskop og likeledes en prest som i kraft av gjeldende rett eller særskilt innvilgning fra kompetent myndighet er gitt fullmakt til å konfirmere, i enkelttilfeller la seg ledsage av prester for at også de skal forvalte sakramentet sammen med ham.

Kan. 885 – § 1. Det påligger diøcesanbiskopen forpliktelse til å sørge for at konfirmasjonens sakrament blir meddelt de undergivne som rettelig og på fornuftig vis ber om det.

§ 2. En prest som innehar denne fullmakt, skal gjøre bruk av den overfor dem til hvis gunst fullmakten er innvilget.

Kan. 886 – § 1. I sitt bispedømme forvalter biskopen rettmessig konfirmasjonens sakrament også til ikke-undergivne troende med mindre et uttrykkelig forbud fra deres egen ordinarius står i veien for det.

§ 2. For at han lovlig kan forvalte konfirmasjonen i et annet bispedømme, trenger biskopen med mindre det handler om hans undergivne, i det minste en på fornuftig vis formodet tillatelse fra diøcesanbiskopen.

Kan. 887 – En prest som innehar fullmakt til å forrette konfirmasjon, meddeler

dette sakrament lovlig på det for ham utpekte territorium også til utenforstående med mindre et forbud fra deres egen ordinarius står i veien for det; men på en annens territorium meddeler han det ikke gyldig til noen, dog så at forskriften i kan. 883, nr. 3, står urokket.

Kan. 888 – Innenfor territoriet der de forrettende gyldig meddeler konfirmasjonen, kan de også forrette den på eksempte steder.

KAPITTEL III
KONFIRMANTENE

Kan. 889 – § 1. Kapabel til å motta konfirmasjon er enhver, men alene den døpte som ennå ikke er konfirmert.

§ 2. Utenom dødsfare kreves det for at en lovlig skal motta konfirmasjonen dersom han besitter fornuftens bruk, at han på egnet vist er opplært, rettelig beredt og vil fornye dåpsløftene.

Kan. 890 – Det påligger de troende forpliktelse til i tide å motta dette sakrament; foreldrene og sjelehyrdene, særlig sogneprestene, må sørge for at de troende rettelig blir forberedt til å motta det og at de på et hensiktsmessig tidspunkt går til det skritt.

Kan. 891 – Konfirmasjonens sakrament meddeles de troende omkring skjelnealderen – med mindre bispekonferansen har bestemt en annen alder eller det foreligger dødsfare eller etter den forrettendes vurdering en tungtveiende grunn tilsier noe annet.

KAPITTEL IV
FADDERE

Kan. 892 – Når det lar seg gjøre, må konfirmanten ha en fadder hos seg, og det tilligger ham å sørge for at den konfirmerte oppfører seg som et sant Kristus-vitne og trofast oppfyller de forpliktelser som henger i hop med samme sakrament.

Kan. 893 – § 1. For at en skal kunne utføre fadderoppdrag, må han nødvendigvis oppfyller vilkårene omtalt i kan. 874.

§ 2. Det er å anbefale at den blir engasjert som fadder som tok på seg samme oppdrag ved dåpen.

KAPITTEL V
BEVIS PÅ OG INNFØRING AV MEDDELT KONFIRMASJON

Kan. 894 – For å bevise meddelt konfirmasjon må forskriftene i kan. 876 overholdes.

Kan. 895 – De konfirmertes navn må innføres i diøcesankuriens konfirmasjonsbok eller – hvor bispekonferansen eller diøcesanbiskopen har foreskrevet det – i en bok som oppbevares i sognearkivet, og det gjøres oppmerksom på hvem som var forrettende, foreldre og faddere, samt sted og dato for meddelt konfirmasjon; sognepresten skal varsle sognepresten på dåpsstedet om meddelt konfirmasjon for at innføring kan skje i dåpsboken i samsvar med det som er bestemt i kan. 535, § 2.

Kan. 896 – Dersom stedets sogneprest ikke var til stede, må den forrettende – personlig eller gjennom en annen – så snart som mulig underrette ham om meddelt konfirmasjon.

AVSNITT III
DEN HELLIGE EUKARISTI

Kan. 897 – Det mest opphøyede sakrament er den hellige Eukaristi der Herren Kristus selv befinner seg, frembæres som offer og mottas, og av dette lever og vokser Kirken kontinuerlig. Det eukaristiske offer – minnet om Herrens død og oppstandelse, i hvilket korsofferet vedvarer gjennom tidene – er høydepunktet for og kilden til all gudsdyrkelse og hele det kristne liv der Guds folks enhet kommer

til uttrykk og virkeliggjøres og oppbyggingen av Kristi legeme fullendes. For de øvrige sakramenter og all kirkelig innsats i apostolatet henger sammen med den hellige Eukaristi og er innrettet i forhold til den.

Kan. 898 – De kristustroende må holde den hellige Eukaristi i den største ære ved å ta aktivt del i feiringen av det mest opphøyede offer, ved med den største ærefrykt og hyppig å motta dette sakrament og ved med den høyeste tilbedelse å dyrke det; når sjelehyrdene belyser læren om dette sakrament, må de med omhu undervise de troende om denne forpliktelse.

KAPITTEL I
EUKARISTIFEIRING

Kan. 899 – § 1. Eukaristifeiringen er en handling av Kristus selv og av Kirken der Herren Kristus ved prestens tjeneste ofrer seg selv, substansielt nærværende under brødets og vinens skikkelser, til Gud Fader og frembyr seg som åndelig føde for de troende som er innesluttet i hans offergave.

§ 2. I det eukaristiske nattverdsmåltid kalles Guds folk sammen til enhet idet biskopen eller – under hans myndighet – en prest fører forsetet og personifiserer Kristus; og alle troende som er med, det være seg klerikere eller legfolk, medvirker ved å delta, enhver på sin måte ut fra forskjell mht. ordinasjoner og liturgiske oppdrag.

§ 3. Herren Kristus har innstiftet det eukaristiske offer for at de deltagende derav skal få flerfoldige frukter; eukaristifeiringen må innrettes slik at alle deltagende tar til seg disse frukter.

Art. 1
FORRETTENDE VED DEN HELLIGE EUKARISTI

Kan. 900 – § 1. Forrettende som i Kristi person kan tilveiebringe Eukaristiens sakrament, er alene en gyldig ordinert prest.

§ 2. Under overholdelse av det som ellers er foreskrevet i kanonene som følger, feirer den prest Eukaristien lovlig som ikke er forhindret av kanonisk lov.

Kan. 901 – Det står åpent for presten å applisere messen for hvem som helst, så vel for levende og som for døde.

Kan. 902 – Med mindre de kristustroendes nytte krever eller tilsier noe annet, kan prester koncelebrere Eukaristien; likevel blir friheten for den enkelte til individuelt å feire Eukaristien stående urørt, dog ikke på det tidspunkt som det pågår en koncelebrasjon i samme kirke eller kapell.

Kan. 903 – En prest må gis adgang til å celebrere, ja, selv dersom han er ukjent for kirkens rektor, dog utelukkende når han enten fremlegger anbefalelsesskriv fra sin ordinarius eller sin superior som i det minste er gitt i løpet av siste år eller når han klokelig kan anses for ikke å være forhindret fra feiring.

Kan. 904 – Idet det alltid påligger prestene å holde i erindring at forløsningens verk kontinuerlig utøves i det eukaristiske offers mysterium, må de hyppig celebrere; ja, daglig celebrasjon anbefales sterkt fordi det – også dersom troende ikke kan være til stede – er en handling av Kristus og Kirken der prestene oppfyller sitt hovedoppdrag.

Kan. 905 – § 1. Unntatt i de tilfeller der det i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett, er lov å feire eller koncelebrere Eukaristien flere ganger samme dag, har en prest ikke lov til å celebrere mer enn en gang om dagen.

§ 2. Dersom det er prestemangel, kan stedets ordinarius innvilge at prester ut fra en berettiget grunn celebrerer to ganger om dagen, ja, når et pastoralt behov fordrer det, også tre ganger på søndager og fester med helligdagsforpliktelse.

Kan. 906 – Med mindre det foreligger en berettiget og fornuftig grunn, må en prest ikke feire det eukaristiske offer uten deltagelse av i det minste en troende.

Kan. 907 – Ved eukaristifeiringen har diakoner eller legfolk ikke lov til å fremsi de bønner, spesielt ikke den eukaristiske bønn, eller utføre de handlinger som er den celebrerende prests egne.

Kan. 908 – Det er forbudt for katolske prester å koncelebrere Eukaristien sammen med prester eller forrettende fra kirker eller kirkesamfunn som ikke har full kommunion med Den katolske kirke.

Kan. 909 – En prest må ikke forsømme på behørig vis å forberede seg i bønn til feiringen av det eukaristiske offer eller å takke Gud når feiringen er til ende.

Kan. 910 – § 1. Ordinær kommunionsutdeler er biskopen, presten og diakonen.

§ 2. Ekstraordinær kommunionsutdeler er akolytten foruten en annen kristustroende uttatt i samsvar med det som er bestemt i kan. 230, § 3.

Kan. 911 – § 1. Plikt og rett til å bringe den hellige Eukaristi i form av viaticum til de syke har sognepresten og kapellanene samt kategorialprester foruten superior for en kommunitet i de klerikale ordensinstitutter og selskaper for apostolisk liv mht. alle som befinner seg i huset.

§ 2. I nødstilfelle eller med i det minste formodet tillatelse fra sogneprest, kategorialprest eller superior som senere nødvendigvis må gjøres oppmerksom på det, skal enhver prest eller annen kommunionsutdeler gjøre det.

Art. 2
DELTAGELSE VED DEN HELLIGE EUKARISTI

Kan. 912 – Enhver døpt som ut fra gjeldende rett ikke forbys det, kan og skal gis adgang til den hellige kommunion.

Kan. 913 – § 1. For at den hellige Eukaristi kan deles ut til barn, kreves det at de selv har tilstrekkelig kjennskap og kan glede seg over en nøye forberedelse slik at de kan tilegne seg Kristi mysterium ut fra deres fatteevne og er i stand til å motta Herrens legeme med tro og andakt.

§ 2. Likevel kan den hellige Eukaristi deles ut til barn som befinner seg i dødsfare,

dersom de kan skjelne Kristi legeme fra alminnelig føde og respektfullt ta imot kommunionen.

Kan. 914 – Det er fremfor alt foreldrenes og deres stedfortrederes foruten sogneprestens plikt å sørge for at barn som har nådd fornuftens bruk, på behørig vis blir forberedt og så snart som mulig etter forutgående sakramentalt skriftemål blir styrket med denne guddommelige føde; det tilligger også sognepresten å våke over at barn som ikke har nådd fornuftens bruk eller som han vurderer som ikke tilstrekkelig beredt, ikke går til det hellige nattverdsmåltid.

Kan. 915 – Adgang til den hellige kommunion må ikke gis til ekskommuniserte og til dem som befinner seg under interdikt etter ileggelse av eller erklæring om at straffen består, og til andre som obstanasig vedblir i en manifest alvorlig synd.

Kan. 916 – Den som er seg bevisst en alvorlig synd, må ikke uten forutgående sakramentalt skriftemål feire messen og heller ikke kommunisere med Herrens legeme med mindre det foreligger en tungtveiende begrunnelse for det og det mangler anledning til å skrifte; i så fall må vedkommende huske på at det påligger ham forpliktelse til å få frem et uttrykk for fullkommen anger, noe som inkluderer forsettet å skrifte så snart som mulig.

Kan. 917 – Den som alt har mottatt den hellige Eukaristi, kan igjen samme dag ta imot den, men da ene og alene innenfor en eukaristifeiring som han deltar i, dog så at forskriften i kan. 921, § 2, står fast.

Kan. 918 – Fremfor alt anbefales det at de troende mottar den hellige kommunion under selv eukaristifeiringen; ber de dog om det ut fra en berettiget grunn, må den deles ut til dem utenfor messen, men da under overholdelse av de liturgiske riter.

Kan. 919 – § 1. Den som skal motta den hellige Eukaristi, må i et tidsrom av i det minste en time før den hellige kommunion avstå fra enhver form for mat og drikke, bare med unntak av vann og medisiner.

§ 2. En prest som den samme dag to eller tre ganger feirer den hellige Eukaristi,

kan før annen og tredje celebrasjon ta til seg noe, ja, selv dersom tidsrommet på en time ikke ligger imellom.

§ 3. Eldre og sykdomslidende foruten deres omsorgspersoner kan ta imot den hellige Eukaristi selv dersom de har fortært noe i løpet av den foregående time.

Kan. 920 – § 1. Det påligger enhver troende etter at han i løpet av sin kristne initiasjon har nådd frem til den hellige Eukaristi, forpliktelse til i det minste en gang i året å motta kommunionen.

§ 2. Dette påbud skal oppfylles i påsketiden med mindre det av en berettiget grunn blir oppfylt til en annen tid i løpet av året.

Kan. 921 – § 1. Kristustroende som befinner seg i dødsfare, uansett av hvilken grunn det er forårsaket, bør blir styrket med den hellige kommunion i form av viaticum.

§ 2. Selv dersom de samme dag er blitt styrket med den hellige kommunion, er det likevel meget som tilsier at de som er kommet i livsfare, på nytt kommuniserer.

§ 3. Så lenge dødsfaren varer, anbefales det at den hellige kommunion forvaltes flere ganger, men på adskilte dager.

Kan. 922 – Det hellige viaticum for syke må ikke utsettes for lenge; de som bærer det sjelesørgeriske ansvar, må med omhu våke over at syke med sine sjelsevner fullt i behold blir styrket med det.

Kan. 923 – Kristustroende kan delta ved det eukaristiske offer og ta imot den hellige kommunion i enhver katolsk ritus, dog så at forskriften i kan. 844 står fast.

Art. 3
RITER OG SEREMONIER VED EUKARISTIFEIRINGEN

Kan. 924 – § 1. Det høyhellige eukaristiske offer skal bæres frem med brød og

vin som må iblandes litt vann.

§ 2. Brødet skal være av ren hvete og nylig bakt, slik at det ikke er noe fare for bedervelse.

§ 3. Vinen skal være naturlig av vintreets frukt og ikke bedervet.

Kan. 925 – Den hellige kommunion meddeles under alene brødets skikkelse eller, i samsvar med det som er bestemt i de liturgiske lover, under begge skikkelser; men i nødstilfelle også under alene vinens skikkelse.

Kan. 926 – Ved eukaristifeiringen må presten i overensstemmelse med Den latinske kirkes gamle tradisjon anvende usyret brød hvor som helst hvor han ofrer.

Kan. 927 – Det er helt forkastelig, også i en påtrengende ekstrem nødssituasjon, å konsekrere den ene materie uten den andre, eller eventuelt begge utenfor en eukaristifeiring.

Kan. 928 – Eukaristifeiringen kan foregå på latin eller på et annet språk, dog utelukkende når de liturgiske tekster rettmessig er blitt approbert.

Kan. 929 – Når prester og diakoner feirer Eukaristien og når de deler den ut, må de bære de liturgiske gevanter foreskrevet i rubrikkene.

Kan. 930 – § 1. En syk eller eldre prest kan dersom han ikke makter å stå, feire det eukaristiske offer sittende, da under overholdelse av de liturgiske lover, men dog ikke i nærvær av menighet med mindre det skjer etter tillatelse fra stedets ordinarius.

§ 2. En prest som er blind eller lider under en annen sykdom, feirer lovlig det eukaristiske offer ved å anvende teksten til en hvilken som helst messe blant de godkjente og – dersom situasjonen skulle tilsi det – med bistand fra en annen prest eller en diakon eller også fra en rettelig instruert legperson som hjelper ham.

Art. 4
TID OG STED FOR FEIRING AV EUKARISTIEN

Kan. 931 – Feiring og utdeling av Eukaristien kan skje på hvilken som helst dag og klokkeslett med unntak av dem som i overensstemmelse med de liturgiske bestemmelser er utelukket.

Kan. 932 – § 1. Eukaristifeiringen må holdes på et sakralt sted med mindre behovet i et enkelttilfelle fordrer noe annet; i så fall skal feiringen skje på et anstendig sted.

§ 2. Det eukaristiske offer blir å holde på et innvidd eller velsignet alter; utenfor et sakralt sted kan det anvendes et høvelig bord, alltid dekket med duk og corporale.

Kan. 933 – Ut fra en berettiget grunn og med uttrykkelig tillatelse fra stedets ordinarius har en prest lov til å feire Eukaristien i gudshuset til en kirke eller et kirkesamfunn som ikke har full kommunion med Den katolske kirke, når anstøt er utelukket.

KAPITTEL II
OPPBEVARING AV OG ÆRBØDIGHET FOR DEN HELLIGE EUKARISTI

Kan. 934 – § 1. Den hellige Eukaristi:

1° skal oppbevares i domkirken eller kirke likestilt med den, i enhver sognekirke foruten i kirke eller kapell knyttet til hus til et ordensinstitutt eller selskap for apostolisk liv;

2° kan oppbevares i biskopens huskapell og etter tillatelse fra stedets ordinarius i andre kirker, kapell og huskapell.

§ 2. På sakrale steder hvor den hellige Eukaristi oppbevares, skal det alltid finnes en som har ansvaret for dette, og når det lar seg gjøre, må en prest i det minste to ganger i måneden feire messen der.

Kan. 935 – Ingen har lov til å ta vare på den hellige Eukaristi hos seg eller bringe

den med seg på reise med mindre det er ved et påtrengende pastoralt behov og under overholdelse av diøcesanbiskopens forskrifter.

Kan. 936 – I hus til et ordensinstitutt og i annet fromt hus kan den hellige Eukaristi bare oppbevares i kirken eller hovedkapellet knyttet til huset; dog kan ordinarius av en berettiget grunn tillate at den også oppbevares i et annet kapell i samme hus.

Kan. 937 – Med mindre en tungtveiende begrunnelse står i veien for det, må en kirke der den hellige Eukaristi oppbevares, daglig stå åpen for de troende i det minste noen timer for at de innfor Det allerhelligste sakrament kan trekke seg tilbake for bønn.

Kan. 938 – § 1. Den hellige Eukaristi må på stående basis bare oppbevares i ett tabernakel i en kirke eller et kapell.

§ 2. Tabernakelet der den hellige Eukaristi oppbevares, må befinne seg i en fremtredende del av kirken eller kapellet, iøynefallende, vakkert utsmykket, egnet for bønn.

§ 3. Tabernakelet der den hellige Eukaristi på stående basis oppbevares, må være uflyttbart, laget av solid ugjennomsiktig materiale og slik avlåst at faren for profanering så langt som overhodet mulig unngås.

§ 4. Av en tungtveiende grunn er det lov å oppbevare den hellige Eukaristi, særlig nattestid, på et annet sikrere og sømmelig sted.

§ 5. Den som har ansvaret for en kirke eller et kapell, må se til at nøkkelen til tabernakelet der den hellige Eukaristi oppbevares, forvares meget omhyggelig.

Kan. 939 – Det må i et ciborium – det vil si en beholder – tas vare på en tilstrekkelig mengde konsekrerte hostier til de troendes behov, og disse må hyppig fornyes etter at de gamle rettelig er spist.

Kan. 940 – Foran tabernakelet der den hellige Eukaristi oppbevares, må det uavbrutt lyse en særskilt lampe for å angi og ære Kristi nærvær.

Kan. 941 – § 1. I kirker eller kapell der det er gitt mulighet til å oppbevare den hellige Eukaristi, kan det foretas utstillinger enten med ciborium eller med monstrans, under overholdelse av de bestemmelser som er foreskrevet i de liturgiske bøker.

§ 2. Under feiring av messen må det ikke finne sted utstilling av Det allerhelligste sakrament i samme rom i kirken eller kapellet.

Kan. 942 – Det anbefales at det i disse kirker og kapell årlig foretas en høytidelig utstilling av Det allerhelligste sakrament over et passende tidsrom – selv om dette ikke er sammenhengende –, for at den lokale menighet inntrengende kan meditere over og tilbe det eukaristiske mysterium; utstilling på denne måte må likevel bare foretas dersom det kan forventes et passende fremmøte av troende og under overholdelse av fastsatte bestemmelser.

Kan. 943 – Forrettende ved utstilling av Det allerhelligste sakrament og ved eukaristisk velsignelse er en prest eller en diakon; under særskilte omstendigheter, alene for utstilling og tilbakestilling, dog uten velsignelse, er det en akolytt, ekstraordinær kommunionsutdeler eller annen uttatt av stedets ordinarius, under overholdelse av diøcesanbiskopens forskrifter.

Kan. 944 – § 1. Hvor det etter diøcesanbiskopens vurdering lar seg gjøre, må det, særlig på festen for Kristi legeme og blod, holdes prosesjon som føres langs offentlige veier, til offentlig vitnesbyrd om ærbødigheten for den hellige Eukaristi.

§ 2. Det tilligger diøcesanbiskopen å fastsette prosesjonsanordninger med sikte på deltagelse i prosesjonene og på verdig gjennomføring av dem.

KAPITTEL III
STIPEND GITT SOM OFFERGAVE FOR FEIRING AV MESSEN

Kan. 945 – § 1. I overensstemmelse med Kirkens tilforlatelige skikk har enhver prest som feirer eller koncelebrerer en messe, lov til å motta et stipend gitt som offergave for at han skal applisere messen i henhold til en bestemt intensjon.

§ 2. Prestene anbefales innstendig også når intet stipend er mottatt, å feire messen i samsvar med intensjonen til kristustroende, hovedsakelig trengendes intensjon.

Kan. 946 – Kristustroende som gir et stipend som offergave for å få en messe applisert i samsvar med sin intensjon, bidrar til beste for Kirken og tar ved denne offergave del i hennes omsorg for å understøtte sine tjenere og deres innsats.

Kan. 947 – Fullstendig unna messestipendiene må enhver ting holdes som endog kan gi skinn av forretning eller handel.

Kan. 948 – Særskilte messer blir å applisere i samsvar med intensjonene til dem for hvem det enkelte stipend er gitt som offergave og akseptert, ja, selv for det knappeste.

Kan. 949 – Den som er underlagt forpliktelse til å feire og applisere messe i samsvar med deres intensjon som har gitt stipend som offergave, påligger det den samme forpliktelse, ja, selv dersom tilegnede stipendier uten vedkommendes skyld er gått tapt.

Kan. 950 – Dersom det blir gitt et pengebeløp som offergave for applikasjon av messer, men det ikke blir angitt antall messer som skal feires, beregnes dette under hensyntagen til stipend fastsatt på det sted der giveren holder til, med mindre det rettmessig skal formodes at noe annet var vedkommendes intensjon.

Kan. 951 – § 1. En prest som feirer flere messer samme dag, kan applisere den enkelte av dem i samsvar med en intensjon for hvilken det er gitt stipend som offergave, likevel med den lov at han – utenom juledag – kan tilegne seg personlig stipendiet for bare én messe, og at han må betro de øvrige stipendier til formål foreskrevet av ordinarius, men jo med åpning for en eller annen form for vederlag på et utenforliggende grunnlag.

§ 2. En prest som samme dag koncelebrerer en andre messe, kan ikke på noe som helst grunnlag ta imot stipend for den.

Kan. 952 – § 1. Det tilligger provinsialkonsilet eller et bispemøte for vedkommende provins ved dekret å fastlegge for provinsen som helhet hvilket stipend som bør gis som offergave for feiring og applikasjon av messe, og en prest har ikke lov til å forlange et større beløp; likevel er det helt i orden for ham å ta imot et av egen drift som offergave gitt stipend som er større enn det fastlagte for applikasjon av messen, og også et som er mindre.

§ 2. Hvor slikt dekret mangler, må någjeldende sedvane i bispedømmet overholdes.

§ 3. Også medlemmene av allskens ordensinstitutter skal holde seg til samme dekret eller stedets sedvane omtalt i §§ 1 og 2.

Kan. 953 – Ingen har lov til å ta imot så mange messestipendier for personlig å applisere at han ikke kan innfri dette innen et år.

Kan. 954 – Dersom det i bestemte kirker eller kapell blir bedt om et større antall messer som skal feires, enn de som der kan feires, er det lov å la feiringen av disse skje annetsteds med mindre giverne uttrykkelig har tilkjennegitt motsatt vilje.

Kan. 955 – § 1. Den som har til hensikt å overdra til andre feiringen av messer som det skal appliseres for, må så snart som mulig overdra feiringen av dem til prester akseptert av ham selv, dog utelukkende når det er på det rene for ham at disse er hevet over enhver form for innsigelse; han skal overgi det mottatte stipend i sin helhet med mindre det er sikkert på det rene at det som overskrider den behørige beløpsgrense i bispedømmet, er gitt med den hensikt å være til ham personlig; det påligger ham også forpliktelse til å sørge for feiringen av messene inntil han har tatt imot bevitnelse så vel på at forpliktelsen er påtatt som på at stipendiet er mottatt.

§ 2. Tidsrommet innen hvilket messene blir å feire, begynner den dag presten som skulle feiret dem, mottok dem med mindre noe annet er på det rene.

§ 3. De som overdrar til andre messer som skal feires, skal uten forsinkelse referere i en bok så vel messene som de har tatt imot, som dem som de har videregitt til andre, samtidig som de også noterer stipendiene for dem.

§ 4. Enhver prest skal notere nøyaktig de messer som han har tatt imot å skulle feire, samt når han har innfridd dette.

Kan. 956 – Alle og hver enkelt forvalter av fromme saker eller som på en eller annen måte er forpliktet til å sørge for feiring av messer, det være seg klerikere eller legfolk, og der messeforpliktelsene innen et år ikke er blitt innfridd, må overgi dem til sine ordinariuser på den måte som fastlegges av disse.

Kan. 957 – Plikt og rett til å våke over at messeforpliktelsene blir oppfylt, hører i sekularklerus' kirker inn under stedets ordinarius, men i ordensinstitutters og selskaper for apostolisk liv sine kirker inn under deres superiorer.

Kan. 958 – § 1. Sognepresten foruten rektoren for en kirke eller annet fromt sted der messestipendier pleier å mottas, må ha en særskilt bok der han for de messer som skal feires, nøyaktig innfører antall, intensjon, stipend gitt som offergave foruten gjennomført feiring.

§ 2. Det påligger ordinarius forpliktelse til hvert år personlig eller gjennom andre å kontrollere bøker av dette slag.

AVSNITT IV
BOTENS SAKRAMENT

Kan. 959 – Når de troende i botens sakrament skrifter synder for en rettmessig forrettende, angrer dem og setter seg fore å forbedre seg, får de – gjennom absolusjon tilsagt av den samme forrettende – fra Gud tilgivelse for de syndene som de har begått etter dåpen, og de blir samtidig forsonet med Kirken som de har såret ved å synde.

KAPITTEL I
FEIRING AV SAKRAMENTET

Kan. 960 – Den individuelle og fullstendig bekjennelse og absolusjonen utgjør

den eneste ordinære måte som den troende som er seg bevisst en alvorlig synd, kan bli forsonet med Gud og Kirken; ene og alene fysisk eller moralsk umulighet unnskylder for bekjennelse på denne måte; i så fall kan forsoning også oppnås på andre måter.

Kan. 961 – § 1. Absolusjonen kan ikke i generell form tilsies flere pønitenter sammen uten forutgående individuell bekjennelse med mindre:

1° dødsfare er overhengende og tiden ikke strekker til for presten eller prestene til å høre de enkelte pønitenters skriftemål;

2° det består en alvorlig nødssituasjon, nemlig når det med henblikk på pønitentenes antall ikke står til disposisjon en skare av skriftefedre for rettelig å høre de enkeltes skriftemål innen en passende tid, slik at pønitentene uten egen skyld tvinges til lang tid å gå glipp av den sakramentale nåde eller den hellige kommunion; men nødssituasjonen betraktes ikke som tilstrekkelig når skriftefedre ikke kan stå til disposisjon alene på grunn av en stor ansamling av pønitenter slik det kan være ved en større festforanstaltning eller pilegrimsreise.

§ 2. Det tilkommer diøcesanbiskopen å foreta vurderingen av om vilkårene som kreves i samsvar med det som er bestemt i § 1, nr. 2, er gitt; under hensyntagen til kriterier avstemt med bispekonferansens øvrige medlemmer kan han bestemme nærmere slike nødstilfeller.

Kan. 962 – § 1. For at en kristustroende gyldig kan nyte godt av en sakramental absolusjon som på en og samme tid blir gitt til flere, kreves det ikke bare at han er godt beredt, men at han sammen med dette setter seg fore innen en behørig tid å skrifte de alvorlige synder enkeltvis som for øyeblikket ikke kan skriftes slik.

§ 2. De kristustroende må når det lar seg gjøre, også i anledning av at de mottar generalabsolusjon, undervises om kravene i samsvar med det som er bestemt i § 1, og også i tilfelle av dødsfare må generalabsolusjon, dersom tiden strekker til, forutgås av en formaning til å sørge for å få frem et uttrykk for anger.

Kan. 963 – Idet den forblivende forpliktelse omtalt i kan. 989 dog står fast, må den som ved generalabsolusjon får ettergitt alvorlige synder, så snart som mulig når en anledning byr seg, gå til individuelt skriftemål, og da før vedkommende igjen mottar en generalabsolusjon med mindre en berettiget grunn kommer imellom.

Kan. 964 – § 1. Eget sted for å motta sakramentale skriftemål er en kirke eller et kapell.

§ 2. Hva angår skriftestol, fastsettes bestemmelser av bispekonferansen idet det dog må sikres at det alltid på et åpent sted finnes skriftestoler utstyrt med fast gitter mellom pønitent og skriftefar, og som de troende som så ønsker, fritt kan bruke.

§ 3. Skriftemål bør ikke mottas utenom skriftestol med mindre det skjer av en berettiget grunn.

KAPITTEL II
FORRETTENDE VED BOTENS SAKRAMENT

Kan. 965 – Forrettende ved botens sakrament er alene en prest.

Kan. 966 – § 1. Til gyldig absolusjon av syndene kreves det at den forrettende utenom myndigheten i medhold av ordinasjon innehar fullmakt til å utøve samme myndighet for de troende som han tilsier absolusjonen.

§ 2. Denne fullmakt kan en prest gis enten ved selve den gjeldende rett eller ved innvilgning foretatt av kompetent myndighet i samsvar med det som er bestemt i kan. 969.

Kan. 967 – § 1. Fullmakt ut fra selve den gjeldende rett til å motta skriftemål fra kristustroende overalt på jorden innehar – utenom Den romerske pave – kardinalene; og likeledes biskopene som også overalt lovlig gjør bruk av den, med mindre diøcesanbiskopen i enkelttilfelle har avslått det.

§ 2. De som innehar fullmakt til på stående basis å motta skriftemål i kraft av embete eller i kraft av innvilgning fra inkardinasjonsstedets ordinarius eller stedets der de har bopel, kan utøve samme fullmakt overalt, med mindre stedets ordinarius i enkelttilfelle har avslått det, dog så at kan. 974, §§ 2 og 3, står fast.

§ 3. Ut fra selve den gjeldende rett oppnår følgende overalt samme fullmakt overfor medlemmene og andre som oppholder seg dag og natt i hus til instituttet eller samfunnet: de som i kraft av embete eller innvilgning fra kompetent superior i samsvar med det som er bestemt i kann. 968, § 2 og 969, § 2, er utstyrt med

fullmakt til å motta skriftemål; denne gjør de jo også lovlig bruk av overalt med mindre en høyere superior i enkelttilfelle har avslått det mht. egne underordnede.

Kan. 968 – § 1. I kraft av embete innehar følgende fullmakt til å motta skriftemål, enhver for sitt ansvarsområde: stedets ordinarius, pønitentiarkanniken og likeledes sognepresten og andre som er i sogneprestens sted.

§ 2. I kraft av embete innehar følgende fullmakt til å motta skriftemål fra sine undergivne og andre som oppholder seg dag og natt i huset: superiorene i ordensinstitutt eller selskap for apostolisk liv dersom de er klerikere og under pavelig rett og de i samsvar med det som er bestemt i konstitusjonene, nyter godt av eksekutiv styringsmyndighet, dog likevel så at forskriften i kan. 630, § 4, står fast.

Kan. 969 – § 1. Alene stedets ordinarius er kompetent til å meddele fullmakt til allskens prester til å motta skriftemål fra allskens troende; men prester som er medlem av ordensinstitutt, må ikke bruke denne uten i det minste formodet tillatelse fra sin superior.

§ 2. Superior i ordensinstituttet eller selskapet for apostolisk liv omtalt i kan. 968, § 2, er kompetent til å meddele fullmakt til allskens prest til å motta skriftemål fra hans undergivne og andre som oppholder seg dag og natt i huset.

Kan. 970 – Fullmakt til å motta skriftemål må ikke innvilges med mindre det er til prester som gjennom eksamen er blitt funnet skikket, eller deres skikkethet på annet vis er på det rene.

Kan. 971 – Stedets ordinarius må ikke innvilge en prest fullmakt til på stående basis å motta skriftemål – selv ikke om presten har bopel eller midlertidig bopel på hans ansvarsområde – med mindre vedkommende prests ordinarius først er hørt når det lar seg gjøre.

Kan. 972 – Fullmakt fra den kompetente myndighet omtalt i kan. 969 til å motta skriftemål kan innvilges for et ubestemt eller bestemt tidsrom.

Kan. 973 – Fullmakt til på stående basis å motta skriftemål må innvilges skriftlig.

Kan. 974 – § 1. Stedets ordinarius og likeledes kompetent superior må ikke tilbakekalle innvilget fullmakt til på stående basis å motta skriftemål med mindre det skjer ut fra en tungtveiende grunn.

§ 2. Når en fullmakt til å motta skriftemål er tilbakekalt av den stedets ordinarius som innvilget den – som omtalt i kan. 967, § 2 –, taper presten vedkommende fullmakt overalt; når samme fullmakt er tilbakekalt av en annen stedets ordinarius, taper han den bare på den tilbakekallendes territorium.

§ 3. Enhver stedets ordinarius som for en prest har tilbakekalt fullmakten til å motta skriftemål, må gjøre dette klart for den ordinarius som med tanke på inkardinasjon er prestens egen, eller dersom det handler om medlem av et ordensinstitutt, for hans kompetente superior.

§ 4. Når en fullmakt til å motta skriftemål er tilbakekalt av egen høyere superior, taper presten fullmakten til å motta skriftemål overalt overfor medlemmer av instituttet; men når samme fullmakt er tilbakekalt av en annen kompetent superior, taper han den alene overfor de undergivne innen vedkommendes ansvarsområde.

Kan. 975 – Utenom ved tilbakekallelse bortfaller fullmakten omtalt i kan. 967, § 2 ved tap av vedkommende embete og ved ekskardinasjon eller tap av bopel.

Kan. 976 – Enhver prest, selv når han mangler fullmakt til å motta skriftemål, absolverer enhver pønitent som befinner seg i dødsfare, gyldig og lovlig fra samtlige bannstraffer og synder, ja, selv dersom en approbert prest er til stede.

Kan. 977 – Absolusjon til en medskyldig i synd mot det sjette av De ti bud er invalid utenom i dødsfare.

Kan. 978 – § 1. Når en prest hører skriftemål, må han huske på at han trer inn i rollen som dommer og likeens som lege, og at han samtidig av Gud er gjort til den guddommelige rettferdighets og barmhjertighets tjener for å bidra til Guds ære og sjelenes frelse.

§ 2. Skriftefaren som jo er Kirkens tjener, må når han forvalter sakramentet, trofast holde fast ved læreembetets læreanskuelser og bestemmelser utstedt av kompetent myndighet.

Kan. 979 – Når presten stiller spørsmål, må han gå frem med klokskap og diskresjon, jo under hensyntagen til pønitentens situasjon og alder, og han må avstå fra å spørre om navn til en medskyldig.

Kan. 980 – Dersom det ikke er tvil hos skriftefaren om pønitentens beredthet og denne ber om absolusjon, må han ikke nekte eller utsette absolusjonen.

Kan. 981 – Ut fra syndenes kvalitet og antall, dog med tanke på pønitentens situasjon, må skriftefaren pålegge ham helbredsrelevante og høvelige former for oppgjør for det gale; det påligger pønitenten forpliktelse til selv personlig å foreta disse.

Kan. 982 – Den som bekjenner at han falskt har anmeldt en uskyldig skriftefar hos kirkelig myndighet for kriminalitet i form av lokking til synd mot det sjette av De ti bud, må ikke absolveres med mindre han først formelt har trukket tilbake den falske anmeldelse og er beredt til å reparere skadene dersom slike har oppstått.

Kan. 983 – § 1. Det sakramentale segl er ukrenkelig; derfor er det helt forkastelig for en skriftefar ved ord eller på noen annen måte og av en hvilken som helst grunn å forråde en pønitent.

§ 2. Det påligger også tolken dersom en slik forekommer, foruten alle andre som på en eller annen måte fra skriftemål har fått opplysning om synder, taushetsplikt.

Kan. 984 – § 1. Enhver skriftefar forbys bruk av innsikt ervervet fra skriftemål til belastning for pønitenten, også når enhver fare for åpenbaring er utelukket.

§ 2. Den som er satt i en myndighetsposisjon, kan ikke på noen måte for ytre ledelse gjøre bruk av kunnskap som han på noe tidspunkt gjennom skriftemål har fått om synder.

Kan. 985 – En novisemester og hans ledsager samt rektoren for et seminar eller en annen oppdragelsesinnretning må ikke høre sakramentale skriftemål fra sine studerende med tilhold i samme hus med mindre de studerende i enkelttilfeller av egen drift ber om det.

Kan. 986 – § 1. Enhver som i kraft av et oppdrag har fått mandat som innebærer sjelesørgerisk ansvar, påligger det forpliktelse til å treffe tiltak for at skriftemål blir hørt fra de troende som er overdratt ham og som på fornuftig vis ber om at det må bli hørt, og at de bys anledning til å gå til individuelt skriftemål på dager og til klokkeslett fastsatt til deres fordel.

§ 2. Ved en påtrengende nødssituasjon påligger det enhver skriftefar forpliktelse til å motta skriftemål fra kristustroende, og i dødsfare enhver prest.

KAPITTEL III
PØNITENTEN SELV

Kan. 987 – For at en kristustroende skal tilegne seg det frelsesbringende middel i botens sakrament, må han nødvendigvis være beredt slik at han idet han avviser de synder som han har begått og setter seg fore å forbedre seg, omvender seg til Gud.

Kan. 988 – § 1. Det påligger en kristustroende forpliktelse til å skrifte spesifisert og med antall alle alvorlige synder som er gjort etter dåpen og ennå ikke ved Kirkens nøkler direkte ettergitt og som han heller ikke i individuelt skriftemål har anklaget seg for, men som han etter omhyggelig samvittighetsprøvning er seg bevisst.

§ 2. De kristustroende anbefales også å skrifte de tilgivelige synder.

Kan. 989 – Enhver troende påligger det forpliktelse til etter at han har nådd skjelneårene, i det minste en gang i året trofast å skrifte sine alvorlige synder.

Kan. 990 – Ingen forbys å skrifte gjennom tolk når dog misbruk og anstøt unngås, og dog står forskriften i kan. 983, § 2, fast.

Kan. 991 – Det står åpent for enhver kristustroende å skrifte syndene for den rettmessig approberte skriftefar, også fra annen ritus, som han foretrekker.

KAPITTEL IV
AVLATER

Kan. 992 – Avlat er ettergivelse innfor Gud av timelig straff for synder som alt er utslettet hva angår skyld; denne ettergivelse tilegner en kristustroende seg som er godt beredt, på klare og fastlagte vilkår; det skjer ved Kirkens hjelp som – som forløsningens tjenerinne – forvalter og appliserer autoritativt skatten etter Kristi og helgenenes oppgjør for det gale.

Kan. 993 – En avlat er partiell eller fullkommen alt ettersom den befrir delvis eller helt fra den timelige straff som man er skyldig til for synder.

Kan. 994 – Enhver troende kan vinne partielle eller fullkomne avlater for seg selv, eller han kan gjennom forbønn applisere dem for døde.

Kan. 995 – § 1. Utenom Kirkens øverste myndighet kan bare de skjenke avlater som i gjeldende rett tilkjennes denne myndighet, eller som får det innvilget fra Den romerske pave.

§ 2. Ingen som helst myndighet nedenfor Den romerske pave kan overdra myndighet til å innvilge avlater til andre med mindre det uttrykkelig er gitt bevilling til vedkommende fra Den apostoliske stol.

Kan. 996 – § 1. For at en kan være kapabel til å vinne avlater, skal han være døpt, ikke ekskommunisert og i det minste ved slutten av de foreskrevne gjerninger befinne seg i nådens stand.

§ 2. Men for at det subjekt som er kapabelt til det, kan vinne dem, skal han i det

minste ha intensjonen å ville erverve dem og oppfylle de pålagte gjerninger til fastsatt tid og på behørig måte i overensstemmelse med innvilgningens ordlyd.

Kan. 997 – Hva angår innvilgning og bruk av avlater, blir i tillegg de øvrige forskrifter som inneholdes i Kirkens særlover, å overholde.

AVSNITT V
SYKESALVINGENS SAKRAMENT

Kan. 998 – Ved sykesalvingen anbefaler Kirken de troende som er farlig syke til den lidende og forherligede Herre for at han skal gi dem lindring og frelse dem; den blir meddelt ved å salve de syke med olje og uttale ordene foreskrevet i de liturgiske bøker.

KAPITTEL I
FEIRING AV SAKRAMENTET

Kan. 999 – Utenom biskopen kan disse velsigne olje til anvendelse ved sykesalving:

1° de som juridisk likestilles med diøcesanbiskopen;

2° i nødstilfelle enhver prest, dog bare ved selve feiringen av sakramentet.

Kan. 1000 – § 1. Salvingene må gjennomføres nøyaktig med de ord, etter det ritual og på den måte som er foreskrevet i de liturgiske bøker; i nødstilfelle er det likevel tilstrekkelig med en eneste salving på pannen eller på en annen kroppsdel mens det fullstendige formular uttales.

§ 2. Den forrettende må gjennomføre salvingene med egen hånd med mindre en tungtveiende begrunnelse tilsier bruk av hjelpemiddel.

Kan. 1001 – Sjelehyrdene og de sykes nærmeste må sørge for at disse på et hensiktsmessig tidspunkt blir hjulpet ved dette sakrament.

Kan. 1002 – Felles feiring av sykesalving samtidig for flere syke som er godt forberedt og rettelig beredt, kan gjennomføres i henhold til diøcesanbiskopens forskrifter.

KAPITTEL II
FORRETTENDE VED SYKESALVINGEN

Kan. 1003 – § 1. Enhver prest, men alene han forvalter sykesalvingen gyldig.

§ 2. Plikt og rett til å forrette sykesalving har alle prester som har fått mandat som innebærer sjelesørgerisk ansvar, og da overfor de troende som er overdratt vedkommende som deres pastorale oppgave; ut fra en fornuftig grunn kan en hvilken som helst annen prest forrette dette sakrament med i det minste formodet samtykke fra presten omtalt overfor; ut fra en fornuftig grunn kan en hvilken som helst annen prest forrette dette sakrament med i det minste formodet samtykke fra presten omtalt overfor.

§ 3. Enhver prest har lov til å bringe med seg velsignet olje for at han i nødstilfelle kan forrette sykesalvingens sakrament.

KAPITTEL III
DE SOM SYKESALVINGEN MEDDELES TIL

Kan. 1004 – § 1. Sykesalvingen kan forrettes for en troende som etter at han har nådd fornuftens bruk, begynner å befinne seg i fare på grunn av sykdom eller alder.

§ 2. Dette sakrament kan gjentas dersom den syke etter at han er blitt frisk, på nytt råker ut for en alvorlig sykdom eller dersom mens samme sykdom varer ved, faren blir mer alvorlig.

Kan. 1005 – Ved tvil om hvorvidt den syke har kommet til fornuftens bruk, eller om hvorvidt han er farlig syk eller død, må dette sakrament forrettes.

Kan. 1006 – Dette sakrament må meddeles til syke som i det minste implisitt

hadde bedt om det da de hadde sine mentale evner i behold.

Kan. 1007 – Sykesalvingen meddeles ikke til dem som obstanasig vedblir i manifest alvorlig synd.

AVSNITT VI
ORDINASJONEN

Kan. 1008 – Ved ordinasjonens sakrament merkes ut fra guddommelig innstiftelse noen blant de kristustroende slik med et uutslettelig preg at de gjøres til geistlige tjenere ettersom de jo blir viet og uttatt for at de, hver på sitt gradsnivå, på et nytt og særskilt grunnlag skal tjene Guds folk.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Benedikt XVIs apostoliske skrivelse MP *Omnium in mentem*, 26. oktober 2009, art. 1 (AAS 102 [2010] 10).

Kan. 1009 – § 1. Ordinasjonene er til episkopatet, presbyteratet og diakonatet.

§ 2. De meddeles ved håndspåleggelse og den vielsesbønn som de liturgiske bøker foreskriver for de enkelte gradsnivåer.

§ 3. De som er ordinert til episkopatet eller presbyteratet, mottar sendelse og fullmakt til å handle i Kristi hodets person, men diakonene kraft til å tjene Guds folk ved liturgiens, ordets og kjærlighetens diakoni.*

* Denne paragraf ble tilføyd ved pave Benedikt XVIs apostoliske skrivelse MP *Omnium in mentem*, 26. oktober 2009, art. 2 (AAS 102 [2010] 10).

KAPITTEL I
FEIRING AV OG FORRETTENDE VED ORDINASJONEN

Kan. 1010 – Ordinasjonen må feires under en høymesse på en søndag eller fest med helligdagsforpliktelse, men kan ut fra en pastoral begrunnelse også skje på andre dager, ikke med unntak av hverdager.

Kan. 1011 – § 1. Generelt feires ordinasjonen i domkirken; likevel kan den ut fra en pastoral begrunnelse feires i annen kirke eller kapell.

§ 2. Til ordinasjon blir klerikere og andre kristustroende å invitere slik at de så tallrikt som mulig vil være med ved feiringen.

Kan. 1012 – Forrettende ved den geistlige ordinasjon er en viet biskop.

Kan. 1013 – Ingen biskop har lov til å vie noen til biskop med mindre han først bringer på det rene at pavelige mandat foreligger.

Kan. 1014 – Med mindre Den apostoliske stol har kommet inn med dispensasjon, må den hovedviende biskop ved en bispevielse i det minste ta med seg to medviende biskoper; det høver seg meget vel at alle de nærværende biskoper sammen med disse vier biskopelekten.

Kan. 1015 – § 1. Enhver må ordineres til presbyteratet og til diakonatet av egen biskop eller med rettmessig henvisningsskriv fra denne.

§ 2. Egen biskop må selv personlig når han ikke er forhindret av en berettiget grunn, ordinere sine undergivne; men en undergiven av orientalsk ritus kan han ikke lovlig ordinere uten apostolisk bevilling.

§ 3. Den som kan gi henvisningsskriv for å motta ordinasjoner, kan selv personlig også meddele de samme ordinasjoner dersom han besitter det biskoppelige preg.

Kan. 1016 – Hva diakonordinasjonen angår, er egen biskop for dem som har som intensjon å bli innrullert i sekularklerus, biskopen i det bispedømme der den som befordres har bopel eller i det bispedømme der den som befordres har bestemt seg for å stille seg til disposisjon; hva presteordinasjonen av sekularklerikerne angår, er det biskopen i det bispedømme der den som befordres, gjennom diakonatet er inkardinert.

Kan. 1017 – En biskop kan ikke meddele ordinasjoner utenfor eget ansvarsområde med mindre det skjer med diøcesanbiskopens tillatelse.

Kan. 1018 – § 1. Følgende kan gi henvisningsskriv for de sekulære:

1° den egne biskop omtalt i kan. 1016;

2° en apostolisk administrator og med samtykke fra konsultorkollegiet en diøcesanadministrator; med samtykke fra rådet omtalt i kan. 495, § 2, en apostolisk provikar og proprefekt.

§ 2. En diøcesanadministrator, apostolisk provikar og proprefekt må ikke innvilge henvisningsskriv for dem som av diøcesanbiskopen eller av den apostoliske vikar eller prefekt er blitt nektet adgang til ordinasjonene.

Kan. 1019 – § 1. Det tilkommer høyere superior i et klerikalt ordensinstitutt under pavelig rett eller i et klerikalt selskap for apostolisk liv under pavelig rett for sine undergivne som i henhold til konstitusjonene for bestandig eller definitivt er tilsluttet instituttet eller samfunnet, å innvilge henvisningsskriv for diakonatet og for presbyteratet.

§ 2. Ordinasjon for alle øvrige seminarister fra ethvert institutt eller selskap retter seg etter gjeldende rett for sekularklerikere – under tilbakekallelse av enhver bevilling innvilget til superiorene.

Kan. 1020 – Henvisningsskriv må ikke innvilges med mindre alle de attester og dokumenter på forhånd foreligger som ut fra gjeldende rett fordres i samsvar med det som er bestemt i kann. 1050 og 1051.

Kan. 1021 – Et henvisningsskriv kan sendes til en hvilken som helst biskop som står i kommunion med Den apostoliske stol, bare unntatt – utenom ved apostolisk bevilling – en biskop av en ritus forskjellig fra ritusen for den som befordres.

Kan. 1022 – Den ordinerende biskop må ikke etter mottak av et rettmessig henvisningsskriv skride til ordinasjonen med mindre han har brakt skrivets ekthet fullt på det rene.

Kan. 1023 – Et henvisningsskriv kan av den innvilgende selv eller av hans etterfølger avgrenses ved nye rammer eller tilbakekalles, men innvilgninger utslokkes ikke ved opphør av den innvilgendes rett.

KAPITTEL II
ORDINANDENE

Kan. 1024 – Alene en døpt mann mottar gyldig den geistlige ordinasjon.

Kan. 1025 – § 1. For at ordinasjon til presbyteratet eller diakonatet lovlig kan bli meddelt, kreves det at kandidaten er utrustet med behørige kvalitative forutsetninger ifølge egen biskops eller kompetent høyere superiors vurdering når prøving er gjennomført i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett, at han ikke holdes tilbake av noen irregularitet eller hindring og at han har oppfylt forutsetningene i samsvar med det som er bestemt i kann. 1033-1039; dertil må dokumentene omtalt i kan. 1050 foreligge og klareringen omtalt i kan. 1051 må være gjennomført.

§ 2. I tillegg kreves det at det må være til nytte for Kirkens tjeneste ifølge hans rettmessige superiors vurdering.

§ 3. En biskop som ordinerer en egen undergiven som er destinert for tjeneste i et annet bispedømme, skal bringe på det rene at ordinanden blir tilført dette bispedømme.

Art. 1
KRAV TIL ORDINANDENE

Kan. 1026 – For at en kan ordineres, må han nødvendigvis nyte behørig frihet; det er helt forkastelig å tvinge noen på en eller annen måte og ut fra hvilken som helst grunn til å motta ordinasjoner, eller å avlede en kanonisk skikket fra å motta dem.

Kan. 1027 – De som aspirerer mot diakonatet og presbyteratet, må oppfostres ved nøye forberedelse i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

Kan. 1028 – Diøcesanbiskopen eller kompetent superior må sørge for at kandidatene før de blir befordret ved en ordinasjon, rettelig undervises om det som berører ordinasjonen og dens forpliktelser.

Kan. 1029 – Alene de må befordres ved ordinasjoner som ifølge egen biskops eller kompetent høyere superiors kloke vurdering etter at alle forhold er overveid, har en full og hel tro, beveges av rett intensjon, besitter behørig viten, nyter god anseelse og utmerker seg ved plettfri moral og tilforlatelige dyder, samt andre kvalitative forutsetninger av fysisk og psykisk karakter som samsvarer med den ordinasjon som skal mottas.

Kan. 1030 – Egen biskop eller kompetent høyere superior kan ikke – med mindre det skjer ut fra en kanonisk grunn, om så en skjult – unnsi diakoner som er ham undergitt og som er bestemt for presbyteratet, opprykk til presbyteratet; klagemuligheten står dog urokket, i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

Kan. 1031 – § 1. Presbyteratet må ikke meddeles til noen med mindre vedkommende har fylt 25 år og nyter tilstrekkelig modenhet, og det i tillegg er overholdt et intervall på i det minste seks måneder mellom diakonatet og presbyteratet; de som er destinert for presbyteratet, må bare etter fylte 23 år gis adgang til ordinasjon til diakonatet.

§ 2. En kandidat til det permanente diakonat som ikke er gift, må ikke gis adgang til dette diakonat med mindre det skjer etter fylte i det minste 25 år; men for en som er bundet ved ekteskap, ikke med mindre det skjer etter fylte i det minste 35 år og med hustruens samtykke.

§ 3. Det står åpent for bispekonferansen å fastsette en bestemmelse som gjør at det kreves høyere alder for presbyteratet og for det permanente diakonat.

§ 4. Dispensasjon ut over et år fra den påkrevde alder i samsvar med det som er bestemt i §§ 1 og 2, forbeholdes Den apostoliske stol.

Kan. 1032 – § 1. De som aspirerer mot presbyteratet, kan befordres til diakonatet ene og alene etter fullført femte år av det filosofisk-teologisk studieløp.

§ 2. Etter fullført studieløp må en diakon før han befordres til presbyteratet, ha tatt del i den pastorale omsorg ved å gjøre bruk av den diakonale ordinasjon en passende tid som fastlegges av biskopen eller av kompetent høyere superior.

§ 3. Den som aspirerer mot det permanente diakonat, må ikke befordres ved denne ordinasjon med mindre det skjer etter fullført formasjonstid.

Art. 2
FORUTSETNINGER FOR ORDINASJON

Kan. 1033 – Lovlig befordres bare den ved ordinasjoner som har mottatt den hellige konfirmasjonens sakrament.

Kan. 1034 – § 1. En som aspirerer mot diakonatet eller presbyteratet, må ikke ordineres med mindre han først fra myndighet omtalt i kann. 1016 og 1019 ved en liturgisk opptagelsesritus har blitt innrullert blant kandidatene, og det etter hans i forveien med egen hånd avfattede og underskrevne søknad, samt skriftlig aksept av denne ved myndigheten.

§ 2. Det påligger ikke den som ved ordensløfter er inntatt i et klerikalt institutt, å oppnå denne opptagelse.

Kan. 1035 – § 1. Før en blir befordret til diakonatet – det være seg det permanente eller det for gjennomgang –, kreves det at han har mottatt og gjennom en passende tid har utøvd tjenestene som lektor og akolytt.

§ 2. Mellom meddelelsen av akolytatet og diakonatet må det komme et intervall på i det minste seks måneder.

Kan. 1036 – For at en kandidat ved ordinasjon kan befordres til diakon eller prest, må han til egen biskop eller til kompetent høyere superior overlevere en med egen hånd avfattet og underskrevet erklæring der han bevitner at han av egen drift og frivillig kommer til å motta den geistlige ordinasjon og for bestandig kommer til å hengi seg til kirkelig tjeneste, på samme tid som han ber om å bli gitt adgang til å motta ordinasjonen.

Kan. 1037 – Den som skal befordres til det permanente diakonat og som ikke er gift, og likeledes den som skal befordres til presbyteratet, må ikke gis adgang til ordinasjon til diakonatet med mindre vedkommende ved foreskreven ritus offentlig overfor Gud og Kirken har tatt på seg sølibatforpliktelsen eller har avgitt evige ordensløfter i et ordensinstitutt.

Kan. 1038 – En diakon som vegrer seg for å bli befordret til presbyteratet, kan ikke forbys utøvelse av noe ut fra mottatt ordinasjon med mindre han holdes tilbake av en kanonisk hindring eller annen tungtveiende grunn som anses slik etter diøcesanbiskopens eller kompetent høyere superiors vurdering.

Kan. 1039 – Alle som skal befordres ved en ordinasjon, må trekke seg tilbake for åndelige øvelser over i det minste fem dager på sted og måte som er bestemt av ordinarius; før biskopen skrider til ordinasjonen, må han nødvendigvis være blitt underrettet om at kandidatene rettelig har trukket seg tilbake for disse øvelser.

Art. 3
IRREGULARITETER OG ANDRE HINDRINGER

Kan. 1040 – Fra å motta ordinasjoner holdes de unna som er rammet av en hvilken som helst hindring, enten den er varig og da kommer inn under betegnelsen irregularitet, eller den er en enklere form for hindring; ingen hindring må stiftes som ikke inneholdes i kanonene som følger.

Kan. 1041 – Irregulære til å motta ordinasjoner er:

1° den som lider under en form for sinnssykdom eller annen psykisk sykdom, og som ut fra denne etter at sakkyndige er konsultert, må vurderes som ugild til å ivareta tjenesten riktig;

2° den som har begått forbrytelsen apostasi, heresi eller skisma;

3° den som – selv bare borgerlig – har forsøkt å få til ekteskap, enten til tross for at han selv var forhindret fra å inngå ekteskap ved ekteskapsbånd, ved geistlig ordinasjon eller ved offentlig og evig kyskhetsløfte, eller til tross for at det var med en kvinne bundet av gyldig ekteskap eller bundet av tilsvarende ordensløfte;

4° den som med vilje har utført drap eller foretatt abort med tilsiktet virkning,

samt alle positivt medvirkende;

5° den som alvorlig og forsettlig har beskadiget seg selv eller en annen, eller som har forsøkt å ta sitt eget liv;

6° den som har utført en handling ut fra ordinasjon og forbeholdt dem som er ordinert til episkopatet eller presbyteratet, og som samtidig enten var i mangel av dette, eller som ved en kanonisk straff som var erklært å bestå eller var ilagt, hadde forbud mot utøvelse av vedkommende handling.

Kan. 1042 – Forhindret i enklere form fra å motta ordinasjoner er:

1° den mann som har en hustru, med mindre han rettmessig er destinert for det permanente diakonat;

2° den som ivaretar et embete eller en forvaltning forbudt for klerikere i samsvar med det som er bestemt i kann. 285 og 286, og som på det grunnlag skal avlegge regnskap – inntil han er blitt fri etter å ha nedlagt embetet eller forvaltningen og etter å ha avlagt regnskapene –;

3° en neofytt – med mindre han etter ordinarius' vurdering er tilstrekkelig tilforlatelig.

Kan. 1043 – Det påligger de kristustroende forpliktelse til før ordinasjon å åpenbare for ordinarius eller sognepresten hindringer for de geistlige ordinasjoner dersom de måtte være kjent med slike.

Kan. 1044 – § 1. Irregulære til å utøve noe form for virksomhet ut fra mottatte ordinasjoner er:

1° den som, mens han var rammet av en irregularitet til å motta ordinasjoner, rettsstridig har mottatt slike;

2° den som har begått forbrytelsen omtalt i kan. 1041, nr. 2, dersom forbrytelsen er offentlig kjent;

3° den som har begått forbrytelsen omtalt i kan. 1041, nr. 3, 4, 5 og 6.

§ 2. Fra å utøve noe form for virksomhet ut fra ordinasjoner forhindres:

1° den som, tilbakeholdt av en hindring fra å motta ordinasjoner, rettsstridig har mottatt slike;

2° den som rammes av sinnssykdom eller annen psykisk sykdom som omtalt i kan. 1041, nr. 1, inntil ordinarius, etter at sakkyndig er konsultert, har tillatt utøvelse av noe ut fra hans ordinasjon.

Kan. 1045 – Uvitenhet om irregulariteter og hindringer fritar ikke fra disse.

Kan. 1046 – Irregulariteter og hindringer fordobles ved forskjellige årsaker til disse, men ikke ved gjentagelse av samme årsak med mindre det handler om irregularitet ut fra drap med vilje eller ut fra abort foretatt med tilsiktet virkning.

Kan. 1047 – § 1. Dispensasjon fra alle irregulariteter forbeholdes for Den apostoliske stol som eneste organ dersom det forhold som de utgår fra, er brakt inn for rettsapparatet.

§ 2. Dispensasjon fra de følgende irregulariteter og hindringer for å motta ordinasjoner forbeholdes også samme:

1° fra irregulariteter ut fra forbrytelsene omtalt i kan. 1041, nr. 2 og 3, når de er offentlig kjent;

2° fra irregularitet ut fra forbrytelsene omtalt i kan. 1041, nr. 4, enten de er offentlig kjent eller skjult;

3° fra hindringen omtalt i kan. 1042, nr. 1.

§ 3. Dispensasjon forbeholdes også Den apostoliske stol fra irregulariteter for utøvelse av noe ut fra mottatt ordinasjon som omtalt i kan. 1041, nr. 3, dog bare ved offentlige kjente tilfeller, og i samme kanon nr. 4, da også ved skjulte tilfeller.

§ 4. Fra irregulariteter og hindringer som ikke er forbeholdt Den hellige stol, kan ordinarius gyldig dispensere.

Kan. 1048 – Ved skjulte mer påtrengende tilfeller og dersom ordinarius ikke kan nåes – eller Pønitentiariatet når det handler om irregularitetene omtalt i kan. 1041, nr. 3 og 4 – og dersom fare for alvorlig skade eller ærestap er overhengende, kan en som på grunn av en irregularitet forhindres fra å utøve noe form for virksomhet ut fra ordinasjon, likevel utøve det, dog så at den forblivende forpliktelse til så snart som mulig å henvende seg til ordinarius eller Pønitentiariatet likevel står fast; henvendelse kan skje under fortielse av navn og gjennom en skriftefar.

Kan. 1049 – § 1. I anmodningen for å få dispensasjon fra irregulariteter og hindringer blir alle irregulariteter og hindringer å angi; men likevel gjelder en generaldispensasjon også for forhold fortiet i god tro – unntatt irregularitetene omtalt i kan. 1041, nr. 4, og andre forhold som er brakt inn for rettsapparatet –; men

den gjelder ikke for forhold fortiet i ond tro.

§ 2. Dersom det handler om irregularitet ut fra drap med vilje eller ut fra foretatt abort, må for gyldighet også antall forbrytelser oppgis.

§ 3. En generaldispensasjon fra irregulariteter og hindringer mot å motta ordinasjoner, gjelder for alle ordinasjoner.

Art. 4
PÅKREVDE DOKUMENTER OG KLARERING

Kan. 1050 – For at en kan befordres til geistlige ordinasjoner, kreves det følgende dokumenter:

1° attest om studier rettelig gjennomført i samsvar med det som er bestemt i kan. 1032;

2° dersom det handler om ordinander til presbyteratet, attest om mottagelse av diakonatet;

3° dersom det handler om noen som skal befordres til diakonatet, attest om mottagelse av dåp og konfirmasjon samt om mottagelse av tjenestene omtalt i kan. 1035; likeledes attest om at erklæringen omtalt i kan. 1036 er avgitt, foruten dersom ordinand som skal befordres til det permanente diakonat, er gift, attest om feiret ektevigsel og om hustruens samtykke.

Kan. 1051 – Til klareringen angående de for ordinanden påkrevde kvalitative forutsetninger, må følgende forskrifter overholdes:

1° det skal foreligge attest fra rektor i seminaret eller formasjonshuset om de for å motta ordinasjon påkrevde kvalitative forutsetninger, nemlig om kandidatens rettroenhet, genuine fromhet, gode moral og egnethet til å utøve tjenesten; og likeledes om rettelig gjennomført undersøkelse av hans fysiske og psykiske helbredstilstand;

2° for å få gjennomført klareringen rettelig kan diøcesanbiskopen eller høyere superior anvende andre midler som for ham ut fra omstendighetene mht. tid og sted synes nyttige, det være seg skriftlig bevitnelse, lysninger eller andre informasjoner.

Kan. 1052 – § 1. For at en biskop som meddeler ordinasjon ut fra egenrett, kan skride til dette, skal han for sitt vedkommende bringe på det rene at dokumentene omtalt i kan. 1050 er for hånden, og når klareringen er gjennomført i samsvar med

det som er bestemt i gjeldende rett, at kandidatens skikkethet er bevist ved positive argumenter.

§ 2. Når en biskop skrider til ordinasjon av en som er en annens undergivne, er det tilstrekkelig at henvisningsskrivet oppgir at disse dokumenter er for hånden, at klareringen er gjennomført i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett, og at kandidatens skikkethet er brakt på det rene; dersom den som blir befordret, er medlem av et ordensinstitutt eller et selskap for apostolisk liv, skal det ved skrivet i tillegg attesteres at han definitivt er blitt inntatt i instituttet eller selskapet og at han er undergiven den superior som gir skrivet.

§ 3. Dersom biskopen til tross for at intet av dette står i veien, ut fra en bestemt begrunnelse er i tvil om en kandidat er skikket til å motta ordinasjoner, må han ikke befordre ham.

KAPITTEL III
INNFØRING AV OG ATTEST OM GJENNOMFØRT ORDINASJON

Kan. 1053 – § 1. Etter fullført ordinasjon må navnene på de enkelte ordinerte og på den forrettende ved ordinasjonen samt sted og dato for ordinasjonen føres i en særskilt bok som omhyggelig forvares ved kurien for ordinasjonsstedet, og alle dokumenter for de enkelte ordinasjoner må tas nøye vare på.

§ 2. Til de enkelte ordinerte må den ordinerende biskop gi en autentisk attest om mottagelse av ordinasjonen; dersom det gjelder noen som av en biskop utenfra er blitt befordret ved henvisningsskriv, må de fremlegge denne attest for egen ordinarius for innføring av ordinasjonen i en spesiell bok som tas vare på i arkivet.

Kan. 1054 – Stedets ordinarius dersom det handler om sekularklerikere, eller kompetent høyere superior dersom det handler om hans undergivne, må oversende melding om enhver ordinasjon som er feiret, til sognepresten på dåpsstedet som må innføre det i sin dåpsbok i samsvar med det som er bestemt i kan. 535, § 2.

AVSNITT VII

EKTESKAPET

Kan. 1055 – § 1. Den ekteskapelige pakt, der en mann og en kvinne seg imellom etablerer et forpliktende fellesskap for hele livet, og som etter sin naturlige egenart er innrettet på ektefellenes beste og på frembringelse og oppdragelse av barn, er av Herren Kristus mellom døpte opphøyet til et sakraments verdighet.

§ 2. Derfor kan det mellom døpte ikke bestå en gyldig ekteskapskontrakt uten at den i seg selv er et sakrament.

Kan. 1056 – Ekteskapets essensielle egenskaper er enhet og uoppløselighet, som i det kristne ekteskap – med sakramentet som begrunnelse – får en særskilt fasthet.

Kan. 1057 – § 1. Det som gjør at et ekteskap blir til, er partenes konsensus, rettmessig manifestert mellom – i henhold til gjeldende rett – habile personer; mangel derved kan av ingen menneskelig makt gyldig suppleres.

§ 2. Ekteskapelig konsensus er en viljeshandling der en mann og en kvinne ved en ugjenkallelig pakt gjensidig gir og tar imot hverandre for å etablere ekteskap.

Kan. 1058 – Alle kan stifte ekteskap som ikke forbys det av gjeldende rett.

Kan. 1059 – Katolikkers ekteskap – selv om bare en part er katolikk – retter seg ikke alene etter guddommelig rett, men også etter kanonisk, dog så at borgerlig myndighets kompetanse vedrørende rent borgerlige virkninger av nevnte ekteskap står urokket.

Kan. 1060 – Ekteskapet nyter rettsbegunstigelse; derfor må ved tvil ekteskapets gyldighet legges til grunn inntil det motsatte blir bevist.

Kan. 1061 – § 1. Et gyldig ekteskap mellom døpte betegnes som bare befestet dersom det ikke er fullbyrdet; men som befestet og fullbyrdet dersom ektefellene seg imellom på menneskelig vis har utført en ekteskapelig handling som i seg selv er egnet til frembringelse av barn, hva ekteskapet etter sin natur er innrettet på, og der ektefellene blir ett legeme.

§ 2. Dersom ektefellene har bodd sammen etter feiret ektevigsel, formodes fullbyrdelse inntil det motsatte blir bevist.

§ 3. Dersom ektevigselen er blitt feiret med i det minste en part i god tro, betegnes et invalid ekteskap som putativekteskap inntil begge parter har nådd frem til sikkerhet om dets nullitet.

Kan. 1062 – § 1. Løfte om ekteskap – ensidig eller tosidig, det som kalles forlovelse – retter seg etter den partikularrett som er blitt fastsatt av bispekonferansen med tanke på sedvanene og de borgerlige lover dersom slike finnes.

§ 2. Ut fra løfte om ekteskap gis det ikke grunnlag for å reise søksmål med fordring om feiring av ektevigsel; likevel gis det grunnlag for å reise søksmål for reparasjon av skader dersom det skyldes slikt løfte.

KAPITTEL I
PASTORAL OMSORG
OG DET SOM SKAL SKJE FØR FEIRING AV EKTEVIGSEL

Kan. 1063 – Det påligger sjelehyrdene forpliktelse til å sørge for at egen kirkelig menighet tilbyr de kristustroende den bistand som gjør at ektestanden bevares i en kristen ånd og utvikles mot fullkommenhet. Fremfor alt blir denne bistand å tilby:

1° ved prekenvirksomhet, ved katekese tilpasset mindreårige, unge og voksne, ja, også ved bruk av ulike medier, og da slik at de kristustroende derved kan få opplæring om det kristne ekteskaps betydning og om kristne ektefellers og foreldres oppdrag;

2° ved personlig forberedelse til å inngå ekteskap, og slik at brudepar derved blir beredt til sin nye stands hellighet og plikter;

3° ved en givende liturgisk feiring av ektevigselen der det kommer tydelig frem at ektefellene billedlig uttrykker og tar del i enhetens mysterium og den fruktbare kjærlighet mellom Kristus og Kirken;

4° ved tilbud om hjelp til ektefeller så de, ved trofast å bevare og verge ekteskapspakten, dag for dag kan gå frem i et helligere og mer fullkomment liv i familien.

Kan. 1064 – Det tilligger stedets ordinarius å sørge for at denne bistand på behørig vis blir organisert og dersom det synes hensiktsmessig, etter at også menn og kvinner er hørt som er tilforlatelige ut fra erfaring og sakkyndighet.

Kan. 1065 – § 1. Katolikker som ennå ikke har tatt imot konfirmasjonens sakrament, bør ta imot dette før de gis adgang til ektevigsel – dersom det lar seg gjøre uten betydelig besvær.

§ 2. For fruktbart å motta ekteskapets sakrament anbefales brudepar innstendig å gå til botens sakrament og til den hellige Eukaristi.

Kan. 1066 – Før det feires ektevigsel, skal det være på det rene at intet står i veien for vigselens gyldighet og lovlighet.

Kan. 1067 – Bispekonferansen må fastsette bestemmelser om brudeeksamen foruten om lysning til ekteskap eller andre hensiktsmessige måter å gjennomføre de undersøkelser som er nødvendig før ektevigsel; først når disse bestemmelser omhyggelig er fulgt, kan en sogneprest skride til å assistere ved ektevigsel.

Kan. 1068 – Ved dødsfare, dersom andre bevis ikke kan skaffes til veie, er det tilstrekkelig med mindre det foreligger indikasjoner på det motsatte, med de stiftendes forsikring – og da også forsikring under ed dersom situasjonen skulle tilsi det – om at de er døpt og ikke holdes tilbake av noen hindring.

Kan. 1069 – Det påligger alle troende forpliktelse til før feiring av ektevigsel å åpenbare for sognepresten eller stedets ordinarius hindringer dersom de måtte være kjent med slike.

Kan. 1070 – Dersom en annen enn den sogneprest som det tilligger å assistere, har gjennomført undersøkelsene, må vedkommende så snart som mulig ved et autentisk dokument gjøre sognepresten klar over utfallet av disse undersøkelser.

Kan. 1071 – § 1. Unntatt i nødstilfelle må ingen uten tillatelse fra stedets ordinarius assistere ved:

1° ektevigsel av omstreifere;
2° ektevigsel som ut fra det som er bestemt i borgerlig lov, ikke anerkjennes eller ikke kan feires;
3° ektevigsel for en som det påligger naturlige forpliktelser overfor en annen part eller barn fra en tidligere forbindelse;
4° ektevigsel for en som notorisk har forkastet den katolske tro;
5° ektevigsel for en som er beheftet med en bannstraff;
6° ektevigsel for en mindreårig hvis foreldre enten er uvitende om det eller på fornuftig vis er imot det;
7° ektevigsel ved fullmektig som omtalt i kan. 1105.

§ 2. Stedets ordinarius kan ikke innvilge tillatelse til å assistere ved ektevigsel for en som notorisk har forkastet den katolske tro, med mindre bestemmelsene omtalt i kan. 1125 blir overholdt, idet det som samsvarer, må leses på samsvarende vis.

Kan. 1072 – Sjelehyrdene må sørge for å avlede unge fra feiring av ektevigsel før den alder der man i overensstemmelse med skikken i området pleier å inngå ekteskap.

KAPITTEL II
GENERELT OM GYLDIGHETSHINDRINGER

Kan. 1073 – En gyldighetshindring gjør en person ugild til gyldig å stifte ekteskap.

Kan. 1074 – En hindring betraktes som offentlig kjent når den kan bevises i det ytre rom; ellers er den skjult.

Kan. 1075 – § 1. Det tilligger bare Kirkens øverste myndighet å erklære autentisk når guddommelig rett forbyr eller fra starten av ugyldiggjør et ekteskap.

§ 2. Dertil har kun den øverste myndighet rett til å etablere andre hindringer for døpte.

Kan. 1076 – Sedvane som fører inn en ny hindring eller står i motsetning til

eksisterende hindringer forkastes.

Kan. 1077 – § 1. Stedets ordinarius kan i særskilt tilfelle forby egne undergivne overalt hvor de holder til, og på eget territorium alle som for øyeblikket oppholder seg der, ektevigsel, men bare for en tid og av en tungtveiende grunn så lenge den består.

§ 2. Kun Kirkens øverste myndighet kan til et forbud tilføye en gyldighetshindrende klausul.

Kan. 1078 – § 1. Stedets ordinarius kan dispensere egne undergivne overalt hvor de holder til, og på eget territorium alle som for øyeblikket oppholder seg der, fra alle hindringer ut fra kirkelig rett unntatt fra dem hvis dispensasjon er forbeholdt Den apostoliske stol.

§ 2. Hindringer hvis dispensasjon er forbeholdt Den apostoliske stol, er:

1° hindring som oppstår ut fra geistlige ordinasjoner eller ut fra offentlig og evig kyskhetsløfte i et ordensinstitutt under pavelig rett;

2° hindring på grunn av kriminaliteten omtalt i kan. 1090.

§ 3. Det gis aldri dispensasjon fra hindring på grunn av blodsbånd i rett opp- eller nedstigende linje eller i annen grad i sidelinje.

Kan. 1079 – § 1. Ved truende dødsfare kan stedets ordinarius dispensere egne undergivne overalt hvor de holder til, og på eget territorium alle som for øyeblikket oppholder seg der; dispensasjonen kan gjelde så vel fra å overholde form ved feiringen av ektevigsel som fra alle og de enkelte offentlig kjente eller skjulte hindringer ut fra kirkelig rett unntatt hindring oppstått ut fra geistlig ordinasjon til presbyteratet.

§ 2. Under de samme saklige omstendigheter som omtalt i § 1, men alene i tilfeller hvor ikke engang stedets ordinarius kan nåes, besitter så vel sognepresten, som den rettelig delegerte geistlige tjener, som den prest eller diakon som deltar i samsvar med det som er bestemt i kan. 1116, § 2, tilsvarende dispensasjonsmyndighet.

§ 3. I dødsfare har en skriftefar i forhold til det indre rom – enten under eller utenom en sakramental skriftemålshandling – dispensasjonsmyndighet fra skjulte

hindringer.

§ 4. I tilfellet omtalt i § 2 betraktes stedets ordinarius ikke å kunne nåes dersom det bare lar seg gjøre gjennom telegraf eller telefon.

Kan. 1080 – § 1. I den utstrekning det avdekkes en hindring når alt er beredt til bryllup og ektevigselen ikke uten sannsynlig fare for et alvorlig onde kan utsettes inntil man har fått dispensasjon fra kompetent myndighet, har stedets ordinarius og alle omtalt i kan. 1079, §§ 2-3, disse siste dog utelukkende ved skjult tilfelle, – under overholdelse av de der foreskrevne vilkår – dispensasjonsmyndighet i forhold til alle hindringer unntatt de som er omtalt i kan. 1078, § 2, nr. 1.

§ 2. Med denne myndighet kan en også gyldiggjøre ekteskap dersom det vil være den samme fare ved forsinkelse og tiden ikke strekker til for å henvende seg til Den apostoliske stol eller til stedets ordinarius, avhengig av hvem som kan dispensere fra nevnte hindringer.

Kan. 1081 – Sognepresten, eventuelt presten eller diakonen omtalt i kan. 1079, § 2, må straks underrette stedets ordinarius om dispensasjon innvilget i forhold til det ytre rom; og dette skal innføres i ektevigselsboken.

Kan. 1082 – Med mindre Pønitentiariatets reskript sier noe annet, må en dispensasjon innvilget i det indre ikke-sakramentale rom fra en skjult hindring innføres i en bok som blir å oppbevare i kuriens hemmelige arkiv; ingen annen dispensasjon er nødvendig i forhold til det ytre rom dersom den skjulte hindring senere blir kjent.

KAPITTEL III
SPESIELLE GYLDIGHETSHINDRINGER

Kan. 1083 – § 1. Før fylte 16 år kan en mann ikke inngå gyldig ekteskap, likeledes ikke en kvinne før fylte 14.

§ 2. Det står åpent for bispekonferansen å fastsette høyere alder for lovlig feiring av ektevigsel.

Kan. 1084 – § 1. Forutgående og varig impotens til å ligge sammen, enten fra mannens side eller fra kvinnens side, enten absolutt eller relativ, ugyldiggjør fra starten av et ekteskap ut fra selve sin natur.

§ 2. Dersom det består tvil om hindring ut fra impotens, enten rettslig eller faktisk tvil, blir ektevigselen ikke å forhindre, og så lenge tvilen består, heller ikke å erklære for juridisk sett null verd.

§ 3. Sterilitet hverken forbyr eller ugyldiggjør fra starten av et ekteskap, dog så at det som er foreskrevet i kan. 1098, står fast.

Kan. 1085 – § 1. Invalid forsøker den å få til ekteskap som det påligger bånd fra tidligere ekteskap, ja endog fra et ikke-fullbyrdet.

§ 2. Selv om det første ekteskap er ugyldig eller oppløst av hvilken som helst grunn, er det derved ikke lov å stifte et annet før nullitet for eller oppløsning av det tidligere rettmessig og sikkert er på det rene.

Kan. 1086 – § 1. Invalid er ektevigsel mellom to personer hvorav den ene er døpt i Den katolske kirke eller opptatt i samme, og den andre ikke er døpt.*

* Denne paragraf fikk sin nåværende ordlyd ved pave Benedikt XVIs apostoliske skrivelse MP *Omnium in mentem*, 26. oktober 2009, art. 3 (AAS 102 [2010] 10).

§ 2. Fra denne hindring må det ikke dispenseres med mindre vilkårene omtalt i kann. 1125 og 1126 er oppfylt.

§ 3. Dersom en part på tidspunktet for stiftelsen av ekteskapet i alminnelighet ble regnet for døpt eller det var tvil om hans dåp, blir ekteskapets gyldighet i samsvar med det som er bestemt i kan. 1060, å formode inntil det blir sikkert bevist at den ene part var døpt, men den andre ikke var døpt.

Kan. 1087 – Invalid forsøker de seg på ektevigsel som er geistlig ordinert.

Kan. 1088 – Invalid forsøker de seg på ektevigsel som er bundet ved offentlig og evig kyskhetsløfte i et ordensinstitutt.

Kan. 1089 – Intet ekteskap kan bestå mellom en mann og en kvinne som er bortført eller i det minste holdt tilbake med henblikk på at det skal stiftes ekteskap med henne, med mindre kvinnen senere, etter at hun er kommet løs fra den som har røvet henne med seg, og er plassert på et sikkert og fritt sted, av egen drift velger ekteskapet.

Kan. 1090 – § 1. Den som med henblikk på å inngå ekteskap med en bestemt person har forvoldt dennes ektefelle eller egen ektefelle døden, forsøker seg invalid på denne ektevigsel.

§ 2. Invalid forsøker også de seg på ektevigsel seg imellom som har forvoldt en ektefelle døden ved gjensidig bistand, fysisk eller moralsk.

Kan. 1091 – § 1. Ekteskap er ugyldig mellom alle slektninger ved blodsbånd i rett opp- eller nedstigende linje, så vel legitime som naturlige.

§ 2. I sidelinje er det ugyldig t.o.m. fjerde grad.

§ 3. Hindring ut fra blodsbånd fordobles ikke.

§ 4. Ekteskap må aldri tillates dersom det er tvil om partene er blodsforbundet i noen grad i rett opp- eller nedstigende linje eller i annen grad i sidelinje.

Kan. 1092 – Svogerskap i rett opp- eller neddstigende linje ugyldiggjør fra starten av ekteskap i enhver grad.

Kan. 1093 – Hindring av hensyn til den offentlige anstendighet oppstår ut fra et invalid ekteskap etter istandkommet fellesliv og ut fra notorisk eller offentlig samboerskap; og den ugyldiggjør fra starten av giftermål mellom mannen og kvinnens slektninger i første grad i rett opp- eller nedstigende linje, og vise versa.

Kan. 1094 – De som ved adopsjon legalt er kommet i slektskap med hverandre i rett opp- eller nedstigende linje, eller i annen grad i sidelinje, kan ikke gyldig stifte ekteskap seg imellom.

KAPITTEL IV
EKTESKAPELIG KONSENSUS

Kan. 1095 – Inkapable til å stifte ekteskap er:

1° de som mangler fornuftens bruk i tilstrekkelig grad;

2° de som lider under en alvorlig defekt mht. dømmekraft vedrørende de essensielle ekteskapelige retter og plikter som gjensidig blir gitt og akseptert;

3° de som ut fra grunner av psykisk natur ikke er i stand til å ta på seg ekteskapets essensielle forpliktelser.

Kan. 1096 – § 1. For at ekteskapelig konsensus skal kunne foreligge, er det nødvendig at de stiftende i det minste ikke er uvitende om at ekteskapet er et permanent forpliktende fellesskap mellom en mann og en kvinne, innrettet på det å få barn ved seksuelt samkvem.

§ 2. Slik uvitenhet formodes ikke etter puberteten.

Kan. 1097 – § 1. Villfarelse mht. person gjør ektevigselen invalid.

§ 2. Villfarelse mht. kvalitativ forutsetning ved person – selv om den var grunn til stiftelsen – gjør ikke ektevigsel ugyldig med mindre denne kvalitative forutsetning var tilsiktet direkte og hovedsakelig.

Kan. 1098 – Invalid stifter den ekteskap som inngår det bedratt ved svik – begått for å oppnå konsensus – vedrørende en kvalitativ forutsetning ved den annen part som etter sin egen natur alvorlig kan forstyrre det ekteskapelige livs forpliktende fellesskap.

Kan. 1099 – Villfarelse vedrørende ekteskapets enhet eller uoppløselighet eller dets sakramentale verdighet ødelegger ikke den ekteskapelige konsensus, dog utelukkende når den ikke er bestemmende for viljen.

Kan. 1100 – Kjennskap til eller forestilling om ekteskapet som nullitet utelukker

ikke nødvendigvis den ekteskapelige konsensus.

Kan. 1101 – § 1. Sinnets indre konsensus formodes å være konform med de ord eller tegn som anvendes når ektevigselen feires.

§ 2. Men dersom den ene eller begge parter ved en positiv viljeshandling utelukker selve ekteskapet eller et essensielt element ved ekteskapet eller eventuelt en essensiell egenskap, stifter vedkommende invalid.

Kan. 1102 – § 1. Ekteskap på betingelse av noe fremtidig kan ikke gyldig stiftes.

§ 2. Ekteskap på betingelse av noe fortidig eller samtidig er gyldig inngått eller ikke ettersom det som inngår under betingelsen, eksisterer eller ikke.

§ 3. Betingelse som omtalt i § 2 kan ikke lovlig tilføyes med mindre det skjer med skriftlig gitt tillatelse fra stedets ordinarius.

Kan. 1103 – Invalid er et ekteskap inngått på grunn av vold eller alvorlig frykt utenfra, også om frykten ikke er tilstøtt med hensikt, når en tvinges til å velge ekteskapet for å fri seg fra frykten.

Kan. 1104 – § 1. For gyldig å stifte ekteskap er det nødvendig at de stiftende på en og samme tid er til stede enten selv personlig eller gjennom en fullmektig.

§ 2. Brudeparet må uttrykke den ekteskapelige konsensus ved ord, men dersom de ikke kan snakke, ved likeverdige tegn.

Kan. 1105 – § 1. For gyldig å inngå ekteskap ved fullmektig, kreves det:

1° at det foreligger spesialmandat til å stifte det med en bestemt person;

2° at fullmektigen er utpekt av mandanten selv og selv personlig utfører sitt oppdrag.

§ 2. For at mandatet skal gjelde, blir det å underskrive av mandanten og dertil enten av stedets sogneprest eller ordinarius der mandatet gis, eller av en prest delegert til det av en av dem eller i det minst av to vitner; eller mandatet skal være nedfelt i et autentisk dokument i samsvar med det som er bestemt i borgerlig rett.

§ 3. Dersom mandanten ikke kan skrive, må dette innføres i selve mandatet og et annet vitne må tiltre og også undertegne skriftstykket; ellers er mandatet ugyldig.

§ 4. Dersom mandanten tilbakekaller mandatet eller råker ut for sinnssykdom før hans fullmektig har stiftet ekteskap i hans navn, er ekteskapet invalid selv om fullmektigen eller den andre stiftende part var uvitende om det.

Kan. 1106 – Ekteskap kan stiftes gjennom tolk; likevel må sognepresten ikke assistere ved slik ektevigsel med mindre tolkens troverdighet for ham er på det rene.

Kan. 1107 – Selv om et ekteskap ble invalid inngått på grunn av en hindring eller en defekt mht. form, formodes avgitt konsensus å vedbli inntil dens tilbaketrekning er på det rene.

KAPITTEL V
FORM VED FEIRING AV EKTEVIGSEL

Kan. 1108 – § 1. Bare de ekteskap er gyldige som stiftes i nærvær av stedets ordinarius eller sogneprest eller en prest eller en diakon delegert av en av dem, og som assisterer, dessuten i nærvær av to vitner – dog i overensstemmelse med de uttrykkelige regler i kanonene som følger – og idet unntakene omtalt i kann. 144, 1112, § 1, 1116 og 1127, §§ 1-2, står urokket.

§ 2. Som assisterende ved ektevigsel forstås bare en som mens han er til stede, ber om tilkjennegivelse av de stiftendes konsensus og tar imot denne i Kirkens navn.

§ 3. Bare en prest assisterer gyldig ved ektevigsel mellom orientalske parter eller mellom latinsk part og orientalsk part, det være seg katolikk eller ikke-katolikk.*

* Denne paragraf ble tilføyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *De concordia inter Codices,* 31. mai 2016, art. 6 (AAS 108 [2016] 605).

Kan. 1109 – Med mindre han ved dom eller ved dekret er blitt ekskommunisert, kommet inn under interdikt eller blitt suspendert fra embetet eller det tilsvarende er erklært å bestå, assisterer stedets ordinarius og sogneprest i kraft av embete gyldig

ved ektevigsel innenfor sitt territoriums grenser ikke bare undergivne, men også ikke-undergivne, dog utelukkende når i det minst den en part er tilsluttet Den latinske kirke.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *De concordia inter Codices,* 31. mai 2016, art. 7 (AAS 108 [2016] 605).

Kan. 1110 – En personalordinarius og en personalsogneprest assisterer gyldig i kraft av embete ved ektevigsel ene og alene for par der i det minste den ene er ham en undergiven innenfor grensene for hans ansvarsområde.

Kan. 1111 – § 1. Så lenge stedets ordinarius og sogneprest gyldig fungerer i sine embeter, kan de innenfor sitt territoriums grenser delegere til prester og diakoner fullmakt, også generalfullmakt, til å assistere ved ektevigsel, dog så at det som er foreskrevet i kan. 1108 § 3, står fast.*

* Denne paragraf fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *De concordia inter Codices,* 31. mai 2016, art. 8 (AAS 108 [2016] 605).

§ 2. For å være gyldig skal delegeringen av fullmakt til å assistere ved ektevigsel uttrykkelig gis til bestemte personer; dersom det handler om en spesialdelegering, blir den å gi for en bestemt ektevigsel; men dersom det handler om generaldelegering, blir den å innvilge skriftlig.

Kan. 1112 – § 1. Hvor det mangler prester og diakoner, kan diøcesanbiskopen – etter at bispekonferansen ved sitt forutgående votum har funnet det gunstig og man har fått Den hellige stols tillatelse – delegere til legfolk å assistere ved ektevigsel, dog så at forskriften i kan. 1108 § 3 står fast.*

* Denne paragraf fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *De concordia inter Codices,* 31. mai 2016, art. 9 (AAS 108 [2016] 605).

§ 2. Det må velges ut en skikket legperson som er i stand til å formidle opplæring til brudefolk og egnet til rettelig å gjennomføre ektevigselsliturgien.

Kan. 1113 – Før en spesialdelegering innvilges, må alle de forhold ivaretas som gjeldende rett fastsetter for å godtgjøre standsfriheten.

Kan. 1114 – Den assisterende ved ektevigsel handler ulovlig med mindre han for sitt vedkommende har brakt på det rene de stiftendes standsfrihet i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett, og – dersom det lar seg gjøre – at sogneprestens tillatelse foreligger i den utstrekning han assisterer i kraft av generaldelegering.

Kan. 1115 – Ektevigsler bør feires i sognet hvor en part av de stiftende har bopel, midlertidig bopel eller en måneds tilhold, eller dersom det handler om omstreifere, i det sogn hvor de for øyeblikket holder til; med tillatelse fra egen ordinarius eller egen sogneprest kan de feires et annet sted.

Kan. 1116 – § 1. Dersom ingen assisterende som er kompetent i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett, kan skaffes til veie eller nåes uten betydelig besvær, kan de som har som intensjon å inngå et virkelig ekteskap, stifte det gyldig og lovlig i nærvær av alene vitner:

1° i dødsfare;

2° utenfor dødsfare, dog utelukkende når man etter klok gjennomtenkning må forvente at tingenes tilstand vil vare ved i en måned.

§ 2. I begge tilfeller og dersom en prest eller diakon er for hånden som kan være til stede, skal han tilkalles for sammen med vitnene å være til stede ved feiringen av ektevigselen, dog uten å rokke ved gyldigheten av ekteskapsinngåelsen i nærvær av alene vitner.

§ 3. Under de samme saklige omstendigheter som omtalt i § 1, nr. 1 og 2, kan stedets ordinarius meddele fullmakt til enhver katolsk prest til å velsigne ekteskapet til kristustroende i orientalske kirker som ikke har full kommunion med Den katolske kirke, og som av egen drift ber om det, dog utelukkende når intet står i veien for gyldig eller lovlig feiring av ektevigselen. Presten selv må – dersom det klokelig lar seg gjøre – underrette kompetent myndighet i den angjeldende ikke-katolske kirke om forholdet.*

* Denne paragraf ble tilføyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *De concordia inter Codices,* 31. mai 2016, art. 10 (AAS 108 [2016] 605).

Kan. 1117 – Formen fastsatt ovenfor blir å overholde dersom i det minste den ene part av de ekteskapsstiftende er døpt i Den katolske kirke eller opptatt i samme, dog uten å rokke ved forskriftene i kan. 1127, § 2.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Benedikt XVIs apostoliske skrivelse MP *Omnium in mentem*, 26. oktober 2009, art. 4 (AAS 102 [2010] 10).

Kan. 1118 – § 1. En ektevigsel mellom katolikker og mellom en katolsk part og en døpt ikke-katolsk part bør feires i sognekirken; den kan etter tillatelse fra stedets ordinarius eller fra sognepresten feires i en annen kirke eller kapell.

§ 2. Stedets ordinarius kan tillate at ektevigsel feires på et annet høvelig sted.

§ 3. En ektevigsel mellom en katolsk part og en udøpt part kan feires i en kirke eller på et annet høvelig sted.

Kan. 1119 – Utenfor i nødstilfelle må ved feiring av ektevigsel de riter overholdes som er foreskrevet i de liturgiske bøker godkjent av Kirken eller som er antatt ved legitime sedvaner.

Kan. 1120 – Bispekonferansen kan avfatte en egen ektevigselsritus som må overprøves av Den hellige stol og som samsvarer med stedets og folkets skikker tilpasset kristen ånd, dog så at loven likevel står fast at den assisterende som er nærværende ved ektevigselen, må be om tilkjennegivelse av de stiftendes parters konsensus og ta imot denne.

Kan. 1121 – § 1. Så snart som mulig etter feiret ektevigsel skal sogneprest på stedet der feiringen skjedde, eller den som opptrer i hans sted – ja selv om ingen av dem har assistert – innføre i ektevigselsregisteret navn på ektefellene, den assisterende og vitnene samt sted og dato for feiring av ektevigselen, på den måte som er foreskrevet av bispekonferansen eller av diøcesanbiskopen.

§ 2. I den utstrekning et ekteskap stiftes i samsvar med det som er bestemt i kan. 1116, påligger det presten eller diakonen dersom en slik var til stede ved feiringen, ellers vitnene solidarisk med de stiftende så snart som mulig å gjøre stedets sogneprest eller ordinarius klar over det inngåtte ekteskap.

§ 3. Hva angår ekteskap som ble stiftet med dispensasjon fra kanonisk form, må stedets ordinarius som innvilget dispensasjonen, sørge for at dispensasjonen og feiringen av ektevigselen skrives inn i ektevigselsboken, så vel kuriens som eget

sogns for den katolske part hvis sogneprest har gjennomført undersøkelsene om standsfrihet; det påligger en katolsk ektefelle så snart som mulig å gjøre den samme ordinarius og sogneprest klar over feiret ektevigsel, også med angivelse av stedet for feiringen foruten av den offentlige form som er fulgt.

Kan. 1122 – § 1. Et stiftet ekteskap må også innføres i dåpsregistrene der ektefellenes dåp er innført.

§ 2. Dersom en ektefelle ikke har stiftet ekteskapet i det sogn der vedkommende ble døpt, må sogneprest på stedet for feiring av ektevigselen så snart som mulig oversende melding om det inngåtte ekteskap til stedets sogneprest der dåpen ble meddelt.

Kan. 1123 – I den utstrekning et ekteskap enten gyldiggjøres i forhold til det ytre rom eller erklæres for juridisk sett null verd, eller det utenom ved død rettmessig oppløses, skal stedets sogneprest der feiringen skjedde, underrettes for at innføring kan skje rettelig i ekteskaps- og dåpsregistrene.

KAPITTEL VI
BLANDEDE EKTESKAP

Kan. 1124 – Uten uttrykkelig tillatelse fra kompetent myndighet er ektevigsel forbudt mellom to døpte personer hvorav den ene er døpt i Den katolske kirke eller opptatt i samme etter dåpen, og den andre er tilsluttet en kirke eller et kirkesamfunn som ikke har full kommunion med Den katolske kirke.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Benedikt XVIs apostoliske skrivelse MP *Omnium in mentem*, 26. oktober 2009, art. 5 (AAS 102 [2010] 10).

Kan. 1125 – Tillatelse av dette slag kan stedets ordinarius innvilge dersom det foreligger en berettiget og fornuftig grunn; han må ikke innvilge den med mindre de følgende vilkår er oppfylt:

1° den katolske part må erklære at han er beredt til å unngå farene for å falle fra troen, og må avgi et oppriktig løfte om å gjøre alt så langt vedkommende har mulighet til det, for at samtlige barn blir døpt og oppdratt i Den katolske kirke;

2° den andre part må i tide bli underrettet om disse løfter som må avgis av den

katolske part, således at det er på det rene at vedkommende virkelig kjenner til den katolske parts løfte og forpliktelse;

3° begge parter må undervises om ekteskapets formål og essensielle egenskaper, og disse kan ikke utelukkes av noen av de stiftende.

Kan. 1126 – Det tilligger bispekonferansen så vel å fastsette måten som disse erklæringer og løfter – som alltid kreves – må skje på, som å fastlegge formen for hvordan disse både skal bringes på det rene i det ytre rom og gjøres klar for den ikke-katolske part.

Kan. 1127 – § 1. Hva angår form som blir å anvende ved blandet ekteskap, må forskriftene i kan. 1108 overholdes; dersom imidlertid en katolsk part stifter ekteskap med en ikke-katolsk part av orientalsk ritus, blir kanonisk form for feiring av ektevigsel å overholde bare for lovlighet; for gyldighet kreves det inntreden av en prest, under overholdelse av de ting som ellers skal overholdes ut fra gjeldende rett.*

* Denne paragraf fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *De concordia inter Codices,* 31. mai 2016, art. 11 (AAS 108 [2016] 605-606).

§ 2. Dersom alvorlige vanskeligheter står i veien for å overholde kanonisk form, har stedets ordinarius for den katolske part rett til å dispensere fra denne i enkelttilfeller, dog først etter å ha konsultert stedets ordinarius der ektevigselen skal feires, og dog så at kravet om feiring i en offentlig form – for gyldighet – står urokket; det tilligger bispekonferansen å fastsette bestemmelser som gjør at nevnte dispensasjon blir innvilget på en enhetlig måte.

§ 3. Det er forbudt før eller etter den kanoniske feiring ut fra det som er bestemt i § 1, å foreta noen annen religiøs feiring av samme ektevigsel ved å avgi eller fornye den ekteskapelige konsensus. Likeledes må det ikke skje noen religiøs feiring der en katolsk assisterende og en ikke-katolsk forrettende sammen ber om partenes konsensus ved at hver av dem gjennomfører sin ritus.

Kan. 1128 – De stedlige ordinariuser og de andre sjelehyrder må sørge for at katolsk ektefelle og barn født ut av blandet ekteskap ikke mangler åndelig hjelp til å oppfylle deres forpliktelser og de skal hjelpe ektefellene til å fremme enheten i det ekteskapelige og familiære liv.

Kan. 1129 – Forskriftene i kann. 1127 og 1128 blir også å anvende på ekteskap der hindring i form av religionsforskjell står i veien som omtalt i kan. 1086, § 1.

KAPITTEL VII
FEIRING AV HEMMELIG EKTEVIGSEL

Kan. 1130 – Ut fra en tungtveiende og påtrengende grunn kan stedets ordinarius tillate at det hemmelig feires ektevigsel.

Kan. 1131 – Tillatelse til at en ektevigsel kan feires hemmelig, medfører:

1° at undersøkelsene som skal gjennomføres før ektevigselen gjennomføres, må skje hemmelig;

2° taushetsplikt for stedets ordinarius, den assisterende, vitnene og ektefellene om den feirede ektevigsel.

Kan. 1132 – Taushetsplikten omtalt i kan. 1131, nr. 2, bortfaller for stedets ordinarius' vedkommende dersom alvorlig anstøt eller alvorlig skjending av ekteskapets hellighet er overhengende ved iakttagelse av taushetsplikten, og dette må gjøres kjent for partene før feiring av ektevigselen.

Kan. 1133 – Ektevigsel feiret hemmelig innføres bare i et særskilt register som tas vare på i kuriens hemmelige arkiv.

KAPITTEL VIII
VIRKNINGER AV EKTEVIGSEL

Kan. 1134 – Av en gyldig ektevigsel oppstår det mellom ektefellene et bånd som etter selve sin natur er livsvarig og eksklusivt; i et kristent ekteskap styrkes og liksom vies ektefellene dertil ved et særlig sakrament til sin stands plikter og verdighet.

Kan. 1135 – Begge ektefeller har lik plikt og rett på de områder som berører det

ekteskapelige liv som forpliktende fellesskap.

Kan. 1136 – Foreldre har en særdeles alvorlig plikt og den primære rett til så langt de har mulighet til det, å sørge for barnas oppdragelse så vel fysisk, sosialt og kulturelt som moralsk og religiøst.

Kan. 1137 – Barn unnfanget eller født i et gyldig ekteskap eller i et putativekteskap er legitime.

Kan. 1138 – § 1. Far er den som et rettmessig giftermål viser – med mindre det motsatte blir bevist ut fra opplagte motargumenter.

§ 2. De barn formodes å være legitime som er født i det minste 180 dager etter dagen for feiring av ektevigselen eller innen 300 dager etter dagen da det ekteskapelige liv ble oppløst.

Kan. 1139 – Illegitime barn legitimeres ved foreldrenes påfølgende ektevigsel, hva enten gyldig eller putativt, eller ved reskript fra Den hellige stol.

Kan. 1140 – Hva angår kanoniske virkninger, likestilles legitimerte barn i alle henseender med legitime med mindre noe annet uttrykkelig er blitt forutsatt i gjeldende rett.

KAPITTEL IX
SEPARASJON AV EKTEFELLER

Art. 1
OPPLØSNING AV EKTESKAPSBÅNDET

Kan. 1141 – Et befestet og fullbyrdet ekteskap kan av ingen menneskelig makt og av ingen grunn utenom døden oppløses.

Kan. 1142 – Et ikke-fullbyrdet ekteskap mellom døpte eller mellom en døpt part og en udøpt part kan av Den romerske pave oppløses av en berettiget grunn og på forespørsel fra begge parter eller fra den ene av dem, ja selv om det er mot den andre parts vilje.

Kan. 1143 – § 1. Et ekteskap inngått av to udøpte oppløses ut fra det paulinske privilegium til gunst for troen hos part som har tatt imot dåpen, ved selve det forhold at et nytt ekteskap stiftes av denne part, dog utelukkende når den udøpte part vil forlate den andre.

§ 2. Den udøpte part betraktes å ville forlate den døpte part dersom han eller hun ikke vil bo sammen med denne eller ikke vil bo samme med vedkommende fredelig uten misakt for Skaperen – med mindre denne andre part etter å ha tatt imot dåpen har gitt førstnevnte en berettiget grunn til å ville forlate vedkommende.

Kan. 1144 – § 1. For at den døpte part gyldig kan stifte nytt ekteskap, skal den udøpte part alltid tilspørres om:

1° han eller hun også selv vil ta imot dåpen;

2° han eller hun i det minste vil bo fredelig sammen med den døpte part uten misakt for Skaperen.

§ 2. Denne tilspørring skal skje etter dåpen; men ut fra en tungtveiende grunn kan stedets ordinarius tillate at tilspørringen skjer før dåpen, ja, t.o.m. også dispensere fra tilspørringen – enten før eller etter dåpen –, dog utelukkende når det er på det rene etter en i det minste summarisk og utenomrettslig fremgangsmåte at tilspørringen ikke lar seg gjøre, eller vil være til ingen nytte.

Kan. 1145 – § 1. Tilspørringen bør som hovedregel skje etter bemyndigelse fra stedets ordinarius for den omvendte part; fra denne ordinarius blir den andre ektefelle dersom da han ber om det, å innvilge en betenkningstid for å svare, dog etter at han er advart om at dersom betenkningstiden sklir ut uutnyttet, vil hans stilltielse regnes som negativt svar.

§ 2. En tilspørring, også om den er foretatt privat av den omvendte part selv, kan gjelde, ja, er t.o.m. lovlig dersom formen foreskrevet ovenfor ikke kan overholdes.

§ 3. I begge tilfeller skal den foretatte tilspørring og dens utfall rettmessig bringes på det rene i det ytre rom.

Kan. 1146 – Den døpte part har rett til å gifte seg på nytt med katolsk part:

1° dersom den andre part har svart negativt på tilspørringen eller dersom tilspørringen rettmessig er blitt utelatt;

2° dersom den udøpte part – enten han eller hun alt er tilspurt eller ikke – etter først å ha vedblitt i et fredelig bofellesskap uten misakt for Skaperen, så uten en berettiget grunn har forlatt den andre, dog så at forskriftene i kann. 1144 og 1145 står fast.

Kan. 1147 – Stedets ordinarius kan dog av en tungtveiende grunn innvilge at den døpte part ved å gjøre bruk av det paulinske privilegium stifter ekteskap med en døpt eller udøpt ikke-katolsk part, også her under overholdelse av det som ellers er foreskrevet i kanonene om blandede ekteskap.

Kan. 1148 – § 1. En udøpt som samtidig har flere udøpte hustruer, kan etter at dåpen er mottatt i Den katolske kirke, beholde en av dem etter å ha sendt bort de øvrige dersom det vil være hardt å forbli med den første av dem. Det samme gjelder for en udøpt kvinne som samtidig har flere udøpte menn.

§ 2. I tilfellene omtalt i § 1 må ekteskapet etter at dåpen er mottatt, stiftes i rettmessig form – også her under overholdelse av det som ellers er foreskrevet om blandede ekteskap dersom situasjonen gjøre det aktuelt, og av annet som blir å overholde ut fra gjeldende rett.

§ 3. Idet stedets ordinarius holder for øye den moralske, sosiale og økonomiske situasjon mht. steder og personer, må han sørge for at de første bortsendte hustruers og øvrige bortsendtes behov blir tilstrekkelig ivaretatt i henhold til rettferdighetens, den kristne nestekjærlighets og den naturlige rimelighets normer.

Kan. 1149 – En udøpt som etter at dåpen er mottatt i Den katolske kirke, ikke kan gjenopprette bofellesskapet med en udøpt ektefelle på grunn av fangenskap eller forfølgelse, kan stifte et annet ekteskap, ja, også dersom den andre part i mellomtiden har tatt imot dåpen, dog så at forskriften i kan. 1141 står fast.

Kan. 1150 – I tvilstilfelle nyter troens privilegium rettsbegunstigelse.

Art. 2
SEPARASJON MED BIBEHOLD AV EKTESKAPSBÅNDET

Kan. 1151 – Ektefeller har plikt og rett til å ta vare på det ekteskapelige samliv med mindre en legitim grunn unnskylder dem det.

Kan. 1152 – § 1. Selv når det anbefales innstendig at en ektefelle – beveget av kristen nestekjærlighet og av omsorg for familiens beste – ikke nekter sin ekteskapsbrytende partner tilgivelse og ikke avbryter det ekteskapelige liv, har vedkommende rett til å få det ekteskapelige samliv oppløst; det gjelder dog bare dersom han eller hun ikke uttrykkelig eller stilltiende har forlatt den annens skyld, og det gjelder med mindre han eller hun har samtykket i ekteskapsbruddet, har gitt grunn til det eller også selv har begått ekteskapsbrudd.

§ 2. Stilltiende forlatelse foreligger dersom den uskyldige ektefelle etter å være blitt underrettet om ekteskapsbruddet av egen drift har omgåttes med den andre ektefelle på ekteskapelig vis; dette formodes dersom vedkommende gjennom seks måneder har opprettholdt det ekteskapelige samliv og heller ikke har klaget til kirkelig eller borgerlig myndighet.

§ 3. Dersom en uskyldig ektefelle av egen drift har oppløst det ekteskapelige samliv, må han eller hun i løpet av seks måneder bringe grunnen til separasjonen inn for kompetent kirkelig myndighet som etter at alle omstendigheter er gransket, nøye må overveie om den uskyldige part kan anspores til å forlate skylden og til ikke å trekke separasjonen ut i det uendelige.

Kan. 1153 – § 1. Dersom den ene ektefelle har forårsaket alvorlig fare for den andres eller barnas sjel eller legeme, eller på annet vis gjør felleslivet altfor hardt, gir det den andre legitim grunn til å forlate ektefellen etter dekret fra stedets ordinarius og dersom det vil være fare ved forsinkelse, også i kraft av egen myndighet.

§ 2. I alle tilfeller blir det ekteskapelig samliv å gjenopprette etter at grunnen til separasjonen er bortfalt med mindre noe annet blir fastsatt av kirkelig myndighet.

Kan. 1154 – Etter at separasjon av ektefeller har skjedd, må en alltid på hensiktsmessig vis sikre behørig underhold og oppdragelse av barna.

Kan. 1155 – Den uskyldige ektefelle kan – hva rosverdig er – igjen gi den andre ektefelle adgang til det ekteskapelige liv, noe som gjør at vedkommende for tilfellet frasier seg retten til separasjon.

KAPITTEL X
GYLDIGGJØRING AV EKTESKAP

Art. 1
SIMPEL GYLDIGGJØRING

Kan. 1156 – § 1. For å gyldiggjøre et ekteskap som er ugyldig på grunn av en gyldighetshindring, kreves det at hindringen er bortfalt eller at det blir dispensert fra den og at i det minste den part som er kjent med hindringen, fornyer konsensus.

§ 2. Denne fornyelse kreves av kirkelig rett for gyldiggjøringens gyldighet, også dersom begge parter fra begynnelsen av hadde avgitt konsensus og ikke senere har tilbakekalt den.

Kan. 1157 – Konsensusfornyelsen skal være en ny viljeshandling gjeldende det ekteskap som den fornyende part vet eller mener var juridisk sett null verd fra begynnelsen av.

Kan. 1158 – § 1. Dersom hindringen er offentlig, må konsensus fornyes av begge parter i kanonisk form, dog så at forskriften i kan. 1127, § 2, står fast.

§ 2. Dersom hindringen ikke kan bevises, er det tilstrekkelig at konsensus fornyes privat og hemmelig og da av den part som er kjent med hindringen, dog utelukkende når den annen part vedblir ved avgitt konsensus; men konsensus må fornyes av begge parter dersom hindringen er kjent av begge.

Kan. 1159 – § 1. Et ekteskap som er ugyldig på grunn av konsensusdefekt, blir

gyldiggjort dersom den part som ikke gav konsensus, så gir det, dog utelukkende når konsensus avgitt fra den andre part vedblir.

§ 2. Dersom konsensusdefekten ikke kan bevises, er det tilstrekkelig at den part som ikke gav konsensus, avgir det privat og hemmelig.

§ 3. Dersom konsensusdefekten kan bevises, er det nødvendig at konsensus avgis i kanonisk form.

Kan. 1160 – For å bli gyldig skal et ekteskap som er juridisk sett null verd på grunn av en defekt mht. form, stiftes på nytt i kanonisk form, dog så at forskriften i kan. 1127, § 2, står urokket.

Art. 2
RADIKAL SANERING

Kan. 1161 – § 1. Radikal sanering av et ugyldig ekteskap er dets gyldiggjøring uten konsensusfornyelse, innvilget av kompetent myndighet, og den medfører dispensasjon fra hindring dersom en slik foreligger, og fra kanonisk form dersom den ikke var blitt overholdt, foruten at den er tilbakevirkende på fortiden mht. kanoniske virkninger.

§ 2. Gyldiggjøringen inntreffer fra øyeblikket for innvilgning av nådebevillingen; men den tilbakevirkende kraft forstås tilbake til øyeblikket for feiring av ektevigselen med mindre noe annet uttrykkelig forutsettes.

§ 3. Radikal sanering må ikke innvilges med mindre det er sannsynlig at partene vil vedbli i det ekteskapelige liv.

Kan. 1162 – § 1. Dersom konsensus er defekt hos begge eller den ene part – enten konsensus manglet fra begynnelsen av, eller den i begynnelsen ble avgitt, men senere er blitt tilbakekalt –, kan ekteskapet ikke saneres radikalt.

§ 2. Dersom konsensus nok manglet fra begynnelsen av, men senere er avgitt, kan sanering innvilges fra det øyeblikk da konsensus ble avgitt.

Kan. 1163 – § 1. Et ekteskap som er ugyldig på grunn av en hindring eller på grunn av en defekt mht. rettmessig form, kan saneres, dog utelukkende når begge parters konsensus vedblir.

§ 2. Et ekteskap som er ugyldig på grunn av en hindring ut fra naturretten eller positiv guddommelig rett, kan ene og alene saneres etter at hindringen er bortfalt.

Kan. 1164 – Sanering kan gyldig innvilges også når den ene eller begge parter er uvitende om det; men det bør ikke innvilges med mindre det er på grunn av en tungtveiende grunn.

Kan. 1165 – § 1. Radikal sanering kan innvilges av Den apostoliske stol.

§ 2. Den kan i enkelttilfeller innvilges av diøcesanbiskopen, også dersom flere nullitetsbegrunnelser treffer samme ekteskap, men for sanering av blandet ekteskap når vilkårene omtalt i kan. 1125 er oppfylt; den kan ikke innvilges av ham dersom det foreligger en hindring hvis dispensasjon i samsvar med det som er bestemt i kan. 1078, § 2, er forbeholdt Den apostoliske stol, eller det handler om en hindring ut fra naturretten eller positiv guddommelig rett, som alt er bortfalt.

DEL II
ØVRIGE GUDSTJENSTLIGE HANDLINGER

AVSNITT I
SAKRAMENTALIENE

Kan. 1166 – Sakramentalier er hellige tegn som er en slags etterligning av sakramentene; ved sakramentaliene uttrykkes billedlig særlig de åndelige virkninger som man på Kirkens forbønn får også ved dem.

Kan. 1167 – § 1. Alene Den apostoliske stol kan etablere nye sakramentalier eller fortolke autentisk dem som er antatt eller avskaffe eller endre noen av dem.

§ 2. Når sakramentaliene avholdes eller forvaltes, må riter og formularer godkjent av Kirkens myndighet overholdes nøyaktig.

Kan. 1168 – Forrettende ved sakramentaliene er en kleriker utstyrt med behørig myndighet; visse sakramentalier kan i samsvar med det som er bestemt i de liturgiske bøker, etter stedets ordinarius' vurdering også forvaltes av legfolk utrustet med passende kvalitative forutsetninger.

Kan. 1169 – § 1. Vielser og innvielser kan gyldig gjennomføres av dem som er beseglet med biskoppelig preg, foruten av prester som dette er tillatt for ut fra gjeldende rett eller ved rettmessig innvilgning.

§ 2. Enhver prest kan lyse velsignelser med unntak av dem som er forbeholdt Den romerske pave eller biskopene.

§ 3. En diakon kan bare lyse de velsignelser som uttrykkelig tillates ham i gjeldende rett.

Kan. 1170 – Velsignelsene lyses fremfor alt over katolikker; de kan også gis til katekumener, ja – med mindre et forbud fra Kirken står i veien for det – også til ikke-katolikker.

Kan. 1171 – Sakrale ting som ved innvielse eller velsignelse er bestemt for gudstjeneste, må skjøttes respektfullt og ikke anvendes til profan eller uegentlig bruk, heller ikke dersom de er i privates eie.

Kan. 1172 – § 1. Ingen kan legitimt utføre eksorsismer over besatte med mindre han fra stedets ordinarius har fått særskilt og uttrykkelig tillatelse til det.

§ 2. Denne tillatelse fra stedets ordinarius må bare innvilges til prest som utmerker seg ved fromhet, innsikt, klokskap og integritet mht. livsførsel.

AVSNITT II
TIDEBØNNSLITURGIEN

Kan. 1173 – Under oppfyllelsen av Kristi prestelige oppdrag feirer Kirken tidebønnsliturgien der den ved å lytte til Gud som taler til sitt folk og ved å komme i hu frelsens mysterium lover ham uavbrutt med sang og bønn og ber for hele verdens frelse.

Kan. 1174 – § 1. Klerikerne bindes av forpliktelse til å gjennomføre tidebønnsliturgien i samsvar med det som er bestemt i kan. 276, § 2, nr. 3; medlemmene av instituttene for gudviet liv foruten av selskapene for apostolisk liv bindes på tilsvarende vis i samsvar med det som er bestemt i deres konstitusjoner.

§ 2. Til å delta i tidebønnsliturgien som jo er Kirkens handling, innbys innstendig ut fra omstendighetene også de øvrige kristustroende.

Kan. 1175 – Når tidebønnsliturgien gjennomføres, må når det lar seg gjøre, den virkelige tid for hver tidebønn overholdes.

AVSNITT III
KIRKELIG GRAVFERD

Kan. 1176 – § 1. Avdøde kristustroende blir å gi kirkelig gravferd i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

§ 2. Kirkelig gravferd der Kirken utvirker åndelig hjelp for de avdøde og ærer deres legemer samtidig med at den for de levende også holder opp håpets trøst, blir å feire i samsvar med det som er bestemt i de liturgiske lover.

§ 3. Kirken anbefaler innstendig at den fromme sedvane med å gravlegge de avdødes legemer tas vare på; likevel forbyr den ikke kremasjon med mindre det er blitt valgt ut fra en begrunnelse som står i motsetning til den kristne lære.

KAPITTEL I
FEIRING AV GRAVFERDEN

Kan. 1177 – § 1. Generelt skal gravferden for enhver avdød troende feires i eget sogns kirke.

§ 2. Men det er helt i orden for enhver troende eller for dem som det tilkommer å sørge for den avdøde troendes gravferd, å velge en annen begravelseskirke med samtykke fra den som styrer den og etter at avdødes egen sogneprest er varslet.

§ 3. Dersom døden har inntruffet utenfor eget sogn og liket ikke er blitt overført til dette og heller ikke en begravelseskirke rettmessig er valg, må gravferden feires i kirken til sognet hvor døden inntraff, med mindre en annen er utpekt av partikularretten.

Kan. 1178 – Diøcesanbiskopens gravferd feires i egen domkirke med mindre han selv har valgt en annen kirke.

Kan. 1179 – Generelt feires gravferden for ordensfolk og for medlemmer av selskap for apostolisk liv i egen kirke eller kapell ved superior dersom instituttet eller selskapet er klerikalt, ellers ved husets prest.

Kan. 1180 – § 1. Dersom sognet har egen gravplass, jordfestes avdøde troende på den med mindre en annen gravplass rettmessig er blitt valgt av avdøde selv eller av dem som det tilkommer å sørge for gravlegging av den avdøde.

§ 2. Men alle har lov til – med mindre de forbys det av gjeldende rett – å velge gravplass for gravlegging.

Kan. 1181 – Hva angår offergaver i anledning begravelse, må forskriften i kan. 1264 overholdes, idet det dog må sikres at det hverken tas noen form for personhensyn ved gravferd eller at de fattige fratas muligheten til en behørig gravferd.

Kan. 1182 – Etter fullført jordfestelse foretas det innføring i boken over dødsfall i samsvar med det som er bestemt i partikularretten.

KAPITTEL II
DE SOM BLIR Å INNVILGE ELLER Å NEKTE KIRKELIG GRAVFERD

Kan. 1183 – § 1. Hva angår gravferd, blir katekumener å regne sammen med de kristustroende.

§ 2. Stedets ordinarius kan tillate at barn som foreldrene hadde som intensjon å døpe, men som er døde før dåpen, gis kirkelig gravferd.

§ 3. Døpte som er tilsluttet en ikke-katolsk kirke eller et ikke-katolsk kirkesamfunn, kan innvilges kirkelig gravferd etter stedets ordinarius' kloke vurdering, med mindre det er på det rene at det er i strid med deres vilje og dog utelukkende når egen forrettende ikke forefinnes.

Kan. 1184 – § 1. Med mindre det før døden forelå en eller annen form for tegn på bot, blir å avvise fra kirkelig gravferd:

1° notoriske apostater, heretikere og skismatikere;

2° de som ut fra en begrunnelse i motsetning til kristne tro har valgt kremasjon av eget legeme;

3° andre manifeste syndere som ikke kan innvilges kirkelig gravferd uten

offentlig anstøt for de troende.

§ 2. Når det fremkommer noe tvil, må stedets ordinarius konsulteres – hvis vurdering blir å legge til grunn.

Kan. 1185 – Den som er ekskludert fra kirkelig gravferd, blir også å nekte enhver form for gravferdsmesse.

AVSNITT IV
DYRKELSE AV HELGENER, SAKRALE BILDER OG RELIKVIER

Kan. 1186 – For å hjelpe frem Guds folks helliggjørelse anbefaler Kirken til de kristustroendes særskilte og barnlige ærbødighet den salige Maria, alltid jomfru, Guds Mor som Kristus satte til alle menneskers mor, og den fremmer sann og autentisk dyrkelse av de andre helgener ved hvis eksempel de kristustroende jo blir oppbygget og ved hvis forbønn de blir understøttet.

Kan. 1187 – Ved offentlig dyrkelse er det bare lov at de Guds tjenere vises ærbødighet som ved Kirkens autoritet er tatt inn i fortegnelsen over helgener og salige.

Kan. 1188 – Den praksis må forbli fast at sakrale bilder fremsettes i kirkene for å bli vist de troendes ærbødighet; men likevel bør de utstilles i moderat antall og passende ordnet slik at det ikke vekker forundring i det kristne folk eller gir anledning til mindre rette former for andakt.

Kan. 1189 – Kostbare bilder – d.e. slike som markerer seg ved alder, det kunstneriske eller dyrkelse – som er utstilt i kirker eller kapell for av de troende å bli vist ærbødighet, må aldri dersom og når de trenger reparasjon, restaureres uten skriftlig gitt tillatelse fra ordinarius; før han innvilger tillatelsen, må han konsultere sakkyndige.

Kan. 1190 – § 1. Det er helt forkastelig å selge hellige relikvier.

§ 2. Fremtredende relikvier og likeledes andre som æres ved å bli vist stor ærbødighet fra folket, kan ikke på noen måte gyldig avhendes og heller ikke varig forflyttes uten Den apostoliske stols tillatelse.

§ 3. Forskriften i § 2 gjelder også for bilder som i en kirke æres ved å bli vist stor ærbødighet fra folket.

AVSNITT V
VOTIVLØFTE OG ED

KAPITTEL I
VOTIVLØFTE

Kan. 1191 – § 1. Et votivløfte – d.e. et overlagt og fritt gitt løfte til Gud om et mulig og bedre gode – skal oppfylles ut fra religiøs dyd.

§ 2. Med mindre de forbys det i gjeldende rett, er alle kapable til i samsvar med den fornuftens bruk som de besitter, å gjøre bruk av votivløfte.

§ 3. Et votivløfte avlagt ut fra alvorlig og uberettiget frykt eller ut fra svik er ut fra selve den gjeldende rett juridisk sett null verd.

Kan. 1192 – § 1. Et votivløfte er *offentlig* dersom det blir mottatt i Kirkens navn av rettmessig superior; ellers er det *privat*.

§ 2. *Høytidelig* dersom det av Kirken er blitt anerkjent som slikt; ellers er det *enkelt*.

§ 3. *Personlig* når en handling fra votivpersonen blir lovet; *tinglig* når det blir lovet en ting; *blandet* når det har del i det personliges og det tingliges natur.

Kan. 1193 – Et votivløfte forplikter ikke noen på grunnlag av seg selv, med mindre man tenker på den som avlegger det.

Kan. 1194 – Et votivløfte bortfaller ved utløpet av den tid som var tilføyd for når forpliktelsen er til ende, ved substansiell endring av den lovede materie, ved mangel på vilkår som votivløftet avhenger av eller på dets beveggrunn, ved dispensasjon og ved omvandling.

Kan. 1195 – Den som har myndighet over et votivløftes materie, kan suspendere votivløftets forpliktelse så lenge oppfyllelse av votivløftet vil innebære ulempe for ham.

Kan. 1196 – Utenom Den romerske pave kan følgende av en berettiget grunn dispensere fra private votivløfter, dog utelukkende når dispensasjonen ikke skader en velervervet rettighet for noen:

1° stedets ordinarius og sognepresten, hva angår alle deres undergivne og også fremmede;

2° superior i et ordensinstitutt eller selskap for apostolisk liv dersom de er klerikale under pavelig rett, hva angår medlemmer, noviser og personer som oppholder seg dag og natt i hus til instituttet eller selskapet;

3° de som fra Den apostoliske stol eller fra stedets ordinarius har fått delegert dispensasjonsmyndighet.

Kan. 1197 – Den innsats som er lovet ved et privat votivløfte, kan av votivpersonen selv omvandles til et større eller til et like stort gode; men til et mindre gode, av den som det tilligger dispensasjonsmyndighet i samsvar med det som er bestemt i kan. 1196.

Kan. 1198 – Votivløfter avlagt før ordensprofess blir suspendert så lenge votivpersonen forblir i ordensinstituttet.

KAPITTEL II
ED

Kan. 1199 – § 1. Ed – d.e. påkallelse av Guds navn som sannhetsvitne – må ikke avlegges med mindre det skjer i sannhet, rett og rettferdighet.

§ 2. Ed som kanonene fordrer eller tillater, kan ikke gyldig avlegges ved fullmektig.

Kan. 1200 – § 1. Den som fritt har sverget at han skal gjøre noe, påligger det en særskilt religiøs forpliktelse til å oppfylle det som han ved ed har bekreftet.

§ 2. Ed avtvunget ved svik, vold eller alvorlig frykt er ut fra selve den gjeldende rett juridisk sett null verd.

Kan. 1201 – § 1. En løftesed følger naturen og vilkårene i den handling som den blir føyd til.

§ 2. Dersom det til en handling som direkte fører til skade for andre eller til ulempe for det offentlige vel eller den evige frelse, blir føyd en ed, tilegner handlingen seg derav ingen fasthet.

Kan. 1202 – En forpliktelse innført ved en løftesed holder opp å binde:

1° dersom den blir ettergitt av den til hvis fordel eden er blitt avgitt;

2° dersom den edsbelagte ting endres substansielt eller den etter endrede omstendigheter er blitt enten ond eller helt indifferent, og endelig dersom et større gode hindrer den;

3° ved mangel på dens beveggrunn eller på et vilkår som eden eventuelt ble gitt på;

4° ved dispensasjon og omvandling i samsvar med det som er bestemt i kan. 1203.

Kan. 1203 – De som kan suspendere, dispensere fra eller omvandle et votivløfte, har den samme myndighet og ut fra samme begrunnelse vedrørende løftesed; men dersom dispensasjon fra eden fører til ulempe for andre som avviser å ettergi forpliktelsen, kan kun Den apostoliske stol dispensere fra eden.

Kan. 1204 – En ed blir å tolke strikt i overensstemmelse med gjeldende rett og i overensstemmelse med den svergendes intensjon eller dersom denne handler med svik, i overensstemmelse med intensjonen hos den som eden blir avlagt for.

DEL III
SAKRALE STEDER OG TIDER

AVSNITT I
SAKRALE STEDER

Kan. 1205 – Sakrale steder er de steder som er uttatt til gudstjeneste eller for gravlegging av troende ved den innvielse eller velsignelse som de liturgiske bøker foreskriver for dette.

Kan. 1206 – Innvielsen av et sted hører under diøcesanbiskopen og de som ut fra selve den gjeldende rett likestilles med ham; de kan overdra til en hvilken som helst biskop – og i unntakstilfeller til en prest – oppdraget å gjennomføre en innvielse på deres territorium.

Kan. 1207 – Sakrale steder velsignes av ordinarius; likevel forbeholdes velsignelsen av kirker diøcesanbiskopen; men hver av dem kan delegere dette til en annen prest.

Kan. 1208 – Over gjennomført innvielse eller velsignelse av en kirke og likeledes over velsignelse av en gravplass må det settes opp et dokument; det må tas vare på et eksemplar av dette i diøcesankurien og et annet i kirkens arkiv.

Kan. 1209 – Når det bare ikke skjer til skade for noen, bevises innvielsen eller velsignelsen av et sted tilstrekkelig selv ved ett vitne som er hevet over enhver form for innsigelse.

Kan. 1210 – På et sakralt sted åpnes det bare adgang til det som tjener gudsdyrkelsen, fromheten eller til utøvelse eller fremme av religionen, og enhver ting forbys som er i disharmoni med stedets hellighet. Men ordinarius kan i form av en enkeltavgjørelse tillate andre bruksformer, likevel ikke noe som står i motsetningsforhold til stedets hellighet.

Kan. 1211 – Sakrale steder krenkes ved at svært skjendige handlinger til anstøt

for de troende der blir utført, og som etter stedets ordinarius' vurdering er så alvorlige og så i strid med stedets hellighet at det ikke vil være lov å utføre gudsdyrkelse på disse steder inntil skjendingen er blitt reparert ved en botsritus i samsvar med det som er bestemt i de liturgiske bøker.

Kan. 1212 – Sakrale steder taper sin innvielse eller velsignelse dersom de for en stor del er blitt ødelagt eller de ved dekret fra kompetent ordinarius eller faktisk er blitt tilbakeført til profan bruk.

Kan. 1213 – Den kirkelige myndighet utøver fritt sine former for myndighet og oppdrag på sakrale steder.

KAPITTEL I
KIRKER

Kan. 1214 – Med betegnelsen kirke forstås en sakral bygning bestemt for gudstjeneste og dit de troende har rett til å gå for å gjennomføre sin gudstjeneste, særlig offentlig.

Kan. 1215 – § 1. Ingen kirke må bygges uten diøcesanbiskopens uttrykkelige, skriftlig gitte samtykke.

§ 2. Diøcesanbiskopen må ikke komme med samtykke med mindre han etter at presterådet og nabokirkenes rektorer er hørt, betrakter det så at den nye kirke kan tjene til beste for sjelene og at nødvendige midler for bygging av kirken og for gudstjeneste ikke vil mangle.

§ 3. Ja, selv når ordensinstitutter har innhentet samtykke fra diøcesanbiskopen til å etablere et nytt hus i bispedømmet eller i en by, skal likevel også de oppnå hans tillatelse før de bygger en kirke på et nærmere bestemt sted.

Kan. 1216 – Ved bygging og utbedring av kirker må prinsippene og bestemmelsene for liturgi og sakral kunst overholdes samtidig som man anvender seg av råd fra sakkyndige.

Kan. 1217 – § 1. Når byggingen rettelig er gjennomført, må en ny kirke så snart som mulig innvies eller i det minste velsignes under overholdelse av den hellige liturgis lover.

§ 2. Særlig domkirkene og sognekirkene må innvies ved en høytidelig ritus.

Kan. 1218 – Enhver kirke må ha sitt navn som ikke kan endres når innvielsen av kirken er gjennomført.

Kan. 1219 – I en rettmessig innvidd eller velsignet kirke kan alle gudstjenstlige handlinger gjennomføres, dog så at sognerettighetene står fast.

Kan. 1220 – § 1. Alle som det hører inn under, må sørge for at den renslighet og vakkerhet blir overholdt i kirkene som sømmer seg for Guds hus, og at alt det holdes unna dem som er i disharmoni med stedets hellighet.

§ 2. For å verge sakrale og kostbare verdier må ordinære konserveringstiltak og hensiktsmessige sikringsmidler anvendes.

Kan. 1221 – Adgangen til en kirke må være fri og gratis ved tiden for sakrale feiringer.

Kan. 1222 – § 1. Dersom en kirke på ingen måte er i den stand at den kan anvendes til gudstjeneste og det ikke gis mulighet til at den kan utbedres, kan den av diøcesanbiskopen tilbakeføres til profan ikke-uverdig bruk.

§ 2. Hvor andre tungtveiende grunner tilsier at en kirke ikke mer anvendes til gudstjeneste, kan diøcesanbiskopen etter at presterådet er hørt, tilbakeføre den til profan ikke-uverdig bruk; dette forutsetter deres samtykke som rettmessig gjør krav på rettigheter for seg i den, og at det beste for sjelene derav ikke pådrar seg skade.

KAPITTEL II
KAPELL OG PRIVATE HUSKAPELL

Kan. 1223 – Med betegnelsen kapell forstås et sted som etter tillatelse fra ordinarius til fordel for en kommunitet eller gruppe av troende som der kommer sammen, er bestemt for gudstjeneste og dit også andre troende med samtykke fra kompetent superior kan gå.

Kan. 1224 – § 1. Ordinarius må ikke innvilge påkrevd tillatelse til å etablere kapell med mindre han først personlig eller gjennom en annen har visitert stedet bestemt til kapell og funnet det utstyrt slik det sømmer seg.

§ 2. Men etter at tillatelsen er gitt, kan kapellet ikke forandres til profan bruk uten bemyndigelse fra samme ordinarius.

Kan. 1225 – I rettmessig etablerte kapell kan alle sakrale feiringer gjennomføres med mindre de er unntatt ut ifra gjeldende rett eller forskrift fra stedets ordinarius, eller de liturgiske bestemmelser står i veien for det.

Kan. 1226 – Med betegnelsen privat huskapell forstås et sted som etter tillatelse fra stedets ordinarius er bestemt for gudstjeneste og da til fordel for en eller flere fysiske personer.

Kan. 1227 – Biskoper kan for seg selv etablere privat huskapell som nyter de samme rettigheter som et kapell.

Kan. 1228 – Idet forskriften i kan. 1227 dog står fast, kreves det tillatelse fra stedets ordinarius for å holde messen og andre sakrale feiringer i et privat huskapell.

Kan. 1229 – Det høver seg at kapell og private huskapell blir velsignet i overensstemmelse med foreskreven ritus i de liturgiske bøker; de skal være forbeholdt for bare gudstjeneste og fri for alt huslig bruk.

KAPITTEL III
HELLIGDOMMER

Kan. 1230 – Med betegnelsen helligdom forstås, med approbasjon fra stedets ordinarius, en kirke eller et annet sakralt sted dit de troende ut fra en særskilt fromhetsmessig grunn valfarter tallrikt.

Kan. 1231 – For at en helligdom kan betegnes som nasjonal, skal det dertil komme approbasjon fra bispekonferansen; for at den kan betegnes som internasjonal, kreves det approbasjon fra Den hellige stol.

Kan. 1232 – § 1. Det tilkommer stedets ordinarius å approbere statuttene for en bispedømmehelligdom; bispekonferansen statuttene for en nasjonalhelligdom; alene Den hellige stol statuttene for en internasjonal helligdom.

§ 2. I statuttene må særlig formål, rektors myndighet, herredømme og forvaltning mht. formuesgodene bestemmes.

Kan. 1233 – Helligdommer kan innvilges visse privilegier i den utstrekning stedlige omstendigheter, tallrikt med pilegrimer og særlig det beste for de troende synes å tilsi det.

Kan. 1234 – § 1. I helligdommene må frelsens midler rikelig bys frem for de troende ved at Guds ord blir forkynt med omhu, ved at det liturgiske liv, særlig ved feiring av Eukaristien og boten, blir fremmet godt foruten ved at godkjente former for folkefromhet dyrkes.

§ 2. Votivgaver i form av folkelig kunst og fromhetsdokumenter må i helligdommene eller på steder i omegnen tas vare på til skue og forvares sikkert.

KAPITTEL IV
ALTER

Kan. 1235 – § 1. Et alter – dvs. bordet der det eukaristiske offer feires – betegnes som *fast* dersom det er bygd slik at det henger sammen med gulvet og således ikke

kan tas bort; men som *flyttbart* dersom det kan flyttes.

§ 2. Det anbefales at det i enhver kirke finnes et fast alter; men på øvrige steder bestemt for sakrale feiringer et fast eller flyttbart alter.

Kan. 1236 – § 1. I henhold til Kirkens overleverte skikk må et fast alterbord være av stein, og da av en eneste naturstein; men likevel kan også annet materiale som ut fra bispekonferansens vurdering er verdig og solid, anvendes. Men bena – dvs. sokkelen – kan lages av hvilket som helst materiale.

§ 2. Et flyttbart alter kan bygges av hvilket som helst materiale som er solid og som samsvarer med den liturgiske bruk.

Kan. 1237 – § 1. Faste alter blir å innvie, men flyttbare å innvie eller velsigne i henhold til ritusene foreskrevet i de liturgiske bøker.

§ 2. Man bør ta vare på den gamle tradisjon at relikvier etter martyrer eller andre helgener anbringes under et fast alter i henhold til bestemmelsene overlevert i de liturgiske bøker.

Kan. 1238 – § 1. Et alter taper innvielse eller velsignelse i samsvar med det som er bestemt i kan. 1212.

§ 2. Ved tilbakeføring av en kirke eller et annet sakralt sted til profan bruk taper ikke altrene, hverken faste eller flyttbare, innvielse eller velsignelse.

Kan. 1239 – § 1. Så vel fast som flyttbart alter blir å forbeholde for bare gudstjeneste idet enhver profan bruk helt og holdent er utelukket.

§ 2. Nedenunder et alter må intet lik være bisatt; ellers vil det ikke være lov å feire messen der.

KAPITTEL V
GRAVPLASSER

Kan. 1240 – § 1. Hvor det lar seg gjøre, bør Kirken ha egne gravplasser eller i det minste parseller på borgerlige gravplasser bestemt for avdøde troende, og som rettelig velsignes.

§ 2. Dersom man ikke kan få dette til, må de enkelte graver hver gang rettelig velsignes.

Kan. 1241 – § 1. Sogn og ordensinstitutter kan ha egne gravplasser.

§ 2. Også andre juridiske personer eller familier kan ha en særlig gravplass – dvs. gravsted – som etter stedets ordinarius' vurdering blir å velsigne.

Kan. 1242 – Lik må ikke gravlegges i kirkene, med mindre det handler om gravlegging av Den romerske pave eller kardinaler, samt diøcesanbiskopene – også emeriterte – i deres egen kirke.

Kan. 1243 – Det må partikularrettslig fastsettes hensiktsmessige bestemmelser for å ivareta disiplinen på gravplassene, særlig hva angår det å verge og fremme deres sakrale karakter.

AVSNITT II
SAKRALE TIDER

Kan. 1244 – § 1. Kun den øverste kirkelige myndighet – dog så at forskriftene i kan. 1246, § 2, står fast – tilligger det å etablere, flytte eller avskaffe festdager og likeledes botsdager felles for Kirken som helhet.

§ 2. Diøcesanbiskopene kan bare i form av en enkeltavgjørelse tillyse særskilte festdager eller botsdager for sine bispedømmer eller steder.

Kan. 1245 – Idet diøcesanbiskopenes rett omtalt i kan. 87 dog står fast, kan

sognepresten av en berettiget grunn og i overensstemmelse med diøcesanbiskopens forskrifter i enkelttilfeller innvilge dispensasjon fra forpliktelsen til å overholde en festdag eller en botsdag eller omvandling av den til andre fromme gjerninger; det samme kan også superior for et ordensinstitutt eller et selskap for apostolisk liv dersom det er klerikalt under pavelig rett, og det mht. egne undergivne og andre som oppholder seg dag og natt i huset.

KAPITTEL I
FESTDAGER

Kan. 1246 – § 1. Søndagen, dagen når påskemysteriet feires, blir ut fra apostolisk tradisjon å overholde i Kirken som helhet som den opphavelige festdag med helligdagsforpliktelse. Likeledes skal dagene for vår Herres Jesu Kristi fødsel, Herrens åpenbaring, Kristi himmelfart og Kristi hellige legeme og blod, Guds hellige Mor Maria, hennes uplettede unnfangelse og opptagelse, den hellige Josef, de hellige apostler Peter og Paulus og endelig allehelgen overholdes.

§ 2. Bispekonferansen kan dog etter forutgående approbasjon fra Den apostoliske stol avskaffe eller flytte til en søndag noen av festdagene med helligdagsforpliktelse.

Kan. 1247 – Det påligger de troende forpliktelse til å delta i messen på søndag og andre festdager med helligdagsforpliktelse; i tillegg må de avstå fra de gjerninger og gjøremål som hindrer at Gud dyrkes, den særegne glede ved Herrens dag eller behørig hvile for sinn og kropp.

Kan. 1248 – § 1. Påbudet om å delta i messen innfrir den som er til stede ved en messe hvor som helst hvor den feires med katolsk ritus, enten på selve festdagen eller på den foregående dags aften.

§ 2. Dersom deltagelse i eukaristifeiringen er umulig på grunn av mangel på geistlig tjener eller av annen tungtveiende grunn, anbefales det sterkt at de troende tar del i ordets liturgi dersom den finner sted i sognekirken eller på et annet sakralt sted og blir feiret i henhold til diøcesanbiskopens forskrifter; eller at de trekker seg tilbake en behørig tid for personlig bønn eller for bønn i familien eller om det er hensiktsmessig, i familiegrupper.

KAPITTEL II
BOTSDAGER

Kan. 1249 – Det påligger alle kristustroende ut fra guddommelig lov, hver på sin måte, å gjøre bot; men for at samtlige ved felles iakttagelse av en viss bot skal bli forbundet med hverandre, foreskrives botsdager der de kristustroende på en spesiell måte trekker seg tilbake for bønn, utøver fromhetsmessig og karitativ innsats og fornekter seg selv ved trofast å oppfylle egne forpliktelser og særlig ved å iaktta faste og abstinens i samsvar med det som er bestemt i kanonene som følger.

Kan. 1250 – Botsdager og -tider i Kirken som helhet er de enkelte fredager hele året og fastetiden.

Kan. 1251 – Abstinens fra fortæring av kjøtt eller fra annen føde i henhold til bispekonferansens forskrifter må overholdes på de enkelte av årets fredager med mindre disse treffer sammen med en dag oppregnet blant høytidsdagene; men abstinens og faste på askeonsdag og langfredag.

Kan. 1252 – Abstinensloven påligger de som har fylt 14 år; men av fasteloven bindes alle aldersmessig myndige inntil begynnelsen av det 60. år. Sjelehyrdene og foreldrene må dog sørge for at også de som faste- og abstinensloven ikke påligger på grunnlag av aldersmessig mindreårighet, formes til genuin botsholdning.

Kan. 1253 – Bispekonferansen kan bestemme nærmere iakttagelsen av faste og abstinens foruten erstatte abstinens og faste helt eller delvis med andre botsformer, særlig med karitativ innsats og fromhetsøvelser.

BOK V

KIRKENS TIMELIGE VERDIER

Kan. 1254 – § 1. Den katolske kirke kan ut fra selvskreven rett og uavhengig av borgerlig myndighet gyldig erverve, beholde, forvalte og avhende timelige verdier for å forfølge sine egne formål.

§ 2. Egne formål er hovedsakelig å organisere gudstjeneste, besørge anstendig underhold av klerus og andre tjenere, utøve innsats i det hellige apostolat og karitativ innsats, særlig overfor de trengende.

Kan. 1255 – Kirken som helhet og Den apostoliske stol, partikularkirkene foruten en hvilken som helst annen juridisk person, det være seg offentlig eller privat, er subjekter som er kapable til å erverve, beholde, forvalte og avhende timelige verdier i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

Kan. 1256 – Herredømmet over formuesgoder hører, under Den romerske paves øverste myndighet, inn under den juridiske person som rettmessig har ervervet vedkommende verdier.

Kan. 1257 – § 1. Alle timelige verdier som tilhører Kirken som helhet, Den apostoliske stol eller andre offentlige juridiske personer i Kirken, er kirkelige verdier og styres i henhold til kanonene som følger, foruten i henhold til egne statutter.

§ 2. Private juridiske personers timelige verdier styres i henhold til egne statutter, men ikke i henhold til de herværende kanoner, med mindre noe annet uttrykkelig forutsettes.

Kan. 1258 – I kanonene som følger, tilkjennegis ved betegnelsen Kirken ikke alene Kirken som helhet eller Den apostoliske stol, men også enhver offentlig juridisk person i Kirken med mindre noe annet er åpenbart ut fra den språklige kontekst eller ut fra sakens natur.

AVSNITT I
ERVERV AV VERDIER

Kan. 1259 – Kirken kan erverve timelige verdier på alle de ut fra naturretten eller positiv rett berettigede måter – når disse er lov for andre.

Kan. 1260 – Kirken har en selvskreven rett til fra de kristustroende å utbe seg det som er nødvendig for dens egne formål.

Kan. 1261 – § 1. Det står åpent for de kristustroende å bidra med timelige verdier til gunst for Kirken.

§ 2. Det påligger diøcesanbiskopen å påminne de troende om forpliktelsen omtalt i kan. 222, § 1, og på hensiktsmessig måte å innskjerpe den.

Kan. 1262 – De troende må bidra med hjelp til Kirken i form av etterspurt støtte og i henhold til bestemmelser utstedt av bispekonferansen.

Kan. 1263 – Diøcesanbiskopen har rett til, etter at finansrådet og presterådet er hørt, for bispedømmets behov å pålegge offentlige juridiske personer underlagt hans styring en moderat skatt, forholdsmessig i forhold til deres inntekter; for øvrige fysiske og juridiske personer har han bare lov til det i et alvorlig nødstilfelle og under de samme vilkår å pålegge en ekstraordinær, men moderat beskatning, dog så at partikularlover og partikulære sedvaner som tilskriver ham videre rettigheter, står urokket.

Kan. 1264 – Med mindre noe annet er forutsatt i gjeldende rett, tilligger det bispemøtet for en provins:

1° å forhåndsbestemme avgifter for handlinger fra eksekutiv myndighet i tjenesteytende sammenheng og for iverksettelse av reskripter fra Den apostoliske stol, som dog må approberes av selve Den apostoliske stol;

2° å fastlegge offergaver i anledning av forrettelse av sakramenter og

sakramentalier.

Kan. 1265 – § 1. Idet dog tiggermunkenes rett står urokket, forbys enhver privatperson, det være seg fysisk eller juridisk, uten tillatelse gitt skriftlig fra egen ordinarius og stedets ordinarius å ta opp kollekt til noen som helst form for from eller kirkelig innretning eller formål.

§ 2. Bispekonferansen kan fastsette bestemmelse om kollektopptagelse som skal overholdes av alle, ikke eksklusiv dem som fra innstiftelsen kalles og er tiggermunker.

Kan. 1266 – I alle kirker og kapell – også de som tilhører ordensinstitutter – som faktisk vanligvis står åpne for de kristustroende, kan stedets ordinarius påby at det samles inn særkollekt for bestemte tiltak på sogne- eller diøcesannivå eller på nasjonalt eller universelt nivå, og som etterpå med omhu blir å overføre til diøcesankurien.

Kan. 1267 – § 1. Med mindre det motsatte er på det rene, formodes offergaver som bringes til superiorer eller forvaltere for en hvilken som helst kirkelig juridisk person, også privat, å være brakt til selve den juridiske person.

§ 2. Offergavene omtalt i § 1 kan ikke avvises med mindre det skjer ut fra en berettiget grunn og – ved forhold av større betydning – etter tillatelse fra ordinarius dersom det handler om offentlige juridiske personer; tillatelse fra samme ordinarius kreves for at noe kan aksepteres som er belastet med en form for forpliktelse eller med et vilkår, dog så at forskriften i kan. 1295 står fast.

§ 3. Offergavene fra de troende som er brakt for et bestemt formål, kan ikke destineres for noe med mindre det er for det samme formål.

Kan. 1268 – For de timelige verdiers vedkommende antar Kirken hevd og foreldelse som måter å erverve eller å befri seg fra noe, i samsvar med det som er bestemt i kann. 197-199.

Kan. 1269 – Sakrale ting kan dersom de er i privates eie, erverves av privatpersoner ved hevd; men det er ikke lov å anvende dem til profan bruk med

mindre de har tapt innvielsen eller velsignelsen; men dersom de tilhører en offentlig kirkelige juridisk person, kan de bare erverves av en annen offentlig kirkelig juridisk person.

Kan. 1270 – For fast eiendom, kostbart løsøre og rettigheter samt muligheten til å reise søksmål – det være seg personlig eller tinglig – som tilhører Den apostoliske stol, inntreffer hevd og foreldelse etter et tidsrom på 100 år; for slikt som tilhører en annen kirkelig offentlig juridisk person, etter et tidsrom på 30 år.

Kan. 1271 – Biskopene må – på grunnlag av enhetens og kjærlighetens bånd og ut fra bispedømmets muligheter – bidra til å besørge de midler som Den apostoliske stol måtte trenger i overensstemmelse med tidens krav for riktig å kunne utøve sin tjeneste for Kirken som helhet.

Kan. 1272 – I områder hvor beneficier i egentlig forstand ennå eksisterer, tilligger det bispekonferansen ved hensiktsmessige bestemmelser avstemt med Den apostoliske stol og approbert av denne å lede styringen av beneficiene på en slik måte at inntekten, ja, for så vidt som det er mulig, selve dos bak beneficiene, litt etter litt blir brakt inn til innretningen beskrevet i kan. 1274, § 1.

AVSNITT II
FORVALTNING AV VERDIENE

Kan. 1273 – Den romerske pave er i kraft av styringsprimatet øverste forvalter av og husholder over alle kirkelige verdier.

Kan. 1274 – § 1. I de enkelte bispedømmer må det finnes en spesialinnretning som samler eiendeler og offergavene med det formål at det, i samsvar med det som er bestemt i kan. 281, skal sørges for underhold av de klerikere som frembyr tjeneste til gunst for bispedømmet, med mindre det annerledes er blitt sørget for dem.

§ 2. Hvor sosialtrygd til gunst for klerus ennå ikke er ordnet på egnet vis, må bispekonferansen sørge for at det finnes en innretning som gjør at det sørges tilstrekkelig for klerikernes sosiale trygghet.

§ 3. I de enkelte bispedømmer må det – for så vidt som situasjonen gjør det aktuelt – etableres en felleskasse fra hvilken biskopene vil kunne innfri sine forpliktelser overfor Kirkens øvrige tjenesteytende personer og møte bispedømmets forskjellige behov, og fra hvilken også rikere bispedømmer vil kunne støtte fattigere.

§ 4. Alt etter ulike stedlige omstendigheter vil formålene omtalt i §§ 2 og 3 bedre kunne oppnås ved bispedømmeinnretninger som seg imellom er fødererte, eller gjennom samarbeid eller også en høvelig forening for forskjellige bispedømmer, ja, også etablert for hele nevnte bispekonferanses territorium.

§ 5. Dersom det lar seg gjøre, blir disse innretninger å etablere slik at de får effekt også innen borgerlig rett.

Kan. 1275 – En verdikasse med utspring i ulike bispedømmer forvaltes i overensstemmelse med bestemmelser som de angjeldende biskoper på hensiktsmessig vis er blitt enige om.

Kan. 1276 – § 1. Det tilligger ordinariusene med omhu å våke over forvaltningen av alle eiendeler som tilhører offentlige juridiske personer underlagt ham, dog så at de rettmessige grunnlag som gjør at vedkommende ordinarius gis videre rettigheter, står urokket.

§ 2. Med tanke på rettigheter, legitime sedvaner og omstendighetene må ordinariusene ved utstedelse av særlige instruksjoner – innenfor den universelle retts og partikularrettens grenser – sørge for å regulere den totale forretningsvirksomhet i forbindelse med forvaltningen av kirkelige verdier.

Kan. 1277 – Hva angår det å utføre forvaltningshandlinger som under hensyntagen til bispedømmets økonomiske stilling er av større betydning, skal diøcesanbiskopen høre finansrådet og konsultorkollegiet; dog trenger han samtykke fra samme råd og også fra konsultorkollegiet for å utføre ekstraordinære forvaltningshandlinger, foruten i de tilfeller der det er spesielt uttrykt i den universelle rett eller i stiftelsesdokumentet. Det tilligger bispekonferansen å fastlegge hva som blir å regne som ekstraordinære forvaltningshandlinger.

Kan. 1278 – Utenom oppdragene omtalt i kan. 494, §§ 3 og 4, kan økonomen fra diøcesanbiskopen bli overdratt oppdragene omtalt i kann. 1276, § 1 og 1279, § 2.

Kan. 1279 – § 1. Forvaltningen av kirkelige verdier tilkommer den som umiddelbart styrer den person som formuesgodene tilhører, med mindre partikularretten, statuttene eller legitim sedvane sier noe annet, dog så at ordinariusenes rett til å intervenere i tilfelle av forsømmelse fra forvalterens side står fast.

§ 2. Der det for forvaltning av formuesgodene til en offentlig juridisk person ikke finnes forvaltere i kraft av gjeldende rett eller stiftelsesdokumentet eller dens egne statutter, må den ordinarius som den er underlagt, engasjere egnede personer for en treårsperiode; de samme personer kan av ordinarius igjen utnevnes.

Kan. 1280 – Enhver juridisk person må ha sitt finansråd eller i det minste to rådgivere som hjelper forvalteren – i samsvar med det som er bestemt i statuttene – med å fylle oppdraget.

Kan. 1281 – § 1. Idet forskriftene i statuttene dog står fast, utfører forvaltere handlinger invalid som overskrider grensene og måten for ordinær forvaltning, med mindre de først fra ordinarius har fått en skriftlig gitt fullmakt.

§ 2. I statuttene fastlegges hvilke handlinger som overskrider grense og måte for ordinær forvaltning; men dersom statuttene tier om dette forhold, tilkommer det diøcesanbiskopen etter at finansrådet er hørt, å bestemme hvilke handlinger som er av dette slag for personer underlagt ham.

§ 3. Med mindre det går på tilfellene når og for så vidt som noe er blitt til fordel for en juridisk person, påligger det den ikke å svare for handlinger utført invalid av forvalterne; men selve den juridiske person vil svare for handlinger utført rettsstridig, men gyldig av forvalterne, dog så at dens mulighet til søksmål eller klage mot forvalterne som har forvoldt personen skade, står fast.

Kan. 1282 – Det påligger alle – enten de er klerikere eller legfolk – som på et rettmessig grunnlag har del i forvaltningen av kirkelige verdier, å fylle sine oppdrag i Kirkens navn i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

Kan. 1283 – Før forvaltere tiltrer sitt oppdrag:

1° skal de ved ed overfor ordinarius eller hans delegerte høytidelig love å forvalte det godt og med troskap;

2° må det nedtegnes en nøyaktig og detaljert beholdningsfortegnelse som av dem underskrives, over fast eiendom, over løsøre som enten er kostbare ting eller uansett når de hører inn under kulturverdiene, og over andre ting med beskrivelse og taksering av disse; eventuelt kan også en som er nedtegnet, revideres;

3° må et eksemplar av denne beholdningsfortegnelse tas vare på i forvaltningens dokumentsamling, og et annet i kuriens arkiv; og i begge må enhver endring innføres som det måtte hende at formuen blir påført.

Kan. 1284 – § 1. Det påligger alle forvaltere med påpasselighet og som gode familiefedre å oppfylle sitt oppdrag.

§ 2. Derav følger at de skal:

1° våke over at ikke formuesgoder hvis ansvar er dem betrodd, på noen måte går tapt eller pådrar seg skade, og med dette formål – for så vidt som situasjonen gjør det aktuelt – inngå forsikringsavtaler;

2° sørge for at eiendomsretten til de kirkelige verdier på gyldig borgerlig vis blir brakt i sikkerhet;

3° overholde forskriftene i gjeldende rett – så vel kanonisk som borgerlig – eller som er pålagt av stifter, donator eller rettmessig myndighet, og særlig vokte seg for at ikke manglende iakttagelse av borgerlige lover påfører Kirken skade;

4° på nøyaktig og berettiget tidspunkt fordre inntektene av eiendeler og utbytte, ta sikkert vare på det innkasserte, og anvende det i overensstemmelse med stifterens mening eller rettmessige bestemmelser;

5° på fastsatt tidspunkt betale renter – som må betales på grunn av vanlig lån eller pantelån – og sørge for at det på hensiktsmessig vis blir foretatt tilbakebetaling av selve lånekapitalen i gjelden;

6° anbringe penger som er til overs etter omkostningene og som på nyttig vis kan investeres, med samtykke fra ordinarius i samsvar med formålene for den juridiske person;

7° ha godt ordnede inn- og utbetalingsbøker;

8° sette opp regnskap over forvaltningen ved det enkelte års utløp;

9° rettelig ordne dokumenter og instrumenter på hvilke Kirkens eller innretningens rettigheter til eiendeler støttes, og forvare dem i et høvelig og dertil egnet arkiv; og deponere autentiske eksemplarer av dem i kuriens arkiv når det bekvemt lar seg gjøre.

§ 3. Anslag på inn- og utbetalinger som av forvalterne årlig settes opp, anbefales innstendig; men det overlates til partikularretten å påby det og nærmere bestemme måten som det fremlegges på.

Kan. 1285 – Det er helt i orden at forvaltere foretar donasjoner til formål på det fromhetsmessige eller den kristne nestekjærlighets område, men bare innenfor rammene for ordinær forvaltning av rørlige verdier som ikke tilhører den fastliggende formue.

Kan. 1286 – Verdiforvalterne:

1° må ved leie av arbeidskraft på det nøyaktigste overholde også de borgerlige lover som angår arbeid og sosialt liv, i henhold til de fra Kirken overgitte prinsipper;

2° må gi dem som arbeider ut fra en overenskomst, rettferdig og anstendig lønn slik at de på vanlig måte klarer å sørge for sine og sines behov.

Kan. 1287 – § 1. Idet motstridende sedvane forkastes, påligger det så vel klerikale som lege forvaltere av hvilke som helst kirkelige verdier som ikke rettmessig er blitt unndratt diøcesanbiskopens styringsmyndighet, hvert år som tjenesteplikt å fremlegge regnskap for stedets ordinarius, som må overdra til finansrådet å granske det.

§ 2. For verdier som av de troende er blitt gitt til Kirken som offer, avlegger forvalterne regnskap for de troende i henhold til bestemmelser som fastsettes i partikularretten.

Kan. 1288 – Forvaltere må i en offentlig juridisk persons navn hverken påbegynne rettsstrid eller være med på åpningen av slik ved borgerlig verneting med mindre de har fått skriftlig gitt tillatelse fra egen ordinarius.

Kan. 1289 – Selv når forvaltning ikke påligger forvalterne med grunnlag i et kirkelig embete, kan de ikke etter eget forgodtbefinnende gå bort fra påtatt oppdrag; dersom Kirken er påført skade ved at de ut fra forgodtbefinnende slik har gått bort, påligger det dem å gjøre opp for dette.

AVSNITT III
KONTRAKTER, OG SÆRLIG AVHENDELSE

Kan. 1290 – Det som borgerlig rett for et territorium fastsetter så vel generelt om kontrakter, som spesifikt om slike og om etterlevelsen av dem, det samme må mht. ting underlagt Kirkens styringsmyndighet overholdes med de samme virkninger etter den kanoniske rett – med mindre det står i motsetning til guddommelig rett, eller noe annet forutsettes i den kanoniske rett, og dog så at forskriften i kan. 1547 står fast.

Kan. 1291 – For gyldig å avhende eiendeler som ut fra rettmessig tildeling er med på å danne den fastliggende formue til en offentlig juridisk person og hvis verdi overskrider en i gjeldende rett fastlagt beløpsgrense, kreves det tillatelse fra kompetent myndighet i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

Kan. 1292 – § 1. Idet forskriften i kan. 638, § 3, dog står urokket og når verdien av eiendeler hvis avhendelse foreslås, ligger mellom en nedre og en øvre beløpsgrense som må fastlegges av bispekonferansen for sitt område, bestemmes det i egne statutter hvem som er kompetent myndighet dersom det handler om juridiske personer ikke underlagt diøcesanbiskopen; ellers er kompetent myndighet diøcesanbiskopen med samtykke fra finansrådet og konsultorkollegiet foruten dem i hvis interesse det er. Diøcesanbiskopen trenger selv også deres samtykke for å avhende bispedømmets eiendeler.

§ 2. Dersom det dog handler om ting hvis verdi overskrider den øvre beløpsgrense, om ting donert til Kirken ut fra et votivløfte eller om kostbare ting – av kunstneriske eller historiske grunner – kreves det for gyldighet av avhendelsen i tillegg tillatelse fra Den hellige stol.

§ 3. Dersom en ting som skal avhendes, er delelig, skal når det ansøkes om tillatelse til avhendelse, tidligere avhendede deler uttrykkelig nevnes; ellers er tillatelsen ugyldig.

§ 4. De som ved råd eller samtykke skal ta del i avhendelsen av eiendeler, må ikke komme med råd eller samtykke med mindre de først er blitt eksakt informert så vel om den juridiske persons økonomiske stilling hvis eiendeler foreslås avhendet, som om avhendelser som alt er gjennomført.

Kan. 1293 – § 1. For å avhende eiendeler hvis verdi overskrider den fastlagte nedre beløpsgrense, kreves det i tillegg:

1° en berettiget grunn, som f.eks. en påtrengende nødssituasjon, opplagt nytte, noe fromhetsmessig, noe karitativt eller en annen tungtveiende pastoral begrunnelse;

2° at det av sakkyndige er foretatt en skriftlig taksering av tingen som skal avhendes.

§ 2. Også andre sikkerhetsforanstaltninger fra rettmessig myndighet må overholdes for å unngå skade for Kirken.

Kan. 1294 – § 1. En ting skal ordinært ikke avhendes til lavere pris enn den som blir angitt ved takseringen.

§ 2. Penger tilegnet fra avhendelse må enten investeres sikkert til fordel for Kirken eller anvendes klokelig i henhold til formålene med avhendelsen.

Kan. 1295 – Statuttene for juridiske personer må samsvare også med kravene som følger av det som er bestemt i kann. 1291-1294; disse krav skal overholdes ikke alene ved avhendelse, men også ved enhver forretning der en juridisk persons formuesstilling kan komme til skade.

Kan. 1296 – Dersom og når da kirkelige verdier er blitt avhendet uten behørige ytre kanoniske formaliteter og når avhendelsen til tross for det er borgerlig gyldig, tilligger det kompetent myndighet å dekretere, etter moden overveielse av alle sider, om og hva slags søksmål som må tas ut, nemlig personlig eller tinglig, fra hvem og mot hvem, for å vindisere Kirkens rettigheter.

Kan. 1297 – Det tilligger bispekonferansen under hensyntagen til de stedlige omstendigheter å fastsette bestemmelser for å leie Kirkens eiendeler, særlig om å få tillatelse fra kompetent kirkelig myndighet.

Kan. 1298 – Med mindre det gjelder en ting av mindre betydning, må kirkelige verdier ikke selges eller leies til deres egne forvaltere eller deres nærmeste ut fra

blodsbånd eller svogerskap like til fjerde grad uten spesiell tillatelse gitt skriftlig fra kompetent myndighet.

AVSNITT IV
GENERELT OM FROMME VILJESERKLÆRINGER SAMT OM FROMME STIFTELSER

Kan. 1299 – § 1. Den som ut fra naturens rett eller den kanoniske rett har mulighet til fritt å forføye over sine eiendeler, kan ved livsdisposisjon eller dødsdisposisjon overlate eiendeler til fromme saker.

§ 2. Ved dødsdisposisjoner til beste for Kirken må det dersom det lar seg gjøre, legges vekt på de ytre formaliteter ut fra borgerlig rett; dersom de er blitt utelatt, skal arvingene påminnes om den forpliktelse som påligger dem, til å oppfylle testators vilje.

Kan. 1300 – Viljeserklæringer fra troende hvorved de enten ved en livsdisposisjon eller ved en dødsdisposisjon donerer eller etterlater sine midler til fromme saker, må når de rettmessig er akseptert, oppfylles meget omhyggelig – også vedrørende forvaltningsmåten og anvendelse av formuesgodene –, dog så at forskriften i kan. 1301, § 3, står fast.

Kan. 1301 – § 1. Ordinarius er eksekutor av alle fromme viljeserklæringer, så vel døds- som livserklæringer.

§ 2. Ut fra dette rettsforhold kan og skal ordinarius våke over – også ved visitas – at fromme viljeserklæringer blir oppfylt, og det påligger øvrige eksekutorer når de har utøvd oppdraget, å avlegge regnskap for ham.

§ 3. Klausuler som står i motsetning til dette rettsforhold for ordinarius og som er tilføyd den siste viljeserklæring, må regnes som ikke tilføyd.

Kan. 1302 – § 1. Den som enten ved en livsdisposisjon eller ut fra et testament fiduciarisk har tatt imot formuesgoder for fromme saker, skal gjøre ordinarius klar over sin fiducia og angi for ham alle på dette vis rørlige og urørlige verdier med

forpliktelsene tilføyd; dersom donator uttrykkelig og helt har forbudt dette, må han ikke ta imot fiduciaen.

§ 2. Ordinarius skal fordre at de fiduciariske verdier blir investert sikkert, og likeledes våke over iverksettelsen av den fromme viljeserklæring i samsvar med det som er bestemt i kan. 1301.

§ 3. Når de fiduciariske verdier er overlatt til et medlem av et ordensinstitutt eller selskap for apostolisk liv og dersom da formuesgodene er tilegnet et sted eller et bispedømme, eventuelt til understøttelse av deres innbyggere eller fromme saker, er ordinarius omtalt i §§ 1 og 2 stedets ordinarius; ellers er det høyere superior i klerikalt institutt under pavelig rett og i klerikale selskaper for apostolisk liv under pavelig rett, eller det er egen ordinarius for vedkommende medlem i andre ordensinstitutter.

Kan. 1303 – § 1. Under betegnelsen fromme stiftelser kommer i juridisk sammenheng:

1° *autonome fromme stiftelser,* nemlig helheter av ting bestemt for formålene omtalt i kan. 114, § 2 og av kompetent kirkelig myndighet opprettet som juridisk person;

2° *ikke-autonome fromme stiftelser,* nemlig timelige verdier gitt til en offentlig juridisk person og det på en slik måte at de medfører en forpliktelse over lang tid – en tid som må bestemmes i partikularretten – for av den årlige inntekt å feire messer og gjennomføre andre forhåndsbestemte kirkelige handlinger, eller på annet vis å forfølge formålene omtalt i kan. 114, § 2.

§ 2. Dersom eiendelene til ikke-autonome fromme stiftelser er blitt betrodd en juridisk person underlagt diøcesanbiskopen, skal de når tiden er til ende, destineres for innretningen omtalt i kan. 1274, § 1, med mindre en annen viljeserklæring hos stifteren uttrykkelig var blitt tilkjennegitt; ellers tilfaller de selve den juridiske person.

Kan. 1304 – § 1. For at en stiftelse gyldig kan aksepteres av en juridisk person, kreves det tillatelse fra ordinarius gitt skriftlig; det må han ikke komme med før han på rettmessig vis har fått visshet for at den juridiske person kan innfri så vel den nye forpliktelse som den skal ta på seg, som de som alt er påtatt; og fremfor alt må man passe på at inntektene helt svarer til de tilføyde forpliktelser, i overensstemmelse med skikk på stedet eller i området.

§ 2. Ytterligere vilkår hva angår etablering og akseptasjon av stiftelser, må fastlegges i partikularretten.

Kan. 1305 – Penger og rørlige verdier tildelt ved betegnelsen dotasjon må straks deponeres på et sikkert sted som må approberes av ordinarius, med det formål at disse penger eller verdien av de rørlige verdier forvares og at de så snart som mulig sikkert og på nyttig vis i overensstemmelse med nevnte ordinarius' kloke vurdering etter at både de i hvis interesse det er, og eget finansråd er hørt, blir investert til fordel for vedkommende stiftelse og med uttrykkelig og individuell nevnelse av den tilhørende forpliktelse.

Kan. 1306 – § 1. Stiftelser, også når de er gjort muntlig, må stadfestes skriftlig.

§ 2. Et eksemplar av stiftelsesdokumentet må oppbevares sikkert i kuriens arkiv, et annet i arkivet til den juridiske person som stiftelsen sikter inn på.

Kan. 1307 – § 1. Under overholdelse av det som ellers er foreskrevet i kann. 1300-1302, og 1287, må det utarbeides en oversikt over påhvilende forpliktelser ut fra fromme stiftelser, og den må legges ut på et åpent sted – for at ikke forpliktelsene som må oppfylles, skal gå i glemmeboken.

§ 2. Utenom boken omtalt i kan. 958, § 1, må en annen bok tas vare på og føres hos sognepresten eller rektoren der de enkelte forpliktelser og oppfyllelsen av dem samt almissene innføres.

Kan. 1308 – § 1. Reduksjon av messeforpliktelser, som bare må gjøres ut fra en berettiget og nødvendig grunn, forbeholdes diøcesanbiskopen og den øverste leder av et klerikalt institutt for gudviet liv eller selskap for apostolisk liv.

§ 2. Det tilkommer diøcesanbiskopen fullmakt til ut fra forminskning av inntektene – så lenge denne grunn består – å redusere messer basert på legat og som består selvstendig, til det rettmessig gjeldende almissenivå i bispedømmet, dog utelukkende når det ikke finnes noen som det påligger forpliktelse til og som nyttig kan tvinges til å foreta økning av almissen.

§ 3. Det tilkommer ham fullmakt til å redusere messeforpliktelser dvs. messelegater som hviler på en kirkelig innretning, dersom inntekten har gått over

til å være utilstrekkelig for på passende vis å følge opp eget formål for denne innretning.

§ 4. De samme fullmakter som er omtalt i §§ 2 og 3, innehar den øverste leder av et klerikalt institutt for gudviet liv eller selskap for apostolisk liv.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Competentias quasdam decernere,* 11. februar 2022, art. 9 (AAS 114 [2022] 294).

Kan. 1309 – I tillegg tilkommer det myndighetene omtalt i kan. 1308 myndighet til ut fra en passende grunn å overføre messeforpliktelser til andre dager, kirker eller alter enn de som er fastsatt i stiftelsene.

Kan. 1310 – § 1. Reduksjon, moderasjon og omvandling i forhold til de troendes viljeserklæring for fromme saker kan bare foretas av ordinarius ut fra en berettiget og nødvendig grunn, etter at de i hvis interesse det er, og eget finansråd er hørt, og under overholdelse av stifterens vilje så godt det lar seg gjøre.

§ 2. I øvrige tilfeller må man henvende seg til Den apostoliske stol.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Competentias quasdam decernere,* 11. februar 2022, art. 10 (AAS 114 [2022] 295).

BOK VI

STRAFFESANKSJONER I KIRKEN*

* Bokens tittel fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 534-555).

DEL I
GENERELT OM FORBRYTELSER OG STRAFFER

AVSNITT I
AVSTRAFFELSE FOR FORBRYTELSER GENERELT

Kan. 1311 – § 1. Kirken har en selvskreven og egen rett til ved straffesanksjoner å sette på plass kristustroende som har begått forbrytelser.

§ 2. Den som fører forsete i Kirken, skal verge og fremme det gode for selve fellesskapet og for de enkelte kristustroende ved pastoral kjærlighet, livets eksempel, råd og formaning, samt – dersom situasjonen skulle gjøre det aktuelt – også ved ileggelse av eller erklæring om at straffer består, i henhold til lovens påbud, ved alltid å anvende dem med kanonisk rimelighet, idet han har for øye gjenreisning av rettferdighet, forbedring av gjerningspersonen og reparasjon av det anstøtelige.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 537-538).

Kan. 1312 – § 1. Straffesanksjoner i Kirken er:

1° de medisinale straffer eller bannstraffene som oppregnes i kann. 1331-1333;

2° soningsstraffene omtalt i kan. 1336.

§ 2. En lov kan oppstille andre soningsstraffer som fratar en kristustroende et åndelig eller timelig gode og er overensstemmende med Kirkens overnaturlige mål.

§ 3. Dertil gjøres det bruk av straffeskånselsmidlene og bøtene omtalt i kann.

1339 og 1340, de ene da særlig for å forebygge forbrytelser, de andre heller for å erstatte eller øke en straff.*

* Denne paragraf fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 538).

AVSNITT II
STRAFFELOV OG STRAFFETRUENDE PÅBUD

Kan. 1313 – § 1. Dersom en lov endres etter at en forbrytelse er begått, blir den for gjerningspersonen gunstigere lov å anvende.

§ 2. Dersom en senere lov tar bort en lov eller i det minste en straff, bortfaller denne straks.

Kan. 1314 – En straff inntreffer ordinært ved dom som blir å felle, slik at den ikke påligger en gjerningsperson med mindre den i ettertid er blitt ilagt; men dersom loven eller påbudet uttrykkelig fastsetter det, inntreffer den etter selvfelt dom, slik at vedkommende havner under straffen ved selve det inntrufne forhold at forbrytelsen er begått.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 538).

Kan. 1315 – § 1. Den som har myndighet til å utstede straffelover, kan også ved passende straff forsterke en guddommelig lov.

§ 2. En underordnet lovgiver kan – under hensyntagen til kan. 1317 – dertil:

1° ved passende straff forsterke en lov utstedt av overordnet myndighet, dog under overholdelse av rammene for hans kompetanse på grunnlag av territorium eller personer;

2° til straffene oppstilt ved universell lov for en forbrytelse tilføye andre straffer;

3° bestemme eller gjøre obligatorisk en straff som ved universell lov er oppstilt som ubestemt eller fakultativ.

§ 3. Loven kan selv bestemme straffen, eller den kan overlate til dommerens

kloke avveining å bestemme den.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 538).

Kan. 1316 – For så vidt som det lar seg gjøre, bør diøcesanbiskopene sørge for at uniforme straffelover blir utstedt innen samme stat eller område.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 538).

Kan. 1317 – Straffer oppstilles i samme utstrekning som og for så vidt som de virkelig er nødvendige for å fremme en bedre kirkelig disiplin. Men fra en underordnet lovgiver kan det ikke oppstilles eksklusjon fra klerikerstanden.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 538).

Kan. 1318 – Straffer etter selvfelt dom må ikke oppstilles med mindre det eventuelt går på visse enkeltstående forsettlige forbrytelser som enten kan være til alvorligere anstøt eller ikke kan straffes effektivt ved straffer ved dom som blir å felle; bannstraffer, særlig ekskommunikasjon, må ikke oppstilles med mindre det skjer med den største moderasjon, og da alene for spesielt alvorlige forbrytelser.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 539).

Kan. 1319 – § 1. For så vidt som en i kraft av styringsmyndighet i det ytre rom kan pålegge noe ved påbud i henhold til forskriftene i kann. 48-58, i samme utstrekning kan vedkommende også ved påbud true med bestemte straffer, unntatt med livsvarige soningsstraffer.

§ 2. Dersom et straffetruende påbud etter moden overveielse blir å pålegge, må de ting overholdes som er fastsatt i kann. 1317 og 1318.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 539).

Kan. 1320 – I alle sammenhenger der ordensfolk står under stedets ordinarius, kan de av ham ved straffer settes på plass.

AVSNITT III
SUBJEKTET HENFALLEN TIL STRAFFESANKSJONER

Kan. 1321 – § 1. Enhver betraktes som uskyldig inntil det motsatte er bevist.

§ 2. Ingen blir straffet med mindre en av ham begått ytre krenkelse av en lov eller et påbud er ham alvorlig tilregnbar ut fra forsett eller ut fra annen form for skyld.

§ 3. Straff fastsatt ved lov eller påbud påligger den som med overlegg har krenket loven eller påbudet; men den som har gjort det ved unnlatelse av behørig aktsomhet, blir ikke straffet med mindre loven eller påbudet forutsetter noe annet.

§ 4. Ved en utført ytre krenkelse formodes tilregnbarhet med mindre noe annet er åpenbart.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 539).

Kan. 1322 – De som varig mangler fornuftens bruk, holdes for inkapable til forbrytelse selv om de har krenket en lov eller et påbud mens de synes å være friske.

Kan. 1323 – Ingen er henfallen til straff når han under følgende omstendigheter har krenket en lov eller et påbud:

1° mens han ennå ikke hadde fylt 16 år;

2° mens han uten skyld var uvitende om at han krenket loven eller påbudet; med uvitenhet likestilles uoppmerksomhet og villfarelse;

3° han handlet som følge av fysisk vold eller av en overraskende situasjon som han ikke kunne forutse eller imøtegå etter at han hadde forutsett den;

4° han handlet tvunget av alvorlig frykt, ja, selv bare relativt alvorlig, av en nødssituasjon eller av betydelig besvær, med mindre handlingen dog i seg selv er ond eller fører til skade på sjelen;

5° han handlet i rettmessig nødverge, forårsaket av uberettiget aggresjon mot

ham eller en annen, samtidig som han selv overholdt behørig moderasjon;

6° mens han manglet fornuftens bruk, dog så at forskriftene i kann. 1324, § 1, nr. 2, og 1326, § 1, nr. 4, står fast;

7° idet han uten skyld innbilte seg at en av omstendighetene omtalt i nr. 4 eller 5 var til stede.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 539-540).

Kan. 1324 – § 1. Anstifteren av krenkelsen blir ikke fritatt for straff, men straffen fastsatt i lov eller påbud skal nedsettes, eller i dens sted skal det gjøres bruk av en bot dersom forbrytelsen er begått:

1° av en som bare ufullkomment hadde fornuftens bruk;

2° av en som manglet fornuftens bruk som følge av beruselse eller en annen lignende form for sinnsforstyrrelse som var selvforskyldt, dog så at det som er foreskrevet i kan. 1326, § 1, nr. 4, står fast;

3° opphisset av en sterk sinnsbevegelse som likevel ikke hadde overmannet og lammet hele sinnets overlegning og viljens samtykke, dog utelukkende når denne sinnsbevegelse ikke med vilje var fremkalt eller næret opp om;

4° av en mindreårig som hadde fylt 16 år;

5° av en som handlet tvunget av alvorlig frykt, ja, selv bare relativt alvorlig, av en nødssituasjon eller av betydelig besvær dersom forbrytelsen i seg selv er ond eller fører til skade på sjelen;

6° av en som handlet i rettmessig nødverge, forårsaket av uberettiget aggresjon mot ham eller en annen, men han likevel ikke hadde overholdt behørig moderasjon;

7° mot en som har provosert alvorlig og uberettiget;

8° av en som ut fra en villfarelse som likevel var ut fra egen skyld, innbilte seg at en av omstendighetene omtalt i kan. 1323, nr. 4 eller 5, var til stede;

9° av en som uten skyld var uvitende om at det til lov eller påbud var tilknyttet en straff;

10° av en som handlet uten full tilregnbarhet, dog utelukkende når denne har forblitt i betydelig grad.

§ 2. Det samme kan dommeren gjøre dersom det foreligger en annen omstendighet som forminsker forbrytelsens alvor.

§ 3. Under de i § 1 omtalte omstendigheter påligger det ikke en gjerningsperson straff etter selvfelt dom, dog kan de mildere straffer ilegges eller bøter kan anvendes til forbedring eller for reparasjon av det anstøtelige.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite*

gregem Dei, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 540).

Kan. 1325 – Grov uvitenhet – det være seg lettsindig eller tilstrebet – kan aldri komme i betraktning hva angår anvendelse av forskriftene i kann. 1323 og 1324.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 540).

Kan. 1326 – § 1. Dommeren skal straffe strengere enn fastsatt i lov eller påbud:

1° den som etter domfellelse eller erklæring om at straff består, fortsetter å forbryte seg slik at man ut fra omstendighetene klokelig kan slutte seg frem til hans hårdnakkethet i ond vilje;

2° den som er satt i en verdighetsposisjon eller som har misbrukt autoritet eller embete til å begå forbrytelsen;

3° den som når straff var oppstilt for forbrytelsen ut fra annen form for skyld enn forsett, forutså følgen og ikke desto mindre unnlot å ta de forholdsregler for å unngå den som enhver aktsom person ville tatt;

4° den som har forbrutt seg i beruset tilstand eller under andre former for sinnsforstyrrelse som var fremkalt med sikte på å begå eller unnskylde forbrytelsen, eller ut fra en sinnsbevegelse som med vilje var fremdrevet eller næret opp om.

§ 2. Dersom straff etter selvfelt dom er oppstilt i tilfellene omtalt i § 1, kan andre straffer eller bøter tilføyes.

§ 3. Dersom straff i de samme tilfeller er fastsatt som fakultativ, gjelder den som obligatorisk.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 540-541).

Kan. 1327 – Partikularlov kan fastsette andre fritagende, formildende eller skjerpende omstendigheter utenom tilfellene omtalt i kann. 1323-1326, enten ved generelle bestemmelser eller for enkelte forbrytelser. Likeledes kan det i påbud fastsettes omstendigheter som fritar fra straff oppstilt i påbud eller som formilder eller skjerper den.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 541).

Kan. 1328 – § 1. Den som for å begå en forbrytelse har handlet eller unnlatt noe, men som dog – uten at det var hans vilje – ikke har fullbyrdet forbrytelsen, ham påligger ikke straffen fastsatt for fullbyrdet forbrytelse med mindre lov eller påbud forutsetter noe annet.

§ 2. Dersom handlinger eller unnlatelser etter sin natur fører til utførelse av forbrytelse, kan anstifteren underkastes en bot eller et straffeskånselsmiddel med mindre han av egen drift har avstått fra den påbegynte utførelse av forbrytelsen. Dersom anstøt eller annen alvorlig skade eller fare har inntruffet, kan anstifteren selv om han av egen drift har avstått, straffes med en rettferdig straff, dog med en mildere enn den som er oppstilt for fullbyrdet forbrytelse.

Kan. 1329 – § 1. Dersom straffer ved dom som blir å felle, er oppstilt for hovedanstifteren og noen har medvirket til forbrytelsen etter samråd om å forbryte seg, blir de underkastet de samme eller andre tilsvarende eller mindre strenge straffer når de ikke uttrykkelig er nevnt i lov eller påbud.

§ 2. Medskyldige som ikke er nevnt i lov eller påbud, havner under den straff etter selvfelt dom som er knyttet til en forbrytelse dersom forbrytelsen ikke ville blitt begått uten deres bistand og straffen er av en slik natur at den kan ramme dem; ellers kan de straffes med straffer ved dom som blir å felle.

Kan. 1330 – En forbrytelse som består i en erklæring eller i en annen manifestasjon av vilje, læreanskuelse eller viten, blir å betrakte som ikke-fullbyrdet dersom ingen har tilegnet seg erklæringen eller manifestasjonen.

AVSNITT IV
STRAFFENE OG ANDRE AVSTRAFFELSER

KAPITTEL I
BANNSTRAFFENE

Kan. 1331 – § 1. En ekskommunisert forbys:
1° å feire det eukaristiske offer og de øvrige sakramenter;
2° å motta sakramentene;
3° å forvalte sakramentalier og feire øvrige seremonier ved den liturgiske

gudsdyrkelse;

4° å ha noe form for aktiv del i de tidligere oppregnede feiringer;

5° å utøve kirkelige embeter, oppdrag, tjenester og funksjoner;

6° å utføre styringshandlinger.

§ 2. Dersom ekskommunikasjonen er ilagt ved dom som blir å felle, eller er erklært å bestå etter selvfelt dom, innebærer det vedrørende gjerningspersonen:

1° dersom han vil handle i strid med forskriften i § 1, nr. 1-4, blir han å holde unna den liturgiske handling eller denne må bortfalle med mindre en tungtveiende grunn står i veien for det;

2° invalid utfører han handlinger ut fra styringsmyndighet som i samsvar med det som er bestemt i § 1, nr. 6, er ulovlige;

3° han forbys å nyte godt av privilegier innvilget tidligere;

4° han erverver ikke vederlag som tilkommer ham på et rent kirkelig grunnlag;

5° han er ugild til å tilegne seg embeter, oppdrag, tjenester, funksjoner, rettigheter, privilegier og honorære titler.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 541-542).

Kan. 1332 – § 1. På den som befinner seg under interdikt, påligger forbudene omtalt i kan. 1331, § 1, nr. 1-4.

§ 2. Dog kan lov eller påbud fastlegge interdiktet på den måte at bare visse av enkelthandlingene omtalt i kan. 1331, § 1, nr. 1-4, eller visse andre enkeltrettigheter forbys gjerningspersonen.

§ 3. I så fall blir mht. den som befinner seg under interdikt, også forskriften i kan. 1331, § 2, nr. 1, å overholde.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 542).

Kan. 1333 – § 1. Suspensjon forbyr:

1° alle eller noen handlinger ut fra myndighet i medhold av ordinasjon;

2° alle eller noen handlinger ut fra styringsmyndighet;

3° utøvelse av alle eller noen rettigheter eller oppdrag som henger i hop med embete.

§ 2. I lov eller påbud kan det fastsettes at en suspendert ikke gyldig kan utføre

styringsmessige handlinger etter dom eller dekret som ilegger eller erklærer at en straff består.

§ 3. Et forbud rammer aldri:

1° embeter eller styringsmyndighet som ikke hører inn under myndigheten til den superior som oppstiller straffen;

2° boretten dersom gjerningspersonen har denne på grunnlag av et embete;

3° retten til å forvalte verdier som eventuelt tilhører embetet til den suspenderte selv, dersom straffen er etter selvfelt dom.

§ 4. En suspensjon som forbyr å tilegne seg frukter, gasje, pensjoner eller annet av dette slag, medfører forpliktelse til å gjøre opp for det som er tilegnet rettsstridig, ja, selv i god tro.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 542).

Kan. 1334 – § 1. Innenfor rammene fastsatt i foregående kanon fastlegges omfanget av en suspensjon enten ved selve loven eller påbudet, eller ved dommen eller dekretet der straffen ilegges.

§ 2. En lov – men ikke et påbud – kan oppstille suspensjon etter selvfelt dom uten tilføyd nærmere bestemmelse eller avgrensning av denne; en straff av dette slag har alle de virkninger som oppregnes i kan. 1333, § 1.

Kan. 1335 – § 1. Dersom man idømmer eller erklærer at en bannstraff består under en rettslig prosess eller utenomrettslig ved dekret, kan kompetent myndighet også pålegge de soningsstraffer som denne vurderer som nødvendige for å gjenreise rettferdighet eller for å reparere det anstøtelige.

§ 2. Dersom en bannstraff forbyr å feire sakramenter eller sakramentalier eller å utføre en handling ut fra styringsmyndighet, suspenderes forbudet i den utstrekning det er nødvendig for å sørge for troende som er kommet i dødsfare; dersom en bannstraff etter selvfelt dom ikke er erklært å bestå, suspenderes dertil forbudet i den utstrekning en troende ber om et sakrament eller et sakramentalium eller om en handling ut fra styringsmyndighet; å be om dette er lov ut fra enhver berettiget grunn.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 543).

KAPITTEL II
SONINGSSTRAFFEENE

Kan. 1336 – § 1. Soningsstraffene som kan ramme en forbryter enten for bestandig, over en forhåndsbestemt tid eller på ubestemt tid, er utenom de som en lov eventuelt oppstiller, de som er regnet opp i §§ 2-5.

§ 2. Foreskrivning om:

1° å ha tilhold på et bestemt sted eller territorium;

2° å betale en pengemulkt dvs. en pengesum til kirkelige formål i henhold til retningslinjer bestemt av bispekonferansen.

§ 3. Forbud mot:

1° å ha tilhold på et bestemt sted eller territorium;

2° å utøve – over alt eller på et bestemt sted eller territorium eller utenfor dette – alle eller noen embeter, oppdrag, tjenester eller funksjoner eller bare noen gjøremål som henger i hop med embeter eller oppdrag;

3° å utføre alle eller noen handlinger ut fra myndighet i medhold av ordinasjon;

4° å utføre alle eller noen handlinger ut fra styringsmyndighet;

5° å utøve en rettighet eller et privilegium eller å bruke insignier eller titler;

6° å nyte godt av stemmerett eller valgbarhet ved kanoniske valg, eller å delta med rett til å avgi tellende stemme på konsil eller i kirkelige kollegier;

7° å bære kirkelig drakt eller ordensdrakt.

§ 4. Fratagelse av:

1° alle eller noen embeter, oppdrag, tjenester eller funksjoner eller bare noen gjøremål som henger i hop med embeter eller oppdrag;

2° fullmakten til å motta skriftemål eller til å preke;

3° delegert styringsmyndighet;

4° en rettighet eller et privilegium, et insignium eller en tittel;

5° hele eller deler av en kirkelig godtgjørelse – i henhold til retningslinjer fastsatt av bispekonferansen –, dog så at forskriften i kan. 1350, § 1, står urokket.

§ 5. Eksklusjon fra klerikerstanden.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 543-544).

Kan. 1337 – § 1. Forbud mot å ha tilhold på bestemt sted eller territorium kan ramme så vel klerikere som ordensfolk; foreskrivning om å ha tilhold kan ramme sekularklerikere og – innenfor konstitusjonenes rammer – ordensfolk.

§ 2. For at foreskrivning om å ha tilhold på et bestemt sted eller territorium skal kunne ilegges, må nødvendigvis samtykke fra vedkommende stedets ordinarius være innhentet – med mindre det handler om et utenombispedømmelig hus som da også er bestemt for kleriker-pønitenter eller klerikere under forbedring.

Kan. 1338 – § 1. Soningsstraffene som oppregnes i kan. 1336, rammer aldri de former for myndighet, embeter, oppdrag, rettigheter, privilegier, fullmakter, nådebevillinger, titler eller insignier som ikke hører inn under myndigheten til den superior som oppstiller straffen.

§ 2. Det kan ikke opereres med fratagelse av myndighet i medhold av ordinasjon, men bare med forbud mot å utøve den eller noen av de handlinger som følger av den; likeledes kan det ikke opereres med fratagelse av akademiske grader.

§ 3. For forbudene som angis i kan. 1336, § 3, blir bestemmelsen å overholde som er gitt for bannstraffer i kan. 1335, § 2.

§ 4. Soningsstraffer etter selvfelt dom kan bare være de som er regnet opp som forbud i kan. 1336, § 3, eller andre som eventuelt er stilt opp ved lov eller påbud.

§ 5. Forbudene omtalt i kan. 1336, § 3, belegges aldri med straff i form av nullitet.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 544).

KAPITTEL III
STRAFFESKÅNSELSMIDLER OG BØTER

Kan. 1339 – § 1. Ordinarius kan personlig eller gjennom en annen advare en i anledning av at han står i umiddelbar fare for å forbryte seg, eller en som det etter gjennomført etterforskning faller alvorlig mistanke mot om begått forbrytelse.

§ 2. Ordinarius kan irettesette en fra hvis vandel det oppstår anstøt eller alvorlig ordensforstyrrelse, på en måte som er tillempet personens og det foreliggende

forholds særlige vilkår.

§ 3. Vedrørende advarsel og irettesettelse: Dette skal alltid i det minste bestå av et dokument, og dette må tas vare på i kuriens hemmelige arkiv.

§ 4. Dersom det til ingen nytte en eller flere ganger er gitt advarsler eller irettesettelser til en person, eller dersom det ikke er lov å vente noe effekt av disse, må ordinarius gi et straffetruende påbud der han nøyaktig beskriver hva som skal gjøres eller forbys.

§ 5. Dersom situasjonen skulle tilsi det og særlig dersom noen står i fare for å falle tilbake i en forbrytelse, må ordinarius – også utenom straffene som i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett, ved dom eller dekret er ilagt eller erklært å bestå – stille vedkommende inn under en form for overvåkning, på en ved enkeltdekret nærmere bestemt måte.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 543-544).

Kan. 1340 – § 1. Bot – som kan pålegges i det ytre rom – vil si å gjennomføre en form for innsats av religiøs art, eller fromhetsmessig eller karitativ innsats.

§ 2. For skjult overtredelse må offentlig bot aldri pålegges.

§ 3. Ordinarius kan til et straffeskånselsmiddel i form av en advarsel eller irettesettelse ut fra sin klokskap tilføye bøter.

AVSNITT V
ANVENDELSE AV STRAFFENE*

* Denne overskrift fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 545).

Kan. 1341 – Ordinarius skal igangsette rettslig eller administrativ prosedyre for å ilegge eller erklære at straffer består når han har sett at rettferdighet ikke tilstrekkelig kan gjenreises, gjerningspersonen forbedres og det anstøtelige repareres hverken ved veiene for pastoral møye, særlig broderlig korreks, ved advarsel eller ved irettesettelse.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 545).

Kan. 1342 – § 1. I den utstrekning berettigede grunner står i veien for at det bør holdes rettslig prosess, kan straff ilegges eller erklæres å bestå utenomrettslig ved dekret, under overholdelse av kan. 1720, særlig hva angår retten til forsvar og indre moralsk sikkerhet hos den som utsteder dekretet, som bestemt i kan. 1608. Straffeskånselsmidler og bøter kan i ethvert tilfelle anvendes ved dekret.

§ 2. Livsvarige straffer kan ikke ilegges eller erklæres å bestå ved dekret, og heller ikke straffer som loven eller påbudet som oppstiller dem, forbyr å anvende ved dekret.

§ 3. Det som i lov eller påbud sies om dommeren, hva angår å ilegge eller erklære at straff består ved rettsbehandling, blir å anvende på den superior som utenomrettslig ved dekret ilegger eller erklærer at straff består, med mindre noe annet er på det rene og det ikke handler om forskrifter som bare angår prosederingsformen.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 545).

Kan. 1343 – Dersom lov eller påbud innvilger dommeren mulighet til å anvende eller la være å anvende en straff, må han – dog så at det som er foreskrevet i kan. 1326, § 3, står urokket – avgjøre forholdet ut fra sin samvittighet og klokskap og i henhold til det som gjenreisning av rettferdighet, forbedring av gjerningspersonen og reparasjon av det anstøtelige fordrer; men i disse tilfeller kan dommeren også dersom forholdet skulle tilsi det, nedsette straffen eller i dens sted pålegge en bot.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 545).

Kan. 1344 – Også dersom loven bruker påbydende uttrykk, kan dommeren ut fra sin samvittighet og klokskap:

1° utsette straffeileggelsen til et mer hensiktsmessig tidspunkt dersom større onder må forventes å ville være følgen av forhastet avstraffelse av gjerningspersonen, med mindre behovet er påtrengende for å reparere det anstøtelige;

2° avstå fra å ilegge straff, ilegge en mildere straff eller gjøre bruk av en bot dersom gjerningspersonen er blitt forbedret foruten når han har reparert det anstøtelige og den eventuelt forvoldte skade, eller dersom han er blitt straffet tilstrekkelig av borgerlig myndighet eller det kan forventes at de vil ta skritt for å straffe ham;

3° suspendere forpliktelsen til å overholde en soningsstraff dersom gjerningspersonen for første gang etter et rosverdig livsløp har forbrutt seg og behovet for å reparere det anstøtelige ikke gjør det påtrengende; det bør likevel skje slik at dersom gjerningspersonen innenfor et tidsrom – bestemt av dommeren selv – igjen forbryter seg, skal han utholde en behørig straff for begge forbrytelsene med mindre i mellomtiden tiden for muligheten til straffesøksmål for den første forbrytelse er utløpt ut fra foreldelse.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 545-546).

Kan. 1345 – I den utstrekning en forbryter enten bare ufullkomment hadde fornuftens bruk eller han har begått forbrytelsen ut fra en nødssituasjon, alvorlig frykt eller opphisset av en sinnsbevegelse, eller – idet det som er foreskrevet i kan. 1326, § 1, nr. 4, dog står urokket – i beruselse eller i en annen lignende form for sinnsforstyrrelse, kan dommeren også avstå fra å ilegge en hvilken som helst form for avstraffelse dersom han betrakter det så at det bedre på annet vis kan sørges for forbedring av forbryteren; likevel skal han straffe gjerningspersonen dersom noe annet ikke kan fremme gjenreisning av rettferdighet og reparasjon av det eventuelt forvoldte anstøtelige.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 546).

Kan. 1346 – § 1. Ordinært så mye straff som forbrytelser.

§ 2. Men i den utstrekning en gjerningsperson har begått flere forbrytelser og dersom haugen av straffer ved dom som blir å felle, ser ut til å bli altfor stor, overlates det til dommerens gode skjønn å holde straffene innenfor rimelige grenser, og underkaste vedkommende overvåkning.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 546).

Kan. 1347 – § 1. En bannstraff kan ikke gyldig ilegges med mindre gjerningspersonen i det minste en gang tidligere er blitt advart om at han bør slutte å trasse, og er gitt passende tid til selvbesinnelse.

§ 2. En gjerningsperson som virkelig har gjort bot for forbrytelsen og som dertil har foretatt en passende reparasjon av det anstøtelige og skade, eller i det minste seriøst har lovet å gjøre det, må sies å ha sluttet å trasse.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 546).

Kan. 1348 – Når en gjerningsperson blir frikjent fra anklagen eller ingen straff blir ilagt ham, kan ordinarius ved hensiktsmessige advarsler og andre former for pastoral møye eller også dersom forholdet skulle tilsi det, ved straffeskånselsmidler bidra til det som er til nytte for ham og til det offentlige vel.

Kan. 1349 – Dersom straffen er ubestemt og loven ikke forutsetter noe annet, får dommeren når han skal bestemme straffene, velge de som er forholdsmessige i forhold til oppstått anstøt og skadens alvor; han kan dog ikke ilegge strengere straffer, med mindre tilfellets alvor helt fordrer det; han kan ikke ilegge livsvarige straffer.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 546).

Kan. 1350 – § 1. Ved straffer som ilegges en kleriker, må en alltid sikre seg at han ikke mister det som er nødvendig for anstendig underhold, med mindre det handler om eksklusjon fra klerikerstanden.

§ 2. Men for en ekskludert fra klerikerstanden som på grunn av straffen har kommet i virkelig trengsel, må ordinarius så godt det lar seg gjøre, sørge for å forebygge det, men med utelukkelse av meddelelse av embete, tjeneste eller oppdrag.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 546).

Kan. 1351 – En straff påligger gjerningspersonen overalt, også etter opphør av

retten til den som har oppstilt, ilagt eller erklært at straffen består, med mindre noe annet uttrykkelig forutsettes.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 547).

Kan. 1352 – § 1. Dersom en straff forbyr å motta sakramenter eller sakramentalier, suspenderes forbudet så lenge gjerningspersonen befinner seg i dødsfare.

§ 2. Forpliktelsen til å overholde en straff etter selvfelt dom som ikke er erklært å bestå og heller ikke er notorisk på det sted hvor forbryteren befinner seg, suspenderes helt eller delvis i samme utstrekning og for så vidt som gjerningspersonen ikke kan overholde den uten alvorlig fare for anstøt eller ærestap.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 547).

Kan. 1353 – Anke av eller klage på rettslige dommer eller på dekreter som ilegger eller erklærer at en hvilken som helst straff består, har oppsettende virkning.

AVSNITT VI
ETTERGIVELSE AV STRAFFER OG FORELDELSE MHT. MULIGHETEN TIL SØKSMÅL*

* Denne overskrift fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 547).

Kan. 1354 – § 1. Utenom de som oppregnes i kann. 1355-1356, kan alle som kan dispensere fra en lov som er forsterket med straff, eller frita fra et påbud som truer med straff, også ettergi vedkommende straff.

§ 2. Dertil kan loven eller påbudet som oppstiller straffen, også hjemle myndighet for andre til å ettergi.

§ 3. Dersom Den apostoliske stol har forbeholdt ettergivelse av en straff for seg eller andre, blir forbeholdet å tolke strikt.

Kan. 1355 – § 1. Følgende kan ettergi en ved lov oppstilt straff som er ilagt ved dom som blir å felle, eller erklært å bestå etter selvfelt dom, dog utelukkende når dette ikke er forbeholdt Den apostoliske stol:

1° den ordinarius som har igangsatt rettsbehandlingen for å ilegge eller erklære at straffen består, eller som ved dekret personlig eller ved en annen har ilagt eller erklært at den består;

2° stedets ordinarius der forbryteren befinner seg, dog etter at ordinarius omtalt under nr. 1 er konsultert, med mindre dette på grunn av ekstraordinære omstendigheter er umulig.

§ 2. Følgende kan ettergi en ved lov oppstilt straff som ennå ikke er erklært å bestå etter selvfelt dom, men dog utelukkende når dette ikke er forbeholdt Den apostoliske stol:

1° ordinarius for sine undergivne;

2° også stedets ordinarius for dem som befinner seg på hans territorium eller har forbrutt seg der;

3° enhver biskop, dog bare under sakramentalt skriftemål.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 547).

Kan. 1356 – § 1. Følgende kan ettergi en straff ved dom som blir å felle, eller etter selvfelt dom, oppstilt ved påbud som ikke er utstedt av Den apostoliske stol:

1° påbudets opphavsmann;

2° den ordinarius som har igangsatt rettsbehandlingen for å ilegge eller erklære at straffen består, eller som ved dekret selv eller ved en annen har ilagt eller erklært at den består;

3° stedets ordinarius der forbryteren befinner seg.

§ 2. Med mindre det på grunn av ekstraordinære omstendigheter er umulig, må påbudets opphavsmann eller den som har ilagt eller erklært at straffen består, konsulteres før ettergivelse skjer.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 547-548).

Kan. 1357 – § 1. Idet forskriftene i kann. 508 og 976 dog står fast, kan en skriftefar i det indre sakramentale rom ettergi en bannstraff etter selvfelt dom i form av ekskommunikasjon eller interdikt som ikke er erklært å bestå, dersom det for pønitenten vil være hardt å forbli i en alvorlig syndstilstand i den tid som er nødvendig for at kompetent superior kan ta seg av forholdet.

§ 2. Når ettergivelsen innvilges, må skriftefaren pålegge pønitenten forpliktelse til innen en måned – idet unnlatelse er belagt med straff i form av gjeninntredelse – å henvende seg til kompetent superior eller til en prest forsynt med fullmakt, og legge hans mandat til grunn; i mellomtiden må han pålegge ham en passende bot og for så vidt som det er påtrengende, reparasjon av det anstøtelige og skade; henvendelsen kan også skje gjennom skriftefaren, uten navns nevnelse.

§ 3. Den samme forpliktelse til å henvende seg når faresituasjonen er bortfalt, påligger det dem som i samsvar med det som er bestemt i kan. 976, har fått ettergitt en bannstraff som var ilagt eller erklært å bestå, eller som var forbeholdt Den apostoliske stol.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 548).

Kan. 1358 – § 1. Ettergivelse av en bannstraff kan ikke gis med mindre forbryteren i samsvar med det som er bestemt i kan. 1347, § 2, har sluttet å trasse; men for den som har sluttet, kan det ikke nektes, dog så at forskriften i kan. 1361, § 4, står urokket.

§ 2. Den som ettergir en bannstraff, kan treffe tiltak i samsvar med det som er bestemt i kan. 1348, eller også pålegge en bot.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 548).

Kan. 1359 – Dersom en holdes tilbake av flere straffer, gjelder ettergivelsen bare for straffer uttrykkelig nevnt i denne; men en generalettergivelse tar bort alle straffer med unntak av dem som forbryteren ved søknaden har fortiet i ond tro.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 548).

Kan. 1360 – Ettergivelse av straff avtvunget ved vold, alvorlig frykt eller svik er ut fra selve den gjeldende rett ugyldig. *

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 548).

Kan. 1361 – § 1. Ettergivelse kan også gis til en fraværende eller betinget.

§ 2. Ettergivelse i det ytre rom gis skriftlig med mindre en tungtveiende grunn tilsier noe annet.

§ 3. Søknad om ettergivelse eller selve ettergivelsen må ikke gjøres offentlig kjent med mindre og for så vidt som det enten vil være nyttig for å verge gjerningspersonens rykte eller nødvendig for å reparere det anstøtelige.

§ 4. Ettergivelse skal ikke gis før gjerningspersonen – ut fra ordinarius' gode skjønn – har reparert eventuelt forvoldt skade; han kan presses til denne reparasjon eller til gjenreisning av rettferdighet ved en av de straffer som er omtalt i kan. 1336, §§ 2-4, noe som også gjelder når bannstraffer ettergis for ham ut fra det som er bestemt i kan. 1358, § 1.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 548).

Kan. 1362 – § 1. Muligheten til kriminalsøksmål utslokkes ved foreldelse etter en treårsperiode med mindre det handler:

1° om forbrytelser forbeholdt Kongregasjonen for troslæren, som underkastes spesialbestemmelser;

2° – idet forskriften i nr. 1 dog står fast – om muligheten til søksmål for forbrytelsene omtalt i kann. 1376, 1377, 1378, 1393, § 1, 1394, 1395, 1397 og 1398, § 2, som foreldes etter en syvårsperiode, eller om dette for forbrytelsene omtalt i kan. 1398, § 1, som foreldes etter en periode på 20 år;

3° om forbrytelser som ikke er blitt straffet etter allmenn rett, og dersom partikularlov fastsetter en annen foreldelsesfrist.

§ 2. Foreldelsestiden løper – med mindre noe annet er fastsatt ved lov – fra den dag forbrytelsen ble begått, eller dersom det er en vedvarende forbrytelse eller en vaneforbrytelse, fra den dag den sluttet.

§ 3. Når en gjerningsperson i samsvar med det som er bestemt i kan. 1723, er

stevnet, eller i kan. 1507, § 3, er blitt underrettet om fremleggelsen av et anklageprosesskrift i henhold til kan. 1721, § 1, suspenderes foreldelsen av muligheten til kriminalsøksmål i løpet av tre år; når denne tid er utløpt eller når suspensjonen er avbrutt ved at årsaken til straffeprosessen er bortfalt, løper tiden igjen, og den må legges sammen med den foreldelsestid som alt er løpt. Den samme suspensjon gjelder likeledes, dersom det under overholdelse av kan. 1720, nr. 1, prosederes utenomrettslig ved dekret for å ilegge en straff eller erklære at den består.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 548-549).

Kan. 1363 – § 1. Dersom det innenfor fristene omtalt i kan. 1362, regnet fra den dag en fellende dom er blitt rettskraftig, ikke er bekjentgjort for gjerningspersonen et fullbyrdelsesdekret fra dommeren som omtalt i kan. 1651, utslokkes ved foreldelse søksmålet mht. å fullbyrde straffen.

§ 2. Det samme gjelder – under overholdelse av det som ellers skal overholdes – dersom straff er ilagt utenomrettslig ved dekret.

DEL II
ENKELTE FORBRYTELSER OG STRAFFENE OPPSTILT FOR DISSE*

* Denne overskrift fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 549).

AVSNITT I
FORBRYTELSER MOT TROEN OG KIRKENS ENHET*

* Denne overskrift fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 549).

Kan. 1364 – § 1. En trosapostat, en heretiker og en skismatiker havner under ekskommunikasjon etter selvfelt dom, dog så at det som er foreskrevet i kan. 194, § 1, nr. 2, står fast; han kan dertil straffes med straffene omtalt i kan. 1336, §§ 2-4.

§ 2. Dersom langvarig trass eller anstøtets alvor fordrer det, kan andre straffer tilføyes, ikke med utelukkelse av eksklusjon fra klerikerstanden.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 549).

Kan. 1365 – Den som utenom tilfellet omtalt i kan. 1364, § 1, målbærer en læreanskuelse fordømt av Den romerske pave eller av et økumenisk konsil eller hårdnakket avviser en læreanskuelse som omtalt i kan. 750, § 2, eller i kan. 752, og ikke trekker dette tilbake etter å være advart av Den apostoliske stol eller av ordinarius, straffes med en bannstraff og med embetsfratagelse; til disse sanksjoner kan andre tilføyes som omtalt i kan. 1336, §§ 2-4.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 549). Jf. tidligere endring av kan. 1371, nr. 1, ved pave Johannes Paul IIs apostoliske skrivelse MP *Ad tuendam fidem*, 18. mai 1998, nr. 4 A (AAS 90 [1998] 460).

Kan. 1366 – Den som mot en handling fra Den romerske pave klager til et økumenisk konsil eller til bispekollegiet, straffes med en bannstraff.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite*

gregem Dei, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 549).

Kan. 1367 – Foreldre eller deres stedfortredere som overlater deres barn til å bli døpt eller oppdratt i en ikke-katolsk religiøs sammenheng, straffes med en bannstraff eller annen rettferdig straff.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 550).

Kan. 1368 – Den som til offentlig skue eller i en offentlig forsamling, i et skrift gjort offentlig kjent eller ved å gjøre bruk av andre medier fremfører noe blasfemisk, som alvorlig skader den gode moral eller som skjender eller vekker hat eller ringeakt for religionen eller Kirken, straffes med en rettferdig straff.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 550).

Kan. 1369 – Den som profanerer en sakral ting, det være seg løsøre eller fast eiendom, straffes med en rettferdig straff.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 550).

AVSNITT II
FORBRYTELSER MOT KIRKELIG MYNDIGHET OG UTØVELSEN AV OPPDRAG*

* Denne overskrift fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 550).

Kan. 1370 – § 1. Den som gjør bruk av fysisk vold mot Den romerske pave, havner under ekskommunikasjon etter selvfelt dom forbeholdt Den apostoliske stol, og dersom han er kleriker, kan en annen straff tilføyes ut fra forbrytelsens alvor, ikke med utelukkelse av eksklusjon fra klerikerstanden.

§ 2. Den som handler slik mot en som besitter biskoppelig preg, havner under interdikt etter selvfelt dom og dersom han er kleriker, også under suspensjon etter

selvfelt dom.

§ 3. Den som i ringeakt for troen, Kirken eller kirkelig myndighet eller tjeneste gjør bruk av fysisk vold mot kleriker, ordensperson eller annen kristustroende, straffes med en rettferdig straff.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 550).

Kan. 1371 – § 1. Den som ikke retter seg etter Den apostoliske stol, ordinarius eller superior når vedkommende rettmessig påbyr eller forbyr noe, og som står fast på det i ulydighet etter advarsel, straffes ut fra tilfellets alvor med en bannstraff, embetsfratagelse eller andre straffer omtalt i kan. 1336, §§ 2-4.

§ 2. Den som krenker forpliktelser pålagt ham som straff, straffes med straffene omtalt i kan. kan. 1336, §§ 2-4.

§ 3. Dersom en når han overfor kirkelig myndighet forsikrer eller lover noe, begår mened, straffes han med en rettferdig straff.

§ 4. Den som krenker forpliktelsen til å overholde pavelig taushetsplikt, straffes med straffene omtalt i kan. 1336, §§ 2-4.

§ 5. Den som ikke overholder oppgaven med å iverksette en fullbyrdbar dom eller et fullbyrdbart straffedekret, straffes med en rettferdig straff, ikke med utelukkelse av en bannstraff.

§ 6. Den som forsømme å meddele opplysning om en forbrytelse når det ved en kanonisk lov påligger ham å gjøre det, straffes som bestemt i kan. 1336, §§ 2-4, også med tilføyelse av andre straffer ut fra forbrytelsens alvor.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 550).

Kan. 1372 – Som bestemt i kan. 1336, §§ 2-4, straffes:

1° de som hindrer friheten for kirkelig tjeneste eller for utøvelsen av kirkelig myndighet eller rettmessig bruk av sakrale ting eller kirkelige verdier, eller som skremmer en som har utøvd kirkelig myndighet eller tjeneste;

2° de som hindrer friheten ved et valg eller som skremmer en velger eller en valgt.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 551).

Kan. 1373 – Den som offentlig vekker uvennskap eller hat mot Den apostoliske stol eller ordinarius på grunn av en handling i medhold av hans kirkelige embete eller oppdrag, eller som provoserer til ulydighet mot disse, straffes med interdikt eller andre rettferdige straffer.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 551).

Kan. 1374 – Den som melder seg inn i en forening som motarbeider Kirken, straffes med en rettferdig straff; men den som fremmer eller leder en slik forening, straffes med interdikt.

Kan. 1375 – § 1. Enhver som tilraner seg et kirkelig embete, straffes med en rettferdig straff.

§ 2. Rettsstridig fastholdelse ved et oppdrag etter fratagelse eller bortfall av det likestilles med tilranelse.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 551).

Kan. 1376 – § 1. Med straffene omtalt i kan. 1336, §§ 1-4, straffes – idet forpliktelsen til å reparere skade står fast –:

1° den som fjerner kirkelige verdier eller hindrer at deres frukter blir tilegnet;

2° den som avhender kirkelige verdier eller iverksetter en forvaltningshandling med dem uten foreskreven konsultasjon, samtykke eller tillatelse eller uten noe annet som ut fra gjeldende rett er påkrevd for gyldighet eller som påligger for lovlighet.

§ 2. Med en rettferdig straff – ikke med utelukkelse av embetsfratagelse og idet forpliktelsen til å reparere skade står fast – straffes:

1° den som begår forbrytelsen omtalt i § 1, nr. 2, ved egen alvorlig skyld;

2° den hos hvem man på annen måte har funnet alvorlig forsømmelse i forvaltningen av kirkelige verdier.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 551).

Kan. 1377 – § 1. Den som gir eller gir tilsagn om et eller annet for at en som utøver et embete eller oppdrag i Kirken, rettsstridig skal gjøre eller unnlate noe, straffes med en rettferdig straff som bestemt i kan. 1336, §§ 2-4; likeledes straffes ut fra forbrytelsens alvor den som aksepterer vedkommende gave eller tilsagn, ikke med utelukkelse av embetsfratagelse – idet forpliktelsen til å reparere skade står fast.

§ 2. Den som under utøvelsen av embete eller oppdrag krever en pengegave ut over det som er fastlagt eller et tilleggsbeløp eller noe annet til nytte for seg, straffes med en passende pengemulkt eller andre straffer, ikke med utelukkelse av embetsfratagelse – idet forpliktelsen til å reparere skade står fast.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 551).

Kan. 1378 – § 1. Den som utenom de i gjeldende rett alt forutsatte tilfeller misbruker kirkelig myndighet, embete eller oppdrag, straffes ut fra handlingens eller unnlatelsens alvor, ikke med utelukkelse av fratagelse av disse ting – idet forpliktelsen til å reparere skade står fast.

§ 2. Men den som ved selvforskyldt forsømmelse rettsstridig og til skade for en annen eller til anstøt utfører eller unnlater en handling ut fra kirkelig myndighet, embete eller oppdrag, straffes med en rettferdig straff ut fra det som er bestemt i kan. 1336, §§ 2-4 – idet forpliktelsen til å reparere skade står fast.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 551-552).

AVSNITT III
FORBRYTELSER MOT SAKRAMENTENE*

* Denne overskrift fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 552).

Kan. 1379 – § 1. Under straff etter selvfelt dom i form av interdikt eller dersom han er kleriker, også i form av suspensjon havner:

1° den som uten ved ordinasjon å være befordret til prest forsøker seg på en liturgisk handling i form av det eukaristiske offer;

2° den som utenom tilfellet omtalt i kan. 1384 når han ikke gyldig kan gi sakramental absolusjon, forsøker seg på å tilsi den eller hører sakramentalt skriftemål.

§ 2. I tilfellene omtalt i § 1 kan ut fra forbrytelsens alvor andre straffer tilføyes, ikke med utelukkelse av ekskommunikasjon.

§ 3. Så vel den som har forsøkt å meddele geistlig ordinasjon til en kvinne, som kvinnen som har forsøkt å motta den geistlige ordinasjon, havner under ekskommunikasjon etter selvfelt dom forbeholdt Den apostoliske stol; en kleriker kan dertil straffes med eksklusjon fra klerikerstanden.

§ 4. Den som med overlegg forvalter et sakrament til noen som forbys å motta det, straffes med suspensjon, hvortil andre straffer ut fra kan. 1336, §§ 2-4, kan tilføyes.

§ 5. Den som utenom tilfellene omtalt i §§ 1-4 og i kan. 1384 simulerer at han forvalter et sakrament, straffes med en rettferdig straff.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 552).

Kan. 1380 – Den som ved simoni feirer eller mottar et sakrament, straffes med interdikt eller suspensjon eller med straffene omtalt i kan. 1336, §§ 2-4.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 552).

Kan. 1381 – Gjerningspersonen ved forbudt gudstjenesteinvolvering straffes med en rettferdig straff.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 552).

Kan. 1382 – § 1. Den som kaster eller med helligbrøde som formål borttar eller

oppbevarer konsekrerte nattverdselementer, havner under ekskommunikasjon etter selvfelt dom forbeholdt Den apostoliske stol; en kleriker kan dertil straffes med en annen straff, ikke med utelukkelse av eksklusjon fra klerikerstanden.

§ 2. Gjerningspersonen ved konsekrasjon med helligbrøde som formål av den ene materie eller av begge under en eukaristifeiring eller utenfor denne, straffes ut fra forbrytelsens alvor, ikke med utelukkelse av eksklusjon fra klerikerstanden.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 552).

Kan. 1383 – Den som rettsstridig skaffer seg inntekt fra messestipend, straffes med en bannstraff eller med straffene omtalt i kan. 1336, §§ 2-4.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 552).

Kan. 1384 – En prest som handler mot forskriften i kan. 977, havner under ekskommunikasjon etter selvfelt dom forbeholdt Den apostoliske stol.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 552).

Kan. 1385 – En prest som under, i anledning av eller under dekke av skriftemål lokker en pønitent til synd mot det sjette av De ti bud, straffes – ut fra forbrytelsens alvor – med suspensjon, forbud, fratagelser, og i alvorligere tilfeller ekskluderes han fra klerikerstanden.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 552-553).

Kan. 1386 – § 1. En skriftefar som direkte krenker det sakramentale segl, havner under ekskommunikasjon etter selvfelt dom forbeholdt Den apostoliske stol; men skjer det bare indirekte, straffes han ut fra forbrytelsens alvor.

§ 2. En tolk og andre omtalt i kan. 983, § 2, som krenker taushetsplikt, straffes med en rettferdig straff, ikke med utelukkelse av ekskommunikasjon.

§ 3. Idet forskriftene i §§ 1 og 2 dog står fast, straffes enhver ut fra forbrytelsens

alvor som ved et hvilket som helst teknisk hjelpemiddel tar opp eller gjennom massemedia ondsinnet sprer det som ved sakramentalt skriftemål – virkelig eller fiktivt – blir sagt av skriftefaren eller av pønitenten, ikke med utelukkelse av eksklusjon fra klerikerstanden dersom det handler om en kleriker.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 553).

Kan. 1387 – En biskop som uten pavelig mandat vier en eller annen til biskop, og likeledes den som fra vedkommende mottar vielsen, havner under ekskommunikasjon etter selvfelt dom forbeholdt Den apostoliske stol. *

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 553).

Kan. 1388 – § 1. En biskop som i strid med forskriften i kan. 1015 ordinerer en annens undergiven uten rettmessig henvisningsskriv, forbys gjennom et år å meddele ordinasjon. Den som har mottatt ordinasjonen, er ved selve det inntrufne forhold suspendert fra mottatt ordinasjon.

§ 2. En som når frem til de geistlige ordinasjoner og som samtidig er beheftet med en eller annen form for bannstraff eller irregularitet som med vilje er fortiet, er – utenom det som er fastsatt i kan. 1044, § 2, nr. 1 – ved selve det inntrufne forhold suspendert fra mottatt ordinasjon.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 553).

Kan. 1389 – Den som utenom tilfellene omtalt i kann. 1379-1388 rettsstridig utøver et prestelig oppdrag eller en annen geistlig tjeneste, straffes med en rettferdig straff, ikke med utelukkelse av en bannstraff.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 553).

AVSNITT IV
FORBRYTELSER MOT ENS GODE RYKTE OG FORBRYTELSE I FORM AV FALSKNERI*

* Denne overskrift fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 553).

Kan. 1390 – § 1. Den som falskt anmelder en skriftefar hos en kirkelig superior for forbrytelsen omtalt i kan. 1385, havner under interdikt etter selvfelt dom og dersom han er kleriker, også under suspensjon.

§ 2. Den som overfor en kirkelig superior kommer med en annen løgnaktig anmeldelse av en forbrytelse eller som på annet vis rettsstridig skader en annens gode rykte, straffes med en rettferdig straff i samsvar med det som er bestemt i kan. 1336, §§ 2-4, til hvilket det dertil kan tilføyes en bannstraff.

§ 3. Løgneren skal også tvinges til å tilby et passende oppgjør for det gale.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 553).

Kan. 1391 – Med straffene omtalt i kan. 1336, §§ 2-4, straffes ut fra forbrytelsens alvor den:

1° som lager et falskt offentlig kirkelig dokument, som endrer, ødelegger eller skjuler et ekte, eller som bruker et falskt eller endret;

2° som bruker et annet falskt eller endret dokument i en kirkelig sammenheng;

3° som i et offentlig kirkelig dokument påstår noe falskt.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 554).

AVSNITT V
FORBRYTELSER MOT SPESIELLE FORPLIKTELSER

Kan. 1392 – En kleriker som med vilje og rettsstridig forlater den geistlige tjeneste gjennom seks sammenhengende måneder med det i sinne å unndra seg Kirkens kompetente myndighet, straffes ut fra forbrytelsens alvor med suspensjon

eller også med straffene fastsatt i kan. 1336, §§ 2-4, og i alvorligere tilfeller kan han ekskluderes fra klerikerstanden.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 554).

Kan. 1393 – § 1. En klerikere eller en ordensperson som utøver handel eller forretningsvirksomhet i strid med forskriftene i kanonene, straffes ut fra forbrytelsens alvor med straffene omtalt i kan. 1336, §§ 2-4.

§ 2. En kleriker eller ordensperson som – utenom tilfellene alt forutsatt i gjeldende rett – begår en forbrytelse på det økonomiske område eller alvorlig krenker forskriftene som oppregnes i kan. 285, § 4, straffes med straffene omtalt i kan. 1336, §§ 2-4, – idet forpliktelsen til å reparere skade står fast.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 554).

Kan. 1394 – § 1. En kleriker som forsøker seg på ektevigsel – selv bare borgerlig –, havner under suspensjon etter selvfelt dom, dog så at forskriftene i kann. 194, § 1, nr. 3, og 694, § 1, nr. 2, dog står fast; dersom han etter å være advart ikke tar til fornuft eller fortsetter å være årsak til anstøt, skal han skrittvis straffes med fratagelser, eventuelt også med eksklusjon fra klerikerstanden.

§ 2. En ordensperson med evige ordensløfter som ikke er kleriker, som forsøker seg på ektevigsel – selv bare borgerlig –, havner under interdikt etter selvfelt dom, dog så at det som er foreskrevet i kan. 694, § 1, nr. 2, står fast.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 554).

Kan. 1395 – § 1. En kleriker som lever i samboerskap – utenom tilfellet omtalt i kan. 1394 – og en kleriker som med anstøt til følge vedblir i en annen ytre synd mot det sjette av De ti bud, straffes med suspensjon; når forbrytelsen varer ved etter advarsel, kan andre straffer like til eksklusjon fra klerikerstanden skrittvis tilføyes.

§ 2. En kleriker som på annet vis har forbrutt seg mot det sjette av De ti bud, og dersom da forbrytelsen er begått offentlig, straffes med rettferdige straffer, ikke med utelukkelse av eksklusjon fra klerikerstanden dersom situasjonen skulle tilsi det.

§ 3. Med den samme straff som er omtalt i § 2, straffes en kleriker som ved vold, trusler eller misbruk av sin myndighet begår en forbrytelse mot det sjette av De ti bud eller som tvinger en til å utføre eller bli påført en seksuell handling.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 554).

Kan. 1396 – Den som alvorlig krenker residensforpliktelse som påligger ham på grunnlag av et kirkelig embete, straffes med en rettferdig straff, ikke med utelukkelse av embetsfratagelse etter advarsel.

AVSNITT VI
FORBRYTELSER MOT MENNESKELIVET, DEN MENNESKELIGE VERDIGHET OG FRIHET*

* Denne overskrift fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 555).

Kan. 1397 – § 1. Den som begår drap eller som ved vold eller list røver med seg, holder tilbake, beskadiger eller alvorlig sårer et menneske, straffes ut fra forbrytelsens alvor med straffene omtalt i kan. 1336, §§ 2-4; men drap på personene omtalt i kan. 1370 blir straffet med straffene som der og også med dem som i § 3 i denne kanon er fastsatt.

§ 2. Den som med tilsiktet virkning foretar abort, havner under ekskommunikasjon etter selvfelt dom.

§ 3. Dersom det handler om forbrytelser omtalt i denne kanon, ekskluderes i alvorligere tilfelle en kleriker-gjerningsperson fra klerikerstanden.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 555).

Kan. 1398 – § 1. Med embetsfratagelse og andre rettferdige straffer, ikke med utelukkelse av eksklusjon fra klerikerstanden dersom tilfellet burde medføre det, straffes en kleriker:

1° som begår en forbrytelse mot det sjette av De ti bud med en mindreårig eller med en person som varig har fornuftens bruk ufullkomment, eller som gjeldende rett tilkjenner samme verge;

2° som overtaler eller beveger en mindreårig eller en person som varig har fornuftens bruk ufullkomment, eller som gjeldende rett tilkjenner samme verge, til å vise seg frem pornografisk eller til å delta ved pornografiske visninger, virkelig eller simulert;

3° som i strid med god moral skaffer seg, besitter, viser eller sprer – på en eller annen måte og med hvilket som helst middel – pornografiske bilder av mindreårige eller av personer som varig har fornuftens bruk ufullkomment.

§ 2. Medlem av institutt for gudviet liv eller av selskap for apostolisk liv og troende som innehar en hvilken som helst verdighet eller som ivaretar et embete eller en funksjon i Kirken, dersom vedkommende begår forbrytelsen omtalt i § 1 eller i kan. 1395, § 3, straffes som bestemt i kan. 1336, §§ 2-4, også med tilføyelse av andre straffer ut fra forbrytelsens alvor.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske konstitusjon *Pascite gregem Dei*, 23. mai 2021 (AAS 113 [2021] 555).

AVSNITT VII
GENERALBESTEMMELSE

Kan. 1399 – Utenom de tilfeller som er fastsatt her eller i andre lover, kan en ytre krenkelse av guddommelig eller kanonisk lov bare da straffes med en rettferdig straff når krenkelsens spesielle alvor fordrer avstraffelse og behovet for å forebygge eller reparere det anstøtelige gjør det påtrengende.

BOK VII
RETTERGANGER

DEL I
GENERELT OM RETTSBEHANDLINGER

Kan. 1400 – § 1. Gjenstand for rettsbehandling er:

1° det å forfølge eller vindisere fysiske eller juridiske personers rettigheter eller det å erklære at juridiske forhold faktisk består;

2° forbrytelser med sikte på å ilegge eller erklære at en straff består.

§ 2. Men kontroverser oppstått ut fra en handling i medhold av forvaltningsmyndighet kan likevel ene og alene bringes inn for en superior eller for en forvaltningsdomstol.

Kan. 1401 – Kirken behandler ut fra egen og eksklusiv rett:

1° saker som gjelder åndelige ting eller ting med åndelig tilknytning;

2° krenkelse av kirkelige lover og alle forhold der synd ligger til grunn, hva angår avgjørelse av skyld og ileggelse av kirkelige straffer.

Kan. 1402 – Alle Kirkens domstoler retter seg etter kanonene som følger, dog så at bestemmelsene for Den apostoliske stols domstoler står urokket.

Kan. 1403 – § 1. Saker for kanonisering av Guds tjenere retter seg etter pavelig særlov.

§ 2. I disse saker anvendes dertil forskriftene i denne lovbok i den utstrekning det i vedkommende lov skjer henvisning til universell rett eller det handler om bestemmelser som ut fra selve sakens natur berører også disse saker.

AVSNITT I
KOMPETENT VERNETING

Kan. 1404 – Primassetet dømmes ikke av noen.

Kan. 1405 – § 1. I sakene omtalt i kan. 1401 har bare Den romerske pave selv rett til å dømme:

1° statsoverhoder;

2° kardinaler;

3° Den apostoliske stols sendemenn og i straffesaker biskoper;

4° andre saker som han selv har trukket inn for sin rettsbehandling.

§ 2. En dommer kan ikke prøve en handling eller et instrument som i spesifikk form er bekreftet av Den romerske pave, med mindre denne selv forut har gitt mandat til det.

§ 3. Det forbeholdes Den romerske rota å dømme:

1° biskopene i tvisteforhold, dog så at forskriften i kan. 1419, § 2, står fast;

2° abbedprimasen eller abbedsuperioren i en monastisk kongregasjon og den øverste leder for et ordensinstitutt under pavelig rett;

3° bispedømmer og andre kirkelige personer, det være seg fysiske eller juridiske, som ikke har en superior nedenfor Den romerske pave.

Kan. 1406 – § 1. Når forskriften i kan. 1404 er krenket, regnes både akter og avgjørelser som ugjorte.

§ 2. I sakene omtalt i kan. 1405 er andre dommeres inkompetanse absolutt.

Kan. 1407 – § 1. Ingen kan saksøkes i første instans med mindre det skjer for en kirkelig dommer som er kompetent ut fra ett av grunnlagene som bestemmes i kann. 1408-1414.

§ 2. En dommers inkompetanse ved at ingen av disse grunnlag taler for ham, betegnes som relativ.

§ 3. Saksøker retter seg etter saksøkt parts verneting; dersom saksøkt part har flere verneting, gir det saksøker opsjon mht. verneting.

Kan. 1408 – Enhver kan saksøkes for bopelens eller midlertidig bopels domstol.

Kan. 1409 – § 1. En omstreifer har verneting på stedet hvor han for øyeblikket holder til.

§ 2. Den hvis bopel eller midlertidige bopel ikke er kjent og heller ikke tilholdssted, kan saksøkes ved saksøkers verneting dog utelukkende når annet rettmessig verneting ikke finnes.

Kan. 1410 – På grunnlag av tings befinnelsessted kan en part saksøkes for stedets domstol hvor en stridsting befinner seg såfremt søksmålet går på tingen eller det handler om inndragning.

Kan. 1411 – § 1. På grunnlag av kontrakt kan en part saksøkes for stedets domstol der en kontrakt er inngått eller skal oppfylles, med mindre partene i enighet har valgt en annen domstol.

§ 2. Dersom saken dreier seg om forpliktelser som springer ut av annet grunnlag, kan en part saksøkes for stedets domstol der forpliktelsen enten er oppstått eller blir å oppfylle.

Kan. 1412 – I straffesaker kan den anklagede – selv om han er fraværende – saksøkes for stedets domstol der forbrytelsen ble begått.

Kan. 1413 – En part kan saksøkes:

1° i saker som dreier seg om forvaltning, for stedets domstol hvor forvaltningen er utført;

2° i saker som gjelder arv eller fromme legater, for domstolen på siste bopel, midlertidige bopel eller tilholdssted, i samsvar med det som er bestemt i kann. 1408-1409, for den hvis arv eller fromme legat det handler om, med mindre det handler om ren fullbyrdelse av legater som må prøves i overensstemmelse med de ordinære kompetansebestemmelser.

Kan. 1414 – På grunnlag av forbundethet må saker som forbinder seg med

hverandre, behandles av en og samme domstol og i samme rettergang, med mindre forskrift i lov står i veien for det.

Kan. 1415 – På grunnlag av førstemann dersom to eller flere domstoler er like kompetente, har den rett til å behandle en sak som først rettmessig har stevnet den saksøkte part.

Kan. 1416 – Kompetansekonflikter mellom domstoler underlagt samme ankedomstol løses av denne domstol; dersom domstolene ikke står under samme ankedomstol, løses de av Den apostoliske signatura.

AVSNITT II
DOMSTOLENES FORSKJELLIGE NIVÅ OG SÆRTREKK

Kan. 1417 – § 1. Som følge av Den romerske paves primat står det åpent for enhver troende å bringe inn for Den hellige stol til behandling eller å innlede ved samme sin sak, det være seg en tvistesak eller en straffesak, og på hvilket som helst nivå av rettsbehandlingen og stadium av striden.

§ 2. At det har skjedd innbringelse av et forhold for Den apostoliske stol, suspenderer likevel ikke utenom i tilfelle av anke utøvelsen av jurisdiksjonen til den dommer som alt har begynt å behandle saken; følgelig kan vedkommende fortsette alt angående rettsbehandlingen like til definitiv dom med mindre Den apostoliske stol har tilkjennegitt for dommeren at den trekker saken inn til seg.

Kan. 1418 – Enhver domstol har rett til å be en annen domstol om hjelp til å få en sak forberedt eller for å forkynne handlinger.

KAPITTEL I
DOMSTOL I FØRSTE INSTANS

Art. 1
DOMMER

Kan. 1419 – § 1. I ethvert bispedømme og for alle saker som ikke uttrykkelig er unntatt av gjeldende rett, er diøcesanbiskopen dommer i første instans; han kan utøve sin judikative myndighet enten selv personlig eller gjennom andre i overensstemmelse med kanonene som følger.

§ 2. Men dersom det handler om rettigheter eller timelige verdier til en juridisk person representert av biskopen, dømmer på første nivå ankedomstolen.

Kan. 1420 – § 1. Det påligger enhver diøcesanbiskop å oppnevne en rettsvikar eller official med ordinær myndighet til å dømme; han må være forskjellig fra generalvikaren, med mindre bispedømmets ringe størrelse eller det lave antall saker tilsier noe annet.

§ 2. Rettsvikaren danner sammen med biskopen én domstol; men han kan ikke dømme i saker som biskopen forbeholder for seg.

§ 3. Rettsvikaren kan gis medhjelpere under betegnelsen hjelperettsvikarer eller viseofficialer.

§ 4. Så vel rettsvikaren som hjelperettsvikarene skal være prester med plettfritt rykte, doktorer eller i det minste lisensiater i kanonisk rett og aldersmessig ikke yngre enn 30 år.

§ 5. Når bispesetet blir vakant, fratrer de ikke sitt oppdrag og kan heller ikke avskjediges av diøcesanadministratoren; men når den nye biskop ankommer, trenger de bekreftelse.

Kan. 1421 – § 1. I et bispedømme må det av biskopen oppnevnes diøcesandommere som må være klerikere.

§ 2. Bispekonferansen kan tillate at også legfolk oppnevnes til dommere; når behovet tilsier det, kan én av disse engasjeres til å være med å på å danne kollegium.

§ 3. Dommerne må ha plettfritt rykte og være doktorer eller i det minste lisensiater i kanonisk rett.

Kan. 1422 – Rettsvikaren, hjelperettsvikarene og de øvrige dommere utnevnes for en fastlagt tid – dog så at forskriften i kan. 1420, § 5, står fast –, og de kan ikke fjernes med mindre det er ut fra en legitim og tungtveiende grunn.

Kan. 1423 – § 1. Flere diøcesanbiskoper kan med Den apostoliske stols godkjennelse enes om i sine bispedømmer å etablere en eneste domstol for første instans i stedet for diøcesandomstolene omtalt i kann. 1419-1421; i så fall tilligger det en forsamling av disse biskoper eller en biskop utpekt av dem alle de former for myndighet som en diøcesanbiskop har vedrørende sin domstol.

§ 2. Domstolene omtalt i § 1 kan etableres for saker av ethvert slag eller bare for enkelte slags saker.

Kan. 1424 – Ved enhver rettsbehandling kan en enedommer knytte til seg to bisittere til å konsultere, det være seg klerikere eller legfolk med et tilforlatelig liv.

Kan. 1425 – § 1. Idet motstridende sedvane forkastes, forbeholdes følgende saker for en kollegial rett med tre dommere:

1° tvistesaker: *a*) om geistlig ordinasjonsbånd; *b*) om ekteskapsbånd – dog så at forskriftene i kann. 1686 [1688] og 1688 [1690] står fast –;

2° straffesaker: *a*) vedrørende forbrytelser som kan medføre straffen eksklusjon fra klerikerstanden; *b*) for å ilegge eller erklære at ekskommunikasjon består.

§ 2. Biskopen kan overdra saker som er vanskelige eller av større betydning, til rettsbehandling ved tre eller fem dommere.

§ 3. Til behandling av de enkelte tilfeller tilkaller rettsvikaren dommere etter en turnusordning – med mindre biskopen i enkelttilfeller har fastsatt noe annet.

§ 4. Dersom kollegium eventuelt ikke kan oppnevnes på første nivå av rettsbehandlingen, kan bispekonferansen så lenge det umulige på denne måte vedvarer, tillate at biskopen overdrar sakene til en kleriker som enedommer som, hvor det lar seg gjøre, tar med seg en bisitter og en forhørsdommer.

§ 5. En gang utpekte dommere kan rettsvikaren ikke skifte ut med mindre det skyldes en særdeles tungtveiende grunn som må komme til uttrykk i dekretet.

Kan. 1426 – § 1. En kollegial rett skal prosedere kollegialt og felle sine dommer ved stemmeflertall.

§ 2. For så vidt som det lar seg gjøre, skal rettsvikaren eller en hjelperettsvikar føre forsetet.

Kan. 1427 – § 1. Dersom det er en kontrovers mellom ordensfolk eller hus tilhørende samme klerikale ordensinstitutt under pavelig rett, er med mindre noe annet forutsettes i konstitusjonene, provinsialsuperioren dommer i første instans, eller dersom det gjelder et egenstendig kloster, den lokale abbed.

§ 2. Idet avvikende forskrift i konstitusjonene dog står urokket, dømmer i første instans den øverste leder selv personlig eller ved en delegert dersom tvistetingen handler om noe mellom to provinser; likeledes abbedsuperioren i en monastisk kongregasjon dersom den handler om noe mellom to klostre.

§ 3. Til sist: dersom det oppstår en kontrovers mellom fysiske eller juridiske ordenspersoner fra forskjellige ordensinstitutter eller også fra det samme klerikale institutt under diøcesanrett eller leginstitutt eller mellom en ordensperson og en sekularkleriker, en legperson eller en ikke ordensmessig juridisk person, dømmer i første instans diøcesandomstolen

Art. 2
FORHØRSDOMMERE OG SAKSUTREDERE

Kan. 1428 – § 1. Dommeren eller den kollegiale retts formann kan utpeke en forhørsdommer til å gjennomføre saksforberedelsen; denne velges ut enten blant domstolens dommere eller blant personer approbert av biskopen til dette oppdrag.

§ 2. Til oppdraget som forhørsdommer kan biskopen approbere klerikere og legfolk som utmerker seg ved god moral, klokskap og lærdom.

§ 3. Det tilligger forhørsdommeren – i overensstemmelse med dommerens mandat – bare å oppta bevis og overlevere til dommeren de som er opptatt; men

med mindre dommerens mandat står i veien for det, kan han midlertidig avgjøre hvilke og hvordan bevisene blir å oppta dersom det eventuelt oppstår spørsmål om dette mens han selv utøver sitt oppdrag.

Kan. 1429 – Den kollegiale retts formann skal utpeke en av kollegiets dommere til saksordfører eller saksutreder som legger saken frem i dommerforsamlingen og nedtegner dommene skriftlig; formannen kan av en berettiget grunn sette en annen i dennes sted.

Art. 3
PÅTALEANSVARLIG, BÅNDFORSVARER OG NOTAR

Kan. 1430 – For tvistesaker der det offentlige vel kan komme i fare, og for straffesaker må det i et bispedømme oppnevnes en påtaleansvarlig som det påligger som oppgave å ivareta det offentlige vel.

Kan. 1431 – § 1. Ved tvistesaker tilligger det diøcesanbiskopen å vurdere hvorvidt det offentlige vel kan komme i fare eller ei – med mindre den påtaleansvarliges inntreden påbys ved lov eller opplagt er nødvendig ut fra sakens natur.

§ 2. Dersom den påtaleansvarlige har intervenert i foregående instans, formodes hans inntreden som nødvendig på neste nivå.

Kan. 1432 – For saker der det handler om geistlig ordinasjons nullitet eller om ekteskapsnullitet eller -oppløsning, må det i et bispedømme oppnevnes en båndforsvarer som det påligger som oppgave å fremholde og gjøre rede for alt som på fornuftig vis kan føres frem mot nullitet eller oppløsning.

Kan. 1433 – I saker der den påtaleansvarliges eller båndforsvarerens nærvær kreves og de ikke er stevnet, er de utførte akter ugyldige med mindre de – selv om de ikke er blitt stevnet – faktisk har vært med eller de i det minste før dommen etter å ha sett på aktene har kunnet utføre sine oppdrag.

Kan. 1434 – Med mindre noe annet uttrykkelig forutsettes, gjelder:

1° i den utstrekning lov påbyr at dommeren må høre partene eller en av dem, blir også den påtaleansvarlige og båndforsvareren å høre dersom de er med ved rettsbehandlingen;

2° i den utstrekning påstand kreves fra part for at dommeren kan dekretere noe, har en påstand fra den påtaleansvarlige eller fra båndforsvareren som er med ved rettsbehandlingen, samme kraft.

Kan. 1435 – Det tilligger biskopen å utnevne påtaleansvarlig og båndforsvarer; de må være klerikere eller legfolk med plettfritt rykte som er doktorer eller lisensiater i kanonisk rett og som er tilforlatelige ut fra klokskap og iver for rettferdighet.

Kan. 1436 – § 1. Samme person kan være bærer av embetet som påtaleansvarlig og som båndforsvarer, men ikke i samme sak.

§ 2. Advokat og forsvarer kan oppnevnes så vel for samtlige saker som for enkeltsaker; de kan av biskopen ut fra en berettiget grunn fjernes.

Kan. 1437 – § 1. Ved enhver rettergang må en notar være med, og det slik at ingen akter foreligger dersom de ikke er blitt underskrevet av ham.

§ 2. Akter som notarer utarbeider, har offentlig troverdighet.

KAPITTEL II
DOMSTOL I ANNEN INSTANS

Kan. 1438 – Idet forskriften i kan. 1444, § 1, nr. 1, dog står fast, gjelder:

1° fra en suffraganbiskops domstol ankes det til metropolittens domstol, dog så at forskriften i kan. 1439 står urokket;

2° i saker som i første instans er ferdigbehandlet for metropolitten, skjer anke til den domstol som han selv fast har utpekt med Den apostoliske stols godkjennelse;

3° for saker behandlet for provinsialsuperior er domstol i annen instans hos den øverste leder; for saker behandlet for lokal abbed, hos abbedsuperioren i den

monastiske kongregasjon.

Kan. 1439 – § 1. Dersom det i samsvar med det som er bestemt i kan. 1423, er etablert én domstol i første instans for flere bispedømmer, skal bispekonferansen med Den apostoliske stols godkjennelse etablere en domstol i annen instans med mindre alle bispedømmer er suffragane til det samme erkebispedømme.

§ 2. En bispekonferanse kan med Den apostoliske stols godkjennelse etablere en eller flere domstoler i annen instans, også utenom tilfellene omtalt i § 1.

§ 3. Eventuelt hva angår domstolene i annen instans som omtalt i §§ 1-2 har bispekonferansen eller en biskop utpekt av den alle de former for myndighet som tilligger en diøcesanbiskop vedrørende hans domstol.

Kan. 1440 – Dersom kompetanse på grunnlag av nivå ikke blir overholdt i samsvar med det som er bestemt i kann. 1438 og 1439, er dommerens inkompetanse absolutt.

Kan. 1441 – Domstol i annen instans skal etableres på samme måte som domstol i første instans. Dersom på første nivå av rettsbehandlingen – i overensstemmelse med kan. 1425, § 4 – en enedommer har felt dom, må dog domstolen i annen instans prosedere kollegialt.

KAPITTEL III
DEN APOSTOLISKE STOLS DOMSTOLER

Kan. 1442 – Den romerske pave er den øverste dommer for hele den katolske verden som avsier rettsutsagn enten selv personlig eller gjennom Den apostoliske stols ordinære domstoler eller gjennom dommere delegert av ham.

Kan. 1443 – Ordinær domstol etablert av Den romerske pave for å motta anke er Den romerske rota.

Kan. 1444 – § 1. Den romerske rota dømmer:

1° i annen instans i saker som av de ordinære domstoler i første instans er blitt pådømt og gjennom rettmessig anke blir brakt inn for Den hellige stol;

2° i tredje eller siste instans i saker som alt er behandlet av Den romerske rota selv og av hvilke som helst andre domstoler – med mindre rettskraft foreligger.

§ 2. Denne domstol dømmer også i første instans i sakene omtalt i kan. 1405, § 3, så vel som i dem som Den romerske pave enten av eget tiltak eller etter påstand fra part har trukket inn til sin egen domstol og overdratt til Den romerske rota; og med mindre noe annet er forutsatt i reskriptet med det overdratte oppdrag, dømmer rotaen selv også i annen og siste instans.

Kan. 1445 – § 1. Den øverste domstol Den apostoliske signatura behandler:

1° nullitetskjæremål, begjæringer om oppreisning i tidligere rettstilstand og andre klager mot rotadommer;

2° klager i saker om personstand der Den romerske rota har avslått å åpne for ny prøving;

3° innsigelser mot overtagelse og andre saker mot auditørene ved Den romerske rota som følge av handlinger i utøvelsen av deres oppdrag;

4° kompetansekonfliktene omtalt i kan. 1416.

§ 2. Domstolen selv tar seg av tvister oppstått ut fra handling i medhold av kirkelig forvaltningsmyndighet og rettmessig brakt inn for den, andre forvaltningsmessige kontroverser som av Den romerske pave eller av dikasterier i Den romerske kurie bringes inn for den, og kompetansekonflikt mellom disse dikasterier.

§ 3. Dertil tilligger det denne domstol:

1° å føre tilsyn med en riktig justisforvaltning og gjøre anførsler mot advokater og prosessfullmektiger dersom situasjonen skulle gjøre det aktuelt;

2° å forlenge domstolenes kompetanse;

3° å fremme og approbere opprettelse av domstolene omtalt i kann. 1423 og 1439.

AVSNITT III
RETTSDISIPLIN

KAPITTEL I
OPPGAVEN SOM DOMMERE OG RETTSPERSONALE

Kan. 1446 – § 1. Alle kristustroende, men i første rekke biskopene, må – dog så at rettferdigheten står urokket – med omhu anstrenge seg for at rettsstrider innen Guds folk, når det lar seg gjøre, blir unngått og så snart som mulig blir bilagt fredelig.

§ 2. En dommer må ikke unnlate ved inngangen til en strid, og heller ikke på noe som helst annet trinn i den utstrekning han øyner et håp om god utgang, å oppmuntre og hjelpe partene slik at de i samråd sørger for å søke en rimelig løsning på kontroversen, og han må selv angi skikkede veier for denne målsetning idet det også blir gjort bruk av mennesker med tyngde til å formidle.

§ 3. Dersom striden dreier seg om partenes private vel, må dommeren se om forlik eller avgjørelse ved skjønnsdommere i samsvar med det som er bestemt i kann. 1713-1716, på nyttig vis kan tilendebringe kontroversen.

Kan. 1447 – Den som har vært med i en sak som dommer, påtaleansvarlig, båndforsvarer, prosessfullmektig, advokat, vitne eller sakkyndig, kan ikke senere som dommer gyldig avgjøre samme sak i en annen instans eller påta seg oppdrag som bisitter i samme.

Kan. 1448 – § 1. En dommer kan ikke ta på seg å behandle en sak der det for ham består noe blodsbånds- eller svogerskapsforhold i hvilken som helst grad i opp- eller nedstigende linje og like til fjerde grad i sidelinje, eller der det består noe verge- eller formynderforhold, intimt vennskap, eller sterkt fiendskap eller der det kan oppstå fortjeneste, skade eller annen konsekvens for ham selv.

§ 2. Under de samme omstendigheter skal påtaleansvarlig, båndforsvarer, bisitter og forhørsdommer avstå fra sin oppgave.

Kan. 1449 – § 1. Med mindre dommeren selv avstår i tilfellene omtalt i kan. 1448, kan en part avvise ham.

§ 2. Rettsvikaren prøver avvisningen; dersom han selv blir avvist, prøver biskopen som står i spissen for domstolen, den.

§ 3. Dersom biskopen er dommer og det gjøres gjeldende avvisning mot ham, må han selv avstå fra å dømme.

§ 4. Dersom det gjøres gjeldende avvisning mot den påtaleansvarlige, båndforsvareren eller annet forvaltningspersonell ved domstolen, prøver formannen for den kollegiale rett eller dommeren selv dersom han er enedommer, innsigelsen.

Kan. 1450 – Etter at en avvisning er blitt godtatt, skal personene endres, men ikke nivået av rettsbehandlingen.

Kan. 1451 – § 1. Spørsmål om avvisning blir ekspeditt å avgjøre etter at partene samt den påtaleansvarlige og båndforsvareren er hørt dersom de er med og ikke selv blir avvist.

§ 2. Handlinger utført av en dommer før han blir avvist, er gyldige; men de som er utført etter fremsatt avvisning, skal omstøtes dersom en part begjærer det innen ti dager fra avvisningen ble godtatt.

Kan. 1452 – § 1. I et anliggende som ene og alene er i privates interesse, kan dommeren bare prosedere etter påstand fra part. Men etter at en sak rettmessig er innledet, kan og skal dommeren i straffesaker og andre saker som gjelder Kirkens offentlige vel eller sjelenes frelse, også prosedere i embets medfør.

§ 2. Men dommeren kan dertil supplere partenes forsømmelser når de leverer bevis eller gjør innsigelser gjeldende, i den utstrekning han betrakter det som nødvendig for å unngå en svært uberettiget dom, dog så at forskriftene i kan. 1600 står fast.

Kan. 1453 – Idet rettferdigheten dog må stå urokket, må dommerne og domstolene sørge for at alle saker sluttføres så snart som mulig, og så at de ikke trekkes ut ut over et år for domstol i første instans, men for domstol i annen instans ut over seks måneder.

Kan. 1454 – Alle som danner en domstol eller som vier sine krefter ved denne, skal avlegge ed på å ivareta sitt oppdrag rettelig og med troskap.

Kan. 1455 – § 1. Det påligger dommere og rettsmedhjelpere taushetsplikt i embets medfør; det gjelder alltid ved strafferettsbehandling; men ved tvistebehandling gjelder det dersom åpenbaring av vedkommende prosesshandling kan påføre partene ulempe.

§ 2. Det påligger dem også alltid taushetsplikt om diskusjonen som finner sted mellom dommerne ved en kollegial rett før dom skal felles, så vel som om de forskjellige avgitte stemmer og standpunkter sammesteds, dog så at forskriften i kan. 1609, § 4, står fast.

§ 3. Ja, i den utstrekning sakens eller bevisenes natur er slik at noens rykte kan bli skadet ved spredning av akter eller bevis, det kan bys anledning til stridigheter, eller anstøt så vel som annet besvær av det slag kan oppstå, kan dommeren ved ed binde vitner, sakkyndige, partene og deres advokater eller prosessfullmektiger med taushetsplikt.

Kan. 1456 – Dommer og alt forvaltningspersonell ved domstol forbys i anledning av at de foretar rettsbehandling, å motta enhver form for gaver.

Kan. 1457 – § 1. Dommere som avviser å håndheve gjeldende rett til tross for at de sikkert og visst er kompetente, som uten støtte i det som er foreskrevet i gjeldende rett, erklærer seg for kompetente og behandler og avgjør saker, som krenker lov om hemmelighold eller som ut fra forsett eller ved alvorlig forsømmelse forvolder de stridende annen skade, kan av kompetent myndighet straffes med passende straffer, ikke med utelukkelse av embetsfratagelse.

§ 2. Dersom rettspersonale og medhjelpere forsømmer deres oppgave, er de underlagt de samme sanksjoner som ovenfor; alle disse kan også dommeren straffe.

KAPITTEL II
REKKEFØLGE PÅ BEHANDLINGEN AV ULIKE TING

Kan. 1458 – Sakene blir å behandle i den rekkefølge som de er blitt fremsatt og

innført i en fortegnelse, med mindre det av en eller annen grunn fordres hurtig ekspedisjon foran de øvrige, noe som da blir å fastsette ved særskilt dekret støttet med begrunnelse.

Kan. 1459 – § 1. Feil som kan innebære doms nullitet, kan på ethvert stadium eller nivå av rettsbehandlingen opptas som innsigelse og likeledes av dommeren i embets medfør erklæres.

§ 2. Utenom tilfellene omtalt i § 1 må innsigelser med utsettende virkning, spesielt slike som gjelder personer eller rettsbehandlingsmåten, fremsettes før stridsåpningen med mindre de dukker opp etter at strid alt er åpnet, og de må så snart som mulig avgjøres.

Kan. 1460 – § 1. Dersom det fremsettes innsigelse mot dommerens kompetanse, skal dommeren selv prøve dette forhold.

§ 2. I tilfelle av innsigelse ut fra relativ inkompetanse og dersom dommeren avsier at han er kompetent, åpner ikke hans avgjørelse for anke, men nullitetskjæremål og oppreisning i tidligere rettstilstand forbys ikke.

§ 3. Dersom imidlertid dommeren erklærer seg inkompetent, kan part som regner seg for belastet, innen en frist på 15 nyttedager innbringe forholdet for ankedomstolen.

Kan. 1461 – En dommer som på et hvilket som helst stadium av saken vet seg absolutt inkompetent, skal erklære sin inkompetanse.

Kan. 1462 – § 1. Innsigelser ut fra rettskraft, ut fra forlik og andre peremptoriske innsigelser som betegnes som innsigelser ut fra *endt strid,* skal fremsettes og behandles før stridsåpningen; den som senere gjør dem gjeldende, avvises ikke, men han idømmes omkostningene med mindre han beviser at han ikke ondsinnet har forsinket innvendingen.

§ 2. Andre peremptoriske innsigelser må fremsettes ved stridsåpningen, og de må i sin tid tas under behandling i overensstemmelse med reglene vedrørende innskutte spørsmål.

Kan. 1463 – § 1. Søksmål i form av motsøksmål kan ikke gyldig fremsettes med mindre det skjer innen 30 dager fra åpnet strid.

§ 2. Disse behandles sammen med primærsøksmålet, noe som innebærer på likt nivå med det, med mindre det er nødvendig å behandle dem separat eller dommeren anser det for mer hensiktsmessig.

Kan. 1464 – Spørsmål om sikkerhet som må stilles for saksomkostningene eller om innvilgning av fri rettshjelp som helt fra begynnelsen av er blitt ønsket, og av annet av dette slag, blir i regelen å prøve før stridsåpningen.

KAPITTEL III
FRISTER OG UTSETTELSER

Kan. 1465 – § 1. Lovmessige fatalfrister som de betegnes som – d.e. frister oppstilt ved lov som sletter rettigheter – kan ikke forlenges og heller ikke gyldig innskrenkes med mindre partene begjærer det.

§ 2. Men rettslige og avtalemessige frister kan før deres utløp og når en berettiget grunn inntreffer, av dommeren forlenges etter at partene er hørt eller har begjært det, men aldri gyldig innskrenkes med mindre partene har samtykket.

§ 3. Likevel må dommeren vokte seg for at en rettsstrid ved forlengelse blir altfor langvarig.

Kan. 1466 – Hvor lov ikke fastsetter frister for å gjennomføre prosesshandlinger, skal dommeren forhåndsbestemme dem med tanke på enhver handlings natur.

Kan. 1467 – Dersom domstol har fri på dag angitt for rettslig handling, forstås fristen som forlenget til første påfølgende dag som ikke er ferie.

KAPITTEL IV
RETTSSTED

Kan. 1468 – Når det lar seg gjøre, må enhver domstols sete være fast og åpent til fastsatte tider.

Kan. 1469 – § 1. En dommer som ved vold er fordrevet fra sitt territorium eller som er forhindret fra der å utøve jurisdiksjon, kan utøve jurisdiksjonen sin og felle dom utenfor territoriet, likevel først etter at diøcesanbiskopen er blitt underrettet om dette forhold.

§ 2. Utenom tilfellet omtalt i § 1 kan dommeren ut fra en berettiget grunn og etter at partene er hørt, også begi seg utenfor eget territorium for å skaffe til veie bevis, dog først etter tillatelse fra diøcesanbiskopen på stedet som oppsøkes, og med et av ham utpekt sete.

KAPITTEL V
PERSONER MED ADGANG TIL RETTSSALEN SAMT MÅTEN Å UTARBEIDE OG OPPBEVARE AKTER PÅ

Kan. 1470 – § 1. Med mindre partikularlov forutsetter noe annet, kan mens saker føres for en domstol, bare de være til stede i rettssalen som en lov eller dommeren har fastsatt er nødvendige for å gjennomføre rettergangen.

§ 2. Dommeren kan ved passende straffer sette alle på plass som deltar i rettsbehandling og som alvorlig forsømmer behørig respekt og lydighet overfor retten, dertil også suspendere advokater og prosessfullmektiger fra å utøve oppdrag ved kirkelige domstoler.

Kan. 1471 – Dersom den person som blir stilt spørsmål, bruker et for dommeren eller partene ukjent språk, må det anvendes en av dommeren utpekt edsvoren tolk. Likevel må utsagn nedtegnes skriftlig på det originale språk og en oversettelse må tilføyes. Det må også anvendes tolk dersom en døv eller stum skal stilles spørsmål, med mindre dommeren heller foretrekker at det blir svart skriftlig på spørsmål stilt av ham.

Kan. 1472 – § 1. Rettslige akter – så vel de som gjelder utkomme av spørsmål eller saksaktene, som de som berører måten å prosedere på eller prosessaktene – skal være nedtegnet skriftlig.

§ 2. Aktenes enkelte blad nummereres og påføres autentisitetstegn.

Kan. 1473 – I den utstrekning partenes eller vitnenes underskrift kreves i rettslige akter og dersom en part eller et vitne ikke kan eller vil underskrive, innføres det i selve aktene samtidig som dommeren og notaren gjør troverdig at selve handlingen ord for ord er blitt opplest for parten eller vitnet og at parten eller vitnet enten ikke kunne eller ikke ville underskrive.

Kan. 1474 – § 1. I tilfelle av anke sendes en kopi av aktene, etter å være gjort troverdig av en notar hva angår dens autentisitet, til den overordnede domstol.

§ 2. Dersom aktene er blitt avfattet på et for den overordnede domstol ukjent språk, må de oversettes til et annet for samme domstol kjent språk, idet det må anvendes sikkerhetsforanstaltninger slik at oversettelsens troverdighet er på det rene.

Kan. 1475 – § 1. Etter at rettsbehandlingen er tilendebrakt, skal dokumenter som er i privates eie, tilbakeleveres, likevel først etter at kopier av dem er holdt tilbake.

§ 2. Notarer og kansler forbys uten dommerens mandat å levere fra seg kopi av rettslige akter og dokumenter som er skaffet til veie for rettergangen.

AVSNITT IV
PARTENE I EN SAK

KAPITTEL I
SAKSØKER OG SAKSØKT PART

Kan. 1476 – Enhver, det være seg døpt eller udøpt, kan opptre som saksøker ved rettsbehandling; men en rettmessig saksøkt part skal svare.

Kan. 1477 – Selv om saksøker eller saksøkt part har oppnevnt prosessfullmektig eller advokat, påligger det dem likevel alltid selv å være til stede ved rettsbehandlingen etter gjeldende retts eller dommerens forskrift.

Kan. 1478 – § 1. Mindreårige og de som mangler fornuftens bruk, kan bare foreta prosesshandlinger gjennom deres foreldre, verger eller formyndere, dog så at forskriften i § 3 står urokket.

§ 2. Dersom dommeren anser det så at mindreåriges rettigheter er i konflikt med foreldres, vergers eller formynderes rettigheter eller at disse ikke tilstrekkelig kan verge deres rettigheter, da må de foreta prosesshandlingene gjennom verge eller formynder gitt av dommeren.

§ 3. Men i åndelige saker og i saker forbundet med noe åndelig er mindreårige dersom de har nådd fornuftens bruk, i stand til å reise søksmål og svare uten foreldrenes eller verges samtykke, ja, også selv personlig dersom de har fylt 14 år; men ellers gjennom en formynder oppnevnt av dommeren.

§ 4. Umyndiggjorte og psykisk utviklingshemmede kan selv personlig bare foreta prosesshandlinger for å svare for egne forbrytelser eller etter dommerens forskrift; for øvrig skal de handle som saksøker og svare gjennom sine formyndere.

Kan. 1479 – I den utstrekning verge eller formynder oppnevnt av borgerlig myndighet er til stede, kan denne av den kirkelige dommeren gis adgang etter at diøcesanbiskopen for den som vedkommende er gitt til, er hørt dersom det lar seg gjøre; dersom en slik ikke er til stede eller ikke ser ut til å burde gis adgang, utpeker dommeren selv en verge eller formynder for saken.

Kan. 1480 – § 1. Juridiske personer foretar prosesshandlinger gjennom sine rettmessige representanter.

§ 2. Men i tilfelle en defekt hos eller en forsømmelse fra representantens side, kan den ordinarius under hvis myndighet de juridiske personer befinner seg, selv personlig eller gjennom en annen foreta prosesshandlinger i deres navn.

KAPITTEL II
PROSESSFULLMEKTIGER VED RETTSSTRID OG ADVOKATER

Kan. 1481 – § 1. En part kan fritt oppnevne advokat eller prosessfullmektig for seg; men utenom tilfellene fastsatt i §§ 2 og 3 kan han også selv personlig opptre som saksøker og svare med mindre dommeren anser det for nødvendig med en prosessfullmektigs eller advokats tjeneste.

§ 2. Ved strafferettsbehandling skal den anklagede alltid ha advokat, enten oppnevnt av ham selv eller gitt ham av dommeren.

§ 3. Dersom det ved tvistebehandling handler om mindreårige eller om en rettsbehandling der det dreier seg om det offentlige vel unntatt ekteskapssaker, må dommeren i embets medfør oppnevne forsvarer for part som mangler det.

Kan. 1482 – § 1. Enhver kan oppnevne én enkelt prosessfullmektig for seg som dog ikke kan erstatte seg selv med en annen med mindre han uttrykkelig har fått adgang til det.

§ 2. Dersom en berettiget grunn tilsier det og flere derfor likevel blir oppnevnt av vedkommende, må de utpekes slik at plassen som førstemann blant dem gir seg.

§ 3. Men flere advokater lar seg samtidig oppnevne.

Kan. 1483 – En prosessfullmektig og en advokat skal aldersmessig være myndige og ha godt rykte; advokaten skal dertil være katolikk med mindre diøcesanbiskopen tillater noe annet, og doktor i kanonisk rett, eller for øvrig være virkelig sakkyndig og approbert av nevnte biskop.

Kan. 1484 – § 1. En prosessfullmektig og en advokat skal før han tar over oppdraget sitt, deponere et autentisk mandat hos domstolen.

§ 2. For å hindre utslokking av en rett kan dommeren likevel også gi en prosessfullmektig adgang som ikke har fremlagt mandat, etter at han dersom forholdet skulle tilsi det, har stilt skikkelig sikkerhet; men en handling mangler enhver kraft dersom ikke prosessfullmektigen innen en peremptorisk frist som fastsettes av dommeren, rettelig fremlegger mandatet.

Kan. 1485 – Med mindre han har fått et spesialmandat, kan en prosessfullmektig ikke gyldig gi avkall på søksmål, instansintern saksgang eller rettslige akter, heller ikke inngå forlik, slutte overenskomst, overlate til skjønnsdommere for voldgift eller generelt utføre handlinger som gjeldende rett krever spesialmandat for.

Kan. 1486 – § 1. For at fjerning av en prosessfullmektig eller advokat skal få virkning, er det nødvendig at det blir forkynt for vedkommende og dersom striden alt er blitt åpnet, at dommeren og motparten er underrettet om fjerningen.

§ 2. Etter at definitiv dom er felt, består fortsatt prosessfullmektigens rett og plikt til å anke dersom mandanten ikke avslår det.

Kan. 1487 – Så vel en prosessfullmektig som en advokat kan av dommeren enten i embets medfør eller etter påstand fra part vrakes ved at han gir dekret om dette, likevel bare av en tungtveiende grunn.

Kan. 1488 – § 1. Begge forbys å kjøpe en rettsstrid eller slutte overenskomst for å tilegne seg et overdrevet salær eller en del av stridstingen som gevinst. Dersom noen har gjort det, er overenskomsten juridisk sett null verd og de kan av dommeren mulktlegges med en pengestraff. En advokat kan dertil så vel suspenderes fra oppgaven sin som, dersom det skjer gjentagelse, også av biskopen som står i spissen for domstolen, strykes fra advokatfortegnelsen.

§ 2. På samme måte kan advokater og prosessfullmektiger straffes som ved rettsomgåelse trekker saker fra kompetente domstoler for å få dem avgjort av andre gunstigere.

Kan. 1489 – Advokater og prosessfullmektiger som forråder sin oppgave ved gaver, tilsagn eller på enhver annen måte, suspenderes fra å utøve rettshjelp og refses med en pengemulkt eller andre passende straffer.

Kan. 1490 – For så vidt som det lar seg gjøre, oppnevnes det ved enhver domstol faste rettshjelpere som mottar gasje fra selve domstolen og som utøver oppdraget som advokater og prosessfullmektiger særlig i ekteskapssaker for parter som foretrekker å velge dem.

AVSNITT V
SØKSMÅL OG INNSIGELSER

KAPITTEL I
GENERELT OM SØKSMÅL OG INNSIGELSER

Kan. 1491 – Enhver rettighet dekkes ikke alene ved muligheten til å reise søksmål med mindre noe annet uttrykkelig er forutsatt, men også ved muligheten til å komme med innsigelse.

Kan. 1492 – § 1. Hvilken som helst mulighet til å reise søksmål utslokkes ved foreldelse i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett så vel som på annen rettmessig måte, unntatt muligheten til å reise søksmål om personstand som aldri utslokkes.

§ 2. Idet forskriften i kan. 1462 dog står urokket, består det alltid mulighet til innsigelse, og denne mulighet er etter sin egen natur evigvarende.

Kan. 1493 – En saksøker kan ved flere søksmål samtidig – som dog ikke får være i konflikt med hverandre, enten om samme saksforhold eller om forskjellige – saksøke en annen dersom de ikke går ut over kompetansen til oppsøkt domstol.

Kan. 1494 – § 1. Saksøkt part kan for samme dommer og ved samme rettsbehandling mot saksøker – enten på grunn av en saks sammenheng med hovedsøksmål, eller for å fjerne eller redusere saksøkers begjæring – ta ut søksmål i form av motsøksmål.

§ 2. Det gis ikke adgang til motsøksmål mot motsøksmål.

Kan. 1495 – Søksmål i form av motsøksmål blir å fremsette for den dommer som det første søksmål er innlevert til, ja, selv når han bare er delegert til den ene sak eller for øvrig er relativt inkompetent.

KAPITTEL II
SPESIELLE SØKSMÅL OG INNSIGELSER

Kan. 1496 – § 1. Den som i det minste med sannsynlige argumenter har vist at han har en rettighet i forhold til en av en annen fastholdt ting, og at det kan skje forringelse til skade for ham med mindre tingen selv blir tatt under forvaring, har rett til fra dommeren å få arrest i vedkommende ting.

§ 2. Ved lignende tingrelaterte omstendigheter kan han oppnå at en forbys utøvelse av rettighet.

Kan. 1497 – § 1. Også for sikring av tilgodehavende åpne det for arrest i ting, dog utelukkende når kreditors rett er tilstrekkelig på det rene.

§ 2. Arrest kan endog utstrekkes til debitors ting som ut fra et hvilket som helst grunnlag finnes hos andre personer, og til debitors tilgodehavender.

Kan. 1498 – Arrest i ting og forbud mot utøvelse av rettighet kan aldri noensinne dekreteres dersom skaden som fryktes, kan repareres på annen måte og skikkelig sikkerhet for reparasjon av den stilles.

Kan. 1499 – Dommeren kan pålegge den som han innvilger arrest i ting eller forbud mot utøvelse av rettighet, forutgående sikkerhet for å erstatte skade dersom han ikke beviser sin rett.

Kan. 1500 – Hva angår natur og kraft i et søksmål vedrørende besittelse, må borgerlig retts forskrifter på stedet hvor den ting befinner seg hvis besittelse det handler om, overholdes.

DEL II
TVISTEBEHANDLING

SEKSJON I
ORDINÆR TVISTEBEHANDLING

AVSNITT I
INNLEDNING AV SAK

KAPITTEL I
STRIDSINNLEDENDE PROSESSKRIFT

Kan. 1501 – En dommer kan ikke behandle noen sak med mindre en begjæring i samsvar med det som er bestemt i kanonene, er fremsatt fra en i hvis interesse det er, eller fra den påtaleansvarlige.

Kan. 1502 – Den som vil saksøke en annen, skal fremlegge for kompetent dommer et prosesskrift der kontroversens gjenstand fremsettes og dommerens tjeneste utbes.

Kan. 1503 – § 1. Dommeren kan åpne for muntlig begjæring i den utstrekning enten saksøker er forhindret fra å fremlegge prosesskrift eller saken er lett hva angår etterforskningen og av mindre betydning.

§ 2. I begge tilfeller må dommeren dog befale en notar skriftlig å nedtegne en handling som blir å opplese for saksøker og av ham å godkjenne, og som trer i stedet for prosesskrift skrevet av saksøker hva angår alle rettsvirkninger.

Kan. 1504 – Prosesskriftet der en strid innledes, skal:

1° uttrykke for hvilken dommer saken innledes, hva som begjæres og fra hvem det begjæres;

2° angi på hvilken rett saksøker støtter seg og i det minste generelt på hvilke faktiske forhold og bevis for å godtgjøre det som påstås;

3° underskrives av saksøker eller hans prosessfullmektig med tilføyelse av dag, måned og år, foruten av sted der saksøker eller hans prosessfullmektig bor eller der de opplyser hvor de residerer med tanke på mottagelse av akter;

4° angi saksøkt parts bopel eller midlertidige bopel.

Kan. 1505 – § 1. Enedommeren eller den kollegiale retts formann må etter at han har prøvd både om saksforholdet ligger under hans kompetanse og om saksøker ikke mangler rettmessig prosessdyktighet, ved sitt dekret så snart som mulig godta eller avvise prosesskriftet.

§ 2. Prosesskriftet kan bare avvises:

1° dersom dommeren eller domstolen er inkompetent;

2° dersom det uten tvil er på det rene at saksøker mangler rettmessig prosessdyktighet;

3° dersom forskriftene i kan. 1504, nr. 1-3, ikke er overholdt;

4° dersom det er helt sikkert av selve prosesskriftet at begjæringen mangler ethvert grunnlag og det ikke lar seg gjøre at noe grunnlag kan vise seg ut fra rettergang.

§ 3. Dersom et prosesskrift er blitt avvist ut fra feil som kan forbedres, kan saksøkeren på nytt fremlegge for samme dommer et nytt rettelig utarbeidet prosesskrift.

§ 4. Mot avvisning av et prosesskrift står det alltid åpent for parten innen en nyttetidsfrist på ti dager å inngi klage støttet med begrunnelse enten til ankedomstolen eller til kollegiet dersom prosesskriftet er blitt avvist av formannen; avvisningsspørsmålet blir ekspeditt å avgjøre.

Kan. 1506 – Dersom dommeren innen en måned fra prosesskriftet er fremlagt, ikke har gitt ut dekret der han godtar eller avviser prosesskriftet som er bestemt i kan. 1505, kan den part i hvis interesse det er, påstå at dommeren må utføre sitt oppdrag; dersom dommeren ikke desto mindre tier still, regnes prosesskriftet for godkjent etter at ti dager er forløpt uutnyttet fra påstanden ble fremsatt.

KAPITTEL II
STEVNING OG KUNGJØRING OM RETTSLIGE HANDLINGER

Kan. 1507 – § 1. I dekretet der saksøkerens prosesskrift blir godtatt, skal dommeren eller formannen innkalle de øvrige parter til rettsbehandling eller stevne dem for å åpne striden, og i den sammenheng fastsetter han hvorvidt de skal svare skriftlig eller fremstille seg for ham for å enes om tvilspørsmålene. Dersom han ut fra de skriftlige svar skjønner at det er nødvendig å kalle partene sammen, kan han fastsette det ved nytt dekret.

§ 2. Dersom prosesskriftet i samsvar med det som er bestemt i kan. 1506, regnes for godtatt, skal dekretet med stevning til rettsbehandlingen istandbringes innen 20 dager etter at påstanden omtalt i den nevnte kanon er fremsatt.

§ 3. Dersom de stridende parter faktisk har fremstilt seg for dommeren for å føre saken, er det ikke aktuelt med stevning, men protokollføreren skal i aktene tilkjennegi at partene har vært med ved rettsbehandlingen.

Kan. 1508 – § 1. Dekretet med stevning til rettsbehandlingen skal straks bekjentgjøres for saksøkt part og samtidig gjøres kjent for de øvrige som skal innfinne seg.

§ 2. Det stridsinnledende prosesskrift må legges ved stevningen med mindre dommeren ut fra tungtveiende grunner betrakter det så at prosesskriftet ikke bør bli tilkjennegitt for parten før denne har forklart seg under rettsbehandlingen.

§ 3. Dersom rettsstrid retter seg mot en som ikke har frihet til utøvelse av sine rettigheter eller frihet til forvaltning av de ting som blir drøftet, blir stevningen ettersom situasjonen tilsier å melde til verge, formynder eller spesiell prosessfullmektig, dvs. til den som det påligger i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett, i vedkommendes navn å ta på seg rettsbehandlingen.

Kan. 1509 – § 1. Bekjentgjørelse av stevninger, dekreter, dommer og andre rettslige akter blir å skje gjennom offentlig post eller på annen måte som må være særdeles trygg, under overholdelse av de bestemmelser som er fastsatt ved partikularlov.

§ 2. Hva som er skjedd vedrørende bekjentgjørelsen og måten den er skjedd på, skal være på det rene i aktene.

Kan. 1510 – Saksøkt som avviser å motta stevningspapiret eller som hindrer at stevningen når frem til seg, regnes som rettmessig stevnet.

Kan. 1511 – Dersom stevningen ikke er blitt rettmessig bekjentgjort, er prosessaktene juridisk sett null verd, dog så at forskriften i kan. 1507, § 3, står urokket.

Kan. 1512 – Når stevningen er blitt rettmessig bekjentgjort eller partene har fremstilt seg for dommeren for å føre saken:

1° holder saksforholdet opp å være uomstridt;

2° blir saken egen sak hos den dommer eller domstol for hvem søksmålet er innlevert, om denne for øvrig er kompetent;

3° blir jurisdiksjonen til delegert dommer gjort fast, slik at den ikke utgår ved opphør av den delegerendes rett;

4° avbrytes foreldelse med mindre noe annet er forutsatt;

5° begynner striden å gå; og straks inntrer prinsippet at «*mens strid pågår, må intet forandres*».

AVSNITT II
STRIDSÅPNING

Kan. 1513 – § 1. Stridsåpning foreligger når kontroversens grenser blir fastlagt ved dekret fra dommeren, hentet ut fra partenes begjæringer og tilsvar.

§ 2. Partenes begjæringer og tilsvar kan utenom i det stridsinnledende prosesskrift uttrykkes enten i tilsvaret til stevningen eller i utsagn avgitt muntlig for dommeren; men i vanskeligere saker blir partene av dommeren å sammenkalle for å enes om tvilsspørsmålet eller -spørsmålene som skal besvares i dommen.

§ 3. Dommerens dekret blir å bekjentgjøre for partene; de kan med mindre de alt har samtykket, innen ti dager klage til dommeren for å få det endret; spørsmålet blir ved dekret fra dommeren selv ekspeditt å løse.

Kan. 1514 – Engang fastsatte kontroversgrenser kan ikke gyldig endres med mindre det skjer ved nytt dekret ut fra en tungtveiende grunn etter påstand fra part og etter at de øvrige parter er hørt og deres grunner er overveid.

Kan. 1515 – Etter at striden er åpnet, holder besitteren av en annens ting opp å være i god tro; og av den grunn skal han dersom han dømmes til å tilbakelevere tingen, også gjøre opp for frukter og erstatte skader fra åpningsdagen.

Kan. 1516 – Etter at striden er åpnet, må dommeren i forveien fastsette en passende tid for partene til å fremsette og fullstendiggjøre bevisene.

AVSNITT III
DEN INSTANSINTERNE SAKSGANG UNDER RETTSSTRID

Kan. 1517 – Den instansinterne saksgang innledes ved stevningen; i mål er den ikke alene ved avsigelse av definitiv dom, men også på andre ut fra gjeldende rett forhåndsbestemte måter.

Kan. 1518 – Dersom en stridende part dør, endrer status eller fratrer det embete som begrunner at han handler:

1° suspenderes når saken ennå ikke er konkludert mht. bevisførselen, den instansinterne saksgang inntil den dødes arving, etterfølger eller den i hvis interesse det er, har tatt opp igjen rettsstriden;

2° skal dommeren når saken er konkludert mht. bevisførselen, prosedere til ende etter at han har stevnet prosessfullmektigen dersom han deltar, ellers den dødes arving eller etterfølger.

Kan. 1519 – § 1. Dersom verge, formynder eller prosessfullmektig som er nødvendig i samsvar med det som er bestemt i kan. 1481, §§ 1 og 3, fratrer sitt oppdrag, suspenderes den instansinterne saksgang midlertidig.

§ 2. Men dommeren må så snart som mulig oppnevne en annen verge eller formynder; og han kan oppnevne en prosessfullmektig for rettsstriden dersom parten forsømmer det innen en kort frist fastsatt av dommeren selv.

Kan. 1520 – Dersom ingen prosesshandling er utført av partene i løpet av seks måneder til tross for at ingen hindring stod i veien for det, slettes den instansinterne saksgang. Partikularlov kan fastsette andre frister for perempsjon.

Kan. 1521 – Perempsjonen inntreffer ut fra selve den gjeldende rett og har virkning mot alle, selv mindreårige og andre med mindreårige likestilte, og den skal også erklæres i embets medfør, dog så at retten står fast til å begjære dekning av tap fra verger, formyndere, forvaltere og prosessfullmektiger som ikke kan bevise sin uskyld.

Kan. 1522 – Perempsjonen utslokker prosessaktene, men ikke saksaktene; ja, disse kan endog også ha kraft under en annen instansintern saksgang, dog utelukkende når saken går mellom de samme personer og handler om det samme saksforhold; men hva angår utenforstående, beholder de ikke annen kraft enn den som dokumenter har.

Kan. 1523 – Omkostninger som en av de stridende har forårsaket ved en hevet rettsbehandling, må han bære selv.

Kan. 1524 – § 1. På ethvert stadium eller nivå av rettsbehandlingen kan saksøker gi avkall på den instansinterne saksgang; likeledes kan så vel saksøker som saksøkt part gi avkall på prosessakter, det være seg alle eller bare noen.

§ 2. For å kunne gi avkall på den instansinterne saksgang trenger verger og forvaltere for juridiske personer råd eller samtykke fra dem hvis medvirkning kreves for å kunne foreta handlinger som overskrider de ordinære forvaltningsgrenser.

§ 3. For å gjelde må avkall skje skriftlig og det skal underskrives av parten eller av hans prosessfullmektig – dog først etter at denne er utstyrt med spesialmandat – , meddeles den annen part, av ham aksepteres eller i det minste ikke angripes, og det må av dommeren godtas.

Kan. 1525 – Avkall godtatt av dommeren utløser for de akter som det blir gitt

avkall på, samme virkning som også perempsjon av den instansinterne saksgang og forplikter likeledes den avkallende til å betale omkostningene for aktene som han har gitt avkall på.

AVSNITT IV
BEVIS

Kan. 1526 – § 1. Bevisbyrden påhviler den som påstår noe.

§ 2. Følgende trenger ikke bevis:
1° det som formodes av selve loven;
2° faktiske forhold påstått av den ene av de tvistende og latt passere av den andre med mindre bevis ikke desto mindre fordres i gjeldende rett eller av dommeren.

Kan. 1527 – § 1. Bevis av ethvert slag som synes nyttige for å behandle saken og som er tillatt, kan føres frem.

§ 2. Dersom en part påstår at det må åpnes for et av dommeren forkastet bevis, må dommeren selv ekspeditt avgjøre forholdet.

Kan. 1528 – Dersom en part eller et vitne vegrer seg for å fremstille seg for dommeren for å svare, er det også lov å forhøre vedkommende gjennom en legmann utpekt av dommeren eller å kreve vedkommendes utsagn overfor en offentlig notar eller på en hvilken som helst annen rettmessig måte.

Kan. 1529 – Dommeren må ikke skride til å oppta bevis før stridsåpningen med mindre det er av en tungtveiende grunn.

KAPITTEL I
PARTENES UTSAGN

Kan. 1530 – For å få sannheten bedre frem kan dommeren alltid stille spørsmål

til partene, ja, han skal gjøre det etter påstand fra part eller for å bevise et faktisk forhold som det er i offentlig interesse å heve over tvil.

Kan. 1531 – § 1. En rettmessig spurt part skal svare og uavkortet gi sannheten til kjenne.

§ 2. Dersom en avviser å svare, må dommeren avveie hvorvidt han derav kan trekke ut et bevis om de faktiske forhold.

Kan. 1532 – I tilfeller der det offentlige vel inngår i saken, må dommeren ta partene i ed på å si sannheten eller i det minste på at det de sier, er sant – med mindre en tungtveiende grunn tilsier noe annet –; i andre tilfeller kan han gjøre det ut fra sin klokskap.

Kan. 1533 – Partene, den påtaleansvarlige og båndforsvareren kan fremlegge for dommeren tema som part må spørres om.

Kan. 1534 – Vedrørende spørsmål til partene må tilsvarende som det som fastsettes for vitner i kann. 1548, § 2, nr. 1, 1552 og 1558-1565, overholdes.

Kan. 1535 – Påståelse om noe faktisk, fremsatt skriftlig eller muntlig for kompetent dommer av en part vedrørende selve materien i rettsbehandlingen, enten av egen drift eller når dommeren stiller spørsmål, og som taler mot vedkommende selv, er en rettslig tilståelse.

Kan. 1536 – § 1. En rettslig tilståelse fra én part og dersom det handler om et privat anliggende og det offentlige vel ikke berøres i saken, letter de øvrige fra bevisbyrde.

§ 2. Men i saker som gjelder det offentlige vel, kan en rettslig tilståelse og utsagn fra partene som ikke er tilståelser, ha beviskraft som av dommeren må avveies sammen med sakens øvrige omstendigheter; men de kan ikke tillegges full beviskraft med mindre andre elementer kommer til som helt bestyrker dem.

Kan. 1537 – Mht. en utenomrettslig tilståelse som er ført inn i rettsbehandlingen, tilligger det dommeren etter at alle omstendigheter er overveid, å avveie hva som blir å gjøre med den.

Kan. 1538 – En tilståelse eller et hvilket som helst utsagn fra en part mangler enhver kraft dersom det er på det rene at den er avgitt ut fra faktisk villfarelse eller er avtvunget ved vold eller alvorlig frykt.

KAPITTEL II
BEVIS VED DOKUMENTER

Kan. 1539 – Ved rettsbehandling av ethvert slag åpnes det for bevis ved dokumenter, så vel offentlige som private.

Art. 1
DOKUMENTERS NATUR OG TROVERDIGHET

Kan. 1540 – § 1. Offentlige kirkelige dokumenter er de som en offentlig person har utarbeidet under utøvelse av sitt oppdrag i Kirken, under overholdelse av de ytre formaliteter foreskrevet i gjeldende rett.

§ 2. Offentlige borgerlige dokumenter er de som betraktes slik etter gjeldende rett i overensstemmelse med lovene på ethvert sted.

§ 3. Øvrige dokumenter er private.

Kan. 1541 – Med mindre noe annet godtgjøres av motstridende og opplagte argumenter, har offentlige dokumenter troverdighet om alt det som direkte og hovedsakelig blir påstått i dem.

Kan. 1542 – Et privat dokument, enten anerkjent av part eller overprøvd av dommeren, har den samme beviskraft mot opphavsmannen eller underskriveren og mot dem som har en sak fra disse, som også en tilståelse som har skjedd utenomrettslig; mot utenforstående har det samme kraft som også partenes utsagn

som ikke er tilståelser, i samsvar med det som er bestemt i kan. 1536, § 2.

Kan. 1543 – Dersom dokumenter viser seg å ha fått noe fjernet, å være korrigert, å ha fått noe innføyd eller å være beheftet med andre feil, tilligger det dommeren å avveie om og hva som skal gjøres med den slags dokumenter.

Art. 2
FREMSKAFFELSE AV DOKUMENTENE

Kan. 1544 – Dokumenter har ikke beviskraft ved rettsbehandling med mindre de er originale eller er fremlagt i autentisk eksemplar og deponert på domstolens kontor slik at de av dommeren og av motparten kan bli gransket.

Kan. 1545 – Dommeren kan påby at dokument felles for begge parter blir fremlagt under rettergangen.

Kan. 1546 – § 1. Det påligger ingen å fremlegge dokumenter – selv ikke felles – som ikke kan meddeles uten fare for skade i samsvar med det som er bestemt i kan. 1548, § 2, nr. 2 eller uten fare for krenkelse av taushetsplikt.

§ 2. Men likevel, dersom i det minste en del av et dokument kan gjengis og fremlegges i et eksemplar uten de nevnte besværligheter, kan dommeren dekretere at det skal fremskaffes.

KAPITTEL III
VITNER OG VITNEPROV

Kan. 1547 – Det åpnes i enhver sak for bevis gjennom vitner, under ledelse av dommeren.

Kan. 1548 – § 1. Vitner skal gi sannheten til kjenne for den dommer som rettmessig stiller spørsmål.

§ 2. Idet forskriften i kan. 1550, § 2, nr. 2, dog står urokket, fritas følgende fra forpliktelsen til å svare:

1° klerikere hva angår det som er blitt tilkjennegitt for dem på grunnlag av geistlig tjeneste; offentlige tjenestemenn, leger, jordmødre, advokater, notarer og andre som det påligger taushetsplikt – også på grunnlag av gitt råd –, hva angår de anliggender som faller inn under taushetsplikten;

2° den som ut fra sitt vitnemål frykter for seg, ektefelle, nære slektninger eller svigerfamilie å skulle bli påført ærestap, farlige former for trakassering eller andre alvorlige onder.

Art. 1
HVEM SOM KAN VÆRE VITNER

Kan. 1549 – Alle kan være vitner med mindre de uttrykkelig ut fra gjeldende rett vrakes helt eller delvis.

Kan. 1550 – § 1. Det åpnes ikke for at mindreårige under 14 år og åndssvake avgir vitnebyrd; likevel kan de forhøres ut fra dekret fra dommeren der det erklæres at det er å anbefale.

§ 2. Som inkapable til å vitne regnes:

1° de som er parter i saken eller opptrer i partenes navn under rettsbehandlingen, dommeren og hans assistenter, advokat og de som assisterer eller har bistått partene i samme sak;

2° prester hva angår alt det som de er blitt kjent med ut fra sakramentalt skriftemål, ja selv om pønitenten begjærer deres ytring; ja, det som er hørt fra hvem som helst og på hvilken som helst måte i anledning skriftemål, kan ikke engang antas som indisium på sannhet.

Art. 2
FØRING OG UTELUKKELSE AV VITNER

Kan. 1551 – Den part som har ført et vitne, kan gi avkall på avhør av det; men motparten kan ikke desto mindre fordre at vitnet blir avhørt.

Kan. 1552 – § 1. Når det fordres bevis ved vitner, må deres navn og bopel angis til domstolen.

§ 2. Innen en i forveien av dommeren fastsatt frist må de bevistema fremlegges som det begjæres stilt spørsmål til vitnene om; ellers betraktes begjæringen som frafalt.

Kan. 1553 – Det tilligger dommeren å avskjære et for stort antall vitner.

Kan. 1554 – Før vitnene blir avhørt, må deres navn meddeles partene; dersom det ut fra dommerens kloke anseelse av forholdet ikke kan skje uten alvorlig vanskelighet, må det i det minste skje før utleggelsen av vitnesbyrdene.

Kan. 1555 – Idet forskriften i kan. 1550 dog står fast, kan en part begjære at et vitne blir utelukket dersom det påvises en berettiget utelukkelsesgrunn før uteskingen av vitnet.

Kan. 1556 – Stevningen av et vitne skjer ved et fra dommeren for vitnet rettmessig bekjentgjort dekret.

Kan. 1557 – Et rettelig stevnet vitne må adlyde eller gjøre grunnen til sitt fravær kjent for dommeren.

Art. 3
VITNEAVHØR

Kan. 1558 – § 1. Vitnene blir å underkaste avhør ved selve domstolens sete med mindre noe annet for dommeren synes bedre.

§ 2. Kardinaler, patriarker, biskoper og de som ut fra gjeldende rett i sin stat nyter en lignende gunst, må forhøres på et sted valgt ut av dem selv.

§ 3. Dommeren dekreterer hvor de skal avhøres som umulig eller vanskelig kan begi seg til domstolens sete som følge av avstand, sykdom eller annen hindring, dog

så at forskriftene i kann. 1418 og 1469, § 2, står fast.

Kan. 1559 – Partene kan ikke delta ved avhør av vitner med mindre dommeren, særlig når tingen går på det private vel, har betraktet det så at de bør gis adgang. Likevel kan deres advokater eller prosessfullmektiger delta med mindre dommeren har betraktet det så at det på grunn av ting- eller personrelaterte omstendigheter vil være til hjelp å prosedere hemmelig.

Kan. 1560 – § 1. De enkelte vitner blir å avhøre hver for seg.

§ 2. Dersom vitnene seg imellom eller i forhold til partene avviker i et alvorlig forhold, kan dommeren konfrontere eller bringe sammen de som er i uoverensstemmelse med hverandre, dog idet han unngår stridigheter og anstøt når det lar seg gjøre.

Kan. 1561 – Avhør av et vitne foretas av dommeren eller av hans delegerte eller en forhørsdommer, og en notar må nødvendigvis assistere ham; med mindre partikularlov forutsetter noe annet, må ut fra dette partene, den påtaleansvarlige, båndforsvareren eller advokater som er med under avhøret og dersom de har andre spørsmål å stille til vitnet, ikke fremsette disse for vitnet, men for dommeren eller hans stedfortreder for at han kan bringe dem videre til vedkommende.

Kan. 1562 – § 1. Dommeren må påminne et vitne om den alvorlige forpliktelse til å si hele sannheten og den alene.

§ 2. Dommeren må be et vitne om edsavleggelse i henhold til kan. 1532; dersom vitnet vegrer seg for å avlegge noe slikt, må det forhøres uten å ha sverget.

Kan. 1563 – Dommeren må fremfor alt få godtgjort et vitnes identitet; han må utbe seg å få vite hvilket forhold dette har til partene, og når han fremlegger for vitnet de spesifikke spørsmål som stilles vedrørende saken, må han også etterspørre kildene til dets viten og om på hvilket tidspunkt som det fikk kjennskap til det som det påstår.

Kan. 1564 – Spørsmålene som stilles må være korte, tillempet fatteevnen til den

som blir stilt spørsmål, ikke samtidig flere flettet i hverandre, ikke sofistiske, ikke slu, ikke ledende og fjernt fra alt støtende, og de må vedkomme den sak som det handler om.

Kan. 1565 – § 1. Spørsmålene som stilles, må ikke på forhånd meddeles vitnene.

§ 2. Men likevel – dersom det som blir å bevitne, er så fjernt fra erindringen at det med mindre det først gjennomtenkes, ikke sikkert kan påstås – kan dommeren på forhånd varsle et vitne om noe dersom han betrakter det så at det lar seg gjøre uten fare.

Kan. 1566 – Vitner må fremsi vitnesbyrdet muntlig og ikke lese det opp skriftlig med mindre det handler om talloppstillinger og utregninger; for i det tilfelle kan de konsultere notater som de har brakt med seg.

Kan. 1567 – § 1. Et svar blir straks å nedtegne skriftlig av notaren, og han skal referere selve ordene som vitnesbyrdet er avgitt ved, i et minste hva angår det som direkte berører rettsbehandlingens materie.

§ 2. Det kan åpnes for bruk av lydbåndopptager, dog utelukkende når svarene siden stadfestes skriftlig og underskrives dersom det lar seg gjøre, av dem som har forklart seg.

Kan. 1568 – Notaren gjør i aktene oppmerksom på avlagt, sløyfet eller avvist ed, om partenes og andres nærvær, om tilføyde spørsmål stilt i embets medfør og generelt om alt erindringsverdig som tilfeldigvis har inntruffet når vitnene ble utesket.

Kan. 1569 – § 1. I slutten av et avhør skal det som notaren har nedtegnet skriftlig fra vitnets forklaring, leses opp for det, eller det som er blitt opptatt ved hjelp av lydbånd fra dets forklaring, må avspilles for det etter at vitnet er gitt mulighet til å tilføye, fjerne, korrigere og endre dette.

§ 2. Og endelig skal vitnet, dommeren og notaren underskrive handlingen.

Kan. 1570 – Selv om vitner alt er utesket, kan de på oppfordring fra part eller i embets medfør på nytt – før aktene eller vitnemålene offentliggjøres – innkalles til avhør dersom dommeren finner det nødvendig eller nyttig, dog utelukkende når enhver fare for kollaborering eller bestikkelse er fraværende.

Kan. 1571 – Vitner skal i henhold til dommerens rimelige taksering få refundert så vel omkostninger de har hatt som fortjeneste de har tapt på grunn av vitnemålet som måtte avlegges.

Art. 4
VITNESBYRDENES TROVERDIGHET

Kan. 1572 – Når dommeren vurderer vitnesbyrdene, må han idet han krever skriftlig bevitnelse dersom situasjonen skulle gjøre det aktuelt, ta i betraktning:

1° hvordan det er med vitnets personlige stilling så vel som anstendighet;

2° hvorvidt det vitnes om egen viten, særlig om noe som egenhendig er sett og hørt, om vedkommendes forestilling, om noe som ryktes eller om noe som er hørt fra andre;

3° hvorvidt vitnet er konsekvent og med fasthet for sitt eget vedkommende oppviser en indre sammenheng eller er variabel, usikker eller vaklende;

4° hvorvidt det har ytterligere vitnesbyrd med seg og om det ved andre beviselementer blir bekreftet eller ei.

Kan. 1573 – Forklaring fra ett vitne kan ikke ha full troverdighet med mindre det handler om et kvalifisert vitne som har forklart seg om ting utført i embets medfør eller der ting- eller personrelaterte omstendigheter tilsier noe annet.

KAPITTEL IV
SAKKYNDIGE

Kan. 1574 – Det blir å gjøre bruk av bistand fra sakkyndige i den utstrekning ut fra det som er foreskrevet i gjeldende rett eller av dommeren, deres prøving og votum basert på faglige eller vitenskapelige bud kreves for å godtgjøre noe faktisk eller for å avklare et forholds sanne natur.

Kan. 1575 – Det tilligger dommeren å utnevne sakkyndige etter å ha hørt eller etter forslag fra partene eller dersom situasjonen skulle tilsi det, å gjøre bruk av betenkninger som alt er gjort av andre sakkyndige.

Kan. 1576 – Av de samme grunner som for vitner kan også sakkyndige utelukkes eller avvises.

Kan. 1577 – § 1. Under hensyntagen til det som av de stridende eventuelt fremføres, må dommeren ved sitt dekret fastlegge de enkelte punkter vedrørende det som bistanden fra en sakkyndig skal dreie seg om.

§ 2. Den sakkyndige må få overlatt saksaktene og andre dokumenter samt hjelpemidler som han kan trenge for å utføre sitt oppdrag rettelig og med troskap.

§ 3. Dommeren skal etter selv å ha hørt den sakkyndige forhåndsbestemme en tid innen hvilken prøvingen blir å gjennomføre og betenkning å avgi.

Kan. 1578 – § 1. Hver av de sakkyndige må utarbeide en selvstendig betenkning i forhold til de øvrige med mindre dommeren har befalt at det skal utarbeides én betenkning for å underskrives av de enkelte; dersom det skjer, skal meningsforskjellene dersom slike finnes, omhyggelig innføres.

§ 2. De sakkyndige skal tydelig angi ved hvilke dokumenter eller på andre skikkede måter de er underrettet om identiteten til personer, ting eller steder, ad hvilken vei eller på hvilken måte de har gått frem under utførelsen av oppdraget som de har fått mandat til, og viktigst av alt ved hvilke argumenter de støtter sine konklusjoner.

§ 3. Den sakkyndige kan av dommeren hentes for å supplere med forklaringer som ytterligere synes nødvendig.

Kan. 1579 – § 1. Dommeren må ikke bare overveie de sakkyndiges konklusjoner, selv ikke ved enighet, men omhyggelig også sakens øvrige omstendigheter.

§ 2. Når han gir den avgjørende begrunnelse, skal han uttrykke ved hvilke

argumenter han har blitt beveget til å godkjenne eller avvise de sakkyndiges konklusjoner.

Kan. 1580 – De sakkyndige blir å betale for omkostninger samt honorarer som blir å bestemme av dommeren ut fra hva som er godt og rimelig og under overholdelse av partikularretten.

Kan. 1581 – § 1. Partene kan utpeke private sakkyndige som må godkjennes av dommeren.

§ 2. Disse kan, dersom dommeren gir adgang til det, se på saksaktene for så vidt som situasjonen skulle gjøre det aktuelt, og være med under utførelse av sakkyndighetsgjøremål; men de kan alltid fremlegge sin egen betenkning.

KAPITTEL V
BEFARING OG RETTSLIG BESIKTIGELSE

Kan. 1582 – Dersom dommeren for sakens avgjørelse finner det hensiktsmessig å legge befaring til et sted eller se på en ting, fastsetter han det i forveien ved dekret der han kortfattet etter at partene er hørt, beskriver det som blir å fremskaffe ved befaringen.

Kan. 1583 – Det utarbeides dokumentasjon på gjennomført besiktigelse.

KAPITTEL VI
FORMODNINGER

Kan. 1584 – Formodning er sannsynlig slutning i usikkert saksforhold; *en slik* er rettsformodningen, nemlig den som blir fastsatt av selve loven; *en annen* er den menneskelige, nemlig den som dommeren slutter seg frem til.

Kan. 1585 – Den som til fordel for seg har en rettsformodning, befris fra bevisbyrden; den tilfaller motparten.

Kan. 1586 – Formodninger som ikke fastsettes av gjeldende rett, må dommeren ikke slutte seg frem til med mindre det skjer ut fra et sikkert og bestemt faktisk forhold som henger direkte sammen med det som kontroversen går på.

AVSNITT V
INNSKUTTE SAKER

Kan. 1587 – En innskutt sak foreligger i den utstrekning det etter at rettsbehandlingen er påbegynt ved stevning, fremlegges et spørsmål som – skjønt det ikke inneholdes uttrykkelig i prosesskriftet der rettsstriden ble innledet, ikke desto mindre – hører slik til saken at det for det meste skal løses før hovedspørsmålet.

Kan. 1588 – En innskutt sak fremlegges skriftlig eller muntlig for den dommer som er kompetent til å avgjøre hovedsaken og med angivelse av sammenhengen som består mellom den innskutte sak og hovedsaken.

Kan. 1589 – § 1. Etter at dommeren har mottatt begjæringen og hørt partene, dekreterer han ekspeditt hvorvidt det innskutte spørsmål som er fremlagt synes å ha grunnlag og sammenheng med hovedrettsbehandlingen eller om det blir å avvise i inngangsfasen; og dersom han gir adgang til det, hvorvidt det er så alvorlig at det skal løses ved prosessledende dom eller ved dekret.

§ 2. Men dersom han vurderer det slik at det innskutte spørsmål ikke må løses før den definitive dom, dekreterer han at man skal ha tanke for dette når hovedsaken avgjøres.

Kan. 1590 – § 1. Dersom et innskutt spørsmål skal løses ved dom, må bestemmelsene om muntlig tvisteprosess overholdes med mindre noe annet for dommeren under hensyntagen til forholdets alvor synes bedre.

§ 2. Men dersom det skal løses ved dekret, kan retten overdra forholdet til en forhørsdommer eller til formannen.

Kan. 1591 – Før hovedsaken føres i mål, men etter at en berettiget begrunnelse har inntruffet, kan dommeren eller retten tilbakekalle eller endre et dekret eller en prosessledende dom, enten etter påstand fra part eller i embets medfør og etter at partene er hørt.

KAPITTEL I
PARTSUTEBLIVELSE

Kan. 1592 – § 1. Dersom saksøkt part etter å være stevnet ikke har innfunnet seg og heller ikke har levert en skikkelig unnskyldning for fraværet eller ikke har svart i samsvar med det som er bestemt i kan. 1507, § 1, må dommeren erklære ham for fraværende fra rettsbehandlingen og dekretere at saken – under overholdelse av det som ellers skal overholdes – vil gå videre like til definitiv dom og dens fullbyrdelse.

§ 2. Før dekretet omtalt i § 1 blir utstedt, skal det være på det rene at stevningen etter å være foretatt rettmessig – også gjennom en ny stevning dersom situasjonen har gjort det aktuelt –, har nådd frem til saksøkt part med en nyttetidsfrist.

Kan. 1593 – § 1. Dersom saksøkt part siden fremstiller seg under rettsbehandlingen eller gir svar før sakens avgjørelse, kan han levere konklusjoner og bevis, dog så at forskriften i kan. 1600 står fast; men dommeren må vokte seg for at rettsbehandlingen trekkes ut med sikte på en rettsbehandling i langdrag og med unødvendige forsinkelser.

§ 2. Ja, selv om han ikke har innfunnet seg eller gitt svar før sakens avgjørelse, kan han bruke muligheten til angrep på dommen; dersom han beviser at han har vært tilbakeholdt av en legitim hindring og at han uten egen skyld tidligere ikke har kunnet peke på den, kan han bruke muligheten til nullitetskjæremål.

Kan. 1594 – Dersom saksøker til den i forveien fastsatte dag og klokkeslett for stridsåpning hverken har innfunnet seg eller har levert en skikkelig unnskyldning:

1° må dommeren igjen stevne ham;

2° dersom saksøker ikke har adlydt en ny stevning, formodes han å ha gitt avkall på den instansinterne saksgang i samsvar med det som er bestemt i kann. 1524-1525;

3° så at dersom han senere vil intervenere i rettergangen, må kan. 1593 overholdes.

Kan. 1595 – § 1. En fra rettsbehandlingen fraværende part – det være seg saksøker eller saksøkt part – som ikke har godtgjort en berettiget hindring, påligger det forpliktelse til så vel å betale stridsomkostningene som er oppstått ved hans fravær, som også dersom situasjonen skulle gjøre det aktuelt, å dekke tap for den andre part.

§ 2. Dersom så vel saksøker som saksøkt part har vært fraværende fra rettsbehandlingen, påligger det disse forpliktelse til solidarisk å betale stridsomkostningene.

KAPITTEL II
TREDJEMANNS INNTREDEN I SAK

Kan. 1596 – § 1. Den i hvis interesse det er, kan gis adgang til å intervenere i en sak i enhver instans under rettsstriden, det være seg som part som forsvarer egen rett eller som bideltager for å hjelpe en stridende.

§ 2. Men for at han kan gis adgang, skal han før overgangen til konkludering i saken, fremlegge for dommeren et prosesskrift der han kortfattet påviser sin rett til å intervenere.

§ 3. Den som intervenerer i en sak, må gis adgang til det på det stadium hvor saken befinner seg etter at han er tilvist en kort og peremptorisk frist for å fremlegge sine bevis dersom saken har nådd frem til bevisfasen.

Kan. 1597 – Dommeren skal etter at partene er hørt, innkalle til rettsbehandlingen tredjemann hvis inntreden synes nødvendig.

AVSNITT VI
UTLEGGELSE AV AKTENE, OVERGANG TIL KONKLUDERING I SAKEN OG DISKUSJON AV SAKEN

Kan. 1598 – § 1. Etter at bevisene er skaffet til veie, skal dommeren – idet unnlatelse er belagt med straff i form av nullitet – ved dekret tillate partene og deres advokater ved domstolens kontor å se på akter som for dem ennå ikke er kjent; ja, advokater som begjærer det, kan også gis et eksemplar av aktene; men i saker med sikte på det offentlige vel kan dommeren for å unngå særdeles alvorlige farer dekretere at en handling ikke for noen skal være tilgjengelig, idet det dog må sikres at retten til forsvar alltid forblir uavkortet.

§ 2. For å komplettere bevisene kan partene fremsette ytterligere bevis for dommeren; etter at de er skaffet til veie og dersom dommeren har funnet det nødvendig, er det igjen på sin plass med et dekret som omtalt i § 1.

Kan. 1599 – § 1. Når alt som berører bevisfremskaffelsen, er tilendebrakt, kommer man til overgangen til konkludering i saken.

§ 2. Denne konkluderingsovergang foreligger i den utstrekning enten partene erklærer at de intet annet har å føre frem, den av dommeren i forveien fastsatte nyttetidsfrist for fremsettelse av bevis er utløpt, eller dommeren erklærer at han har saken tilstrekkelig forberedt.

§ 3. Om at man har nådd denne konkluderingsovergang i saken og på hvilken måte den er inntruffet, utsteder dommeren dekret.

Kan. 1600 – § 1. Etter overgangen til konkludering i saken, kan dommeren ennå innkalle de samme eller andre vitner eller anordne andre bevis som tidligere ikke er begjært, dog bare:

1° i saker der det alene handler om partenes private vel og dersom alle parter samtykker;

2° i øvrige saker etter at partene er hørt, dog utelukkende når det foreligger en tungtveiende begrunnelse og likeledes enhver fare for list eller påvirkning er fjernet;

3° i alle saker i den utstrekning det er sannsynlig at det med mindre det åpnes for nytt bevis, vil fremkomme en fremtidig uberettiget dom ut fra grunnlagene omtalt i kan. 1645, § 2, nr. 1-3.

§ 2. Men dommeren kan befale eller gi adgang til at et dokument blir fremlagt som uten skyld hos den i hvis interesse det er, tidligere eventuelt ikke kunne fremlegges.

§ 3. Nye bevis må legges ut under overholdelse av kan. 1598, § 1.

Kan. 1601 – Når man er gått over til konkludering i saken, fastsetter dommeren i forveien et passende tidsrom som frist for å fremlegge sluttinnlegg eller anførsler.

Kan. 1602 – § 1. Sluttinnlegg og anførsler må være skriftlige med mindre dommeren med partenes samtykke betrakter det for tilstrekkelig med forhandling for retten når denne er satt.

§ 2. Dersom sluttinnlegg sammen med viktige dokumenter ønskes trykt, kreves det forutgående tillatelse fra dommeren, idet taushetsplikten dersom det eksisterer, står urokket.

§ 3. Mht. sluttinnleggs størrelse, antall eksemplarer og andre omstendigheter av dette slag, må domstolens reglement overholdes.

Kan. 1603 – § 1. Etter utveksling av sluttinnlegg og anførsler har begge parter lov til innen en av dommeren i forveien fastsatt kort tidsfrist å fremlegge svar.

§ 2. Denne rett har partene bare en gang med mindre det for dommeren av tungtveiende grunner synes så at det igjen bør innvilges dem; når dette er innvilget for den ene part, da må det betraktes også som mulighet gitt til den andre.

§ 3. Den påtaleansvarlige og båndforsvareren har rett til igjen å replisere på partenes svar.

Kan. 1604 – § 1. Partene, advokatene og også andre forbys totalt å gi informasjon som finnes utenom saksaktene, til dommeren.

§ 2. Dersom diskusjonen av saken har skjedd skriftlig, kan dommeren fastsette at begrenset forhandling må skje muntlig for retten når denne er satt, for å belyse enkelte spørsmål.

Kan. 1605 – En notar må delta ved muntlig forhandling som omtalt i kan. 1602, § 1 og 1604, § 2, for at han straks dersom dommeren påbyr det eller en part fordrer det og dommeren samtykker, skriftlig kan referere de drøftede forhold og det konkluderte.

Kan. 1606 – Dersom partene har forsømt innen en nyttetidsfrist å tilrettelegge sitt sluttinnlegg eller de overlater det til dommerens innsikt og samvittighet, kan dommeren dersom han ut fra aktene og bevisene fullt ut har oversikt over forholdet, straks avsi dom, dog først etter å ha krevd anførsler fra den påtaleansvarlige og fra båndforsvareren dersom de er med ved rettsbehandlingen.

AVSNITT VII
DOMMERENS AVSIGELSER

Kan. 1607 – En på rettslig måte ferdigbehandlet sak avgjøres av dommeren ved definitiv dom dersom det er en hovedsak; dersom det er en innskutt sak, skjer det ved prosessledende dom, dog så at forskriften i kan. 1589, § 1, står fast.

Kan. 1608 – § 1. For avsigelse av enhver dom kreves det i dommerens indre moralsk sikkerhet vedrørende saksforholdet som skal avgjøres ved dommen.

§ 2. Denne sikkerhet skal dommeren hente ut av fakta og bevis.

§ 3. Dommeren skal avveie bevisene ut fra egen samvittighet, dog så at forskriftene i en lov om effekten av visse bevis står fast.

§ 4. En dommer som ikke kan nå frem til denne sikkerhet, må avsi at saksøkers rett ikke er på det rene og frikjent dimittere den saksøkte, med mindre det handler om en sak som nyter godt av rettsbegunstigelse, da det i så fall blir å avsi for denne.

Kan. 1609 – § 1. Ved kollegial rett fastsetter kollegiets formann på hvilken dag og klokkeslett dommerne må komme sammen for å fatte sin beslutning, og møtet må med mindre en særskilt grunn tilsier noe annet, holdes ved selve domstolens sete.

§ 2. På tillyst dag for møtet må de enkelte dommere bringe med seg sine skriftlige konklusjoner mht. til sakens utkomme og begrunnelse, så vel i juridisk henseende som vedrørende det faktiske forhold, ved hvilke de har kommet til sin konklusjon; taushetsbelagt må disse konklusjoner vedlegges saksaktene.

§ 3. Etter påkallelse av Guds navn og etter at de enkeltes konklusjoner – i overensstemmelse med rangordning, dog slik at man alltid begynner med saksordføreren eller saksutrederen for den aktuelle sak – er fremført, holdes det under førelse av rettens formann diskusjon, særlig for å få på plass hva som blir å fastsette i domsslutningsdelen.

§ 4. Under diskusjonen er det helt i orden for enhver å gi opp sin tidligere konklusjon. Men en dommer som ikke vil gå over til de andres avgjørelse, kan dersom det skjer anke, fordre at hans konklusjoner blir oversendt den overordnede domstol.

§ 5. Dersom dommerne under den første diskusjon ikke vil eller kan komme frem til dom, kan avgjørelsen utsettes til et nytt møte, dog ikke ut over en uke med mindre saksforberedelsen blir å komplettere i samsvar med det som er bestemt i kan. 1600.

Kan. 1610 – § 1. Dersom dommeren er enedommer, avfatter han selv dommen.

§ 2. Ved en kollegial rett tilligger det saksordføreren eller saksutrederen å avfatte dommen idet han tar med avgjørelsesgrunner blant dem som de enkelte dommere har brakt inn under diskusjonen med mindre de avgjørelsesgrunner som foretrekkes, er blitt forhåndsbestemt av flertallet av dommerne; dommen blir siden å underkaste de enkelte dommeres approbasjon.

§ 3. En dom blir å utgi ikke senere enn en måned fra den dag da saken ble avgjort med mindre dommerne ved en kollegial rett ut fra en tungtveiende begrunnelse i forveien har fastsatt et lengre tidsrom.

Kan. 1611 – Dommen skal:

1° etter å ha gitt passende svar på de enkelte tvilsspørsmål avgjøre kontroversen som har vært ført for retten;

2° bestemme hvilke forpliktelser for partene som er oppstått ut fra rettsbehandlingen, og på hvilken måte de blir å oppfylle;

3° gjøre rede for begrunnelsen eller avgjørelsesgrunnene, så vel i juridisk

henseende som vedrørende de faktisk forhold, som domsslutningsdelen støtter seg på;

4° fastsette stridsomkostningene.

Kan. 1612 – § 1. Dommen må nødvendigvis, etter påkallelse av Guds navn, ordnet gi oversikt over hvilken dommer eller rett det handler om; hvem som er saksøker, saksøkt part, prosessfullmektig med riktig angivelse av navn og bopel, samt påtaleansvarlig og båndforsvarer dersom de har vært part i saken.

§ 2. Så skal den kortfattet referere det faktiske saksforhold med partenes konklusjoner og formulering av tvilsspørsmålene.

§ 3. I tilknytning til dette følger domsslutningsdelen følge, med som premisser begrunnelsen som den støtter seg på.

§ 4. Den avsluttes med angivelse av dato og sted hvor den er felt og med dommerens – eller dersom det handler om en kollegial rett, alle dommernes – og notarens underskrift.

Kan. 1613 – De ovenfor utarbeidede regler om definitiv dom blir også å tilpasse prosessledende dom.

Kan. 1614 – Med de måter angitt på hvilke den kan angripes, legges dommen så snart som mulig ut; før utleggelse har den ingen juridisk kraft, heller ikke dersom slutningsdelen med dommerens tillatelse, er tilkjennegitt for partene.

Kan. 1615 – Utleggelsen – eller forkynnelsen – av dommen kan skje enten ved overlevering av et eksemplar av dommen til partene eller deres prosessfullmektiger eller ved at slikt eksemplar oversendes de samme i samsvar med det som er bestemt i kan. 1509.

Kan. 1616 – § 1. Dersom enten en regnefeil har sneket seg inn i dommens tekst, en materiell feil er inntruffet mens slutningsdelen ble utskrevet eller mens noe vedrørende de faktiske forhold eller partenes begjæringer ble referert, eller noe som kan. 1612, § 4, krever, er utelatt, skal dommen av selve den rett som har felt den, korrigeres eller kompletteres, enten etter påstand fra part eller i embets medfør,

likevel alltid først etter at partene er hørt og et dekret er tilføyd i margen av dommen.

§ 2. Dersom en part motsetter seg dette, avgjøres det som innskutt spørsmål ved dekret.

Kan. 1617 – Dommerens øvrige avsigelser, utenom dommen, er dekreter som dersom de ikke er rent prosessledende, ikke har juridisk kraft med mindre de i det minste summarisk uttrykker avgjørelsesgrunnene eller uttrykkelig henviser til avgjørelsesgrunnene i en annen handling.

Kan. 1618 – En prosessledende dom eller et dekret har juridisk kraft som en definitiv dom dersom de hindrer rettsbehandlingen eller fører selve rettsbehandlingen eller den på et av dens nivåer i mål, i det minste hva angår en part i saken.

AVSNITT VIII
ANGREP PÅ DOM

KAPITTEL I
NULLITETSKJÆREMÅL MOT DOM

Kan. 1619 – Idet kann. 1622 og 1623 dog står fast, saneres ved selve dommen og da i den utstrekning det handler om saker angående privates vel, handlingers nulliteter når disse er fastsatt ved positiv rett og de ikke ble meldt til dommeren før dommen selv om de var kjent for den part som fremsetter kjæremålet.

Kan. 1620 – En dom lider av usanerbar nullitet som feil dersom:

1° den er felt av en absolutt inkompetent dommer;

2° den er felt av en som mangler myndighet til å dømme ved den domstol der saken er avgjort;

3° en dommer tvunget ved vold eller alvorlig frykt har felt dommen;

4° rettsbehandlingen har skjedd uten den rettslige begjæring som er omtalt i kan. 1501 eller ikke er rettet mot en saksøkt part;

5° den er felt mellom parter hvorav i det minste den ene ikke hadde prosessdyktighet;

6° noen har handlet i en annens navn uten rettmessig mandat;
7° en parts rett til forsvar er blitt nektet;
8° kontroversen ikke engang delvis er blitt avgjort.

Kan. 1621 – Ved forhold omtalt i kan. 1620 kan nullitetskjæremål bestandig fremsettes i form av innsigelse, men i form av søksmål overfor den dommer som har felt dommen, i ti år fra dagen for utleggelse av dommen.

Kan. 1622 – En dom lider av sanerbar nullitet som feil bare dersom:
1° den er felt av et ikke rettmessig antall dommere, i strid med forskriften i kan. 1425, § 1;
2° den ikke inneholder avgjørelsesgrunner eller den avgjørende begrunnelse;
3° den mangler de i gjeldende rett foreskrevne underskrifter;
4° den inneholder ikke angivelse av år, måned, dag og sted som den er felt;
5° den støtter seg på en rettslig handling som er juridisk sett null verd og hvis nullitet ikke er sanert i samsvar med det som er bestemt i kan. 1619;
6° den er felt mot legitimt fraværede part i henhold til kan. 1593, § 2.

Kan. 1623 – I tilfellene omtalt i kan. 1622 kan nullitetskjæremål fremsettes i tre måneder fra opplysning om utleggelse av dommen.

Kan. 1624 – Dommeren som har felt dommen, prøver selv nullitetskjæremålet; men dersom en part er redd for at dommeren som har felt den med nullitetskjæremål angrepne dom, har en forutinntatt holdning og derfor anser vedkommende for tvilsom, kan han fordre at han blir skiftet ut med en annen dommer i samsvar med det som er bestemt i kan. 1450.

Kan. 1625 – Nullitetskjæremål kan fremsettes sammen med anke og da innen den for anke fastsatte frist.

Kan. 1626 – § 1. Nullitetskjæremål kan ikke alene parter som ser seg rammet, inngi, men også den påtaleansvarlige og båndforsvareren i den utstrekning de har rett til å intervenere.

§ 2. Dommeren kan selv i embets medfør trekke tilbake eller forbedre en dom

felt av ham som er juridisk sett null verd, men da innen fristen fastsatt av kan. 1623 for å handle med mindre anke sammen med nullitetskjæremål i mellomtiden er blitt inngitt eller nulliteten er blitt sanert ved utløp av fristen omtalt i kan. 1623.

Kan. 1627 – Nullitetskjæremålssaker kan tas under behandling i overensstemmelse med bestemmelsene om muntlig tvisteprosess.

KAPITTEL II
ANKE

Kan. 1628 – En part som mener seg belastet av en dom, og likeledes den påtaleansvarlige og båndforsvareren har i saker hvor deres nærvær er påkrevd, rett til å anke dommen til en overordnet dommer, dog så at forskriften i kan. 1629 står urokket.

Kan. 1629 – Det er ikke rom for anke:

1° av dom fra Den romerske pave selv eller Den apostoliske signatura;

2° av dom beheftet med nullitet som feil med mindre dette kumuleres med nullitetskjæremål i samsvar med det som er bestemt i kan. 1625;

3° av dom som er blitt rettskraftig;

4° av dommerdekret eller av prosessledende dom – som ikke har juridiske kraft som definitiv dom – med mindre det kumuleres med anke av den definitive dom;

5° av dom eller dekret i sak der gjeldende rett forutsetter at forholdet skal avgjøres ekspeditt.

Kan. 1630 – § 1. Anke skal inngis hos den dommer fra hvem dommen er felt og innen en peremptorisk frist på 15 nyttedager fra opplysning om utleggelse av dommen.

§ 2. Dersom det skjer muntlig, må notaren nedtegne det skriftlig i nærvær av den ankende selv.

Kan. 1631 – Dersom det oppstår spørsmål om retten til å anke, prøver ankedomstolen det ekspeditt i henhold til bestemmelsene om muntlig tvisteprosess.

Kan. 1632 – § 1. Dersom det ved anke ikke angis til hvilken domstol den rettes, formodes det å være skjedd til domstolen omtalt i kann. 1438 og 1439.

§ 2. Dersom den andre part innbringer forholdet for en annen ankedomstol, prøver den nivåmessig overordnet domstol saken, dog så at kan. 1515 står urokket.

Kan. 1633 – Anken må følges opp overfor den dommer *til hvem* den rettes, innen en måned fra dens inngivelse, med mindre *fra hvem*-dommeren i forveien har fastsatt en lengre tid for en part til å følge den opp.

Kan. 1634 – § 1. For å følge opp en anke kreves det og er det tilstrekkelig at parten påkaller den overordnede dommers tjeneste for å forbedre den angrepne dom, med tilføyelse av et eksemplar av denne dom og med angivelse av ankebegrunnelsen.

§ 2. Dersom parten ikke innen en nyttetidsfrist kan skaffe til veie et eksemplar av den angrepne dom fra *fra hvilken*-domstolen, løper ikke fristen i mellomtiden og hindringen må tilkjennegis for ankedommeren som ved påbud skal binde *fra hvem*-dommeren til å innfri sin embetsplikt så snart som mulig.

§ 3. I mellomtiden skal *fra hvem*-dommeren oversende aktene i samsvar med det som er bestemt i kan. 1474, til ankedommeren.

Kan. 1635 – Etter at fatalfrister for anke er utløpt uutnyttet enten overfor *fra hvem*-dommeren eller overfor *til hvem*-dommeren, betraktes anken som frafalt.

Kan. 1636 – § 1. Den ankende kan gi avkall på anken med virkningene omtalt i kan. 1525.

§ 2. Dersom anken er fremsatt av båndforsvareren eller av den påtaleansvarlige, kan avkall på den med mindre lov forutsetter noe annet, gis av båndforsvareren eller av den påtaleansvarlige ved ankedomstolen.

Kan. 1637 – § 1. En anke foretatt av saksøker kommer også saksøkte til gode,

og omvendt.

§ 2. Dersom det er flere saksøkte eller saksøkere og dommen bare angripes av én eller mot én av disse, betraktes angrep å være foretatt av alle og mot alle i den utstrekning den begjærte ting er udelelig eller en solidarisk forpliktelse.

§ 3. Dersom den blir inngitt av én part over et punkt i dommen, kan motparten – ja selv om fatalfristene for anke er passert – som innskutt sak anke over andre punkter innen en peremptorisk frist på 15 dager fra dagen da selve hovedanken ble bekjentgjort.

§ 4. Med mindre noe annet er på det rene, formodes en anke å være foretatt mot alle dommens punkter.

Kan. 1638 – Anke suspenderer fullbyrdelsen av dom.

Kan. 1639 – § 1. Idet forskriften i kan. 1683 [kan. 1680, § 4] dog står urokket, kan det ikke åpnes for ny begjæringsgrunn på ankenivå, ja, ikke engang i form av en nyttig kumulasjon; og derfor kan stridsåpningen bare dreie seg om det at den tidligere dom enten må bekreftes eller må endres, det være seg helt eller delvis.*

* Til den nå antagelig korrekte henvisning i hakeparentes [], jf. pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015.

§ 2. Men for nye bevis gis det bare adgang i samsvar med det som er bestemt i kan. 1600.

Kan. 1640 – På ankenivå blir å det prosedere på samme måte som i første instans – idet det som samsvarer, må leses på samsvarende vis –; men med mindre bevisene eventuelt blir å komplettere, kommer man straks etter åpnet strid i samsvar med det som er bestemt i kan. 1513, § 1 og kan. 1639, § 1, til diskusjonen av saken og til dommen.

AVSNITT IX
RETTSKRAFT
OG OPPREISNING I TIDLIGERE RETTSTILSTAND

KAPITTEL I
RETTSKRAFT

Kan. 1641 – Idet forskriften i kan. 1643 dog står fast, foreligger rettskraft:

1° dersom to konforme dommer er inntruffet mellom de samme parter ut fra den samme rettsbegjæring og med den samme begjæringsgrunn;

2° dersom anke mot dom ikke er blitt fremsatt innen nyttetidsfristen;

3° dersom på ankenivå den instansinterne saksgang er hevet eller det er blitt gitt avkall på den;

4° dersom det er felt en definitiv dom for hvilken det ikke gis mulighet til anke i samsvar med det som er bestemt i kan. 1629.

Kan. 1642 – § 1. Det rettskraftige nyter rettslig fasthet og kan ikke angripes direkte med mindre det skjer i samsvar med det som er bestemt i kan. 1645, § 1.

§ 2. Det skaper rett mellom partene og gir grunnlag for rettskraftssøksmål og innsigelse ut fra rettskraft, hva dommeren i embets medfør også kan erklære som hindring for ny innledning av samme sak.

Kan. 1643 – Saker om personstand – ikke med unntak av saker om separasjon av ektefeller – blir aldri rettskraftige.

Kan. 1644 – § 1. Dersom to konforme dommer i sak om personstand er felt, kan på ethvert tidspunkt forholdet bringes inn for en ankedomstol, og da når nye og tungtveiende bevis eller argumenter er levert innen en peremptorisk frist på 30 dager fra fremsettelsen av angrepet. Men ankedomstolen skal innen en måned fra de nye bevis og argumenter er fremlagt, ved dekret fastsette hvorvidt det skal åpnes for ny fremsettelse av saken eller ei.

§ 2. Innbringelse av et forhold for overordnet domstol for å få mulighet til ny fremsettelse av saken suspenderer ikke fullbyrdelsen av dommen med mindre enten lov forutsetter noe annet eller ankedomstolen i samsvar med det som er bestemt i kan. 1650, § 3, befaler suspensjon.

KAPITTEL II
OPPREISNING I TIDLIGERE RETTSTILSTAND

Kan. 1645 – § 1. Mot dom som er blitt rettskraftig, dog utelukkende når dens urettferdighet klart er på det rene, gis det oppreisning i tidligere rettstilstand.

§ 2. Men urettferdigheten betraktes ikke klart å være brakt på det rene, med mindre:

1° dommen slik støtter seg på bevis som senere avdekkes som falske, at uten disse bevis vil ikke domsslutningsdelen kunne opprettholdes;

2° det senere er blitt avdekket dokumenter som utvilsomt beviser nye faktiske forhold som fordrer en motsatt avgjørelse;

3° dommen ut fra en parts svik er felt til skade for den annen;

4° en forskrift i en lov som ikke er rent prosessuell, opplagt er blitt forsømt;

5° dommen står i motsetning til en forutgående avgjørelse som er blitt rettskraftig.

Kan. 1646 – § 1. Oppreisning i tidligere rettstilstand ut fra avgjørelsesgrunnene omtalt i kan. 1645, § 2, nr. 1-3, må begjæres hos dommeren som har felt dommen innen tre måneder som regnes fra datoen for kjennskap til disse avgjørelsesgrunner.

§ 2. Oppreisning i tidligere rettstilstand ut fra avgjørelsesgrunnene omtalt i kan. 1645, § 2, nr. 4 og 5, må begjæres hos ankedomstol innen tre måneder fra opplysning om utleggelse av dommen; men dersom opplysningen om den forutgående avgjørelse i tilfellet omtalt i kan. 1645, § 2, nr. 5, foreligger senere, løper fristen fra denne opplysning.

§ 3. Fristene omtalt ovenfor løper ikke så lenge skadelidte aldersmessig er mindreårig.

Kan. 1647 – § 1. Begjæring om oppreisning i tidligere rettstilstand suspenderer en ennå ikke påbegynt fullbyrdelse av dommen.

§ 2. Dersom det dog ut fra sannsynlige indisier foreligger mistanke om at begjæringen er foretatt for å behefte fullbyrdelsen med forsinkelser, kan dommeren dekretere at dommen må besørges fullbyrdet, likevel først etter at skikkelig sikkerhet er tilvist den som har begjært oppreisning, for at han kan bli skadesløs

dersom han oppreises i den tidligere rettstilstand.

Kan. 1648 – Når oppreisning i tidligere rettstilstand er innvilget, skal dommeren avsi hva som er sakens utkomme.

AVSNITT X
SAKSOMKOSTNINGER OG FRI RETTSHJELP

Kan. 1649 – § 1. Den biskop som det tilligger å lede en domstol, må fastsette bestemmelser:

1° om å dømme partene til å betale eller utjevne saksomkostningene;

2° om honorar til prosessfullmektiger, advokater, sakkyndige og tolker samt om dekning av tap for vitner;

3° om innvilgning av fri rettshjelp eller forminskning av omkostningene;

4° om dekning av skader når dekningen skyldes av en som ikke alene har lidd nederlag ved rettsbehandlingen, men som har stridt på slump;

5° om deponering av penger eller å stille sikkerhet vedrørende omkostninger som vil måtte betales og skader som vil måtte utbedres.

§ 2. For avsigelser vedrørende omkostninger, honorarer og skader som må utbedres, gis det ingen selvstendig ankemulighet, men en part kan innen 15 dager klage til samme dommer som kan forbedre takseringen.

AVSNITT XI
FULLBYRDELSE AV DOM

Kan. 1650 – § 1. En dom som er blitt rettskraftig, kan besørges fullbyrdet, dog så at forskriften i kan. 1647 står urokket.

§ 2. Dommeren som har felt en dom som ennå ikke er blitt rettskraftig, – og dersom anke er fremsatt, også ankedommeren – kan i embets medfør eller etter påstand fra part befale provisorisk fullbyrdelse etter at skikkelig sikkerhet er stilt dersom situasjonen skulle tilsi det og dersom det handler om overdragelser eller ytelser anordnet for nødvendig underhold, eller når en annen berettiget grunn har

gjennomslagskraft.

§ 3. Dersom dommen omtalt i § 2 angripes, kan dommeren som skal behandle angrepet, dersom han ser at dette sannsynligvis er fundert og at en uopprettelig skade kan oppstå ut fra fullbyrdelse, enten suspendere selve fullbyrdelsen eller underkaste den en sikring.

Kan. 1651 – Fullbyrdelsen kan ikke finne sted før det foreligger fullbyrdelsesdekret fra dommeren der det blir sagt at selve dommen skal besørges fullbyrdet; ut fra sakenes forskjellige natur inkluderes enten dette dekret i selve ordlyden i dommen eller det gis ut separat.

Kan. 1652 – Dersom fullbyrdelsen av dommen fordrer forutgående avleggelse av regnskap, foreligger et innskutt spørsmål som blir å avgjøre av selve den dommer som har felt dommen som blir å besørge fullbyrdet.

Kan. 1653 – § 1. Med mindre partikularlov fastsetter noe annet, skal biskopen i bispedømmet der dom på første nivå er felt, personlig eller gjennom en annen besørge dommen fullbyrdet.

§ 2. Dersom han vegrer seg for eller forsømmer dette, hører fullbyrdelsen etter påstand fra part i hvis interesse det er, eller også i embets medfør, under den myndighet som ankedomstolen ligger under i samsvar med det som er bestemt i kan. 1439, § 3.

§ 3. Blant ordensfolk hører fullbyrdelsen av dom under den superior som har felt dommen som blir å besørge fullbyrdet, eller som har delegert dommeren.

Kan. 1654 – § 1. Med mindre det i selve ordlyden i dommen er åpnet for eksekutorens eget skjønn, skal han besørge selve dommen fullbyrdet i overensstemmelse med den innlysende forståelse av ordene.

§ 2. Han har lov til å prøve innsigelser vedrørende måten og fullbyrdelsens juridiske kraft, men ikke sakens utkomme; dersom han fra annet hold har fått sikkerhet for at dommen er juridisk sett null verd eller klart uberettiget i samsvar med det som er bestemt i kann. 1620, 1622, 1645, må han avstå fra fullbyrdelsen og han må sende forholdet tilbake til domstolen der dommen er felt, etter at partene

er underrettet.

Kan. 1655 – § 1. Hva angår tinglige søksmål, så blir i den utstrekning en ting er tilkjent saksøker, denne å overdra saksøkeren straks det også foreligger rettskraft.

§ 2. Men hva angår personlige søksmål når gjerningspersonen er dømt til å fremskaffe løsøre, til å betale penger eller til å gi eller gjøre noe annet, må dommeren i selve ordlyden i dommen eller eksekutor ut fra sitt skjønn og sin klokskap fastsette en frist for oppfyllelse av forpliktelsen, som dog ikke får innskrenkes til under 15 dager og heller ikke overskride seks måneder.

SEKSJON II
MUNTLIG TVISTEPROSESS

Kan. 1656 – § 1. Ved den muntlige tvisteprosess som omtales i denne seksjon, kan alle saker tas under behandling som ikke av gjeldende rett er utelukket med mindre en part begjærer ordinær tvisteprosess.

§ 2. Dersom det gjøres bruk av muntlig prosess utenom de ut fra gjeldende rett tillatte tilfeller, er de rettslige handlinger juridisk sett null verd.

Kan. 1657 – På første nivå skjer muntlig tvisteprosess hos en enedommer i samsvar med det som er bestemt i kan. 1424.

Kan. 1658 – § 1. Prosesskriftet der striden innledes, skal utenom det som regnes opp i kan. 1504:

1° kortfattet, fullstendig og tydelig gjøre rede for de faktiske saksforhold som saksøkers begjæringer støtter seg på;

2° slik angi de bevis ved hvilke saksøker har som intensjon å påvise de faktiske forhold, men som han ikke samtidig kan levere, at de straks kan opptas av dommeren.

§ 2. Til prosesskriftet, i det minste i et autentisk eksemplar, skal de dokumenter

være vedheftet som begjæringen støtter seg på.

Kan. 1659 – § 1. Dersom et tilsprang mot samstemmighet i samsvar med det som er bestemt i kan. 1446, § 2, har falt ut til ingen nytte, og dersom dommeren anser det slik at prosesskriftet støttes på et visst grunnlag, må han innen tre dager ved dekret tilføyd i margen på selve prosesskriftet påby at en kopi av begjæringen bekjentgjøres for saksøkt part der denne får mulighet til innen en frist på 15 dager å sende skriftlig svar til domstolens kontor.

§ 2. Denne bekjentgjørelse har virkning som den rettslige stevning omtalt i kan. 1512.

Kan. 1660 – Dersom innsigelser fra saksøkt part fordrer det, må dommeren forhåndsbestemme en frist for saksøkende part til å svare, slik at han ut fra elementer som begge parter har levert, selv får oversikt over kontroversens gjenstand.

Kan. 1661 – § 1. Etter at fristene omtalt i kann. 1659 og 1660 er utløpt og dommeren har fått oversikt over aktene, bestemmer han formuleringen av tvilsspørsmålet; siden stevner han til hovedforhandlingsmøtet som ikke får avholdes senere enn 30 dager etter dette, alle som skal være til stede ved det, for partene med formuleringen av tvilsspørsmålet tilføyd.

§ 2. I stevningen må partene underrettes om at de senest tre dager før hovedforhandlingsmøtet kan fremlegge for retten et kort skriftstykke for å godtgjøre sine påståtte ting.

Kan. 1662 – Ved hovedforhandlingsmøtet tas først spørsmålene omtalt i kann. 1459-1464 under behandling.

Kan. 1663 – § 1. Bevisene blir opptatt under hovedforhandlingsmøtet, dog så at forskriften i kan. 1418 står urokket.

§ 2. En part og hans advokat kan delta ved uteskingen av de øvrige parter, vitner og sakkyndige.

Kan. 1664 – Svar fra parter, vitner og sakkyndige samt begjæringer og innsigelser fra advokatene blir å nedtegne skriftlig av notaren, men summarisk og bare vedrørende de forhold som hører til tingkontroversens substans, og de må undertegnes av dem som forklarer seg.

Kan. 1665 – Bevis som ikke er levert eller begjært i begjæring eller svar, kan dommeren bare åpne for i samsvar med det som er bestemt i kan. 1452; men etter at selv bare ett vitne er hørt, kan dommeren bare dekretere nye vitner i samsvar med det som er bestemt i kan. 1600.

Kan. 1666 – Dersom alle bevis ikke kan opptas under hovedforhandlingsmøtet, må et andre hovedforhandlingsmøte fastsettes.

Kan. 1667 – Når bevisene er opptatt, holdes muntlig diskusjon under samme hovedforhandlingsmøte.

Kan. 1668 – § 1. Med mindre man av diskusjonen får visshet for at det til saksforberedelsen må suppleres med noe, eller det eksisterer noe annet som hindrer at det rettelig felles dom, avgjør dommeren etter at hovedforhandlingsmøtet er tilendebrakt, umiddelbart saken for seg selv; domsslutningsdelen må straks foreleses for nærværende parter.

§ 2. Men som følge av saksforholdets vanskelighet eller en annen berettiget grunn kan retten utsette avgjørelsen like til den femte nyttedag.

§ 3. Dommens fullstendige tekst med avgjørelsesgrunnene uttrykt må bekjentgjøres for partene så snart som mulig, ordinært ikke senere enn 15 dager etter dette.

Kan. 1669 – Dersom ankedomstolen skjønner at det på underordnet nivå i rettsbehandlingen er gjort bruk av muntlig tvistebehandling i tilfeller utelukket ut fra gjeldende rett, må den erklære dommens nullitet og sende saken tilbake til domstolen som har felt dommen.

Kan. 1670 – For øvrig hva angår prosederingsform, må forskriftene i kanonene om ordinær tvistebehandling overholdes. Men domstolen kan ved sitt dekret forsynt med avgjørelsesgrunnene oppheve prosessuelle bestemmelser som ikke er fastsatt for gyldighet, for å sørge for hurtighet, dog så at rettferdigheten må stå urokket.

DEL III
VISSE SPESIALPROSESSER

AVSNITT I
EKTESKAPSPROSESSER

KAPITTEL I
SAKER FOR Å FÅ ERKLÆRT EKTESKAP FOR NULLITET

Art. 1
KOMPETENT VERNETING OG DOMSTOLER*

* Denne overskrift fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 961).

Kan. 1671 – § 1. Døptes ekteskapssaker hører i kraft av egen rett under en kirkelig dommer.

§ 2. Saker om rent borgerlige virkninger av ektevigsel hører inn under borgerlig øvrighet – med mindre partikularrett fastsetter at disse saker dersom de behandles innskutt og påhengt, kan tas under behandling og avgjøres av en kirkelig dommer.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 961).

Kan. 1672 – I ekteskapsnullitetssaker som ikke er forbeholdt Den apostoliske stol, er følgende kompetent:

1° stedets domstol der ektevigselen ble feiret;

2° stedets domstol der den ene eller begge parter har bopel eller midlertidig bopel;

3° stedets domstol der flesteparten av bevisene faktisk blir å oppta.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 961).

Kan. 1673 – § 1. I ethvert bispedømme er diøcesanbiskopen dommer i første instans for ekteskapsnullitetssaker når det ikke i gjeldende rett uttrykkelig er gjort unntak; han kan utøve den judikative myndighet personlig eller gjennom andre, i samsvar med det som er bestemt i gjeldende rett.

§ 2. Biskopen må for sitt bispedømme etablere en diøcesandomstol for ekteskapsnullitetssaker, idet selve biskopens mulighet dog står urokket til å slutte seg til en annen diøcesan- eller interdiøcesan nabodomstol.

§ 3. Ekteskapsnullitetssaker forbeholdes et kollegium på tre dommere. En klerikerdommer skal stå i spissen for dette; de øvrige dommere kan alternativt også være legfolk.

§ 4. Dersom en kollegial domstol hverken kan etableres i bispedømmet eller som nabodomstol valgt i samsvar med det som er bestemt i § 2, må den domstolledende biskop overdra sakene til en kleriker som enedommer som – hvor det lar seg gjøre – må knytte til seg to bisittere med et tilforlatelig liv, som er sakkyndige i juridiske eller humane vitenskaper og som av biskopen er approbert til dette oppdrag; med mindre noe annet er på det rene, tilkommer det denne enedommer de ting som tilligger formannen eller saksordføreren.

§ 5. Retten i annen instans skal – for gyldighet – alltid være kollegial, i henhold til forskriftene i overforstående § 3.

§ 6. Fra domstol i første instans ankes det til metropolitandomstolen i annen instans, dog så at forskriftene i kann. 1438-1439 og 1444 står urokket.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 961-962).

Art. 2
RETTEN TIL Å ANGRIPE EKTESKAP

Kan. 1674 – § 1. Habile til å angripe et ekteskap er:
1° ektefellene;
2° den påtaleansvarlige når nulliteten alt er offentlig kjent og dersom ekteskapet ikke kan gyldiggjøres eller det ikke er å anbefale.

§ 2. Et ekteskap som ikke ble anklaget mens begge ektefeller levde, kan ikke anklages etter den enes eller begge ektefellers død – med mindre spørsmålet om gyldighet vil være prejudikalt for å løse en annen kontrovers, det være seg ved kanonisk verneting eller ved borgerlig verneting.

§ 3. Men dersom en ektefelle dør under en pågående sak, må kan. 1518

overholdes.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 962).

Art. 3
INNLEDNING AV SAK OG SAKSFORBEREDELSE*

* Denne overskrift fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 962).

Kan. 1675 – Før dommeren aksepterer en sak, skal det være klart for ham at ekteskapet er gått under på uopprettelig vis, slik at det ekteskapelige samliv ikke kan restitueres.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 962).

Kan. 1676 – § 1. Etter at prosesskriftet er mottatt, må rettsvikaren godta det dersom han anser det slik at det støttes på et visst grunnlag, og – ved dekret tilføyd i margen på selve prosesskriftet – påby at en kopi bekjentgjøres for båndforsvareren og med mindre prosesskriftet er underskrevet av begge parter, for saksøkt part idet han gir vedkommende en frist på 15 dager til å gjøre sin mening om begjæringen kjent.

§ 2. Etter at nevnte frist er passert og etter at den andre part – dersom og for så vidt som det er aktuelt – igjen er påminnet om å bringe sin mening på det rene, må rettsvikaren etter at båndforsvareren er hørt, ved sitt dekret bestemme tvilsspørsmålet og dekretere hvorvidt saken blir å ta under behandling ved ordinær prosess eller ved den kortere prosess i samsvar med det som holdes frem i kann. 1683-1687. Dette dekret må straks bekjentgjøres for partene og båndforsvareren.

§ 3. Dersom saken blir å ta under behandling ved ordinær prosess, må rettsvikaren ved det samme dekret i henhold til kan. 1673, § 4 igangsette den ved oppnevnelse av dommerkollegium eller enedommer med to bisittere.

§ 4. Men dersom den kortere prosess er fastsatt, må rettsvikaren handle i samsvar med det som er bestemt i kan. 1685.

§ 5. Formuleringen av tvilsspørsmålet skal bestemme på hvilket eller hvilke punkter giftermålets gyldighet angripes.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 962-963).

Kan. 1677 – § 1. Båndforsvareren, partenes rettshjelpere og også den påtaleansvarlige dersom han er med i rettsbehandlingen, har rett til:

1° å være til stede ved avhør av partene, vitnene og de sakkyndige, dog så at forskriften i kan. 1559 står urokket;

2° å få innsyn i de rettslige akter – ja selv om de ennå ikke er lagt ut – samt kontrollere dokumenter fremskaffet av partene.

§ 2. Partene kan ikke delta ved avhør som omtalt i § 1, nr. 1.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 963).

Kan. 1678 – § 1. I ekteskapsnullitetssaker kan en rettslig tilståelse og utsagn fra partene, eventuelt understøttet av vitner vedrørende selve partenes troverdighet, ha full beviskraft – noe som må avveies av dommeren etter at alle indisier og hentydninger er overveid – med mindre andre elementer kommer til som svekker dette.

§ 2. I disse saker kan en forklaring fra ett vitne ha full troverdighet dersom det handler om et kvalifisert vitne som har forklart seg om ting utført i embets medfør eller der ting- eller personrelaterte omstendigheter tilsier det.

§ 3. I saker om impotens eller om konsensusdefekt som følge av sinnssykdom eller anomali av psykisk natur må dommeren gjøre bruk av bistand fra en eller flere sakkyndige med mindre det opplagt viser seg til ingen nytte ut fra omstendighetene; i øvrige saker må forskriften i kan. 1574 overholdes.

§ 4. I den utstrekning det under saksforberedelsen dukker opp meget sannsynlig tvil om ikke-påfølgende fullbyrdelse av ekteskapet, kan retten etter at partene er hørt, suspendere nullitetssaken, komplettere forberedelsen for å oppnå dispensasjon fra befestet ekteskap og til sist oversende aktene til Den apostoliske stol sammen med søknad fra den ene eller begge ektefeller om dispensasjon og med rettens og biskopens votum.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 963).

Art. 4
DOM, SAMT ANGREP PÅ OG FULLBYRDELSE AV DENNE*

* Denne overskrift kom inn ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 964).

Kan. 1679 – En dom som for første gang har erklært et ekteskap for nullitet, blir fullbyrdbar når fristene anordnet av kann. 1630-1633 er utløpt.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 964).

Kan. 1680 – § 1. For en part som mener seg belastet, og likeledes for den påtaleansvarlige og båndforsvareren består muligheten uavkortet til å inngi nullitetskjæremål mot dom eller anke mot den samme dom i samsvar med det som holdes frem i kann. 1619-1640.

§ 2. Når de i gjeldende rett fastsatte frister for anke og for forfølgelse av denne er utløpt, og når de rettslige akter er mottatt av domstol i overordnet instans, oppnevnes det et dommerkollegium, utpekes det en båndforsvarer og varsles partene om at anførsler må fremsettes innen en i forveien fastsatt tidsfrist; er fristen passert og dersom anke opplagt viser seg å være av rent utsettende karakter, må den kollegiale rett ved sitt dekret bekrefte dommen i første instans.

§ 3. Dersom det er åpnet for anke, blir det å prosedere på samme måte som i første instans – idet det som samsvarer, må leses på samsvarende vis.

§ 4. Dersom det på ankenivå blir brakt inn et nytt nullitetspunkt for ekteskapet, kan retten som om det var i første instans, åpne for og dømme om dette.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 964).

Kan. 1681 – Dersom en fullbyrdbar dom er felt, kan forholdet på ethvert tidspunkt bringes inn for domstolen på tredje nivå for ny fremsettelse av saken i samsvar med det som er bestemt i kan. 1644, og da når nye og tungtveiende bevis

eller argumenter er levert innen en peremptorisk frist på 30 dager fra fremsettelsen av angrepet.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 964).

Kan. 1682 – § 1. Etter at en dom som har erklært et ekteskap for nullitet, er blitt fullbyrdbar, kan de parter hvis ekteskap er blitt erklært for juridisk sett null verd, gifte seg på nytt med mindre det forbys ved et forbud tilføyd selve dommen eller fastsatt av stedets ordinarius.

§ 2. Straks en dom også er blitt fullbyrdbar, skal rettsvikaren bekjentgjøre den for stedets ordinarius der ektevigselen ble feiret. Men denne skal sørge for at det så snart som mulig i ekteskaps- og dåpsbøkene blir gjort oppmerksom på den dekreterte ekteskapsnullitet og på eventuelt fastsatte forbud.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 964).

Art. 5
KORTERE EKTESKAPSPROSESS FOR BISKOPEN*

* Denne overskrift kom inn ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 964).

Kan. 1683 – Det tilkommer diøcesanbiskopen selv å dømme i ekteskapsnullitetssaker ved en kortere prosess i den utstrekning:

1° begjæringen fremsettes av begge ektefeller eller av den ene av dem med den andres samtykke;

2° saklige og personrelaterte omstendigheter, støttet ved vitner og dokumentasjon som ikke fordrer en mer nøyaktig granskning eller etterforskning, tilskynder det og gjør nulliteten manifest.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 964-965).

Kan. 1684 – Prosesskriftet der den kortere prosess innledes, skal utenom det som regnes opp i kan. 1504:

1° kortfattet, fullstendig og tydelig gjøre rede for de faktiske saksforhold som

begjæringen støtter seg på;

2° angi de bevis som straks av dommeren kan opptas;

3° fremlegge i et vedlegg de dokumenter som begjæringen støtter seg på.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 965).

Kan. 1685 – Ved det samme dekret som rettsvikaren bestemmer formuleringen av tvilsspørsmålet, må han etter at saksforbereder og bisitter er utnevnt, stevne til rettsmøte alle som skal være til stede ved dette, og som i henhold til kan. 1686 ikke får avholdes senere enn 30 dager etter stevningen.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 965).

Kan. 1686 – For så vidt som det lar seg gjøre, opptar saksforberederen bevisene under ett rettsmøte og fastsetter en frist på 15 dager til å fremlegge anførsler for ekteskapsbåndet og sluttinnlegg for partene dersom slike sluttinnlegg vil forefinnes.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 965).

Kan. 1687 – § 1. Når diøcesanbiskopen har mottatt aktene og etter at han har rådført seg med saksforberederen og bisitteren og etter å ha overveid båndforsvarerens anførsler og partenes sluttinnlegg dersom slike sluttinnlegg forefinnes, og dersom han når frem til moralsk sikkerhet om ekteskapets nullitet, må han felle dom. Ellers overlater han saken til ordinær behandlingsvei.

§ 2. Dommens fullstendige tekst, med avgjørelsesgrunnene uttrykt, må bekjentgjøres kjappest mulig for partene.

§ 3. Mot biskopens dom gis det ankemulighet til metropolitten eller til Den romerske rota; men dersom dommen er felt av metropolitten selv, gis det ankemulighet til den eldste suffraganen; og mot dom fra en biskop som ikke har en overordnet myndighet nedenfor Den romerske pave, gis det ankemulighet til en biskop som er fast valgt ut av ham selv.

§ 4. Dersom anke opplagt viser seg å være av rent uthalende karakter, må metropolitten eller biskopen omtalt i § 3, eller dekanen ved Den romerske rotas, alt

fra inngangsfasen avvise den ved sitt dekret; men dersom den blir godkjent, overlates saken til ordinær behandlingsvei på det andre nivå.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 965).

Art. 6
RENT DOKUMENTBASERT PROSESS

Kan. 1688 – Når en begjæring fremsatt i samsvar med det som er bestemt i kan. 1676, er mottatt, kan diøcesanbiskopen eller rettsvikaren eller en utpekt dommer – under unnlatelse av de ytre formaliteter ved ordinær prosess, men etter at partene er stevnet og med inntreden av båndforsvareren – ved dom erklære ekteskapet for nullitet; dette gjelder dersom eksistensen av en gyldighetshindring ut fra et dokument som ikke er problematisert av noe motutsagn eller innsigelse, er sikkert på det rene; det gjelder videre dersom en defekt mht. rettmessig form på samme måte er sikkert på det rene, dog utelukkende når det med likedan sikkerhet fremgår at dispensasjon ikke er gitt; og endelig gjelder det dersom en defekt mht. gyldig mandat for en fullmektig på samme måte er sikkert på det rene.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 965-966).

Kan. 1689 – § 1. Mot denne erklæring skal båndforsvareren anke til dommeren i annen instans dersom han klokelig anser det så at det ikke er sikkert enten med feilene omtalt i kan. 1688 eller med defekten mht. dispensasjon; til ham blir aktene å oversende, og det må også skriftlig gjøres oppmerksom på at det handler om en rent dokumentbasert prosess.

§ 2. Retten til å anke for en part som mener seg belastet, består uavkortet.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 966).

Kan. 1690 – Dommeren i den andre instans må – med inntreden av båndforsvareren og etter at partene er hørt – på samme måte som omtalt i kan. 1688 dekretere hvorvidt dommen blir å bekrefte, eller om det i saken heller blir å prosedere i henhold til ordinær rettslig behandlingsvei; i så fall sender han den

tilbake til domstolen i første instans.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 966).

Art. 7
GENERELLE BESTEMMELSER

Kan. 1691 – § 1. I dom må partene påminnes om de moralske eller også de borgerlige forpliktelser som eventuelt påligger dem, den ene så vel overfor den andre som overfor barna, for å bidra til underhold og oppdragelse.

§ 2. Saker for å få erklært ekteskap for nullitet kan ikke tas under behandling ved den muntlige tvisteprosess omtalt i kann. 1656-1670.

§ 3. For øvrig hva angår prosederingsform, må – med mindre sakens natur står i veien for det – kanonene generelt om rettsbehandlinger og om ordinær tvistebehandling anvendes, under overholdelse av de spesielle bestemmelser vedrørende saker om personstand og saker som sikter inn på det offentlige vel.*

* Denne kanon fikk sin nåværende ordlyd ved pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015 (AAS 107 [2015] 966).

KAPITTEL II
SAKER OM SEPARASJON AV EKTEFELLER

Kan. 1692 – § 1. Personlig separasjon av døpte ektefeller kan med mindre noe annet rettmessig er forutsatt for enkelte steder, dekreteres av diøcesanbiskopen ved dekret eller av dommer ved dom i samsvar med det som er bestemt i kanonene som følger.

§ 2. Hvor en kirkelig avgjørelse ikke får borgerlige virkninger eller dersom en borgerlig dom ikke må forventes å være i strid med guddommelig rett, kan biskopen i ektefellenes tilholdsbispedømme etter at de særskilte omstendigheter er overveid, innvilge tillatelse til å henvende seg til borgerlig organ.

§ 3. Også dersom saken dreier seg om de rent borgerlige virkninger av ektevigsel, må dommeren under overholdelse av forskriften i § 2 anstrenge seg for at saken like

fra begynnelsen bringes inn for borgerlig organ.

Kan. 1693 – § 1. Med mindre en part eller den påtaleansvarlige begjærer ordinær tvisteprosess, gjøres det bruk av muntlig tvisteprosess.

§ 2. Dersom det er gjort bruk av ordinær tvisteprosess og anke fremsettes, må domstolen på annet nivå prosedere i samsvar med det som er bestemt i kan. 1682, § 2, [kan. 1680, § 2] under overholdelse av det som ellers skal overholdes.*

* Til den nå antagelig korrekte henvisning i hakeparentes [], jf. pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015.

Kan. 1694 – Hva angår en domstols kompetanse, må forskriftene i kan. 1673 [kan. 1672] overholdes.*

* Til den nå antagelig korrekte henvisning i hakeparentes [], jf. pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015.

Kan. 1695 – Før dommeren aksepterer en sak og i den utstrekning han øyner håp om en god utgang, må han gjøre bruk av pastorale midler for at ektefellene kan samstemmes og beveges til å gjenopprette det ekteskapelige samliv.

Kan. 1696 – Saker om separasjon av ektefeller sikter inn også på det offentlige vel; derfor skal den påtaleansvarlige alltid være med ved disse saker i samsvar med det som er bestemt i kan. 1433.

KAPITTEL III
PROSESS FOR Å FÅ DISPENSASJON FRA BEFESTET, MEN IKKE FULLBYRDET EKTESKAP

Kan. 1697 – Alene ektefellene eller den ene av dem – ja, selv mot den andres vilje – har rett til å søke om nådebevilling med dispensasjon fra et befestet, men ikke fullbyrdet ekteskap.

Kan. 1698 – § 1. Kun Den apostoliske stol behandler det faktiske forhold mht.

ikke-fullbyrdelse av ekteskapet og eksistensen av en berettiget grunn til å innvilge dispensasjon.

§ 2. Men dispensasjonen innvilges kun av Den romerske pave.

Kan. 1699 – § 1. Kompetent til å ta imot et prosesskrift der det søkes om dispensasjon, er diøcesanbiskopen for søkerens bopel eller midlertidige bopel, og dersom grunnlag for anmodningen er på det rene, skal han anordne den forberedende del av rettergangen.

§ 2. Dersom det fremsatte tilfelle har spesielle vanskeligheter av juridisk eller moralsk art, må diøcesanbiskopen dog først konsultere Den apostoliske stol.

§ 3. Mot dekret der biskopen avviser prosesskriftet, står det åpent for klage til Den apostoliske stol.

Kan. 1700 – § 1. Idet forskriften i kan. 1681 [kan. 1678, § 4] dog står fast, må biskopen overdra den forberedende del av disse retterganger – fast eller i enkelttilfeller – til sin eller et annet bispedømmes domstol eller til en skikket prest.*

* Til den nå antagelig korrekte henvisning i hakeparentes [], jf. pave Frans' apostoliske skrivelse MP *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15. august 2015.

§ 2. Dersom et forhold eventuelt er innledet med rettslig begjæring for å få erklært samme ekteskap for nullitet, må forberedelsen overdras til vedkommende domstol.

Kan. 1701 – § 1. I disse retterganger skal alltid båndforsvareren intervenere.

§ 2. Det åpnes ikke for rettshjelper, men på grunn av et tilfelles vanskelighet kan biskopen tillate at søkeren eller saksøkt part gis hjelp ved bistand fra en rettskyndig.

Kan. 1702 – Under forberedelsen forhøres begge ektefeller og for så vidt som det lar seg gjøre, må kanonene om bevisopptak ved ordinær tvistebehandling og ved ekteskapsnullitetssaker overholdes – dog utelukkende når de lar seg harmonisere med disse rettergangers egenart.

Kan. 1703 – § 1. Det foretas ikke utleggelse av aktene; dersom dommeren dog innser at bevisene som er ført frem, vil påføre den søkende parts søknad eller den saksøkte parts innsigelse en alvorlig hemning, må han likevel etter klok gjennomtenkning åpne dem for den part i hvis interesse det er.

§ 2. Etter påstand fra part kan dommeren forevise et levert dokument eller et mottatt vitnesbyrd og forhåndsbestemme en tid til å fremlegge følgeslutninger derav.

Kan. 1704 – § 1. Når forberedelse er gjennomført, bringer saksforberederen alle akter sammen med en dertil egnet betenkning til biskopen som avgir votum om sannheten i saksforholdet, så vel vedrørende ufullbyrdelsens faktisitet som vedrørende berettiget grunn til å dispensere og det hensiktsmessige ved nådebevilling.

§ 2. Dersom den forberedende del av rettergangen er overdratt til en annen domstol i samsvar med det som er bestemt i kan. 1700, utarbeides anførsler for båndet ved dette verneting, men votumet omtalt i § 1 hører under den overdragende biskop; til ham må saksforberederen samtidig med aktene levere en dertil egnet betenkning.

Kan. 1705 – § 1. Biskopen oversender alle akter sammen med sitt votum og båndforsvarerens anførsler til Den apostoliske stol.

§ 2. Dersom det etter Den apostoliske stols vurdering kreves supplering av forberedelsen, vil det bli tilkjennegitt for biskopen med angivelse av elementene vedrørende det i forberedelsen som blir å komplettere.

§ 3. Dersom Den apostoliske stol har reskriptert at ikke-fullbyrdelse av det som er ført frem, ikke er på det rene, da kan en rettskyndig som omtalt i kan. 1701, § 2 ved domstolens sete få innsyn i prosessaktene, men ikke i biskopens votum, for å overveie om det kan fremføres et eller annet tungtveiende for å fremsette søknaden på nytt.

Kan. 1706 – Reskript om dispensasjon oversendes fra Den apostoliske stol til biskopen; og han bekjentgjør reskriptet for partene og dertil videreformidler han det så snart som mulig til sognepresten, så vel på stedet for stiftelsen av ekteskapet som for mottagelsen av dåp, for at det i ekteskaps- og dåpsbøkene skal gjøres

oppmerksom på den innvilgede dispensasjon.

KAPITTEL IV
PROSESS MHT. EKTEFELLES FORMODEDE DØD

Kan. 1707 – § 1. I den utstrekning en ektefelles død ikke kan godtgjøres ved autentisk kirkelig eller borgerlig dokument, regnes ikke den andre ektefelle som løst fra ekteskapsbåndet med mindre det forut er avgitt erklæring fra diøcesanbiskopen om formodet død.

§ 2. Erklæringen omtalt i § 1 kan diøcesanbiskopen bare gyldig avgi dersom han når hensiktsmessige etterforskningsskritt er gjennomført, og ut fra forklaringer fra vitner, ut fra noe som ryktes eller ut fra indisier får moralsk sikkerhet for ektefellens bortgang. Alene ektefellens fravær – selv gjennom lang tid – er ikke tilstrekkelig.

§ 3. I usikre eller innviklede tilfeller må biskopen konsultere Den apostoliske stol.

AVSNITT II
SAKER FOR Å FÅ ERKLÆR GEISTLIG ORDINASJON FOR NULLITET

Kan. 1708 – Rett til å anklage gyldigheten av geistlig ordinasjon har så vel klerikeren selv som den ordinarius som han står under eller i hvis bispedømme han er ordinert.

Kan. 1709 – § 1. Prosesskriftet skal sendes til kompetent kongregasjon som dekreterer hvorvidt saken blir å behandle av selve kongregasjonen i Den romerske kurie eller av en domstol utpekt av denne.

§ 2. Etter at prosesskriftet er sendt, forbys klerikeren ut fra selve den gjeldende rett å utøve noe i medhold av sine ordinasjoner.

Kan. 1710 – Dersom kongregasjonen overlater saken til en domstol, må med

mindre sakens natur står i veien for det, kanonene generelt om rettsbehandlinger og om ordinær tvistebehandling overholdes – dog så at forskriftene i dette avsnitt står urokket.

Kan. 1711 – I disse saker har båndforsvareren de samme retter og det påligger ham de samme plikter som ektebåndforsvareren.

Kan. 1712 – Etter den annen dom som har bekreftet den geistlige ordinasjons nullitet, taper klerikeren alle klerikerstandens særegne rettigheter og befris fra alle forpliktelser.

AVSNITT III
MÅTER FOR Å UNNGÅ RETTSBEHANDLING

Kan. 1713 – For å unngå rettslige tvister vil man på nyttig vis kunne gjøre bruk av forlik eller forsoning, eller en kontrovers kan overdras til avgjørelse ved en eller flere skjønnsdommere.

Kan. 1714 – For forlik, voldgiftsavgjørelse og skjønnsprosess må bestemmelser valgt ut av partene eller dersom partene ikke har valgt ut slike, lov utstedt av bispekonferansen dersom det foreligger, eller gjeldende borgerlig lov på stedet der avtalen inngås, overholdes.

Kan. 1715 – § 1. Forlik eller voldgiftsavgjørelse kan ikke gyldig komme i stand vedrørende det som berører det offentlige vel, og annet som partene ikke fritt kan disponerer over.

§ 2. Dersom det handler om timelige kirkelige verdier, må i den utstrekning materien fordrer det, de ytre formaliteter som er fastsatt i gjeldende rett for avhendelse av kirkelige ting, overholdes.

Kan. 1716 – § 1. Dersom borgerlig lov ikke tilkjenner en skjønnsdom juridisk kraft med mindre den bekreftes av en dommer, trenger en skjønnsdom i en kirkelig

kontrovers for at den skal ha juridisk kraft i kanonisk sammenheng, bekreftelse fra stedets kirkelige dommer der den er truffet.

§ 2. Men dersom borgerlig lov åpner for angrep på skjønnsdom hos borgerlig dommer, kan det samme angrep i kanonisk sammenheng fremsettes hos den kirkelige dommer som på første nivå er kompetent til å dømme i kontroversen.

DEL IV
STRAFFEPROSESS

KAPITTEL I
FORUTGÅENDE ETTERFORSKNING

Kan. 1717 – § 1. I den utstrekning ordinarius får en opplysning – med i det minste en gehalt av sannhet – om en forbrytelse, må han personlig eller gjennom en annen skikket person forsiktig undersøke vedrørende de faktiske forhold og omstendigheter og vedrørende tilregnbarhet, med mindre denne undersøkelse synes fullstendig overflødig.

§ 2. En må sikre seg at ikke noens gode navn kommer i fare på grunn av denne etterforskning.

§ 3. Den som utfører etterforskningen, har de samme former for myndighet og forpliktelser som en forhørsdommer under rettergang; og dersom det senere igangsettes rettslig prosess, kan han likeledes ikke handle som dommer under denne.

Kan. 1718 – § 1. Når tilstrekkelig med elementer ser ut til å være innsamlet, dekreterer ordinarius:

1° om det kan igangsettes rettergang for å ilegge eller erklære at straff består;

2° om det under hensyntagen til kan. 1341 er å anbefale;

3° hvorvidt rettslig prosess blir å anvende eller det blir – med mindre lov forbyr det – å prosedere utenomrettslig ved dekret.

§ 2. Ordinarius må tilbakekalle eller endre dekretet omtalt i § 1 i den utstrekning noe annet for ham ut fra nye elementer ser ut til å burde dekreteres.

§ 3. Ved utstedelse av dekretene omtalt i §§ 1 og 2 må ordinarius dersom han betrakter det som klokt, høre på to dommere eller andre juridisk sakkyndige.

§ 4. Før ordinarius dekreterer i samsvar med det som er bestemt i § 1, bør han ha tatt i betraktning om det for å unngå en rettsbehandling til ingen nytte er å anbefale at han selv eller etterforskeren med partenes samtykke løser spørsmålet om skadene ut fra hva som er godt og rimelig.

Kan. 1719 – Etterforskningsaktene og dekretene fra ordinarius som gjør at

etterforskningen igangsettes eller avsluttes, samt alt det som gikk forut for etterforskningen, må dersom det ikke er nødvendig for straffeprosessen, forvares i kuriens hemmelige arkiv.

KAPITTEL II
RETTERGANGENS FREMDRIFT

Kan. 1720 – Dersom ordinarius betrakter det så at det blir å prosedere utenomrettslig ved dekret:

1° må han tilkjennegi anklagen og bevisene for gjerningspersonen som gis mulighet til å forsvare seg, med mindre gjerningspersonen etter rettelig å være innkalt har forsømt å innfinne seg;

2° må han sammen med to bisittere meget nøye overveie alle bevis og argumenter;

3° dersom forbrytelsen er sikkert på det rene og muligheten til å reise kriminalsøksmål ikke er utslokket, må han etter å ha lagt frem en i det minste kortfattet begrunnelse i juridisk henseende og vedrørende det faktiske forhold utstede dekret i samsvar med det som er bestemt i kann. 1342-1350.

Kan. 1721 – § 1. Dersom ordinarius har dekretert at rettslig straffeprosess blir å igangsettes, overlater han etterforskningsaktene til den påtaleansvarlige som fremlegger et anklageprosesskrift for en dommer i samsvar med det som er bestemt i kann. 1502 og 1504.

§ 2. For en overordnet domstol opptrer den påtaleansvarlige som saksøkende part som er oppnevnt ved vedkommende domstol.

Kan. 1722 – For å forebygge anstøt, for å beskytte vitners frihet og for å verge at rettferdigheten får gå sin gang, kan ordinarius etter å ha hørt den påtaleansvarlige og selve den stevnede som er anklaget, på ethvert stadium under rettergangen holde den anklagede unna den geistlige tjeneste eller et kirkelig embete eller oppdrag, pålegge eller unnsi ham tilhold på et sted eller territorium eller også forby ham offentlig deltagelse i den hellige Eukaristi; alt dette blir å kalle tilbake etter at grunnen er bortfalt, og det tar slutt ut fra selve den gjeldende rett når straffeprosessen er bortfalt.

Kan. 1723 – § 1. Når dommeren stevner gjerningspersonen, skal han innby ham til innen en av dommeren selv forhåndsbestemt frist å oppnevne en advokat for seg i samsvar med det som er bestemt i kan. 1481, § 1.

§ 2. Dersom gjerningspersonen ikke har sørget for det, utnevner dommeren selv før stridsåpningen en advokat som forblir i oppdraget så lenge gjerningspersonen ikke har oppnevnt en advokat for seg.

Kan. 1724 – § 1. På ethvert nivå av rettsbehandlingen kan det av den påtaleansvarlige gis avkall på den instansinterne saksgang etter mandat fra eller med samtykke av den ordinarius etter hvis overlegning rettergangen er igangsatt.

§ 2. Avkall skal aksepteres av gjerningspersonen for å bli gyldig med mindre han selv er erklært å være fraværende fra rettsbehandlingen.

Kan. 1725 – Under diskusjonen av saken – det være seg skriftlig eller muntlig – har den anklagede alltid rett til selv eller ved hans advokat eller prosessfullmektig å ytre seg som sistemann, skriftlig eller muntlig.

Kan. 1726 – På ethvert nivå og stadium i strafferettsbehandling skal dommeren dersom det opplagt er på det rene at forbrytelsen ikke er begått av gjerningspersonen, erklære dette ved dom og frikjenne ham, og også dersom det er på det rene at muligheten til å reise kriminalsøksmål er utslokket.

Kan. 1727 – § 1. Gjerningspersonen kan fremsette anke også dersom dommen bare har latt ham gå fri fordi straffen var fakultativ eller fordi dommeren brukte myndigheten omtalt i kann. 1344 og 1345.

§ 2. Den påtaleansvarlige kan anke i den utstrekning han betrakter det så at det ikke er sørget tilstrekkelig for reparasjon av det anstøtelige eller gjenreisning av rettferdighet.

Kan. 1728 – § 1. Idet forskriftene i kanonene i dette avsnitt dog står urokket, blir ved strafferettsbehandling kanonene generelt om rettsbehandlinger og om ordinær rettsbehandling ved tvist å anvende med mindre sakens natur står i veien for det, under overholdelse av de spesielle bestemmelser om saker som sikter inn på det

offentlige vel.

§ 2. Det påligger ikke en anklaget å tilstå en forbrytelse, og han kan selv heller ikke tas i ed.

KAPITTEL III
SØKSMÅL FOR Å FÅ SKADER REPARERT

Kan. 1729 – § 1. En skadelidt part kan under selve strafferettsbehandlingen fremføre et tvistesøksmål for å få skader forvoldt ham ved forbrytelsen reparert i samsvar med det som er bestemt i kan. 1596.

§ 2. Den skadelidte part omtalt i § 1 gis ikke mer adgang til inntreden dersom det ikke har skjedd på strafferettsbehandlingens første nivå.

§ 3. Anke i sak om skader må skje i samsvar med det som er bestemt i kann. 1628-1640, også dersom anke i strafferettsbehandlingen ikke lar seg gjøre; dersom anke om begge forhold fremsettes – selv når det skjer fra forskjellige parter –, må det foretas en felles ankerettsbehandling, dog så at forskriften i kan. 1730 står urokket.

Kan. 1730 – § 1. For å unngå for store forsinkelser med strafferettsbehandlingen kan dommeren utsette skaderettsbehandlingen til han har fått felt definitiv dom under strafferettsbehandlingen.

§ 2. En dommer som har handlet slik, skal etter at han har felt dom under strafferettsbehandlingen, behandle skadene, ja, selv dersom strafferettsbehandlingen som følge av fremsatt angrep på dommen ennå pågår eller gjerningspersonen ble frikjent ut fra en grunn som ikke tar bort forpliktelsen til å reparere skader.

Kan. 1731 – Dom felt under strafferettsbehandling – ja, selv dersom den er blitt rettskraftig – skaper på ingen måte rettsstilling i forhold til skadelidt part med mindre denne har intervenert i samsvar med det som er bestemt i kan. 1729.

DEL V
PROSEDERINGSFORM VED FORVALTNINGSMESSIGE KLAGER OG NÅR SOGNEPRESTER AVSKJEDIGES ELLER FORFLYTTES

SEKSJON I
KLAGE MOT ADMINISTRATIVE DEKRETER

Kan. 1732 – Det som i kanonene i denne seksjon fastsettes om dekreter, blir å anvende på alle administrative enkelthandlinger som gis utenomrettslig i det ytre rom unntatt de som fattes av Den romerske pave selv eller av et økumenisk konsil selv.

Kan. 1733 – § 1. I den utstrekning en holder seg for belastet av et dekret, er det sterkt å ønske at tvist mellom ham og dekretets opphavsmann unngås og at det i samråd blir sørget for å søke en rimelig løsning mellom dem idet det eventuelt også blir gjort bruk av personer med tyngde til å formidle og til å sette seg inn i saksforholdet, slik at en kontrovers kan bli forebygd eller løst ad en dertil skikket vei.

§ 2. Bispekonferansen kan fastsette at det i hvert bispedømme etableres et visst embete eller fast råd hvis oppdrag vil være i overensstemmelse med bestemmelser som fastsettes av konferansen selv, å søke og trekke frem rimelige løsninger; men dersom konferansen ikke har befalt det, kan biskopen på samme måte etablere et råd eller embete.

§ 3. Embetet eller rådet omtalt i § 2 må hovedsakelig da yte sitt beste når det er bedt om tilbakekallelse av et dekret i samsvar med det som er bestemt i kan. 1734, og fristene til å klage ikke er utløpt; dersom det er fremsatt klage mot et dekret, må selve den superior som prøver klagen, oppmuntre den klagende og dekretets opphavsmann til, og da i den utstrekning han øyner håp om en god utgang, å søke løsninger på den måte.

Kan. 1734 – § 1. Før en kan fremsette en klage, skal vedkommende fra dekretets opphavsmann skriftlig be om dets tilbakekallelse eller forbedring; ved selve det at

bønn er fremsatt, forstås det også å være bedt om suspensjon av iverksettelsen av dekretet.

§ 2. Bønnen skal skje innen en peremptorisk frist i betydning nyttefrist på ti dager fra rettmessig forkynnelse av dekretet.

§ 3. Bestemmelsene i §§ 1 og 2 gjelder ikke:

1° for å fremsette klage til biskop mot dekreter utstedt av myndigheter som står under ham;

2° for å fremsette klage mot et dekret der en hierarkisk klage avgjøres, med mindre avgjørelsen er fattet av biskopen;

3° for å fremsette klager i samsvar med det som er bestemt i kann. 57 og 1735.

Kan. 1735 – Dersom dekretets opphavsmann innen 30 dager fra bønnen omtalt i kan. 1734 er nådd frem til ham, har forkynt et nytt dekret for vedkommende der han enten forbedrer det første eller dekreterer at bønnen blir å avvise, da gjelder følgende: fristene for å klage løper fra forkynnelsen av det nye dekret; men dersom han ikke dekreterer noe innen 30 dager, da gjelder følgende: fristene løper fra den 30. dag.

Kan. 1736 – § 1. I de materier der en hierarkisk klage suspenderer iverksettelsen av et dekret, har bønnen omtalt i kan. 1734 samme virkning.

§ 2. Med mindre dekretets opphavsmann innen ti dager fra bønnen omtalt i kan. 1734 nådde frem til ham, har dekretert at iverksettelsen må utsettes, kan det i øvrige tilfeller midlertidig bes om suspensjon fra hierarkisk superior for dekretets opphavsmann; han kan bare av tungtveiende grunner dekretere dette, og idet det alltid må sikres at sjelenes frelse ikke pådrar seg skade.

§ 3. Etter at iverksettelsen av et dekret er suspendert i samsvar med det som er bestemt i § 2, og dersom det senere er blitt fremsatt en klage, må i samsvar med det som er bestemt i kan. 1737, § 3, den som skal prøve klagen, dekretere hvorvidt suspensjonen bekreftes eller tilbakekalles.

§ 4. Dersom ingen klage blir fremsatt mot dekretet innen fastsatt frist, bortfaller av seg selv suspensjonen av iverksettelsen som har virket midlertidig i samsvar med det som er bestemt i § 1 eller § 2.

Kan. 1737 – § 1. Den som besværer seg over at han er belastet av et dekret, kan ut fra en hvilken som helst berettiget avvisningsgrunn klage til den hierarkiske superior for den som har utstedt dekretet; klagen kan fremsettes overfor selve opphavsmannen for dekretet som straks skal oversende den til kompetent hierarkisk superior.

§ 2. Klagen blir å fremsette innen en peremptorisk frist på 15 nyttedager som i tilfellene omtalt i kan. 1734, § 3, løper fra dagen da dekretet ble forkynt, men i øvrige tilfeller løper i samsvar med det som er bestemt i kan. 1735.

§ 3. Også i tilfeller der klage ikke ut fra selve den gjeldende rett suspenderer iverksettelsen av dekretet og suspensjon heller ikke er dekretert i samsvar med det som er bestemt i kan. 1736, § 2, kan likevel superior av en tungtveiende grunn befale at iverksettelsen suspenderes idet det dog må sikres at sjelenes frelse ikke pådrar seg skade.

Kan. 1738 – Den klagende har alltid rett til å anvende advokat eller prosessfullmektig, men så at forsinkelser til ingen nytte må unngås; ja, t.o.m. må rettshjelper oppnevnes i embets medfør dersom klageren mangler rettshjelp og superior betrakter det som nødvendig; likevel kan superior alltid befale at klageren selv innfinner seg for å bli stilt spørsmål.

Kan. 1739 – Den superior som prøver en klage, har ettersom situasjonen tilsier det, ikke alene lov til å bekrefte eller erklære et dekret for ugyldig, men også til å omstøte eller tilbakekalle det, eller dersom det for superior synes å være mer å anbefale, til å forbedre, utskifte eller tilsidesette det.

SEKSJON II
PROSEDYRE NÅR SOGNEPRESTER AVSKJEDIGES ELLER FORFLYTTES

KAPITTEL I
FREMGANGSMÅTE VED AVSKJEDIGELSE AV SOGNEPRESTER

Kan. 1740 – Når tjenesten til en sogneprest av en eller annen grunn – også utenom ved alvorlig skyld fra hans side – innebærer skade eller i det minste er resultatløs, kan han av diøcesanbiskopen avskjediges fra sognet.

Kan. 1741 – Det er særlig ut fra disse grunner at sognepresten rettmessig kan avskjediges fra sitt sogn:

1° handlemåte som påfører det kirkelige fellesskap alvorlig skade eller forstyrrelse;

2° udugelighet eller kronisk sykdom på sinn eller kropp som gjør sognepresten ute av stand til å utføre sitt oppdrag på nyttig vis;

3° tap av den gode anseelse hos rettskafne sognebarn med tyngde, eller aversjon mot sognepresten som ikke kan forventes snart å ville slutte;

4° alvorlig forsømmelse eller krenkelse av sogneoppgavene som varer ved, også etter advarsel;

5° dårlig forvaltning av timelige ting til alvorlig skade for Kirken og i den utstrekning noe annet botemiddel ikke kan anvendes på dette onde.

Kan. 1742 – § 1. Dersom det ut fra den gjennomførte forberedende del av prosedyren er på det rene at en grunn omtalt i kan. 1740 er til stede, må biskopen diskutere forholdet med to sogneprester valgt ut fra en gruppe fast etablert for dette av presterådet etter forslag fra biskopen; dersom han derav betrakter det så at det vil komme til å bli avskjedigelse, må han faderlig anbefale sognepresten at han – for gyldighet med grunner og argumenter angitt – innen et tidsrom på 15 dager frasier seg sognet.

§ 2. For sogneprester som er medlemmer av ordensinstitutt eller selskap for apostolisk liv, må forskriften i kan. 682, § 2, overholdes.

Kan. 1743 – Frasigelse fra sogneprestens side kan gjøres ikke alene kort og godt, men også betinget, dog utelukkende når dette av biskopen rettmessig kan aksepteres

og i virkeligheten blir akseptert.

Kan. 1744 – § 1. Dersom sognepresten ikke innenfor de i forveien fastsatte dager har svart, må biskopen gjenta innbydelsen idet han forlenger nyttetidsfristen til å svare.

§ 2. Dersom det for biskopen er på det rene at sognepresten har mottatt den andre innbydelse, men ikke har svart selv om han ikke har vært tilbakeholdt av noen hindring, eller dersom sognepresten avviser frasigelse uten noen anførte avvisningsgrunner, utsteder biskopen avskjedigelsesdekret.

Kan. 1745 – Men dersom sognepresten bestrider den tilføyde grunn og begrunnelsene for denne, og dersom de av ham påberopte avvisningsgrunner for biskopen synes utilstrekkelig, må han – for gyldighet – handle slik:

1° han innbyr sognepresten til etter at han har sett på aktene, å sammenfatte sine motforestillinger i en skriftlig betenkning, ja, t.o.m. til å levere motbevis dersom han har slike;

2° deretter og etter at den forberedende del av prosedyren er fullført dersom situasjonen skulle gjøre det aktuelt, overveier han forholdet sammen med sogneprestene omtalt i kan. 1742, § 1, med mindre andre blir å utpeke fordi det er umulig for dem;

3° og til sist fastsetter han hvorvidt sognepresten blir å avskjedige eller ei, og han utsteder straks etter dekret om dette.

Kan. 1746 – Når sognepresten er avskjediget, må biskopen sørge for enten tilvisning av et annet embete dersom han er skikket til det, eller en pensjon ettersom situasjonen tilsier og omstendighetene tillater.

Kan. 1747 – § 1. En avskjediget sogneprest skal avstå fra å utøve sogneprestoppdraget, så snart som mulig forlate prestegården tom og overlevere alt som tilhører sognet, til den som biskopen har overdratt sognet til.

§ 2. Men dersom det handler om en syk sogneprest som ikke uten besvær kan forflyttes over fra prestgården til en annen bolig, bør biskopen overlate den til hans også eksklusive bruk så lenge dette behov varer.

§ 3. Mens det pågår behandling av klage mot avskjedigelsen, kan biskopen ikke

utnevne en ny sogneprest, men han bør midlertidig treffe tiltak ved en sogneadministrator.

KAPITTEL II
FREMGANGSMÅTE VED FORFLYTNING AV SOGNEPRESTER

Kan. 1748 – Dersom det beste for sjelene eller Kirkens behov eller nytte fordrer at en sogneprest forflyttes fra sitt sogn som han på nyttig vis styrer, til et annet sogn eller til et annet embete, må biskopen skriftlig foreslå denne forflytning for ham og anbefale ham å samtykke av kjærlighet til Gud og sjelene.

Kan. 1749 – Dersom sognepresten ikke har som intensjon å være lydhør overfor biskopens råd og anbefaling, må han skriftlig gjøre rede for begrunnelsen.

Kan. 1750 – Dersom det ikke er levert en begrunnelse som står i veien for det og biskopen vurderer det slik at han ikke bør gå tilbake på forslaget, må han sammen med to sogneprester valgt ut i samsvar med det som er bestemt i kan. 1742, § 1, overveie den begrunnelse som taler til gunst for og den som står i veien for forflytning; dersom han derav betrakter det så at forflytning bør gjennomføres, må han faderlig gjenta formaningen til sognepresten.

Kan. 1751 – § 1. Dersom ennå når disse ting er gjennomført, både sognepresten vegrer seg og biskopen holder på at forflytningen må skje, utsteder han et forflytningsdekret der han fastsetter at sognet vil bli vakant etter at en forhåndsbestemt tid er utløpt.

§ 2. Er denne tid passert uutnyttet, erklærer han sognet for vakant.

Kan. 1752 – I forflytningssaker må forskriftene i kanon 1747 anvendes, under overholdelse av kanonisk rimelighet og idet en har sjelenes frelse for øye som i Kirken alltid skal være den øverste lov.

INNHOLDSFORTEGNELSE

		Side
Pave Johannes Paul IIs apostoliske konstitusjon «Sacrae disciplinae leges», 25. Januar 1983 …….		V
Forord ……..		XV

DEN KANONISKE LOVBOK

BOK I
GENERELLE BESTEMMELSER

		Kann.	Side
Avsnitt I –	KIRKELIGE LOVER ……...	(7-22)	2
Avsnitt II –	SEDVANE …….	(23-28)	5
Avsnitt III –	GENERALDEKRETER OG INSTRUKSJONER …..	(29-34)	6
Avsnitt IV –	ADMINISTRATIVE ENKELTHANDLINGER ……	(35-93)	8
Kapittel I –	Fellesbestemmelser ……	(35-47)	8
Kapittel II –	Enkeltdekreter og enkeltpåbud ……..	(48-58)	10
Kapittel III –	Reskripter ……	(59-75)	12
Kapittel IV –	Privilegier ……	(76-84)	15
Kapittel V –	Dispensasjoner ……	(85-93)	15
Avsnitt V –	STATUTTER OG FORRETNINGSORDENER …….	(94-95)	18
Avsnitt VI –	FYSISKE OG JURIDISKE PERSONER …….	(96-123)	19
Kapittel I –	Fysiske personers kanoniske stilling …..	(96-112)	19
Kapittel II –	Juridiske personer ……...	(113-123)	23
Avsnitt VII –	JURIDISKE HANDLINGER ……...	(124-128)	26
Avsnitt VIII –	STYRINGSMYNDIGHET …….	(129-144)	27

Avsnitt IX –	KIRKELIGE EMBETER ……	(145-196)	32
Kapittel I –	Tildeling av kirkelig embete ……	(146-183)	32
Art. 1 –	Fri meddelelse ……..……	(157)	34
Art. 2 –	Presentasjon ……	(158-163)	34
Art. 3 –	Valg ……	(164-179)	35
Art. 4 –	Postulering ……..……	(180-183)	39
Kapittel II –	Tap av kirkelig embete ……	(184-196)	40
Art. 1 –	Frasigelse ……	(187-189)	41
Art. 2 –	Forflytning ……..	(190-191)	42
Art. 3 –	Avskjedigelse ……..	(192-195)	42
Art. 4 –	Avsettelse ……	(196)	43
Avsnitt X –	HEVD OG FORELDELSE …….	(197-199)	44
Avsnitt XI –	TIDSBEREGNING……	(200-203)	44

BOK II
GUDS FOLK

DEL I
DE KRISTUSTROENDE

		Kann.	Side
Avsnitt I –	ALLE KRISTUSTROENDES FORPLIKTELSER OG RETTIGHETER……..…	(208-223)	47
Avsnitt II –	DE LEGE KRISTUSTROENDES FORPLIKTELSER OG RETTIGHETER…….	(224-231)	50
Avsnitt III –	DE GEISTLIGE TJENERE ELLER KLERIKERNE…	(232-293)	52
Kapittel I –	Opplæring av klerikerne ……..	(232-264)	52
Kapittel II –	Klerikernes innrullering eller inkardinasjon……	(265-272)	60
Kapittel III –	Klerikernes forpliktelser og rettigheter …	(273-289)	63
Kapittel IV –	Tap av klerikerstatus ……	(290-293)	67
Avsnitt IV –	PERSONALPRELATURER ……	(294-297)	68
Avsnitt V –	FORENINGER AV KRISTUSTROENDE……	(298-329)	69
Kapittel I –	Fellesbestemmelser……..	(298-311)	69

Kapittel II –	Offentlige foreninger av kristustroende….	(312-320)	72
Kapittel III –	Private foreninger av kristustroende……..	(321-326)	74
Kapittel IV –	Spesialbestemmelser for legmannsforeninger…….	(327-329)	76

DEL II
KIRKENS HIERARKISKE OPPBYGNING

		Kann.	Side
Seksjon I: KIRKENS ØVERSTE MYNDIGHET ……		(330-367)	77
Kapittel I –	Den romerske pave og bispekollegiet ….	(330-341)	77
Art. 1 –	Den romerske pave …….	(331-335)	77
Art. 2 –	Bispekollegiet …….	(336-341)	78
Kapittel II –	Bispesynoden ……...	(342-348)	80
Kapittel III –	Den hellige romerske kirkes kardinaler…	(349-359)	82
Kapittel IV –	Den romerske kurie …….	(360-361)	85
Kapittel V –	Den romerske paves sendemenn ……..	(362-367)	86
Seksjon II: PARTIKULARKIRKENE OG DERES GRUPPERINGER .		(368-372)	88
Avsnitt I –	PARTIKULARKIRKENE OG DEN ETABLERTE MYNDIGHET I DISSE ……	(368-430)	88
Kapittel I –	Partikularkirkene ……	(368-374)	88
Kapittel II –	Biskopene ……...	(375-411)	89
Art. 1 –	Generelt om biskoper ……	(375-380)	89
Art. 2 –	Diøcesanbiskopene …….	(381-402)	91
Art. 3 –	Koadjutorbiskoper og hjelpebiskoper ……	(403-411)	97
Kapittel III –	Sperret bispesete og vakant bispesete ….	(412-430)	99
Art. 1 –	Sperret bispesete …….	(412-415)	99
Art. 2 –	Vakant bispesete …….	(416-430)	100
Avsnitt II –	PARTIKULARKIRKEGRUPPERINGER ……	(431-459)	103
Kapittel I –	Kirkeprovinser og kirkeregioner …….	(431-434)	103
Kapittel II –	Metropolitter ……..	(435-438)	104
Kapittel III –	Partikularkonsil ……...	(439-446)	105
Kapittel IV –	Bispekonferanser …….	(447-459)	108

		Kann.	Side
Avsnitt III –	DEN INTERNE ORGANISERING AV PARTIKULARKIRKENE	(460-472)	111
Kapittel I –	Diøcesansynode	(460-468)	111
Kapittel II –	Diøcesankurien	(469-494)	113
Art. 1 –	Generalvikarer og biskoppelige vikarer	(475-481)	115
Art. 2 –	Kansler og andre notarer samt arkiv ...	(482-491)	116
Art. 3 –	Finansråd og økonom	(492-494)	119
Kapittel III –	Presteråd og konsultorkollegium	(495-502)	120
Kapittel IV –	Kannikkapitler	(503-510)	122
Kapittel V –	Pastoralråd	(511-514)	124
Kapittel VI –	Sogn, sogneprester og kapellaner	(515-552)	125
Kapittel VII –	Landvikarer	(553-555)	135
Kapittel VIII –	Kirkerektorer og kategorialprester	(556-572)	137
Art. 1 –	Kirkerektorer	(556-563)	137
Art. 2 –	Kategorialprester	(564-572)	138

DEL III
INSTITUTTER FOR GUDVIET LIV OG SELSKAPER FOR APOSTOLISK LIV

		Kann.	Side
Seksjon I: INSTITUTTER FOR GUDVIET LIV		(573-730)	141
Avsnitt I –	FELLESBESTEMMELSER FOR ALLE INSTITUTTER FOR GUDVIET LIV	(573-606)	141
Avsnitt II –	ORDENSINSTITUTTENE	(607-709)	147
Kapittel I –	Ordenshus samt opprettelse og nedleggelse av slike	(608-616)	148
Kapittel II –	Styringen av instituttene	(617-640)	150
Art. 1 –	Superiorene og rådene	(617-630)	150
Art. 2 –	Kapitlene	(631-633)	153
Art. 3 –	De timelige verdier og forvaltningen av disse	(634-640)	154
Kapittel III –	Kandidatopptagelse og medlemsopplæring	(641-661)	156
Art. 1 –	Opptagelse i novisiatet	(641-645)	156
Art. 2 –	Novisiatet og opplæringen av novisene	(646-653)	157
Art. 3 –	Ordensprofess	(654-658)	160

Art. 4 –	Opplæring av ordensfolkene ……..	(659-661)	161
Kapittel IV –	Forpliktelser og rettigheter for instituttene og deres medlemmer ……	(662-672)	162
Kapittel V –	Instituttenes apostolat …….	(673-683)	165
Kapittel VI –	Medlemmers adskillelse fra institutt …..	(684-704)	167
Art. 1 –	Overgang til annet institutt …….	(684-685)	167
Art. 2 –	Uttreden fra institutt ……	(686-693)	168
Art. 3 –	Eksklusjon av medlemmer …….	(694-704)	170
Kapittel VII –	Ordensfolk opphøyet til episkopatet…..…	(705-707)	174
Kapittel VIII –	Konferanser av høyere superiorer ..	(708-709)	175
Avsnitt III –	SEKULARINSTITUTTENE …….	(710-730)	175
Seksjon II:	SELSKAPER FOR APOSTOLISK LIV …….	(731-746)	180

BOK III
KIRKENS LÆREOPPDRAG

		Kann.	Side
Avsnitt I –	TJENESTEN MED GUDS ORD …….	(756-780)	186
Kapittel I –	Preken av Guds ord …….	(762-772)	187
Kapittel II –	Kateketisk opplæring ……..	(773-780)	189
Avsnitt II –	KIRKENS MISJONSVIRKSOMHET…….	(781-792)	191
Avsnitt III –	KATOLSK OPPDRAGELSE ……..	(793-821)	194
Kapittel I –	Skolene ……...……	(796-806)	194
Kapittel II –	Katolske universiteter og andre innretninger for høyere studier ……	(807-814)	197
Kapittel III –	Kirkelige universiteter og fakulteter ……	(815-821)	198
Avsnitt IV –	ULIKE MEDIER OG SPESIELT BØKER ……..	(822-832)	199
Avsnitt V –	TROSBEKJENNELSE ……..	(833)	202

BOK IV
KIRKENS HELLIGGJØRELSESOPPDRAG

DEL I
SAKRAMENTENE

		Kann.	Side
Avsnitt I –	DÅPEN	(849-878)	208
Kapittel I –	Feiring av dåpen	(850-860)	208
Kapittel II –	Forrettende ved dåpen	(861-863)	210
Kapittel III –	Baptisandene.....	(864-871)	211
Kapittel IV –	Faddere	(872-874)	213
Kapittel V –	Bevis på og innføring av meddelt dåp	(875-878)	214
Avsnitt II –	KONFIRMASJONENS SAKRAMENT	(879-896)	215
Kapittel I –	Feiring av konfirmasjonen	(880-881)	215
Kapittel II –	Forrettende ved konfirmasjonen	(882-888)	215
Kapittel III –	Konfirmantene	(889-891)	217
Kapittel IV –	Faddere	(892-893)	217
Kapittel V –	Bevis på og innføring av meddelt konfirmasjon	(894-896)	218
Avsnitt III –	DEN HELLIGE EUKARISTI	(897-958)	218
Kapittel I –	Eukaristifeiring	(899-933)	219
Art. 1 –	Forrettende ved den hellige Eukaristi ..	(900-911)	219
Art. 2 –	Deltagelse ved den hellige Eukaristi	(912-923)	221
Art. 3 –	Riter og seremonier ved eukaristifeiringen	(924-930)	223
Art. 4 –	Tid og sted for feiring av Eukaristien ..	(931-933)	225
Kapittel II –	Oppbevaring av og ærbødighet for den hellige Eukaristi .....….	(934-944)	225
Kapittel III –	Stipend gitt som offergave for feiring av messen ……..…..	(945-958)	227
Avsnitt IV –	BOTENS SAKRAMENT	(959-997)	230
Kapittel I –	Feiring av sakramentet.....	(960-964)	230
Kapittel II –	Forrettende ved botens sakrament.....	(965-986)	232
Kapittel III –	Pønitenten selv	(987-991)	236
Kapittel IV –	Avlater	(992-997)	237
Avsnitt V –	SYKESALVINGENS SAKRAMENT.....	(998-1007)	238
Kapittel I –	Feiring av sakramentet	(999-1002)	238

		Kann.	Side
Kapittel II –	Forrettende ved sykesalvingen ……	(1003)	239
Kapittel III –	De som sykesalvingen meddeles til ……	(1004-1007)	239
Avsnitt VI –	ORDINASJONEN ……	(1008-1054)	240
Kapittel I –	Feiring av og forrettende ved ordinasjonen …….	(1010-1023)	240
Kapittel II –	Ordinandene ……	(1024-1052)	243
Art. 1 –	Krav til ordinandene ……..	(1026-1032)	243
Art. 2 –	Forutsetninger for ordinasjon ……..	(1033-1039)	245
Art. 3 –	Irregulariteter og andre hindringer …..	(1040-1049)	246
Art. 4 –	Påkrevde dokumenter og klarering …	(1050-1052)	249
Kapittel III –	Innføring av og attest om gjennomført ordinasjon ……..	(1053-1054)	250
Avsnitt VII –	EKTESKAPET ……..……..	(1055-1165)	251
Kapittel I –	Pastoral omsorg og det som skal skje før feiring av ektevigsel ……..…	(1063-1072)	252
Kapittel II –	Generelt om gyldighetshindringer…… ..	(1073-1082)	254
Kapittel III –	Spesielle gyldighetshindringer ……...	(1083-1094)	256
Kapittel IV –	Ekteskapelig konsensus ……..	(1095-1107)	259
Kapittel V –	Form ved feiring av ektevigsel …….	(1108-1123)	261
Kapittel VI –	Blandede ekteskap ……...	(1124-1129)	265
Kapittel VII –	Feiring av hemmelig ektevigsel ……..……..	(1130-1133)	267
Kapittel VIII –	Virkninger av ektevigsel ……	(1134-1140)	267
Kapittel IX –	Separasjon av ektefeller …….	(1141-1155)	268
Art. 1 –	Oppløsning av ekteskapsbåndet ……..	(1141-1150)	268
Art. 2 –	Separasjon med bibehold av ekteskapsbåndet …….	(1151-1155)	271
Kapittel X –	Gyldiggjøring av ekteskap ……..	(1156-1165)	272
Art. 1 –	Simpel gyldiggjøring……	(1156-1160)	272
Art. 2 –	Radikal sanering …….	(1161-1165)	273

DEL II
ØVRIGE GUDSTJENSTLIGE HANDLINGER

		Kann.	Side
Avsnitt I –	SAKRAMENTALIENE …….	(1166-1172)	275
Avsnitt II –	TIDEBØNNSLITURGIEN ……..	(1173-1175)	276

		Kann.	Side
Avsnitt III –	KIRKELIG GRAVFERD ……	(1176-1185)	277
Kapittel I –	Feiring av gravferden ……..	(1177-1182)	277
Kapittel II –	De som blir å innvilge eller å nekte kirkelig gravferd ……	(1183-1185)	278
Avsnitt IV –	DYRKELSE AV HELGENER, SAKRALE BILDER OG RELIKVIER ……	(1186-1190)	279
Avsnitt V –	VOTIVLØFE OG ED…….	(1191-1204)	280
Kapittel I –	Votivløfte …….	(1191-1198)	280
Kapittel II –	Ed …….	(1199-1204)	281

DEL III
SAKRALE STEDER OG TIDER

		Kann.	Side
Avsnitt I –	SAKRALE STEDER …….	(1205-1243)	283
Kapittel I –	Kirker ……..	(1214-1222)	284
Kapittel II –	Kapell og private huskapell ……..…..	(1223-1229)	286
Kapittel III –	Helligdommer……..	(1230-1234)	287
Kapittel IV –	Alter…….	(1235-1239)	287
Kapittel V –	Gravplasser …….	(1240-1243)	289
Avsnitt II –	SAKRALE TIDER ……	(1244-1253)	289
Kapittel I –	Festdager …….	(1246-1248)	290
Kapittel II –	Botsdager……..	(1249-1253)	291

BOK V
KIRKENS TIMELIGE VERDIER

		Kann.	Side
Avsnitt I –	ERVERV AV VERDIER ……	(1259-1272)	293
Avsnitt II –	FORVALTNING AV VERDIENE …….	(1273-1289)	295
Avsnitt III –	KONTRAKTER, OG SÆRLIG AVHENDELSE……	(1290-1298)	300
Avsnitt IV –	GENERELT OM FROMME VILJESERKLÆRINGER SAMT OM FROMME STIFTELSER ……	(1299-1310)	302

BOK VI
STRAFFESANKSJONER I KIRKEN

DEL I
GENERELT OM FORBRYTELSER OG STRAFFER

		Kann.	Side
Avsnitt I –	AVSTRAFFELSE FOR FORBRYTELSER GENERELT	(1311-1312)	306
Avsnitt II –	STRAFFELOV OG STRAFFETRUENDE PÅBUD…….……	(1313-1320)	307
Avsnitt III –	SUBJEKTET HENFALLEN TIL STRAFFESANKSJONER…….....	(1321-1330)	309
Avsnitt IV –	STRAFFENE OG ANDRE AVSTRAFFELSER……	(1331-1340)	312
Kapittel I –	Bannstraffene……..	(1331-1335)	312
Kapittel II –	Soningsstraffene……..	(1336-1338)	315
Kapittel III –	Straffeskånselsmidler og bøter……	(1339-1340)	316
Avsnitt V –	ANVENDELSE AV STRAFFENE…….	(1341-1353)	317
Avsnitt VI –	ETTERGIVELSE AV STRAFFER OG FORELDELSE MHT. MULIGHTEN TIL SØKSMÅL……..	(1354-1363)	321

DEL II
ENKELTE FORBRYTELSER OG STRAFFENE OPPSTILT FOR DISSE

		Kann.	Side
Avsnitt I –	FORBRYTELSER MOT TROEN OG KIRKENS ENHET…….….....	(1364-1369)	326
Avsnitt II –	FORBRYTELSER MOT KIRKELIG MYNDIGHET OG KIRKENS FRIHET …….	(1370-1378)	327
Avsnitt III –	FORBRYTELER MOT SAKRAMENTENE ……..	(1379-1389)	330
Avsnitt IV –	FORBRYTELSER MOT ENS GODE RYKTE		

	OG FORBRTYELSE I FORM AV FALSKNERI …	(1390-1391)	334
Avsnitt V –	FORBRYTELSER MOT SPESIELLE FORPLIKTELSER ……..	(1392-1396)	334
Avsnitt VI –	FORBRYTELSER MOT MENNESKELIVET, DEN MENNESKELIGE VERDIGHET OGFRIHET …….	(1397-1398)	336
Avsnitt VII –	GENERALBESTEMMELSE……	(1399)	337

BOK VII
RETTERGANGER

DEL I
GENERELT OM RETTSBEHANDLINGER

		Kann.	Side
Avsnitt I –	KOMPETENT VERNETING……	(1404-1416)	339
Avsnitt II –	DOMSTOLENES FORSKJELLIGE NIVÅ OG SÆRTREKK……..……	(1417-1445)	341
Kapittel I –	Domstol i første instans……...	(1419-1437)	342
Art. 1 –	Dommer……...…	(1419-1427)	342
Art. 2 –	Forhørsdommere og saksutredere…...	(1428-1429)	344
Art. 3 –	Påtaleansvarlig, båndforsvarer og notar …….……	(1430-1437)	345
Kapittel II –	Domstol i annen instans……...……	(1438-1441)	346
Kapittel III –	Den apostoliske stols domstoler…....…	(1442-1445)	347
Avsnitt III –	RETTSDISIPLIN……..…	(1446-1475)	349
Kapittel I –	Oppgaven som dommere og rettspersonale……..…	(1446-1457)	349
Kapittel II –	Rekkefølge på behandlingen av ulike ting……..…	(1458-1464)	351
Kapittel III –	Frister og utsettelser……	(1465-1467)	353
Kapittel IV –	Rettssted……..	(1468-1469)	354
Kapittel V –	Personer med adgang til rettssalen samt måten å utarbeide og oppbevare akter på…….	(1470-1475)	354

Avsnitt IV –	PARTENE I EN SAK…….……	(1476-1490)	355
Kapittel I –	Saksøker og saksøkt part…..……	(1476-1480)	355
Kapittel II –	Prosessfullmektiger ved rettsstrid og advokater…….	(1481-1490)	357
Avsnitt V –	SØKSMÅL OG INNSIGELSER……...……	(1491-1500)	359
Kapittel I –	Generelt om søksmål og innsigelser…..…	(1491-1495)	359
Kapittel II –	Spesielle søksmål og innsigelser…..……	(1496-1500)	360

DEL II
TVISTEBEHANDLING

		Kann.	Side
Seksjon I: ORDINÆR TVISTEBEHANDLING…….		(1501-1655)	361
Avsnitt I –	INNLEDNING AV SAK…….……	(1501-1512)	361
Kapittel I –	Stridsinnledende prosesskrift…….....	(1501-1506)	361
Kapittel II –	Stevning og kungjøring om rettslige handlinger……	(1507-1512)	363
Avsnitt II –	STRIDSÅPNING ……..	(1513-1516)	364
Avsnitt III –	DEN INSTANSINTERNE SAKSGANG UNDER RETTSSTRID …….	(1517-1525)	365
Avsnitt IV –	BEVIS……	(1526-1586)	367
Kapittel I –	Partenes utsagn ……	(1530-1538)	367
Kapittel II –	Bevis ved dokumenter …….	(1539-1546)	369
Art. 1 –	Dokumenters natur og troverdighet ….	(1540-1543)	369
Art. 2 –	Fremskaffelse av dokumentene……	(1544-1546)	370
Kapittel III –	Vitner og vitneprov ……..	(1547-1573)	370
Art. 1 –	Hvem som kan være vitner ……..	(1549-1550)	371
Art. 2 –	Føring og utelukkelse av vitner……	(1551-1557)	371
Art. 3 –	Vitneavhør ……..	(1558-1571)	372
Art. 4 –	Vitnesbyrdenes troverdighet ……	(1572-1573)	375
Kapittel IV –	Sakkyndige ……..	(1574-1581)	375
Kapittel V –	Befaring og rettslig besiktigelse ……	(1582-1583)	377
Kapittel VI –	Formodninger ……	(1584-1586)	377
Avsnitt V –	INNSKUTTE SAKER ……	(1587-1597)	378
Kapittel I –	Partsuteblivelse ……	(1592-1595)	379

Kapittel II –	Tredjemanns inntreden i sak ……	(1596-1597)	380
Avsnitt VI –	UTLEGGELSE AV AKTENE, OVERGANG TIL KONKLUDERING I SAKEN OG DISKUSJON AV SAKEN …….	(1598-1606)	381
Avsnitt VII –	DOMMERENS AVSIGELSER ……	(1607-1618)	383
Avsnitt VIII –	ANGREP PÅ DOM……	(1619-1640)	386
Kapittel I –	Nullitetskjæremål mot dom …….	(1619-1627)	386
Kapittel II –	Anke ……	(1628-1640)	388
Avsnitt IX –	RETTSKRAFT OG OPPREISNING I TIDLIGERE RETTSTILSTAND ……..	(1641-1648)	391
Kapittel I –	Rettskraft …….	(1641-1644)	391
Kapittel II –	Oppreisning i tidligere rettstilstand …….	(1645-1648)	392
Avsnitt X –	SAKSOMKOSTNINGER OG FRI RETTSHJELP ….	(1649)	393
Avsnitt XI –	FULLBYRDELSE AV DOM……	(1650-1655)	393
Seksjon II: MUNTLIG TVISTEPROSESS……		(1656-1670)	395

DEL III
VISSE SPESIALPROSESSER

		Kann.	Side
Avsnitt I –	EKTESKAPSPROSESSER …….	(1671-1707)	399
Kapittel I –	Saker for å få erklært ekteskap for nullitet …….	(1671-1691)	399
Art. 1 –	Kompetent verneting og domstoler ….	(1671-1673)	399
Art. 2 –	Retten til å angripe ekteskap ……	(1674)	400
Art. 3 –	Innledning av sak og saksforberedelse ……..	(1675-1678)	401
Art. 4 –	Dom, samt angrep på og fullbyrdelse av denne …….	(1679-1682)	403
Art. 5 –	Kortere ekteskapsprosess for biskopen ……	(1683-1687)	403
Art. 6 –	Rent dokumentbasert prosess ……..	(1688-1690)	406
Art. 7 –	Generelle bestemmelser ……..	(1691)	407
Kapittel II –	Saker om separasjon av ektefeller……	(1692-1696)	407

Kapittel III –	Prosess for å få dispensasjon fra befestet, men ikke fullbyrdet ekteskap ……..	(1697-1706)	408
Kapittel IV –	Prosess mht. ektefelles formodede død ..…….	(1707)	411
Avsnitt II –	SAKER FOR Å FÅ ERKLÆRT GEISTLIG ORDINASJON FOR NULLITET …….	(1708-1712)	411
Avsnitt III –	MÅTER FOR Å UNNGÅ RETTSBEHANDLING ….	(1713-1716)	412

DEL IV
STRAFFEPROSESS

		Kann.	Side
Kapittel I –	Forutgående etterforskning …….	(1717-1719)	414
Kapittel II –	Rettergangens fremdrift……	(1720-1728)	415
Kapittel III –	Søksmål for å få skader reparert …….	(1729-1731)	417

DEL V
PROSEDERINGSFORM VED FORVALTNINGSMESSIGE KLAGER OG NÅR SOGNEPRESTER AVSKJEDIGES ELLER FORFLYTTES

	Kann.	Side
Seksjon I: KLAGE MOT ADMINISTRATIVE DEKRETER …….	(1732-1739)	418
Seksjon II: PROSEDYRE NÅR SOGNEPRESTER AVSKJEDIGES ELLER FORFLYTTES ……..	(1740-1752)	421
Kapittel I – Fremgangsmåte ved avskjedigelse av sogneprester …….	(1740-1747)	421
Kapittel II – Fremgangsmåte ved forflytning av sogneprester …….	(1748-1752)	423